SFÂNTUL IGNATIE BRIANCIANINOV

Episcopia Ortodoxa Română
Alba lulia
1996

Cuprins

Concluzii

ORTODOXIA – O ŞANSĂ SPIRITUALA PENTRU OMENIRE

In vara anului 1994, mai precis în postul Sfintei Mării, am avut bucuria de a-l însoţi pe părintele Rafail Noica la mănăstirea sa de metanie, mănăstirea Sfântului Ioan Botezătorul din Essex-Anglia. Două săptămâni de reconfortare sufletească, după zbuciumul de fiecare zi pe care ni-l oferă lumea noastră în continuă prefacere, au fost binevenite. Mi-am dat seama acolo, mai bine decât acasă, de valorile extraordinare de care dispune Ortodoxia noastră, într-o lume care din punct de vedere material nu-şi mai poate dori nimic, pe plan spiritual Ortodoxia le poate oferi oamenilor şansa izbăvirii şi îndumnezeirii. Tocmai din pricina aceasta stârneşte din ce în ce mai mult interes, în concret mănăstirea Sfântului Ioan este căutată de multa lume, din toate ţările Europei centrale şi apusene.

Atmosfera de spiritualitate atonită cu pronunţat caracter ascetic, şi de studiu, ce domneşte aici a fost imprimată de întemeietorul ei, arhimandritul Sofronie, ucenic al Sfântului Siluan de la Athos. Şi sub actualul stareţ Chirii aceste preocupări rămân tot atât de serioase, dacă ar fi să-i amintim doar pe doi dintre cărturarii de acolo, primul reîntors deja în România şi stabilit într-un schit din Apuseni, părinţii Rafail Noica şi Simeon Bruschweiller. Cu amândoi am putut lua cunoştinţă din lucrarea tipărită anul trecut: „Celălalt Noica". Părintele Simeon pe lângă faptul că este un trăitor al credinţei, originar din Elveţia, s-a înjugat şi la o muncă serioasă de traducător, făcându-le accesibile apusenilor lucrări

importante din spiritualitatea ortodoxă, începând cu cele legate de viaţa şi învăţătura Sfântului Siluan.

A fost o desfătare pentru mine să-l aud slujind şi împărtăşind sfaturi duhovniceşti. De aceea m-am hotărât să traduc şi în româneşte o carte care se înscrie foarte bine pe linia colecţiei noastre de "Izvoare duhovniceşti". Cartea a tradus-o părintele Simeon din rusă, avându-l de autor pe Ignatie Briancianinov şi a intitulat-o "Fărâmăturile ospăţului" cu subtitlul "Introducere în ascetica Bisericii Răsăritene ". In original ea poartă titlul "Ofrandă monahismului contemporan".

Mitropolitul Antonie de Suroj în prefaţa ce i-a făcut-o ne dă câteva date legate de autor. Chipul episcopului Ignatie Briancianinov stă alături de cel al marilor stareţi de la Valaam, Optina, Sarov, al episcopului Teofan Zăvorâtul sau al părintelui Ioan din Kronştadt. S-a născut într-o familie nobilă la anul 1807, făcând studii de inginerie şi, după câţiva ani, cu învoirea împăratului Nicolae I, care-l preţuia, a intrat în mănăstire. Râvnea după un creştinism integral. Şi după ce a ajuns episcop al Caucazului şi al Mării Negre a trăit tot ca un călugăr autentic, pentru că nu există decât o singură formă a creştinismului: predarea totală lui Dumnezeu.

Sperăm ca în curând lectura acestei cărţi să le lămurească multe aspecte legate de viaţa duhovnicească, nu numai călugărilor, ci tuturor credincioşilor noştri.

ANDREI
Episcopul Alba luliei

Cuvânt înainte

Apropiindu-se sfârşitul călătoriei mele pământeşti, am crezut că este necesar să-mi fac testamentul bogăţiilor spirituale cu care Dumnezeu m-a binecuvântat din belşug. Prin testament eu înţeleg o culegere de sfaturi mântuitoare de suflet. Cei ce le vor urma vor cunoaşte, la rândul lor, aceleaşi bogăţii duhovniceşti. Acest testament eu îl las prea iubiţilor mei părinţi şi fraţi, călugării de astăzi, căci eu consider monahismul ca o bogăţie spirituală ce le însumează pe toate celelalte bogăţii, în ce mă

priveşte eu am fost atras către el, din tinereţea mea, printr-o chemare minunată, datorată unui har inexprimabil. Şi pe cât n-am fost hărăzit să-mi irosesc viaţa jertfindu-o vanităţii şi stricăciunii, tot pe atât am fost smuls de pe calea cea largă ce duce la moartea veşnică şi împins pe calea cea strâmtă şi cu chinuri ce duce la viaţă. Această cale strâmtă are un sens foarte profund: ea ne ridică de pe pământ, ea ne scoate din întunericul mândriei, ea ne duce la rai, ea ne conduce la Dumnezeu, ea ne aşează în lumina cea neapusă a feţei Sale pentru fericirea veşnică. Pentru a da acestui testament, pe cât se poate, forma cea mai potrivită, l-am alcătuit ca o carte ce cuprinde în acelaşi timp norme ale comportamentului exterior al călugărilor, cât şi sfaturi pentru viaţa lor duhovnicească.

Invăţătura pe care o expun aici izvorăşte în întregime din scrierile Sfinţilor Părinţi ai Bisericii Ortodoxe, care au asimilat doctrina Evangheliei atât printr-o cunoaştere teoretică cât şi printr-o experienţă trăită, în acelaşi timp aş putea numi această operă mărturisirea mea intimă. Şi cer să fie primită cu atenţie şi îngăduinţă: merită şi una şi alta. Scăpările şi pornirile mele, neputinţa de a urma sfaturile Părinţilor, lipsa unui adevărat povăţuitor duhovnicesc şi, dimpotrivă, întâlnirea frecventă, să nu spun constantă, a povăţuitorilor atinşi de orbire spirituală (sub influenţa cărora m-am aflat, fie că am vrut, fie că n-am vrut) au fost pentru mine pricina a multor tulburări. Am suferit şi pentru faptul că am fost înconjurat din toate părţile de ocazii de cădere şi nu de ridicare. M-am preocupat de doctrine pe care lumea potrivnică lui Dumnezeu le consideră expresia înţelepciunii supreme şi a sfinţeniei, pe când în realitate ele nu sunt decât întuneric şi murdărie, vrednice de a fi aruncate cu scârbă.

Incercările prin care am trecut au fost amare şi greu de suportat; prelungindu-se cu îndărătnicie deveneau strivitoare. Incercările exterioare erau aproape nimic în comparaţie cu cele sufleteşti. Confuziile pe care le provoacă învolburatul ocean al vieţii sunt teribile; asupra lui domneşte întunericul şi ceaţa; vânturi puternice – spirite blestemate – dezlănţuiesc furtuni neîntrerupte; corăbiile îşi pierd cârma; porturile sigure se prefac în bulboane şi prăpăstii fatale; “toţi munţii şi toate insulele s-au mişcat din locurile lor” (Apoc. 6, 14); naufragiul

părea inevitabil. Şi ar fi fost inevitabil dacă nepătrunsa purtare de grijă a lui Dumnezeu n-ar fi venit în ajutorul aleşilor Săi.

"Mult a pribegit sufletul meu" (Ps. 119, 6) fără a găsi un liman sigur nici în afară, nici în lăuntrul lui. "Intrat-am în adâncurile mării şi furtuna m-a potopit" (Ps. 68, 3) – neavând o dispoziţie sufletească statornică în virtute. "Ostenit-am strigând, amorţit-a gâtlejul meu, slăbit-au ochii mei nădăjduind spre Dumnezeul meu" (Ps. 68, 4): căci "vrăjmaşul prigoneşte sufletul meu şi viaţa mea o calcă în picioare; făcutu-m-a să locuiesc în întuneric ca morţii cei din veacuri" (Ps. 142,3). "Ca apa m-am vărsat şi s-au risipit oasele mele … uscatu-s-a ca un vas de lut tăria mea" (Ps. 21, 14-l6). "Cuprinsu-m-au durerile morţii şi râurile fărădelegii m-au tulburat. Durerile iadului m-au înconjurat; întâmpinatu-m-au laturile morţii" (Ps. 17, 5-6); "mâhnit e duhul în mine şi inima mea încremenită înlăuntrul meu" (Ps. 142, 4).

Din această stare mi-am ridicat glasul meu, glas de serioasă atenţionare faţă de părinţii şi fraţii mei. Am făcut cam ceea ce face un călător care pe parcursul drumului său lung şi greu a îndurat suferinţe teribile. Amintirile sale sunt un tezaur preţios pe care-l transmite celor ce au intenţia să întreprindă o călătorie asemănătoare, sau celor ce au început-o deja fără să-i cunoască traseul, sau celor ce-l cunosc doar superficial după descrieri vechi.

Se va atrage atenţia nu numai asupra schimbărilor survenite în natura profundă a vieţii spirituale, ci şi în circumstanţele exercitării ei, căci acestea influenţează sensibil asupra ei. Voi arăta cum trebuiesc folosite scrierile vechi şi cum trebuie adaptate vremurilor actuale, pentru a se evita consecinţele la care duce greşeala celor ce n-au înţeles necesitatea unei asemenea adaptări.

Sfântul Ioan Scărarul ne spune că oamenii, trecând prin locuri mlăştinoase, se împotmolesc; încă încurcaţi în glod, ei relatează altora ce trec pe acolo cum li s-a întâmplat, pentru a-i cruţa de o asemenea nenorocire. Pentru faptul că şi-au salvat aproapele, Atotputernicul îi va scoate din noroi pe cei ce ei înşişi fiind înglodaţi i-au pus pe alţii în gardă împotriva unei asemenea căderi.

“Fii cu luare aminte la calea picioarelor tale şi toate cărările tale să fie bine chibzuite. Nu te abate nici la dreapta, nici la stânga, ţine piciorul tău departe de rău. Căci cărările drepte le păzeşte Domnul, iar cele strâmbe sunt căi rele. El va face drepte căile tale şi mergerea ta o va face să fie în pace” (Pilde 4, 26-29).

Episcopul Ignatie

SFATURI PENTRU VIAŢA DUHOVNICEASCĂ A CĂLUGĂRILOR

Introducere

Activitatea sufletească este firească pentru om şi constituie atributul său inalienabil.

Omul nu poate rămâne fără a gândi şi fără a avea sentimente. Gândurile şi simţămintele sunt semn că omul trăieşte. Dacă acestea s-ar întrerupe, chiar şi un minut, ar fi fost una cu încetarea vieţii omului, a existenţei sale. Din moment ce viaţa nu se întrerupe, nici un minut, mintea nu încetează nici o secundă să dea naştere la gânduri, şi inima la sentimente.

Este firesc ca sufletul să se afle mereu în lucrare. Cel ce intră în mănăstire trebuie negreşit să-i dea sufletului său o ocupaţie ce-I place lui Dumnezeu. Sfinţii Părinţi numesc o asemenea ocupaţie “lucrarea sufletului”, “asceză interioară”, “paza minţii”, “paza inimii”, “privegherea”, “trezvie” (Nichifor din Singurătate, Tratat despre priveghere).

După crearea trupului, sufletul a fost imediat insuflat în el (Facere 2, 7); la fel novicele, după ce şi-a însuşit rânduielile comportamentului exterior, trebuie ca repede să-şi însuşească şi această lucrare a sufletului.

Trupul viază prin suflet; la fel printr-o activitate a sufletului plăcută lui Dumnezeu prinde viaţă comportamentul exterior. Fără suflet trupul nu este decât un cadavru; părăsit de el, începe să se descompună şi să

împrăştie un miros urât; la fel un comportament pios exterior, dar care nu este însoţit de o lucrare corespunzătoare a sufletului, se dovedeşte mai întâi lipsit de rod spiritual, apoi se lasă copleşit de mândrie, de părerea de sine, de făţărnicie, de satisfacţia omenească şi de alte patimi rele ale sufletului, greu de depistat şi de recunoscut. Ele se dezvoltă şi se întăresc foarte rapid, acoperite de o aparentă evlavie exterioară, când aceasta nu este animată de o autentică viaţă spirituală.

Omul care îşi admiră propria sa evlavie exterioară nu va scăpa de a trece de la pietate la făţărnicie. Făţărnicia, formalismul, este deosebit de plăcută lumii atinsă de orbire; ea este atrasă de laudă, de stima şi încrederea oamenilor; ea îl întoarce pe călugăr de pe calea Crucii, ea îi asigură o situaţie pământească, omenească, foarte confortabilă. Cum făţarnicul este atât de avantajat şi vede, pe de o parte, câştigul pe care-l obţine din practicile sale, iar pe de alta, ocările şi persecuţiile pe care le îndură din partea lumii atleţii lui Hristos, se va strădui din ce în ce mai mult să se distingă prin făţărnicie şi complezenţă omenească.

Când se desăvârşeşte în făţărnicie, sfârşeşte prin a deveni unul dintre acei farisei care respectă litera legii – acea literă care ucide – şi respinge duhul care dă viaţă. Cu toate că vorbeşte fără încetare despre Dumnezeu şi despre virtute, fariseul este în acelaşi timp complet străin de Dumnezeu şi de virtute: este gata -şi este foarte pregătit pentru aceasta – să împlinească nu importă ce învoială, să recurgă la orice mijloace pentru a-şi satisface amorul propriu. Este firesc să aduni ceea ce ai semănat. Sufletul nu poate rămâne inactiv: dacă nu-l angajezi la o lucrare care-l orientează înspre Dumnezeu, va fi orientat inevitabil într-o altă direcţie de către gândurile şi sentimentele ce se nasc în el, îşi va agrava căderea şi va amplifica minciuna şi răul de care a fost atins.

Trebuie luate măsuri din timp pentru a nu deveni un fariseu şi pentru a nu-ţi pierde mântuirea şi fericirea veşnică din pricina unei trecătoare bucurii pe care ţi-o aduc avantajele pământeşti şi laudele oamenilor. Inima noastră este slabă: ea foarte uşor se poate lăsa antrenată de către un viciu ascuns sub o mască seducătoare. Cel care vrea să ia măsuri de precauţie împotriva făţărniciei, să aibă grijă ca de la intrarea în mănăstire să se obişnuiască cu o lucrare corectă a sufletului.

Din faptul că mintea naşte necontenit gânduri, şi inima sentimente, reiese clar cu ce fel de activitate este obligat călugărul să-şi obişnuiască sufletul. Trebuie să-şi orienteze mintea spre gânduri plăcute lui Dumnezeu, şi inima spre sentimente asemănătoare. Cu alte cuvinte, trebuie ca mintea şi inima să primească şi să-şi însuşească Evanghelia. Pentru a-l ajuta pe cel ce doreşte să se iniţieze în lucrarea inimii care duce la mântuire, noi îi propunem următoarele sfaturi inspirate din Sfânta Scriptură şi din scrierile Părinţilor.

Capitolul I.

I. STUDIUL PORUNCILOR EVANGHELIEI ŞI VIAŢA CONFORMĂ ÎNVĂŢĂTURII EI.

De la intrarea sa în mănăstire, călugărul trebuie să se preocupe cu cea mai mare grijă şi atenţie de citirea sfintei Evanghelii. El trebuie să o studieze şi să şi-o întipărească în minte, pentru a avea învăţătura ei prezentă în suflet pentru orice intervenţie morală, pentru orice faptă, pentru orice gând. Aceasta este însăşi atitudinea Mântuitorului. Această atitudine însoţită de o promisiune şi de o atenţionare. Când i-a trimis pe ucenicii Săi să predice Evanghelia le-a zis: “mergând, învăţaţi toate neamurile, botezăndu-le în numele Tatălui şi al Fiului şi al Sfântului Duh, învătându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă” (Matei 28, 19-20).

Pentru cel ce împlineşte poruncile Evangheliei promisiunea implică nu numai faptul că va fi mântuit, ci şi că va intra într-o comuniune intimă cu Dumnezeu şi că va deveni un templu a lui Dumnezeu. Domnul a spus: “cel ce are poruncile Mele şl le păzeşte, acela este care Mă Iubeşte; Iar cel ce Mă Iubeşte pe Mine va fi iubit de tatăl Meu şi-l voi iubi şi Eu şi Mă voi arăta lui”(Ioan 14, 21).

Din aceste cuvinte ale Domnului, se vede că trebuiesc studiate poruncile Evangheliei până ce ele devin substanţa sufletului nostru; numai atunci va deveni posibilă împlinirea constantă şi dreaptă a poruncilor Evangheliei, aşa cum cere Domnul. Intr-adevăr, duhovniceşte Domnul i se arată omului care-i împlineşte poruncile; cu ochii inimii, cu mintea, acesta îl vede în el însuşi pe Domnul, în gândurile şi în sentimentele pătrunse de Duhul Sfânt. In nici un caz nu trebuie să te aştepţi să-l vezi pe Domnul cu ochii trupului.

Aceasta reiese clar din cuvintele Evangheliei care le urmează pe cele ce le-am citat mai sus: "dacă Mă iubeşte cineva, va păzi cuvântul Meu, şi Tatăl Meu îl va iubi, şi vom veni la el şi vom face locaş la el" (Ioan 14,23). Dacă este evident faptul că Domnul vine în inima celui ce-I împlineşte poruncile, că El face din această inimă un templu şi casă a lui Dumnezeu şi că El se arată în acest templu, în orice caz nu cu ochii trupului ci cu ochii duhului poate fi văzut. Modul acestei vederi este neînţeles pentru un începător, şi nu poate fi explicat prin cuvinte. Acceptă promisiunea prin credinţă, la timpul potrivit, tu o vei cunoaşte printr-o experienţă binecuvântată.

Pericolul ce-l paşte pe cel ce neglijează împlinirea poruncilor Evangheliei este de a ajunge la o sterilitate spirituală, la îndepărtare de Dumnezeu, la pierzanie. Intr-adevăr Domnul a zis: "fără de Mine nu puteţi face nimic. Dacă cineva nu rămâne în Mine se aruncă afară ca o mlădiţă şi se usuca; şi o adună şi o aruncă în foc şi arde… rămâneţi în iubirea Mea. Dacă păziţi poruncile Mele, veţi rămâne în iubirea Mea" (Ioan 15, 5-6; 9-l0).

„Nu oricine Imi zice: Doamne, Doamne, va intra în împărăţia cerurilor, ci cel care face voia Tatălui Meu Celui din ceruri. Mulţi îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, Doamne, au nu cu numele Tău am proorocit şi nu cu numele Tău am scos demoni şi nu cu numele Tău minuni multe am făcut? Şi atunci voi mărturisi lor: niciodată nu v-am cunoscut pe voi. Depărtaţi-vă de la Mine cei care lucraţi fărădelegea" (Matei 7, 2l-23).

Cel ce ne dăruieşte smerenia, Cel ce ne-a învăţat şi care-i este modelul, Domnul nostru lisus Hristos, a numit sfintele, puternicile şi

dumnezeieştile sale porunci “mici” (Matei 5, 19), în sensul că este foarte simplă forma sub care sunt exprimate şi care îi permite oricărui om să se apropie de ele şi să le înţeleagă, chiar şi celui mai puţin educat. Dar, în acelaşi timp, Domnul adaugă că cel ce va călca conştient şi constant o singură poruncă “mic se va chema în împărăţia cerurilor” (Matei 5, 19), sau, după interpretarea sfinţilor Părinţi, va fi lipsit de împărăţia cerurilor şi aruncat în focul gheenei.

Poruncile Domnului sunt “duh şi viaţă” (Ioan 6, 63); ele îl salvează pe cel ce le împlineşte. Ele readuc la viaţă un suflet mort; prin ele un om trupesc şi firesc devine duhovnicesc. Dimpotrivă, cel ce neglijează poruncile se distruge pe sine însuşi, căci rămâne într-o stare carnală şi simţuală, într-o stare de cădere agresivă: “omul firesc nu primeşte cele ale Duhului lui Dumnezeu, căci pentru el sunt nebunie” (l Cor. 2,14); de aceea pentru a fi mântuit, omul firesc trebuie să fie schimbat în om duhovnicesc, şi omul vechi schimbat în om nou (l Cor. 15, 49). “Carnea şi sângele nu pot să moştenească împărăţia lui Dumnezeu” (l Cor. 15, 50); de asemenea pentru a fi mântuit, trebuie să te eliberezi nu numai de influenţele cărnii, sau a patimilor grosolane, ci şi de influenţa sângelui prin intermediul căruia patimile acţionează intr-o formă subtilă asupra inimii. “Cei ce se depărtează de Tine (nu spaţial, ci prin dispoziţia unui suflet care se întoarce de la împlinirea voii lui Dumnezeu) vor pieri; nimicit-ai pe tot cel ce se leapădă de Tine, căci îşi urmează voia lui, ideile lui, şi resping poruncile Evangheliei sau voia lui Dumnezeu, voia lui Dumnezeu însoţindu-le negreşit pe acelea. “Iar mie a mă lipi de Dumnezeu bine este, a pune în Domnul nădejdea mea” (Ps. 72, 26-27).

Capitolul II.

II. LA JUDECATA LUI DUMNEZEU OAMENII VOR FI JUDECAŢI DUPĂ PORUNCILE EVANGHELIEI.

Dumnezeu a rânduit ca noi, creştinii ortodocşi, să fim judecaţi după poruncile Evangheliei, şi de această judecată depinde destinul nostru veşnic. Este o judecată particulară pentru fiecare creştin imediat după

moarte, şi va fi o judecată universală pentru toţi oamenii atunci când va veni a doua oară Domnul nostru lisus Hristos. La amândouă judecăţile însuşi Dumnezeu este prezent şi judecă. La judecata particulară El judecă prin intermediul îngerilor luminii şi îngerilor căzuţi; la judecata universală, va judeca prin intermediul Cuvântului Său întrupat (conform Matei 25; Ioan 5, 22-27).

Raţiunea diferenţei dintre cele două judecăţi este clară. Omul de bunăvoie s-a supus îngerului căzut; el, în consecinţă, trebuie să înceapă prin a-şi limpezi socotelile cu acesta. Creştinul poate face acest lucru pe măsură ce, graţie mântuirii, el rupe toate legăturile cu îngerul căzut. La judecata universală spiritele căzute dimpreună cu oamenii antrenaţi de ele vor fi supuse chinurilor pentru că au păcătuit împotriva lui Dumnezeu. Pentru aceasta Dumnezeu însuşi, Cuvântul lui Dumnezeu care a îmbrăcat firea noastră omenească, care ne-a mântuit, şi prin care toţi cei ce cazuserăm trebuia să fim mântuiţi, ne va judeca pe toţi cei dintre noi care, căzuţi fiind, nu se vor curaţi prin pocăinţă.

Codul, sau culegerea de legi, după care vom fi judecaţi şi pe baza cărora se va da sentinţa atunci la a doua judecată, este Evanghelia. Domnul a zis: “Pe cel care se leapădă de Mine şi nu primeşte cuvintele Mele are cine să-l judece: cuvântul pe care l-am spus, acela il va judeca în ziua cea de apoi. Pentru că eu n-am vorbit de la Mine, ci Tatăl care M-a trimis, Acesta Mi-a poruncit ce să spun şi ce să vorbesc. Şi ştiu că porunca Lui este viaţa veşnică” (Ioan 12, 48-50). Rezultă din aceste cuvinte ale Domnului că vom fi judecaţi după Evanghelie, şi că a neglija poruncile Lui, în realitate, este tot una cu a-L respinge pe El.

Să fim cu toată grija, fraţilor, în împlinirea poruncilor Evangheliei. Nu ştim când vine moartea. Intr-un moment putem fi chemaţi la judecată, atunci când ne aşteptăm mai puţin. Fericiţi cei ce sunt pregătiţi pentru trecerea în eternitate printr-o viaţă conformă cu Evanghelia. Vai de cei ce cad în nepăsare, care sunt neatenţi, care-şi fac voia lor, care se încred în părerea lor! Vai de cei ce n-au rupt toate legăturile cu satana! Vai de cei ce n-au intrat în legătură cu Dumnezeu! Şi mai rău de cei ce au intrat în această legătură şi apoi

Capitolul III.

III. VIAŢA MONAHALĂ ESTE O VIAŢĂ DUPĂ PORUNCILE EVANGHELIEI

Sfinţii monahi de odinioară numeau călugăria o viaţă evanghelică. Iată cum îl definea pe călugăr Sfântul Ioan Scărarul: “călugărul este acela care în tot locul, în toată lucrarea şi în toată vremea este călăuzit numai de poruncile şi cuvintele lui Dumnezeu”. Călugării care erau sub ascultarea Sfântului Pahomie cel Mare erau obligaţi să înveţe Evanghelia pe dinafară, pentru a avea fără încetare legile lui Hristos-Dumnezeu prezente în minte, ca într-o carte deschisă permanent în faţa ochilor sufleteşti; astfel ele se întipăresc în sufletul lor, lucrare care le permite să le împlinească cu mai multă uşurinţă şi exactitate. Sfântul stareţ Serafim din Sarov zicea: “trebuie să ne obişnuim sufletul să înoate, dacă se poate spune aşa, în legea Domnului, pe care trebuie să o luăm de călăuză pentru viaţa noastră”.

Cercetând Evanghelia, străduindu-te să-i aplici învăţăturile în faptă, în cuvânt şi în gând, vei fi următor al voii Domnului şi al tradiţiei ascetice şi morale a Bisericii Ortodoxe, în puţină vreme Evanghelia te va face să treci de la pruncia spirituală, la maturitatea spirituală în Hristos, şi vei deveni acel bărbat fericit, pe care-l cântă inspirat proorocul, “care n-a umblat în sfatul necredincioşilor şi în calea păcătoşilor nu a stat şi pe scaunul păcătoşilor n-a şezut; ci în legea Domnului e voia lui şi la legea Lui va cugeta ziua şi noaptea. Şi va fi ca un pom răsădit lângă izvoarele apelor, care rodul său va da la vremea sa şi frunza lui nu va cădea; toate câte va face vor spori” (Ps. l, l-3).

Sfântul Duh îi învaţă pe adevăraţii slujitori ai lui Dumnezeu, pe aceşti oameni pe care Dumnezeu i-a ales: “luaţi aminte, poporul meu, la legea mea, plecaţi urechile voastre spre graiurile gurii mele” (Ps. 77, 1).

Capitolul IV.

IV. NESTATORNICIA VIEŢII CĂLUGĂREŞTI CÂND EA NU ESTE ÎNTEMEIATĂ PE PORUNCILE EVANGHELIEI

Cel care şi-a întemeiat viaţa pe cercetarea Evangheliei şi pe împlinirea poruncilor evanghelice, şi-a întemeiat-o pe o stâncă nezdruncinată. Oricare ar fi condiţiile în care l-au plasat împrejurările vieţii, el nu-şi împuţinează lupta duhovnicească. El este neîncetat în lucrare, el luptă şi înaintează mereu, chiar dacă lucrarea sa, lupta şi progresul său, rămân necunoscute şi neînţelese de către ceilalţi! Nici o încercare şi nici o ispită care-l asaltează nu-l pot întoarce din drum.

Domnul a zis: "oricine aude aceste cuvinte ale Mele şi le îndeplineşte, asemăna-se-va bărbatului înţelept care a clădit casa lui pe stâncă. Şi a căzut ploaia, au venit râurile mari, au suflat vânturile şi au bătut în casa aceea, dar ea n-a căzut, fiindcă era întemeiată pe stâncă" (Matei 7, 24-25). Aici maniera de a trăi şi dispoziţiile sufleteşti sunt asemănate cu o casă; această casă primeşte o extraordinară stabilitate din puterea dumnezeiască nemărginită pe care o au cuvintele lui Hristos. Nici o metodă şi nici o tehnică nu-i pot da sufletului puterea cum i-o dau împlinirea poruncilor lui Hristos; puterea lui Hristos care lucrează în poruncile Sale îi dă singură această tărie.

Domnul a mai spus: "oricine aude aceste cuvinte ale Mele şi nu le îndeplineşte, asemăna-se-va bărbatului nechibzuit care şi-a clădit casa pe nisip. Şi a căzut ploaia şi au venit râurile mari şi au suflat vânturile şi au izbit în casa aceea, şi a căzut. Şi căderea ei a fost mare" (Matei 7, 26-27).

Cade uşor în ruină viaţa, în aparenţă bună, a celor ce şi-o întemeiază în întregime pe asceza trupească sau pe un însemnat număr de acte de nevoinţă, uneori grele şi remarcabile, dar care nu au suficientă grijă la împlinirea poruncilor evanghelice. Se întâmplă adesea că asceţii n-acordă cea mai mică atenţie poruncilor evanghelice şi le desconsideră pe faţă, neatribuindu-le nici o valoare şi nedându-şi deloc seama de importanţa lor. Atunci când aceşti asceţi, pe neaşteptate, sunt supuşi la o ispită sau când li se întâmplă o schimbare neaşteptată a modului de viaţă, ei nu numai că se tulbură foarte repede, dar îi paşte însă şi riscul acestui dezastru moral pe care Evanghelia îl numeşte marea cădere a casei sufletului.

Să luăm, de exemplu, un pustnic care trăieşte într-o desăvârşită singurătate şi care şi-a pus toată speranţa îmbunătăţirii şi mântuirii în această însingurare. Să presupunem că acest pustnic este dintr-odată obligat de forţa împrejurărilor să-şi părăsească sihăstria şi să trăiască în mijlocul mulţimilor.

Cum n-a fost întărit prin poruncile evanghelice, va simţi puternic şocul ispitelor care bântuie societatea omenească. Şi e normal: el n-a avut ca scut decât singurătatea exterioară; pierzându-o pe aceasta, este privat de singurul său suport şi va ceda în mod fatal la îmbrâncirea noilor impresii exterioare. Sigur că am spus lucrul acesta nu pentru a subaprecia viaţa pustnicească, care ne fereşte de ispite şi de neluarea aminte, şi care este atât de potrivită pentru studiu şi îndeplinirea poruncilor evanghelice. Ci l-am spus pentru ca şi pustnicii, în însingurarea lor, de asemenea, să aibă o deosebită grijă să cerceteze şi să împlinească poruncile Evangheliei prin intermediul cărora "Hristos, puterea lui Dumnezeu şi înţelepciunea lui Dumnezeu ", intră în suflet.

Adevăratul creştinism şi adevăratul monahism constă în împlinirea poruncilor Evangheliei. Acolo unde acestea nu sunt îndeplinite, nu există nici creştinism nici monahism, oricare ar fi aparenţele exterioare. "Drepţii vor moşteni pământul şi vor locui în veacul veacului pe el" (Ps. 36, 29): Scriptura îi numeşte "drepţi" pe cei ce se străduiesc din toată fiinţa lor să împlinească voia lui Dumnezeu şi nu propria lor voie care doar în aparenţă este dreaptă. Numai cei ce împlinesc dreptatea lui Dumnezeu pot moşteni pământul, adică pot domni peste inima lor, peste trupurile lor, peste sângele lor. "Gura dreptului va deprinde înţelepciunea şi limba lui va grăi judecată. Legea Dumnezeului său în inima lui şi nu se vor poticni paşii lui" (Ps. 36, 30-31).

Capitolul V.

V. DE CE TREBUIE SĂ NE FERIM DE ISPITE

Atunci când noi ne întemeiem viaţa pe poruncile Evangheliei, trebuie să ne alegem ca loc de şedere o mănăstire cât se poate de îndepărtată de ispită. Noi suntem slabi şi răniţi de păcat. O ocazie de cădere care se găseşte sub ochii noştri, sau foarte aproape de noi, va găsi fără îndoială

o complicitate în firea noastră coruptă de păcat, şi va lăsa o urmă în noi. Această urmă poate, în primul moment, să treacă neobservată; dar după ce creşte şi devine puternică, începe să ne domine şi ne poate duce până la marginea prăpastiei. Uneori impresia lăsată de o ispită acţionează extrem de repede nelăsându-l, să spunem aşa, pe cel ispitit să-şi vină în fire: într-un moment i se întunecă mintea, dispoziţiile inimii se schimbă, călugărul este aruncat din cădere în cădere.

Sfântul Pimen cel Mare a spus: “Este bine să fugi de ocaziile căderii. Un om care este aproape de o ocazie de cădere se aseamănă cu cel ce stă pe marginea unei prăpăstii adânci; dacă vrăjmaşul vrea, uşor îl împinge în prăpastie. Dar dacă fizic ne găsim departe de ocaziile căderii, suntem ca o persoană ce se află departe de prăpastie; chiar dacă vrăjmaşul încearcă să ne tragă în adânc, noi îi putem opune rezistenţă, iar în timp ce noi suportăm această atracţie, şi Dumnezeu va veni în ajutorul nostru”.

Cauzele sau ocaziile căderii, ispitele, sunt următoarele: vinul, femeile, bogăţia, sănătatea (excesivă) a trupului, puterea şi onorurile. “Aceste lucruri, spune Sfântul Isaac Sirul, nu sunt în ele însele păcate; dar datorită slăbiciunii noastre, firea noastră este uşor atrasă prin ele să înfăptuiască diverse păcate, de aceea noi trebuie să ne păzim de ele”.

Părinţii interziceau să-ţi alegi, pentru a rămâne, la o mănăstire vestită în ochii oamenilor din lume, căci slava deşartă care contaminează mănăstirea în ansamblu, inevitabil se va resfrânge la fiecare vieţuitor. Experienţa arată că toţi fraţii dintr-o obşte pot fi atinşi de slava deşartă nu numai din cauza stării materiale a mănăstirii lor, ci şi din cauza înaltei consideraţii pe care laicii o au faţă de rânduiala ei. Dispreţul faţă de vieţuitorii din alte mănăstiri, provocat de aceste cauze – adică de orgoliu – îi împiedică să progreseze pe calea monahală întemeiată, în realitate, pe dragostea faţă de aproapele şi pe umilinţă.

Ca exemplu de felul în care o ispită acţionează progresiv asupra unui călugăr, aproape imperceptibil, până la urmă reuşind să-l domine şi să-l facă să cadă, noi redăm următoarea întâmplare: “Era un părinte bătrân în schit şi căzând într-o boală mare, îi slujeau lui fraţii. Iar el văzând că pururea se ostenesc şi se necăjesc fraţii pentru dânsul slujindu-i la boală,

s-a sfătuit în sine, zicând: decât să se ostenească şi să se necăjească fraţii, slujindu-mi mie la boală, mai bine să merg eu în Egipt, la o rudenie oarecare a mea. Deci, gătindu-se el, voia să meargă aşa bolnav precum era. Avva Moise şi cu alţi părinţi îl sfătuiau zicând: lasa-¬te, părinte, nu merge în Egipt, căci vei cădea în desfrânare. Iar el auzind acestea, s-a supărat pe ei zicând: dar nu vedeţi că zilele vieţii mele au trecut peste optzeci de ani şi trupul meu s-a veştejit şi amorţit. Cum gândiţi şi grăiţi acestea despre mine? Şi neascultând sfatul părinţilor, a plecat şi a mers în Egipt, la rudenia lui. Şi auzind de dânsul iubitorii de Hristos creştini îi aduceau hrană şi cele ce îi trebuiau. Auzind şi o fecioară oarecare, iubitoare de Hristos, de venirea acestui părinte, s-a bucurat foarte. Pentru dragostea lui Hristos venea acea fecioară de multe ori la dânsul şi-i slujea ca unui bătrân şi sfânt. După câtăva vreme s-a ridicat din boală, iar din lucrarea şi meşteşugirea şi înşelăciunea diavolului, s-a poticnit şi a căzut cu acea fecioară în păcatul desfrânării, şi îndată a luat ea şi a zămislit în pântece.

Oamenii văzându-o cu pântecele mare, au adus-o la judecător şi judecătorul a întrebat-o cu cine a greşit şi cine este cel ce a stricat-o. Iar ea a spus, zicând: sihastrul cel bătrân de care aţi auzit că a venit bolnav de la schit, acela m-a stricat. Judecătorul auzind aceasta despre acest părinte bătrân şi sfânt, n-a crezut-o. Bătrânul însă auzind că a chemat judecătorul pe fată şi a întrebat-o cu cine a greşit şi cine a stricat-o, şi că n-a crezut-o, s-a sculat el singur şi s-a dus la judecător şi a spus el însuşi şi a mărturisit păcatul lui înaintea tuturor, zicând: cu adevărat, eu am făcut acest păcat, eu am greşit, eu am stricat această nevinovată fecioară, eu sunt vrednic de pedeapsă, iar ea este nevinovată. Ci vă rog, dacă se va naşte pruncul ce este zămislit într-însa, să-l ţină şi să-l păzească până îl va înţărca şi după ce îl va înţărca să mi-l dea mie şi ea să rămână nevinovată şi fără nici o grijă. Atunci a zis judecătorul cu toţi împreună: bine ai zis părinte, aşa să fie! Şi aşa a şi făcut. Căci fata a născut prunc de parte bărbătească şi l-a ţinut până ce l-a înţărcat, l-a dus şi l-a dat lui, fiindcă a aşteptat şi el acolo până la acea vreme. După ce i-a dat pruncul şi a venit vremea praznicului schitului, s-a sculat şi a plecat de acolo, luând pruncul cu sine, şi a venit la schit în ziua praznicului, fiind adunată mulţimea de părinţi şi oameni. Intrând în biserică cu copilul în

braţe s-a închinat părinţilor cu glas mare, zicând: iertaţi-mă, sfinţi părinţi, că eu am călcat porunca voastră şi nu v-am ascultat când m-aţi sfătuit să nu ies în lume că voi cădea în desfrânare… Iar părinţii auzind şi văzând aceasta, au plâns cu toţii şi s-au rugat lui Dumnezeu pentru dânsul. El după ce a ieşit din biserică, a mers la chilia lui şi iarăşi a pus început vieţii sale, rugându-se lui Dumnezeu, căindu-se şi plângând în toate zilele”. (Patericul, Alba Iulia, 1990, p. 287).

Intr-adevăr, ispitele au putere atunci când călugărul se află faţă în faţă cu ele. Darul vindecărilor nu l-a oprit pe bătrân să cadă în ispită. Trupul său care era mort păcatului prin priveghere, din cauza bolii şi a unei lungi nevoinţe monahale, a reînceput să trăiască până acolo încât a fost biruit de acţiunea constantă a ispitei.

Ca exemplu de felul în care o ocazie de cădere îl poate dintr-o dată afecta pe un călugăr, întunecându-i mintea, schimbându-i dispoziţia inimii şi aruncându-l în păcat, vă mai relatăm o întâmplare luată din Pateric: “Episcopul unui oraş oarecare a căzut bolnav şi nu mai trăgea nădejde de viaţă. Era acolo o mănăstire de maici. Când stareţa a aflat că episcopul era grav bolnav i-a făcut o vizită, însoţită de două surori. In timp ce ea vorbea cu episcopul, una dintre surori i-a atins piciorul cu mâna. Această atingere a stârnit o puternică dorinţă trupească în bolnav. Patimile sunt viclene. El i-a cerut stareţei să o lase pe soră să-i slujească, pretextând că slujitorul lui singur nu-i în stare. Stareţa, care nu bănuia nimic, a lăsat-o. Cu ajutorul celui rău episcopul şi-a regăsit puterile şi a căzut în păcat cu sora, care a rămas însărcinată. Episcopul şi-a părăsit eparhia, retrăgându-se într-o mănăstire, unde şi-a sfârşit viaţa în pocăinţă. Dumnezeu ca semn că i-a primit pocăinţa, i-a dat darul facerii de minuni”.

Aceasta este slăbiciunea noastră! Aceasta este influenţa pe care o au asupra noastră ispitele. Ele i-au făcut să cadă pe profeţi (2 Regi 11), pe episcopi, pe martiri şi pe pustnici. Cu atât mai mult noi care suntem slabi şi robi patimilor, trebuie să ne luăm toate măsurile de prevenire şi să ne apărăm împotriva influenţei lor. La călugări ispitele sunt puternice: dacă nu priveghează ele se aruncă asupra lor cu pofta animalelor sălbatice scăpate din lanţ.

Capitolul VI.

VI. O VIAŢA DE SINGURĂTATE ŞI DE LINIŞTE TREBUIE SĂ FIE PRECEDATĂ DE O VIAŢĂ DE OBŞTE PLĂCUTĂ LUI DUMNEZEU

Pentru începătorii vieţii monahale sunt mai potrivite mănăstirile de obşte, pentru că ele oferă ample posibilităţi de împlinire a poruncilor Evangheliei. Şi chiar dacă ai intra într-o mănăstire de sine, nu-ţi pierde curajul şi nu o părăsi fără motive serioase. Acolo, de asemenea, străduieşte-te din toate puterile să te formezi după poruncile Evangheliei. Este un principiu general ca un călugăr pentru început trebuie să înveţe împlinirea poruncilor şi să trăiască în sânul unei obşti, în care activitatea sufletească este legată de cea trupească; de abia după ce a progresat suficient se va putea consacra exclusiv lucrării sufleteşti, trăind în isihie, adică în linişte şi în singurătate, dacă cel puţin s-a arătat în stare de aceasta, într-adevăr, puţini sunt aceia care sunt în stare să trăiască în linişte şi în singurătate. Un începător nu poate suporta o activitate exclusiv spirituală. Prin activitatea spirituală noi intrăm în lumea spiritelor; de aceea călugării experimentaţi se retrag în singurătate. In lumea duhurilor, mai întâi spiritele căzute vin în întâmpinarea creştinului, căci prin sufletul lui, în virtutea căderii, le aparţine acestora. Trebuie urmărită buna orientare a voii libere refuzând orice târguiala cu spiritele căzute şi acceptând comuniunea cu Dumnezeu, comuniune care ni s-a acordat gratuit prin Mântuitorul.

Spiritele căzute îl strivesc fără dificultate pe cel ce intră în luptă cu ele fără a avea o experienţă şi o pregătire necesară, împlinirea poruncilor în sânul unei comunităţi îi aduc celui ce le practică o cunoştinţă experimentală, clară şi detaliată, a naturii umane în condiţia sa căzută şi a îngerilor căzuţi, Căci, ca urmare a căderii, omenirea a intrat în legătură cu îngerii căzuţi şi a fost situată dimpreună cu ei în categoria creaturilor condamnate, vrăjmaşe lui Dumnezeu, şi hărăzite a fi înghiţite în temniţele iadului.

Sfinţii părinţi afirmă: “cine vrea cu adevărat să fie mântuit trebuie să trăiască mai întâi în obşte, îndurând jigniri, lipsuri şi umilinţe,

eliberându-se de stăpânirea simţurilor sale. Numai atunci se poate retrage într-o totală isihie, cum ne-a arătat în viaţa Sa Domnul nostru lisus Hristos; căci El după ce le-a îndurat pe toate acestea S-a suit pe Cruce, act ce semnifică mortificarea cărnii şi a patimilor şi punctează intrarea într-o pace sfântă şi deplină" (Varsanufie şi Ioan de Gaza).

Poţi fi sigur că vei progresa oriunde, fie într-o mănăstire de obşte, fie într-o mănăstire de sine, cu condiţia să te consacri studiului şi împlinirii poruncilor Evangheliei. Altfel, oriunde ai fi, vei rămâne fără progres şi exclus de la cunoaşterea duhovnicească; peste tot vei ajunge la o stare de orbire şi de dezordine morală, dacă vei neglija studierea şi împlinirea poruncilor.

Până la sfârşitul vieţii tale, nu înceta niciodată studierea Evangheliei. Nu-ţi închipui că o cunoşti suficient, dacă n-o ştii pe dinafară. Porunca Domnului este "fără de sfârşit" (Ps. 118, 96), chiar dacă se exprimă prin cuvinte puţine: ea este fără de sfârşit ca şi Domnul care a pronunţat-o. împlinirea poruncilor şi urcuşul pe această cale sunt fără sfârşit; creştinii cei mai sporiţi, călăuziţi de harul duhovnicesc la o măsură de desăvârşire, rămân nedesăvârşiţi în comparaţie cu poruncile Evangheliei.

Capitolul VII.

VII. PRUDENŢA PE CARE TREBUIE SĂ O AVEM ÎN CE PRIVEŞTE BINELE PROPRIU AL FIRII CĂZUTE

Ţi-a venit în minte un gând bun? Opreşte-te! în nici un caz nu te grăbi să-l pui în practică fără a-l examina, fără a medita. Simţi în inimă vreo înclinaţie bună? Opreşte-te! Nu te lăsa dus de ea. Consultă Evanghelia. Vezi dacă gândul tău cel bun, înclinaţia ta cea bună sunt conforme cu sfintele învăţături ale Domnului. Vei vedea foarte repede că nu există nici o legătură între binele evanghelic şi binele firii omeneşti căzute. Binele firii noastre căzute este amestecat cu răul, de aceea el însuşi a devenit rău, după cum o mâncare delicioasă şi sănătoasă, devine otravă când este amestecată cu aceasta.

Păzeşte-te să faci binele firii căzute. Făcându-l, vei lucra la propria ta cădere, vei cultiva în tine părerea de sine şi mândria, şi vei sfârşi prin a te asemăna bine cu demonii. Dimpotrivă, împlinind binele după Evanghelie, ca un adevărat şi credincios ucenic a lui Dumnezeu-Omul, vei deveni asemenea cu El. "Cel care îşi iubeşte viaţa o va pierde; iar cel care îşi urăşte viaţa în lumea aceasta o va păstra pentru viaţa veşnică (Ioan 12, 25). Oricine voieşte să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea şi să urmeze Mie. Căci cine va voi să-şi scape viaţa o va pierde; iar cine va pierde viaţa sa pentru Mine şi pentru Evanghelie, acela o va mântui" (Marcu 8, 34-35).

Domnul ne porunceşte să renunţăm complet la firea noastră cea căzută şi să urâm toate pornirile ei, nu numai cele ce sunt cu evidenţă, rele, ci toate fără excepţie, chiar cele ce ni se par bune. Este o mare nenorocire să dai urmare dreptăţii firii căzute: lucrul acesta se va sfârşi cu respingerea Evangheliei, cu respingerea Mântuitorului, cu respingerea mântuirii. "Dacă vine cineva la Mine şi nu urăşte … chiar şi viaţa sa nu poate fi ucenicul Meu"

(Luca 14,26), a spus Domnul. Comentând aceste cuvinte Varsanufie cel Mare dă următoarea explicaţie: "Cum poate renunţa un om la sine însuşi? înlăturând doririle sale fireşti şi urmându-L pe Domnul. De aceea în mod precis Domnul vorbeşte aici de lucrurile fireşti şi nu de cele nefireşti. Intr-adevăr, dacă cineva s-ar lepăda numai de lucrurile nefireşti, n-a lăsat nimic dintr-ale sale pentru dragostea de Dumnezeu, căci cele împotriva firii nu-i aparţin. Dar cel ce a renunţat la cele normale se întreabă mereu cu apostolul Petru: "Iată, noi am lăsat toate şi Ţi-am urmat Ţie. Ce oare va fi nouă?" (Matei 19, 27). El aude vocea binecuvântată a Domnului, care-L asigură prin promisiunea Sa, că va primi ca moştenire viaţa veşnică (Matei 19, 28-29).

Petru, care nu era bogat, la ce a renunţat ca să se preamărească, dacă nu la dorinţele sale naturale? Căci până ce omul nu moare trupului şi nu viază duhului, sufletul său nu poate învia. Un cadavru n-are dorinţe naturale; la fel cel ce duhovniceşte este mort faţă de trup. Dacă a murit trupului cum se face că dorinţele fireşti mai trăiesc în tine? Dar dacă n-ai atins această măsură şi din punct de vedere spiritual eşti încă un copil;

smereşte-te în faţa unui duhovnic care te va certa cu milă (Ps. 140, 5) şi nu face nimic fără a-i cere sfatul chiar dacă lucrul ţi se pare bun, căci lumina dracilor se preface mai târziu în întuneric.

La fel se întâmplă cu lumina firii umane căzute. A urma acestei lumini şi lăsând-o să se dezvolte în noi înseamnă să ne întunecăm total sufleteşte şi să ne separăm de Hristos. Ori, cel ce este străin fată de creştinism se rupe de Dumnezeu. "Oricine tăgăduieşte pe Fiul nu are nici pe Tatăl" (l Ioan 2, 23) – adică este un ateu, un om "fără de Dumnezeu".

In vremurile noastre, atât de încrezătoare în realizările lor, cei mai mulţi dintre oamenii care se declară creştini şi care afirmă că ei fac multe fapte bune, se străduiesc în realitate să îndeplinească dreptatea firii căzute şi resping cu dispreţ dreptatea Evangheliei. Oamenii aceştia să asculte ce le spune Domnul: "Poporul acesta se apropie de Mine cu gura şi Mă cinsteşte cu buzele, dar inima lor este departe de Mine. Şi zadarnic Mă cinsteşte, învăţând învăţături ce sunt porunci ale oamenilor" (Matei 15, 8-9).

Cel ce se conduce după o dreptate omenească este plin de sine, de aroganţă, de orbire; se predică pe sine, îşi face publicitate, îşi trâmbiţează faptele sale "bune" fără să ţină deloc seama de avertismentul Domnului (Matei 6, l-l8). El răspunde cu ură şi cu răzbunare celor ce cutează să-şi deschidă gura pentru a se opune într-o manieră întemeiată şi bine intenţionată "dreptăţii" sale. El se simte foarte îndreptăţit să primească recompense pământeşti şi cereşti.

Dimpotrivă, cel ce ţine seamă de poruncile Evangheliei este mereu cufundat în umilinţă. Aici, când compară măreţia poruncilor şi puritatea lor cu felul în care le îndeplineşte, recunoaşte mereu că eforturile sale sunt departe de a fi suficiente, că ele sunt absolut nedemne de Dumnezeu. Se socoteşte vrednic de pedepsele vremelnice şi veşnice pentru păcatele sale, pentru faptul că n-a rupt legăturile cu satana, pentru starea sa de cădere pe care o împărtăşeşte cu toţi oamenii, pentru perseverenţa în această stare, şi în sfârşit, pentru îndeplinirea total insuficientă şi adesea chiar potrivnică a poruncilor, în faţa tuturor

încercărilor trimise de Providenţa divină, el pleacă capul cu supunere, ştiind că prin încercări Dumnezeu îi învaţă şi îi educă pe slujitorii Săi în timpul peregrinării lor pământene. El este plin de compasiune pentru vrăjmaşii săi. El se roagă pentru ei ca şi pentru nişte fraţi care s-au lăsat antrenaţi de diavoli, ca şi pentru nişte mădulare ale propriului trup atins de o boală spirituală, ca pentru nişte binefăcători, ca pentru nişte instrumente ale Providenţei divine.

Capitolul VIII.

VIII. ÎMPOTRIVIREA DINTRE FIREA CĂZUTĂ ŞI PORUNCILE EVANGHELIEI

Dacă te vei renega pe tine însuţi şi vei renunţa constant la propriile tale raţionamente, la voia ta proprie, la propria ta dreptate sau – ceea ce înseamnă acelaşi lucru – la raţiunea, la voia şi la dreptatea firii noastre căzute, cu scopul de a înrădăcina în tine înţelepciunea, voia şi dreptatea divină pe care Dumnezeu însuşi ne învaţă în Sfânta Evanghelie, firea căzută va declanşa în tine un război înverşunat împotriva Evangheliei şi împotriva lui Dumnezeu. Spiritele căzute vor veni în ajutorul naturii căzute.

Nu ceda şi cu atât mai puţin nu descuraja: luptând cu hotărâre îţi arăţi fermitatea şi statornicia voinţei. Aruncat la pământ, ridică-te. Tras pe sfoară şi dezarmat, înarmează-te din nou. Invins, întoarce-te neîntârziat în luptă. Este foarte folositor să observi în tine propria-ti cădere, precum şi aceea a întregii omeniri. Este absolut necesar să recunoşti şi să studiezi cum această cădere se manifestă în dispoziţiile inimii şi în mişcarea gândurilor. Este esenţial pentru tine să-ţi constaţi slăbiciunea raţiunii şi voinţei tale.

Vederea căderii tale este o vedere duhovnicească. Vederea neputinţei tale este de asemenea o vedere spirituală. Intr-o asemenea vedere mintea este spectator. Ea ne-a fost dăruită prin harul botezului: sub efectul harului orbirea minţii se împrăştie, şi ea începe să vadă clar pe câmpul său de luptă ascetică ceea ce nu putea pătrunde până atunci. Ea va descoperi nişte realităţi pe care nici nu le bănuia până atunci.

De vederea duhovnicească a stării de cădere a omului este legată o alta: aceea a îngerilor căzuţi. Această vedere este de asemenea una duhovnicească, un dar al harului (conf. Ps. 91, 11). Şi aici mintea este un spectator. Prin împlinirea poruncilor, prin efortul de a împlini cât mai deplin, mintea începe încet, încet, să discearnă spiritele căzute în gândurile şi sentimentele pe care le nasc în ea; ea începe să discearnă comerţul păgubos pe care-l fac fiinţele omeneşti cu spiritele căzute, înrobirea oamenilor de către aceste spirite care, prin intrigăria şi viclenia lor, caută să le piardă. In vederile duhovniceşti nu-i nimic sensibil; ele se capătă prin grija statornică de a împlini poruncile Evangheliei şi de a lupta împotriva gândurilor şi simţămintelor păcătoase. Cel ce n-a experimentat aceste vederi nu poate avea nici cea mai mică idee despre ele şi nici nu ştie măcar că ele există.

In Psaltire Duhul Sfânt a redat cu putere confruntările şi luptele ostaşilor lui Hristos împotriva propriei firi căzute şi împotriva spiritelor căzute. De aceea călugării primelor veacuri învăţau Psaltirea pe dinafară, şi se foloseau de cuvintele Duhului pentru a cere în rugăciuni izbăvirea din prăpastia ispitelor şi smulgerea din gura vrăjmaşului diavol.

Capitolul IX.

IX. CITIREA EVANGHELIEI ŞI A SCRIERILOR PĂRINŢILOR

Cum am spus mai înainte, obligaţia principală pentru un novice este de a studia Evangheliile şi întreg Noul Testament (întreg Noul Testament de altfel poate fi numit "Evanghelie", pentru că nu conţine altceva decât învăţătura evanghelică). Pentru început va studia poruncile Domnului din Evangheliile lui Matei şi Luca. Studierea şi punerea în practică a acestor două Evanghelii vor face mult mai uşor de înţeles alte scrieri ale Noului Testament. La citirea Evangheliilor mai trebuie adăugată citirea comentariului pe care îl face fericitul Teofilact al Bulgariei. Lectura

acestui comentariu este indispensabilă; ea permite înţelegerea corectă a Evangheliei, si în consecinţă punerea minuţioasă a ei în practică. Pe de altă parte, canoanele Bisericii cer ca Scriptura să fie interpretată în acord cu comentariile patristice şi nu arbitrar.

Lăsându-ne conduşi în înţelegerea Evangheliei de explicaţiile acestui sfânt Părinte, ale cărui comentarii sunt primite şi întrebuinţate de Biserică, noi vom rămâne credincioşi tradiţiei bisericeşti.

Pentru vremea noastră sunt foarte utile scrierile Sfântului Tihon de Zadonsk. Adresându-se tuturor, ele constituie un ghid foarte bun pentru atleţii lui Hristos atât mireni cât şi călugări trăitori într-o obşte, într-o mănăstire de sine, sau isihaşti petrecători în singurătate. Harul lui Dumnezeu i-a inspirat acestui sfânt ierarh scrieri care răspund în mod special nevoilor vremurilor noastre, pentru că aduc clarificări preţioase la studierea Evangheliei.

în orice mănăstire, indiferent de rânduială sau organizare, nimic nu-l poate împiedica pe un călugăr să trăiască după poruncile Evangheliei. Aceasta o spun pentru a-i încuraja şi a-i calma pe cei ce sunt, cu motiv sau fără motiv, nemulţumiţi de felul în care merge mănăstirea lor. Pentru un călugăr este mai sigur a căuta pricina nemulţumirii sale în sine însuşi, decât în anturajul său sau în circumstanţele exterioare. Atunci când te judeci pe tine însuţi inima îşi capătă liniştea, în concluzie n-ar trebui preferată o mănăstire bine organizată alteia mai distinsă, întrucât depinde de noi, dar nu totdeauna este aşa situaţia.

Fixându-ţi ca regulă de viaţă cercetarea şi punerea în practică a poruncilor Evangheliei, şi având grijă să nu te laşi antrenat de diferite orientări singulare şi cu totul întâmplătoare din diferite scrieri patristice, poţi să începi lectura lor; această lectură îţi va permite să te familiarizezi într-un fel aşa de intim şi de precis cu asceza monahală care este, cu siguranţă, complicată şi grea, dar nu lipsită de bucurie. In acelaşi timp, când se citesc scrierile patristice, e bine de păstrat o anume ordine şi mai ales să nu fie grabă.

Trebuie început prin a citi cărţile scrise pentru călugării din mănăstirile de obşte, ca de pildă „Invăţăturile Sfântului Dorotei al Gazei”,

„Cuvintele Sfântului Teodor Studitul”, „Corespondenţa Sfântului Varsanufie cel Mare cu Ioan Văzătorul”, începând cu răspunsul 216 (răspunsurile precedente se adresează mai mult pustnicilor şi în consecinţă se potrivesc mai puţin începătorilor), Scara Sfântului Ioan Scărarul, „Scrierile” Sfântului Efrem Sirul, „Aşezăminîele mănăstireşti” şi „Convorbirile duhovniceşti” ale Sfântului Ioan Casian.

Mai târziu, după un răstimp suficient de lung, se pot citi operele Părinţilor scrise pentru isihaşti, ca „Filocalia”, „Apoftegmele”, „Cuvintele ascetice” ale lui Isaia Pustnicul, „Discursurile ascetice” ale Sfântului Isaac Sirul, „Tratatele” lui Marcu Ascetul, „Cuvintele” şi „Omiliile” duhovniceşti ale Sfântului Macarie cel Mare, scrierile în proză şi „Imnele” Sfântului Simeon Noul Teolog, şi alte scrieri asemănătoare ale Părinţilor asupra vieţii active.

Toate aceste opere aparţin categoriei de scrieri privitoare la viaţa activă sau ascetică, căci ele se preocupă de nevoinţa călugărului. Sfântul Ioan Scărarul a spus: .”pentru a duce o viaţă activă, citeşte cărţile care se preocupă de ea”. Cărţile privitoare la viaţa activă îi încurajează pe călugări la nevoinţa călugărească, în mod special la rugăciune, în ce priveşte citirea scrierilor altor Sfinţi părinţi care orientează înspre meditaţie şi contemplaţie, pentru un nevoitor insuficient purificat de patimi, este prematură.

Capitolul X.

X. DISCERNĂMÂNTUL CU CARE TREBUIESC CITITE SCRIERILE PATRISTICE REFERITOARE LA VIAŢA CĂLUGĂREASCĂ

Scrierile Sfinţilor Părinţi referitoare la viaţa călugărească trebuiesc citite cu o mare circumspecţie. S-a observat că începătorii n-ajung niciodată să aplice cărţile pe care le citesc la propriile lor condiţii, ci se lasă antrenaţi invariabil de pornirile lor. Dacă o carte dă sfaturi asupra isihasmului, şi arată cât de îmbelşugate roade duhovniceşti se pot obţine într-o însingurare desăvârşită, începătorul cu siguranţă va fi cuprins de o arzătoare dorinţă de a se retrage în singurătate, intr-un oarecare pustiu îndepărtat. Dimpotrivă, dacă o carte vorbeşte despre ascultarea

necondiţionată faţă de un părinte duhovnicesc, începătorul va dori un mod de viaţă foarte sever într-o ascultare totală faţă de un bătrân.

Vremurilor noastre Dumnezeu nu le-a dăruit nici una, nici alta, din cele două forme de viaţă. Dar cărţile sfinţilor Părinţi care le descriu pot influenţa puternic pe un începător lipsit de experienţă şi de cunoştinţe. El se poate foarte uşor decide să-şi părăsească mediul unde trăieşte – deşi acolo are totuşi tot ce-i trebuie pentru a-şi lucra mântuirea şi a progresa duhovniceşte împlinind poruncile evanghelice – pentru a urma himera unei vieţi perfecte care străluceşte cu putere şi insistenţă în imaginaţia sa.

La treapta din "Scară" referitoare la viaţa isihastă, Sfântul Ioan Scărarul zice: "totdeauna se află un câine oarecare în trapeza bunei obşti şi încearcă să răpească din ea o bucată de pâine, sau sufletul şi punându-l în gură să fugă de acolo şi sa-l mănânce în tihnă" (Scara XXVII, 1). La treapta referitoare la ascultare, acest dascăl al călugărului zice: "Cercetează mintea ascultătorilor necercaţi şi vei afla în ea o năzuinţă greşită: pofta de linişti re de postire nemăsurată, de cea mai deplină lipsă de slavă deşartă, de neuitată pomenire a morţii, de străpungerea neîncetată a inimii, de desăvârşita nemâniere, de tăcerea adâncă, de curăţie covârşitoare. De aceea neavându-le pe acestea de la început într-o bună iconomie au sărit la ele înainte de vreme şi s-au rătăcit. Pentru că vrăjmaşul i-a amăgit să le caute pe acestea înainte de vreme ca nu cumva răbdând, să le afle pe acestea Ia vremea lor". (Scara, IV, 119).

Ingerul căzut caută să-l înşele pe călugăr şi să-l ducă la pierzare sugerându-i nu numai păcate de tot felul, ci şi virtuţi foarte înalte care nu se potrivesc cu starea lor. Nu vă încredeţi fraţilor în gândurile voastre, în părerile voastre, în visurile voastre, în pornirile voastre, chiar dacă vi s-ar părea cele mai bune, sau chiar dacă vă înfăţişează chipul cel mai atrăgător al unei vieţi monastice sfinte. Dacă mănăstirea în care vieţuiţi vă oferă posibilitatea să duceţi o viaţă conformă cu poruncile Evangheliei şi nu sunteţi expuşi la ispite de păcate de moarte, nu o părăsiţi. Suportaţi cu răbdare neajunsurile atât duhovniceşti cât şi materiale. Nu vă hotărâţi să căutaţi în deşert o formă de asceză pe care Dumnezeu n-a dat-o vremii noastre.

Dumnezeu vrea şi caută mântuirea tuturor oamenilor. Şi El îi mântuieşte, pe cei ce vor cu adevărat,din marea învolburată de păcate a acestei vieţi. Dar nu-i scapă întotdeauna cu o corabie sau într-un port sigur şi bine amenajat. El i-a promis scăparea Sfântului Pavel şi tuturor celor ce călătoresc cu el, şi i-a scăpat. I-a scăpat însă nu dimpreună cu corabia, care a naufragiat, ci pe unii înotând, iar alţii plutind pe scânduri şi pe alte rămăşiţe din epava corabiei (F.Ap. 27, 21-44).

Capitolul XI.

XI. VIAŢA PUSTNICEASCĂ

Fraţii mei preaiubiţi, noi trebuie să ştim că cele mai înalte forme ale monahismului, atât pustnicia într-un loc pustiu sau însingurarea izolării, cât şi o viaţă de ascultare absolută de un bătrân, n-au fost instituite la voia întâmplării, prin voinţa sau înţelepciunea omenească, ci prin deosebita purtare de grijă a lui Dumnezeu, prin porunca Sa, prin chemarea şi descoperirea Sa.

Antonie cel Mare, părintele monahismului şi întemeietorul vieţii pustniceşti, nu s-a îndepărtat în pustie decât după ce s-a îmbrăcat cu putere de sus şi a fost chemat de Dumnezeu. Este drept că lucrul acesta nu-l spune explicit în biografia sa, dar desfăşurarea evenimentelor o demonstrează cu precizie. Astfel, viaţa sa relatează că el a fost călăuzit de către vocea lui Dumnezeu care i-a poruncit să meargă într-o pustie foarte adâncă pentru a trăi în linişte totală.

Un heruvim i s-a arătat Sfântului Macarie cel Mare, contemporanul Sfântului Antonie, puţin mai tânăr decât el, şi i-a arătat un câmp gol şi sălbatic, acela ce va deveni mai târziu vestitul pustiu Scetic; heruvimul i-a poruncit să meargă să trăiască aici, promiţându-i că această câmpie goală se va umple de o mulţime de pustnici.

Incă pe când trăia în palatele împărăteşti, Arsenie cel Mare se ruga lui Dumnezeu să-i descopere calea mântuirii, şi a auzit o voce: “Arsenie, fugi de oameni, şi te vei mântui”. Arsenie s-a dus în pustia scetică şi acolo, din nou, l-a implorat pe Dumnezeu să-l ducă la mănăstire, şi din

nou a auzit o voce: “Arsenie, fugi de oameni, păzeşte liniştea, trăieşte în tăcere: iată rădăcina unei vieţi fără de păcat.”

Sfânta Maria Egipteanca a fost chemată la viaţa pustnicească în pustia de dincolo de Iordan printr-o poruncă a lui Dumnezeu. Dumnezeu care-i cheamă la liniştea singurătăţii şi la viaţa pustnicească pe aleşii Săi (pe cei cărora le cunoaşte dinainte această vocaţie) le dăruieşte, pentru a putea duce o astfel de viaţă, resursele şi capacităţile pe care un om lăsat doar la latitudinea posibilităţilor sale nu le are. Chiar în această perioadă în care monahismul era în floare şi avea numeroşi povăţuitori purtători de duh, rari erau cei recunoscuţi ca apţi pentru viaţa isihastă, şi în special pentru viaţa pustnicească. “Cu adevărat rari, spune Sfântul Ioan Scărarul, sunt cei ce se îndeletnicesc cu liniştirea, cu dreapta judecată. Sunt numai aceia care au dobândit mângâierea dumnezeiască a uşurării de osteneli şi a ajutorului lui Dumnezeu în nevoinţele lor” (Scara IV, 121). Viaţa isihastă îi pierde pe cei fără de experienţă. Cei izolaţi, pustnicii, au suferit adesea adevărate dezastre spirituale; li s-a întâmplat aceasta, celor ce au ales însingurarea din proprie iniţiativă, fără a fi chemaţi la aceasta de către Dumnezeu.

In „Proloage” citim următoarea întâmplare. Era în Palestina o mănăstire aşezată la piciorul unui ţărm înalt şi abrupt; în acest ţărm, deasupra mănăstirii era o peşteră. Călugării povesteau cum, cu câtva timp înainte, unul dintre fraţii lor a fost cuprins de dorinţa de a trăi în acea peşteră şi în acest sens a cerut binecuvântarea stareţului. Stareţul acesta era un văzător cu duhul. El i-a zis fratelui: “fiul meu, cum vei putea trăi tu singur într-o peşteră, din moment ce tu încă n-ai biruit în tine însuţi gândurile pătimaşe ale trupului şi sufletului?

Cel ce voieşte să trăiască în linişte trebuie să se afle sub îndrumarea unui povăţuitor, şi nu trebuie să-şi fie singur învăţător. Tu care eşti departe de măsura maturităţii spirituale îmi ceri mie smeritului să-ţi dau voie să trăieşti singur într-o peşteră, dar cred că nu-ţi dai seama cât de multe sunt cursele diavolului. Este mai bine pentru tine să slujeşti părinţilor, să primeşti ajutorul lui Dumnezeu prin rugăciunile lor, să-L preamăreşti şi să-L lauzi pe Stăpânul dimpreună cu ei la ceasurile hotărâte, mai degrabă decât a te lupta de unul singur împotriva gândurilor necurate şi

amăgitoare. N-ai auzit tu ce spune Sfântul Ioan autorul inspirat al Scării: "Vai omului care trăieşte singur! Dacă el cade în tristeţe sau lene, n-are cine-l ridica. Dar acolo unde doi sau trei s-au adunat în numele Meu, sunt şi eu în mijlocul lor, a zis Domnul"…

Aşa a vorbit stareţul, dar n-a reuşit să-l întoarcă pe călugăr de la gândurile sale fatale. Văzând dorinţa de neînduplecat şi insistenţa stăruinţei fratelui, stareţul i-a îngăduit să meargă şi să trăiască în peşteră. Insoţit de rugăciunea stareţului călugărul a purces la drum şi s-a urcat în peşteră. La orele mesei un frate din mănăstire îi aducea hrană deasupra peşterii şi i-o lăsa cu un paner legat de sfoară.

A petrecut un oarecare timp în această peşteră până când diavolul, care se luptă întotdeauna cu cei ce vor să trăiască o viaţă plăcută lui Dumnezeu, a început să-l îmbete ziua şi noaptea cu gânduri viclene. La sfârşitul unei zile, luând chip de înger luminat, i s-a arătat şi i-a zis: "Să ştii că datorită curăţiei şi vieţii tale nevoitoare, Domnul m-a trimis să-ţi slujesc". Călugărul a replicat: "Ce bine am făcut pentru ca un înger să vină să-mi slujească?" "Tot ce ai făcut tu este mare şi sublim", a răspuns diavolul. „Tu ai părăsit ispitele lumeşti şi ai devenit călugăr. Tu ai împlinit o muncă aspră în post, în rugăciune şi în priveghere. Iar acum ai părăsit mănăstirea şi te-ai stabilit să trăieşti aici. Cum să nu trebuiască îngerii să slujească sfinţeniei tale?"

Prin astfel de discursuri şarpele vânător de suflete l-a făcut să cadă în mândrie, în orgoliu, şi a început să i se arate continuu. Intr-o zi un om pe care l-au prădat hoţii a venit să-l caute pe călugăr. Necuratul, care pentru a-l înşela, i se arăta sub formă de înger, i-a zis: "acest om a fost prădat de hoţi. Lucrurile lui sunt ascunse în cutare loc. Spune-i să se ducă să-şi ia lucrurile".

Sosind la peşteră, omul a făcut o plecăciune respectuoasă, şi călugărul i-a zis de sus: "Bine ai făcut frate că ai venit: Eu ştiu… Ţi s-a întâmplat o mare nenorocire, hoţii au intrat în casa ta şi ţi-au furat cutare şi cutare lucru. Nu te mâhni. Ele sunt ascunse în cutare loc, du-te, le vei găsi pe toate şi te roagă pentru mine".

Omul a rămas uimit. A ascultat şi şi-a găsit toate lucrurile furate. Apoi l-a lăudat pe călugăr în tot ţinutul, spunând că omul ce trăieşte în peşteră este un prooroc. Mulţimile se mirau îngrămădindu-se în jurul călugărului; erau uimite de învăţătura care li se da sub inspiraţia diavolului. Prezicea viitorul, şi prezicerile sale se adevereau. Nenorocitul de el a rămas destul de mult timp în această stare aberantă.

A doua zi, dintr-a doua săptămână de după Inălţarea Domnului nostru lisus Hristos, diavolul necurat i s-a arătat călugărului şi i-a zis: “Părinte, pentru că tu ai fost în stare să duci o viaţă ireproşabilă şi îngerească, alţi îngeri vor veni şi te vor duce cu trupul la cer, şi acolo cu îngerii, te vei bucura de vederea nespusei frumuseţi a Domnului”.

Spunând aceste cuvinte, diavolul s-a făcut nevăzut. Dar Dumnezeu cel milostiv şi de oameni iubitor, care nu le vrea pieirea, ci îndreptarea, a strecurat în inima călugărului ideea de a-l pune la curent pe stareţul său cu ceea ce o să i se întâmple. Când fratele care-i aducea de obicei mâncarea a sosit, pustnicul şi-a scos capul din peşteră şi a zis: “Frate, spune-i stareţului să vină aici”. Fratele i-a transmis mesajul stareţului. Acela s-a grăbit să vină şi urcându-se cu o scară în peşteră i-a zis pustnicului: “Pentru ce mi-ai cerut să vin aici, fiul meu?” El a răspuns: “Ce ţi-aş putea da, sfinte Părinte, pentru tot ce ai făcut pentru mine păcătosul?”. “Ce bine ţi-am făcut?” a întrebat stareţul. Călugărul a răspuns: “Cu adevărat Părinte datorită mijlocirii tale eu am fost socotit vrednic de a primi numeroase şi mari binefaceri. Prin tine am îmbrăcat îngerescul chip. Datorită ţie eu am văzut îngeri şi am stat de vorbă cu ei. Cu ajutorul tău am primit darul vederii cu duhul şi al proorociei.”

Auzind aceste cuvinte stareţul a rămas uimit şi i-a zis: “Nenorocitule! Tu ai văzut îngerii? Tu ai primit darul vederii cu duhul? Vai de tine nenorocitule! Nu ţi-am spus să nu mergi în peşteră ca să nu te înşele diavolii?” După ce a spus acestea bătrânul, fratele a replicat: “Nu grăi aşa Prea Cuvioase Părinte. Datorită sfintelor tale rugăciuni am văzut eu îngerii şi mâine ei mă vor ridica la cer cu trup cu tot. Să ştii că eu îi voi cere Domnului să poruncească îngerilor Săi să te ia şi pe tine, ca în fericirea cerească să fii împreună cu mine”.

Auzind aceste cuvinte stareţul i-a zis cu mânie: “Nenorocitule! Tu ai fost înşelat de diavol. Ori de câte ori eu am venit aici, căci am venit să văd ce se întâmplă cu tine, nu i-am văzut pe aceşti diavoli spurcaţi pe care tu-i numeşti îngeri. Dar tu când îi vei vedea venind să-mi spui”. După aceste cuvinte, stareţul a poruncit să fie luată scara şi a rămas în peşteră dimpreună cu omul căzut în iluzii drăceşti. Postea şi se ruga fără încetare.

La ora la care “văzătorul cu duhul” se aştepta să se ridice la cer, i-a văzut pe draci apropiindu-se şi a zis: “Au sosit, părinte”. Atunci stareţul l-a strâns în braţe şi a strigat: “Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, vino în ajutorul robului tău căzut în părere de sine şi nu le îngădui necuraţilor diavoli să pună stăpânire asupra lui”. Când stareţul a spus acestea, dracii s-au agăţat de călugăr şi încercau să-l tragă, dar stareţul îl ţinea. Atunci i-au smuls camilafca şi au dispărut. Se putea vedea camilafca fâlfâind în aer, până când a dispărut vederii. După oarecare timp ea a apărut din nou, şi s-a prăbuşit pe pământ. Bătrânul i-a zis atunci călugărului căzut în părerea de sine: “Bietul de tine! Vezi ce au făcut diavolii cu camilafca ta? Lucrul acesta doreau să-l facă cu tine. Aveau de gând să te ridice în aer, ca pe Simon Magul, şi apoi să-ţi dea drumul ca trupul să ţi se zdrobească pe pământ, iar necuraţii să-ţi ia sufletul”.

Stareţul i-a chemat pe călugări, le-a cerut să aducă scara, şi l-a readus pe fratele din peşteră în mănăstire; i-a dat ascultare la bucătărie şi în alte locuri, pentru ca gândurile sale să regăsească umilinţa. Şi aşa s-a izbăvit.

Compatrioţii noştri, Sfântul Isaac şi Sfântul Nichita din mănăstirea peşterilor din Kiev au suferit grozave ispite de a se însingura mai înainte de vreme. Ştim din biografia Sfântului Isaac, care era contemporan cu sfinţii Antonie şi Teodosie, că s-a zăvorât din propria lui voie. Impunându-şi o asceză corporală aspră, avea de gând să facă şi mai mult, şi i-a venit ideea să se închidă într-o peşteră foarte strâmtă a mănăstirii. Mânca o prescură şi bea numai apă: şi această mică raţie de hrană doar la două zile. Când te angajezi la o asemenea nevoinţă trupească şi nu cunoşti încă din experienţă legile luptei duhovniceşti, este imposibil să nu-ţi atribui ţie însuţi o oarecare vrednicie de ascet.

Ispita pe care i-o aduc dracii unui ascet se încopciază de obicei pe dispoziţiile sale interioare. “Dacă omul, zice sfântul Macarie Egipteanul, nu-i pune la dispoziţie Satanei ocazia de a cădea sub influenţa sa, acesta nu-l poate domina prin forţă”.

Aşa dracii i s-au arătat lui Isaac sub chip de îngeri luminaţi. Unul strălucea mai tare decât ceilalţi, dracii îl numeau Hristos. El i-a cerut nevoitorului să-l adore. Oferind diavolului adorarea care i se cuvine numai lui Dumnezeu, ascetul a fost supus de diavoli care l-au fascinat şi l-au obligat să joace un dans nebun până ce a căzut aproape mort. Sfântul Antonie, care le slujea celor zăvorâţi, a venit la el cu mâncarea obişnuită; văzând că acesta nu-i răspunde şi băgând de seamă că s-a întâmplat ceva neobişnuit, a forţat dimpreună cu alţi călugări uşa şi a intrat în peştera ocupată de Isaac.

L-au scos ca pe un mort şi l-au aşezat în faţa peşterii. Văzând că încă mai trăieşte, l-au dus într-o chilie şi l-au întins pe pat. Sfântul Antonie şi Sfântul Teodosie i-au purtat pe rând de grijă. Ca urmare a acestei ispite, Isaac a devenit bolnav cu trupul şi cu sufletul: nu putea nici să se ţină în picioare, nici să se aşeze; când era culcat nu se putea întoarce de pe o parte pe alta. Timp de doi ani a rămas întins şi nemişcat, surd şi mut.

In al treilea an a început să vorbească şi a cerut să fie ridicat şi pus pe picioarele sale. A început să umble ca un copil mic. Dar nu şi-a exprimat nici cea mai mică dorinţă de a merge la biserică. Incet, încet a început să meargă la slujbă. Apoi a început să meargă la trapeză, să mănânce. Cei doi ani, cât a rămas nemişcat, n-a mâncat pâine şi n-a băut apă. In sfârşit a scăpat complet de impresia teribilă şi străină pe care demonii au lăsat-o asupra lui. Mai târziu, Sfântul Isaac a atins o înaltă treaptă de sfinţenie.

Sfântul Nichita era contemporan cu Sfântul Isaac, dar mult mai tânăr. Cuprins de râvnă, i-a cerut bătrânului său binecuvântarea de a deveni zăvorât. Bătrânul – pe vremea aceea Sfântul Nicon împlinea această misiune – i-a interzis zicându-i: „Fiul meu tu fiind atât de tânăr nu-i bine să te închizi. E mai bine să trăieşti cu fraţii. Slujindu-le nu-ţi vei pierde răsplata. Tu ştii cum a fost înşelat Isaac, închizându-se. Ar fi pierit dacă

un har cu totul special al lui Dumnezeu, ca răspuns al rugăciunilor sfinţilor părinţi Antonie şi Teodosie, nu l-ar fi salvat”. Nichita a răspuns: “Nu-i nici un pericol ca eu să fiu păcălit printr-astfel de lucruri, dar doresc să mă lupt vitejeşte împotriva vicleniilor dracilor şi să-i cer lui Dumnezeu, iubitorul de oameni, să-mi dăruiască puterea de a face minuni ca şi Isaac zăvorâtul”.

Bătrânul a reluat cuvântul: “Dorinţa ta e mai sus de puterile tale. De frica de a nu cădea voieşti să ai grijă să nu te înalţi. Dar eu îţi poruncesc să le slujeşti fraţilor şi Dumnezeu te va încorona pentru ascultarea ta.”

Atras puternic de viaţa de recluziune Nichita n-a ţinut seamă de sfaturile bătrânului. Şi-a împlinit dorinţa: s-a închis, stăruia în rugăciune şi nu ieşea niciodată. După un oarecare timp, în vremea rugăciunii, a auzit o voce care se ruga odată cu el şi a simţit un parfum extraordinar. Inşelat, el şi-a spus sieşi: “Dacă acesta n-ar fi un înger, nu s-ar ruga împreună cu mine şi eu nu m-aş înmiresma cu parfumul Sfântului Duh”. Apoi Nichita a început a se ruga din toată inima zicând: “Doamne, arată-mi-Te mie, ca eu să te cunosc şi să te văd”. O voce i-a zis: “Tu eşti destul de tânăr. Nu mă voi arăta ţie ca să nu te mândreşti şi să cazi”. Zăvorâtul a răspuns cu lacrimi: “Doamne, cu siguranţă că eu nu voi cădea în părerea de sine, căci bătrânul meu m-a învăţat să nu dau importanţă nălucirilor drăceşti, că voi face tot ce îmi vei porunci”. Atunci, fiind sigur că l-a biruit, şarpele viclean şi răpitor de suflete i-a zis: “Este cu neputinţă pentru omul purtător de trup să mă vadă. Dar iată că eu ţi l-am trimis pe îngerul meu să locuiască împreună cu tine; să faci ce-ţi va spune.”

La aceste cuvinte, un drac i s-a arătat zăvorâtului, sub chip de înger. Nichita a căzut la picioarele lui şi l-a venerat ca pe un înger. Dracul i-a zis: “De acum nu te mai ruga, ci citeşte cărţi. Aşa vei ajunge la o convorbire neîntreruptă cu Dumnezeu şi vei primi puterea de a le da cuvânt de mântuire la cei ce vin la tine. în ce mă priveşte, eu mă voi ruga neîncetat Creatorului pentru mântuirea ta.”

Dând crezare acestor cuvinte, zăvorâtul s-a cufundat şi mai tare în rătăcire: a încetat de a se mai ruga şi s-a consacrat lecturii; îl vedea

mereu pe drac în rugăciune şi se bucura că un înger se roagă pentru el. Apoi a început să se întreţină îndelung asupra Scripturilor cu cel ce venea la el şi să proorocească ca şi pustnicii din Palestina.

Faima lui s-a răspândit în popor şi a ajuns până la curtea Marelui Voievod. El nu proorocea propriu-zis, ci le descoperea celor ce veneau la el unde se găseau diverse obiecte pierdute, unde şi în ce împrejurări se va întâmpla un eveniment, aflând aceste lucruri de la dracul care-i stătea alături. Aşa l-a informat pe Marele Voievod Iziaslav despre uciderea lui Gleb, voievodul Novgorodului, şi l-a sfătuit să-i trimită pe fiul său spre a asigura controlul principatului. Aceasta a fost de-ajuns ca poporul să-l declare prooroc. S-a observat că laicii, şi chiar călugării fără discernământ spiritual, se lasă aproape întotdeauna înşelaţi de către impostori, de către făţarnici şi de către cei ce au năluciri drăceşti şi îi iau drept sfinţi şi oameni plini de har dumnezeiesc.

Nimeni nu putea rivaliza cu Nichita în cunoaşterea Vechiului Testament; dar nu suporta Noul Testament; nu-şi întemeia niciodată spusele pe Evanghelii sau pe Epistolele Apostolilor şi nu permitea nici unuia din vizitatori să facă amintire de Noul Testament. Din cauza acestei orientări străine a învăţăturii sale, părinţii de la Lavra Peşterilor din Kiev şi-au dat seama că el este înşelat de un diavol. Existau în acea vreme în mănăstire, destui călugări sfinţi înzestraţi cu mari daruri spirituale. Prin rugăciunile lor l-au alungat pe diavol şi Nichita a încetat să-l vadă. Părinţii l-au făcut pe Nichita să iasă din peştera sa şi i-au cerut să le citeze un pasaj din Vechiul Testament; dar el a afirmat, sub prestare de jurământ, că n-a citit niciodată aceste cărţi pe care înainte le ştia pe dinafară. S-a adeverit că nici nu mai ştia să citească, aşa a fost de puternică impresia lăsată asupra lui de nălucirile diavoleşti; cu greu a reînvăţat să citească. Revenindu-şi în sine, datorită rugăciunilor părinţilor, el şi-a recunoscut şi şi-a mărturisit păcatul; l-a regretat şi l-a plâns cu lacrimi amare. Ajungând la o înaltă treaptă de sfinţenie a primit darul facerii de minuni printr-o viaţă smerită, trăită în mijlocul fraţilor. Mai târziu, Sfântul Nichita a fost hirotonit episcop al Novgorodului.

Experienţele foarte recente confirmă şi demonstrează cu evidenţă pe cele de demult. In vremea noastră la fel, nălucirea – termen întrebuinţat

în graiul ascetic pentru a desemna orbirea sufletească de care se leagă o înşelare drăcească – este consecinţa inevitabilă a unei însingurări premature într-o singurătate sau într-o nevoinţă ascetică practicată de unul singur, la chilie.

Pe când autorul acestor sfaturi ascetice era încă tânăr, prin anii 1824-l825, a vizitat mănăstirea Alexandru-Nevski pentru a-l întreba despre gândurile sale pe un călugăr, părintele Ioanichie. Acesta se ocupa de fabricarea lumânărilor pentru mănăstire, şi era ucenicul stareţilor Teodor şi Leonida. Pe vremea aceea numeroşi laici care duceau o viaţă ascetică, veneau la acest părinte pentru a-i cere sfaturi duhovniceşti. Un soldat din regimentul din Pavlovsk, cu numele Pavel, venea şi el la Ioanichie. Acesta era recent convertit de la schisma vechilor credincioşi, la care el predicase înainte, pentru că era instruit. Chipul lui Pavel răspândea bucurie. Dar cum era cuprins de un zel deosebit, a început o asceză corporală fără măsură, nepotrivită cu misiunea sa, şi fără a înţelege suficient asceza lăuntrică. Intr-o noapte Pavel era în rugăciune. Dintr-o dată o lumină a apărut aproape de icoane, asemănătoare cu strălucirea soarelui, şi, în mijlocul luminii, un porumbel de un alb imaculat. O voce venea de la porumbel: “Primeşte-mă, eu sunt Duhul Sfânt. Am venit să-mi fac din tine sălaşul meu”.

Pavel şi-a dat bucuros consimţământul. Porumbelul a intrat în el prin gură. Aşa cum era slăbit de post şi priveghere, Pavel a simţit dintr-odată o puternică dorinţă trupească; a abandonat rugăciunea şi s-a dus la o casă de toleranţă. El încerca să-şi satisfacă o patimă nepotolită. Şi-a făeut din casele de toleranţă reşedinţa lui permanentă şi le frecventa cu frenezie pe toate prostituatele ce le putea găsi. In sfârşit, şi-a revenit în sine. Intr-o scrisoare adresată ieromonahului Leonida, îi explica acestuia cum a fost păcălit de o arătare drăcească şi la ce cădere l-a dus nălucirea. Scrisoarea lăsa să se înţeleagă la ce înălţime duhovnicească ajunsese acest om înainte de cădere. Tânărul respectiv era atunci (1827-l828), slujitor în chilia ieromonahului Leonida şi cu binecuvântarea stareţului a citit scrisoarea.

Ieromonahul Leonida a părăsit mănăstirea Alexandru Nevski în primăvara anului 1828 pentru a merge mai întâi la mănăstirea Plohansk,

apoi la Optina. Ucenicul său de chilie îl însoţea şi profitând de ocazie, a vizitat câteva mănăstiri din eparhia Kaluga şi Orlov. Pe când vizita vestita sihăstrie din Bieloberega, era cunoscut aici, marele ascet, rasoforul Serapion; într-adevăr el a văzut un înger pe când îşi citea ceasurile în chilie. Nu numai laici, dar şi călugări – căci la noi în Rusia nevoinţa trupească este pe primul plan, în timp ce asceza interioară este aproape necunoscută – îl ridicau în slăvi pe Serapion şi-l prezentau ca un model de viaţă călugărească. îIn 1829, ca urmare a unei tulburări psihice, Serapion a fost transferat la Optina pentru a fi pus sub ascultarea duhovnicească a ieromonahului Leonida.

In timpul convorbirii cu stareţul, i-a smuls o bună parte din barbă. Serapion, care a fost trimis la Optina datorită reputaţiei sale de ascet, veni într-o noapte la superiorul mănăstirii, ieromonahul Antonie, şi l-a anunţat că Sfântul Ioan Botezătorul i s-a arătat şi i-a poruncit să-l ucidă pe Antonie, şi dimpreună cu el pe ieromonahul Leonida, pe ieromonahul Gabriel şi pe proprietarul rural lelabovski, care se găsea atunci în vizită la mănăstire. “Dar unde îţi este cuţitul?” – l-a întrebat Antonie cu înţelepciune şi sânge rece. “N-am cuţit”, a răspuns omul căzut în năluciri. “Atunci cum de-ai venit să-mi tai gâtul fără cuţit?”, i-a răspuns Antonie, reţinându-l în chilie. Apoi a trebuit să-l trimită într-un cămin de alienaţi unde şi-a sfârşit zilele. Inaintea morţii, aşa se pare, Serapion şi-a revenit în sine şi a murit cu speranţa mântuirii.

Trebuie notat faptul că atunci când spiritul căzut caută să-i devină stăpân unui ascet creştin, nu acţionează violent, ci încearcă să-l ducă la acceptarea nălucirii pe care i-o sugerează. Odată ajuns aici el îl ia în stăpânire pe cel ce şi-a dat consimţământul. Vrând să descrie modul în care îngerul căzut îl atacă pe om, proorocul David se exprimă foarte precis când zice: “pândeşte ca să apuce pe sărac, pândeşte pe sărac ca să-l tragă la el” (Ps. 9, 29).

Fiind Dumnezeu, Sfântul Duh nu este supus nici unei constrângeri, el acţionează cu o libertate suverană. Ca Dumnezeu El vine în momentul în care omul, umilit şi smerit, nu se aşteaptă. Dintr-odată El îi schimbă felul de a gândi şi de a simţi. Prin intervenţia Sa îi cuprinde voinţa

întreagă şi toate facultăţile fară a-i lăsa posibilitatea să reflecteze la ce se întâmplă cu el.

“Când harul Sfântului Duh coboară asupra unui om, nu-i arată acestuia anumite lucruri obişnuite sau sensibile, ci îl învaţă în taină ceea ce înainte nici nu şi-a închipuit. Atunci mintea este iniţiată tainic în misterele ascunse şi sublime pe care, cum spune dumnezeiescul Pavel, ochiul omului nu poate să le vadă şi mintea nu poate să le cuprindă… Până ce rămâne la măsura propriilor sale puteri şi nu este unită cu Domnul, mintea omenească raţionează în limita capacităţilor sale. Dar atunci când este unită cu focul dumnezeirii şi cu Sfântul Duh, ea este în întregime pătrunsă de Lumina dumnezeiască, ea devine pe de-a întregul lumină, ea se aprinde cu focul Sfântului Duh, ea se umple de cunoaşterea lui Dumnezeu. In acest foc divin, ea nu poate gândi la sine, nici la cele înconjurătoare”. Aşa-i spunea Sfântul Maxim Capsocalivitul Sfântului Grigorie Sinaitul.

Dimpotrivă, în cazul unei arătări drăceşti, omul are întotdeauna libertatea de a se pronunţa asupra lor, de a le accepta sau de a le respinge. Se vede clar intenţia diavolului de a-i înşela pe sfinţii lui Dumnezeu.

Intr-o zi, pe când Pahomie cel Mare trăia în singurătate, departe de forfota mănăstirii, diavolul i-a apărut într-o puternică lumină şi i-a zis: “Bucură-te Pahomie. Eu sunt Hristos şi am venit la tine ca la un prieten”. Sfântul a meditat şi a zis: “Venirea lui Hristos este întotdeauna însoţită de bucurie, frica lipseşte, în acel moment dispar toate gândurile omeneşti; mintea se fixează în întregime asupra obiectului viziunii. Dar eu, văzând ceea ce mi s-a arătat, sunt plin de tulburare şi de teamă; acesta nu-i Hristos, ci satan”. După această reflectie, Sfântul i-a spus arătării cu hotărâre: “Pleacă de la mine, satano. Blestemat să fii şi blestemate să fie arătările tale şi planurile tale viclene şi rele”. Diavolul a dispărut imediat umplând chilia de un miros greu.

Omul care se găseşte la măsura înţelepciunii trupeşti şi care n-a câştigat o manieră spirituală de a înţelege firea omenească căzută, nu se poate opri de la a-şi preţui într-o oarecare măsură lucrările sale şi a-şi

recunoaşte o oarecare valoare, chiar dacă vorbeşte sau se poartă aparent smerit. Adevărata umilinţă este străină înţelepciunii trupeşti, ba este chiar imposibilă pentru aceasta; umilinţa este apanajul cunoaşterii duhovniceşti. Sfântul Marcu Ascetul spune: “Cine nu se recunoaşte dator faţă de fiecare poruncă a lui Hristos, citeşte legea dumnezeiască într-un chip trupesc neînţelegând cele ce spune, nici cele pentru care dă adeverire (l Tim. l, 7); de aceea îşi închipuie că o pot împlini prin faptele lor”.

Reiese din cuvintele acestui Sfânt Părinte că cel ce-şi atribuie oarecari fapte bune se află în orbire sufletească. Diavolul se foloseşte de această stare de orbire pentru a ne face să cădem în părere de sine, în închipuire. Pentru îngerul căzut concepţia falsă şi orgolioasă a creştinului este o bună pradă; pe o asemenea concepţie el îşi încopciază fără dificultate propria lui înşelare. Prin această amăgire el îl supune pe om puterii sale şi-l aruncă în ceea ce se cheamă nălucire diavolească. Exemplele amintite mai înainte arată că toţi cei ce s-au lăsat duşi în rătăcire se considerau vrednici de a vedea îngeri, altfel spus atribuindu-şi o anumită valoare. Omul trupesc şi firesc nici nu poate judeca altfel. De aceea Sfinţii Părinţi au spus în unanimitate că viaţa pustnicească îi pierde pe asceţii care nu sunt suficient formaţi duhovniceşte şi care n-au experienţa harului.

Este folositor a vedea atitudinea lui Varsanufie cel Mare şi a însoţitorului său în asceză, Ioan Profetul (ei erau închişi în mănăstirea avvei Serid) faţă de cei zăvorâţi şi de isihasm. Toţi fraţii mănăstirii acesteia, sau cea mai mare parte dintre ei, erau povăţuiţi de învăţăturile acestor doi mari slujitori ai lui Dumnezeu plini de Duh Sfânt. Chiar egumenul, avva Serid, pe care Varsanufie cel Mare îl numea fiul său, era călăuzit de el. Serid îi slujea bătrânului sfânt care trăia în chilia sa fără a ieşi afară. Varsanufie nu primea pe nimeni, cu excepţia lui Serid, şi prin intermediul acestuia dădea răspunsuri scrise altor fraţi. Povăţuiţi prin sfaturile acestui om inspirat de Dumnezeu, fraţii din mănăstire făceau rapide şi mari progrese duhovniceşti. Mulţi dintre ei deveneau capabili de a duce o viaţă zăvorâtă, spre care erau chemaţi de către Dumnezeu care le cunoştea dinainte aptitudinea.

Astfel Varsanufie cel Mare i-a prezis hii Ioan de Beerşeba că Dumnezeu l-a hărăzit pentru singurătate. După ce l-a pregătit pe acest călugăr printr-o viaţă după poruncile evanghelice, dusă în sânul comunităţii călugăreşti şi în focul ascultării, la timpul voit de Dumnezeu a intrat în recluziune. Corespondenţa dintre Varsanufie şi Ioan de Beerşeba ne arată că după intrarea în recluziune, Ioan a fost încercat de gânduri pătimaşe. Alţi călugări care au cerut pemisiunea să trăiască în singurătate, au fost tulburaţi încă înainte de gânduri pătimaşe; totuşi viaţa singuratică nu le-a fost interzisă.

Din contră, avva Dorotei care se distinge printr-o înţelepciune atât profană cât şi duhovnicească, şi prin darul său de a-i conduce pe alţi călugări, şi care a făcut proba acestui dar spiritual, avea tendinţa de a le interzice celor doi bătrâni purtători de duh însingurarea, în ciuda dorinţei lor arzătoare.

“Singurătatea, le spune el, îi dă omului prilej de mândrie atâta vreme cât el n-a devenit stăpân pe sine, adică n-a ajuns la nepătimire. Numai atunci când omul şi-a luat asupra sa propria-i cruce este vorba de o viaţă singuratică autentică. Aşadar, când tu vei avea milă pentru semenul tău, vei primi ajutor; dar dacă tu te vei reţine de a-l compătimi sub motiv că vrei să te ridici spre ceea ce depăşeşte măsura ta, să şti că vei pierde şi ce ai. Deci nu te întoarce nici spre interior, nici spre exterior, ci ţine-te la mijloc şi înţelege care este voia Domnului, căci “zilele rele sunt” (Efes. 5, 16-l7).

Iată sensul cuvintelor mele: nu te hazarda retrăgându-te în singurătate, dar nu te neglija nici fiind înconjurat de greutăţile lumii acesteia; iată calea de mijloc, lipsită de riscul căderii, în singurătate trebuie să ai umilinţă, iar în mijlocul greutăţilor trebuie să fii atent cu tine însuţi şi să-ţi controlezi gândurile. Toate acestea nu sunt doar pentru un timp. Fiecare trebuie, cu ajutorul harului dumnezeiesc, să rabde ceea ce i se întâmplă. Cu cât un om este mai smerit, cu atât face mai mare progres. Câtă vreme nu eşti experimentat, rămâi în chilia ta şi vei scăpa de necazuri. Dacă înainte de vreme vei respinge toate încercările, vrăjmaşul nu-ţi va da pace, ci te va tulbura, până ce te duce în situaţia să zici: “era mai bine pentru mine de nu m-aş fi născut”.

Avva Dorotei, cunoscut ca şi sfânt în Biserica universală, este unul dintre marii scriitori ascetici. El a vieţuit printre fraţii mănăstirii de obşte a lui avva Serid, iar după moartea învăţătorului său şi-a întemeiat propria lui mânăstire, devenind egumen.

Sfântul Ioan Scărarul subliniază faptul că cei înclinaţi înspre mândrie sau înspre alte patimi sufleteşti, nu trebuie în nici un caz să aleagă singurătatea, ci mai curând să rămână printre fraţi şi să se mântuiască prin împlinirea poruncilor: căci orice fel de vieţuire, fie în pustie, fie în obşte, este plină de binecuvântare atunci când este conformă cu voia lui Dumnezeu şi când ţinta este să-i fie plăcut Lui.

O însingurare prematură oferă teren prielnic nălucirilor diavoleşti; nu numai celor vizibile, ci şi celor mentale sau morale, care nu se manifestă în exterior şi care sunt mult mai periculoase decât primele, căci se tămăduiesc greu şi adesea nu te poţi îngriji de ele. Acest fel de năluciri care se întemeiază pe mândrie sunt numite de către Sfinţii Părinţi părere de sine. Datorită lor un ascet poate avea o falsă părere despre realitatea spirituală şi chiar despre el. Datorită afinităţii şi interacţiunii ce există între minte şi inimă, şi între inimă şi minte, o concepţie şi o contemplaţie falsă este însoţită totdeauna de simţirile suave, dar mincinoase, ale inimii. Acestea se nasc din lucrarea conjugată a unei fine senzualităţi şi a unei subtile mândrii. Cei atinşi de această formă de nălucire ajung propovăduitorii unei învăţături ascetice greşite şi uneori sunt chiar iniţiatorii de erezii pierzându-se pe ei şi pe cei ce-i urmează.

In cel de-al cincizecişicincelea „Discurs”, Sfântul Isaac Sirul relatează cum un adevărat Malpas care ducea în singurătate o viaţă ascetică foarte strictă, pe punctul de a atinge o stare duhovnicească elevată, a căzut în mândrie şi în nălucire drăcească, devenind întemeietorul şi conducătorul sectei Messalienilor.

Multe cărţi s-au scris în starea de nălucire numită “părerea de sine”. Când sunt citite, se întrevede în ele prezenţa unei fine senzualităţi şi o subtilă mândrie care produce, asupra oamenilor orbiţi spiritual şi plini de patimi, o desfătare pe care el o consideră pregustare a harului Sfântului Duh. Nu înţeleg, nenorociţii, că ei se desfătează de mirosul subtil al

patimilor ce trăiesc în ei, luându-l în orbirea lor sufletească drept parfum al harului. Ei nu-şi dau seama că numai sfinţii sunt în stare să guste o bucurie cu adevărat duhovnicească si că bucuria duhovnicească trebuie să fie precedată de pocăinţa şi curăţirea de patimi, că păcătosul nu este în stare să perceapă o bucurie spirituală, că trebuie să te recunoşti nevrednic de o asemenea bucurie, să o respingi dacă începe să te cuprindă, să o refuzi ca şi cum nu ţi-ar conveni, ca o orbire evidentă şi fatală, ca o subtilă mişcare a vanităţii, mândriei şi voluptăţii.

In vremea noastră şi în ţara noastră, viaţa pustnicească într-un loc pustiu poate fi socotită de-a dreptul imposibilă şi zăvorârea ca foarte dificilă, mai periculoasă şi impracticabilă decât în oricare altă vreme. In toate acestea noi trebuie să recunoaştem voia lui Dumnezeu şi să I ne supunem. Dacă vrei să fii un isihast plăcut lui Dumnezeu să iubeşti liniştea şi, din toată puterea, obişnuieşte-te cu ea.

Nu-ţi permite vorbe deşarte nici în biserică, nici în trapeză, nici în chilie; nu-ţi permite să ieşi din mănăstire, decât în caz de extremă necesitate şi pentru scurt timp.

Nu-ţi permite să faci cunoştinţă, mai ales apropiată, cu alte persoane, nici în mănăstire, nici în afara ei; nu-ţi permite să fii familiar cu oamenii şi fugi de distracţiile vătămătoare. Consideră-te ca un pelerin străin, atât în mănăstire cât şi în întreaga viaţă şi atunci vei deveni un isihast, un pustnic, un anahoret plăcut în ochii lui Dumnezeu. Şi dacă Dumnezeu va vedea că tu eşti în stare să trăieşti în pustie sau zăvorât, El te va conduce pe căile inefabile ale judecăţii Sale, spre linişte şi singurătate, cum a făcut cu Sfântul Serafim de Sarov, sau îţi va rândui o recluziune, cum a făcut fericitul Gheorghe zăvorâtul în mănăstirea Zadonsk.

NOTA

Recent, într-un cămin de alienaţi mintali din Moscova, se afla un fel de profet spre care alergau mulţimi de curioşi. Numele lui era Ivan lacovlevici. Nişte locuitori din Moscova care erau în vizită la un călugăr ce trăia în singurătate, făceau cu admiraţie elogiul profetului lor. Ei spuneau că s-au convins, prin propria lor experienţă, că omul era văzător cu duhul. Ei l-au întrebat, într-adevăr, despre o rudă a lor care se găsea

la muncă silnică în Nertcinsk. Timp de un ceas Ivan lacovlevici n-a răspuns nimic. La insistenţa de a le da un răspuns, el i-a întrebat: "E departe până la Nertcinsk?" Ei i-au răspuns: "Mai mult de 6000 de kilometri". "Atunci e nevoie de timp pentru a merge acolo", a replicat profetul, în final le-a spus că gambele ocnaşului sunt toate jupuite. După o vreme, cel ce s-a interesat de ruda sa, a primit o scrisoare de la Nertcinsk în care erau descrise condiţiile deosebite de grele de viaţă; menţiona că gleznele îi sunt pline de sânge din pricina lanţurilor pe care le purta. "Vă daţi seama că Ivan lacovlevici este văzător cu duhul!", spuse moscovitul sfârşindu-şi povestirea. Călugărul a răspuns: "Nu-i nici o vedere cu duhul în această afacere, ci o evidentă intervenţie a duhurilor căzute. Sfântul Duh n-are nevoie de timp!

El descoperă imediat lucrurile tăinuite atât de pe pământ cât şi din cer. Ivan lacovlevici a trimis de la Moscova la Nertcinsk un diavol care se afla lângă el şi care i-a adus o informaţie banală şi pur materială, dar care a flatat vanitatea profetului şi curiozitatea oamenilor care l-au întrebat. Sfântul Duh vesteşte întotdeauna lucruri duhovniceşti, de o reală necesitate şi având legătură cu mântuirea sufletului. Spiritul căzut, dimpotrivă, vesteşte întotdeauna bucurii trupeşti, căci după cădere el se târăşte în patimi păcătoase şi lucruri materiale".

Ca exemplu de felul în care se manifestă clarviziunea venită de la Dumnezeu, vă redăm un episod remarcabil luat din istoria Bisericii, în povestirea despre fuga sa din faţa lui Iulian Apostatul, făcută către episcopul Ammona, Sfântul Atanasie cel Mare, arhiepiscopul Alexandriei, relatează: "în acea vreme, eu am văzut pe marii bărbaţi ai lui Dumnezeu: Teodor, superiorul călugărilor din Tebaida, şi Pammon, avva călugărilor care trăiau în împrejurimile Antinoiei. Având intenţia de a mă ascunde aproape de Teodor, m-am urcat în barca lui care era închisă din toate părţile. Pammon ne însoţea respectuos. Vântul nu era favorabil; cu inima strânsă mă rugam. Călugării lui Teodor au coborât pe ţărm şi încercau să tragă barca. Avva Pammon văzându-mi supărarea, mă consola.

Eu i-am răspuns: „Crede-mă, inima mea n-are atâta curaj în timp de pace ca în timp de persecuţii. Căci în suferinţele pentru Hristos şi întărit

de harul Său, eu nădăjduiesc să primesc o milă mai îmbelşugată, chiar dacă ar trebui să mor.” N-am terminat de vorbit până când Teodor şi-a ridicat surâzând privirea spre avva Pammon. Pammon, de asemenea, îl privea surâzând. Eu le-am zis: „De ce surâdeţi la cuvintele mele? Mă acuzaţi de laşitate?” Inturnându-se spre Pammon, Teodor a zis: „Spune-i patriarhului motivul zâmbetului nostru.” Pammon i-a zis: „Tu trebuie să faci lucrul acesta.” Atunci Teodor zice: „In acest moment Iulian pe dreptate este ucis în Persia, aşa cum a prezis Dumnezeu despre el: omul cel trufaş nu va rămâne cu viaţă (Avacum 2, 5). Un împărat creştin, om remarcabil, se va urca pe tronul său, dar viaţa lui va fi scurtă. Iată de ce nu te mai obosi să mergi la Tebaida, ci du-te tainic în întâmpinarea noului împărat, îl vei întâlni pe cale, te va primi cu bunăvoinţă, şi te vei întoarce în biserica ta, dar pe el Dumnezeu îl va lua în curând din această viaţă.” Totul s-a petrecut cum a prezis el”.

Capitolul XII.

XII. O VIAŢĂ DE ASCULTARE PE LÂNGĂ UN BĂTRÂN

Ceea ce am spus referitor la pustnicie şi la recluziune trebuie să spunem şi referitor la ascultarea faţă de un bătrân, aşa cum se făcea în monahismul de odinioară: o asemenea ascultare nu este dată şi vremii noastre.

Sfântul Ioan Cassian spune că Părinţii din Egipt, a căror viaţă mănăstirească era deosebit de înfloritoare şi dădea naştere la roade spirituale uimitoare, “afirmau că este bine să fii direcţionat spiritual şi dirijat de cei ce sunt cu adevărat înţelepţi şi ei precizează că acest lucru este un mare har al Sfântului Duh”.

Condiţia esenţială pentru o asemenea supunere este prezenţa unui dascăl pnevmatofor care este în stare, prin voia Sfântului Duh, să corecteze voinţa căzută a celui ce îi este supus întru Domnul şi dimpreună cu această voie căzută, toate patimile. Există în voinţa căzută şi coruptă a omului o înclinare spre toate patimile. Este evident că voinţa căzută,

care se poate redresa cu succes prin voia Duhului Sfânt, nu poate fi îndreptată de către un dascăl care el însuşi este rob patimilor.

"Dacă tu vrei să renunţi la lume", zice Sfântul Simeon Noul Teolog călugărilor din timpul său, "şi să înveţi a trăi după Evanghelie, nu te da pe mâna unui dascăl fară experienţă sau robit de patimi, ca nu cumva să deprinzi de la el în locul vieţii evanghelice o viaţă drăcească. Căci învăţătura dascălilor buni este bună, iar a dascălilor răi este rea. Seminţele rele vor produce cu siguranţă roade rele. Orice om orb care vrea să-i călăuzească pe alţii este un impostor şi îi aruncă pe cei ce-I urmează în prăpastia pierzării după cuvântul Domnului: "dacă orb pe orb va călăuzi, amândoi vor cădea în groapă " Matei 15, 14)."

Intr-o altă împrejurare, acest mare slujitor a lui Dumnezeu, după ce l-a sfătuit pe un călugăr să trăiască după poveţele părintelui său duhovnicesc, adaugă: "desigur, trebuie să procedeze astfel, cel ce ştie că părintele său duhovnicesc este în comuniune cu Duhul Sfânt, că nu va spune nimic împotriva voii lui Dumnezeu, ci va propovădui, după darul pe care l-a primit şi după puterea de a înţelege a ucenicului său, ceea ce-i place lui Dumnezeu şi ceea ce este folositor sufletului; altfel se va afla în penibila situaţie a celor ce ascultă de oameni şi nu de Dumnezeu". In acest sens Apostolul porunceşte: "Nu vă faceţi robi oamenilor" (l Cor. 7, 23). El le cere slujitorilor să-şi împlinească sarcina într-un chip duhovnicesc, "nu ca cei ce caută să placă oamenilor", ci în calitate de "slugi ale lui Hristos, făcând din suflet voia lui Dumnezeu" (Efes. 6, 6) în slujbele exterioare rânduite pentru oameni. "Căci acum, zice Apostolul, caut să înduplec oamenii sau pe Dumnezeu? Sau caut să plac oamenilor? Dacă aş mai plăcea oamenilor, n-aş fi rob al lui Hristos" (Gal. l, 10). "Au nu ştiţi că celui ce vă daţi spre ascultare robi – (fie unui om cu înţelepciune trupească, fie lui Dumnezeu) sunteţi robi aceluia căruia vă supuneţi: fie ai păcatului spre moarte, fie ai ascultării spre dreptate? (Romani 6, 16). Ascultarea îl formează pe cel ascultător după imaginea celui ce-l povăţuieşte: "Şi zămisleau oile cum erau nuielele şi fătau oile miei pestriţi, tărcaţi şi negri" (Facere 30, 39).

Bătrânii care-şi iau asupra lor sarcina sfinţilor stareţi de odinioară, dar fără a avea darurile lor spirituale, trebuie să înţeleagă că intenţiile lor,

gândurile lor şi concepţiile lor asupra marii lucrări călugăreşti, ascultarea, sunt false. Se ştie clar: felul lor de a gândi, înţelepciunea şi ştiinţa lor nu sunt decât orbire şi nălucire drăcească care nu vor întârzia să producă fructe de aceeaşi natură în cel pe care-l conduc.

Pretenţia lor exagerată nu va putea trece nedescoperită decât o oarecare vreme, pentru începătorul neexperimentat ce se află sub povăţuirea lor, dacă acesta are puţină inteligenţă şi se ocupă cu lectura cărţilor sfinte cu dorinţa sinceră de a se mântui. Mai devreme sau mai târziu, această impostură va fi descoperită cu putere, ducând la o ruptură foarte penibilă şi la relaţii neplăcute între bătrân şi ucenic, şi le va provoca şi unuia şi altuia serioase tulburări psihice.

Este teribil să ai asupra ta, din îngâmfare şi din proprie iniţiativă, obligaţii pe care nu le poţi îndeplini decât cu mandat de la Sfântul Duh şi cu ajutorul Său; este teribil să te prezinţi ca un purtător de Duh Sfânt până când legăturile cu satan nu sunt încă rupte şi până când eşti întinat de el. O asemenea comedie şi ipocrizie sunt înspăimântătoare. Ele sunt dezastruoase atât pentru tine însuţi, cât şi pentru semenul tău. Sunt o crimă şi o blasfemie faţă de Dumnezeu.

Este de prisos să cităm exemplul Avvei Zaharia care, fiind supus unui bătrân fără experienţă, Carion, tatăl său după trup, a atins perfecţiunea monahală, sau a Sfântului Accaciu care şi-a câştigat mântuirea pe lângă un bătrân care şi-a condus ucenicul fără de vreme în mormânt, bătându-l cu bastonul cu o cruzime inumană.

Amândoi erau, cu siguranţă, supuşi unor bătrâni incompetenţi, dar erau conduşi de învăţăturile Părinţilor purtători de duh, cât şi de exemplele deosebit de edificatoare ce le aveau sub ochii lor; din această cauză au putut face o ascultare formală de bătrânii lor. Aceste cazuri sunt în afara rânduielii comune şi a regulei generale. “Felul de a lucra al Providenţei, spune Sfântul Isaac Sirul, este total diferit de ordinea comună omenească, în ce te priveşte pe tine, ţine-te de ordinea comună”.

Poate ni se va răspunde: “credinţa novicelui poate suplini lipsurile bătrânului”. Acest lucru nu este adevărat. Doar încrederea în adevăr te salvează; alăturarea credinţei la minciună şi la nălucirile drăceşti duce la

ruină, după învăţătura Apostolului. "N-au primit iubirea adevărului, ca ei să se mântuiască. Şi de aceea, Dumnezeu le trimite o lucrare de amăgire, ca ei să creadă minciunii, zice el referitor la cei se pierd de bună voie. "Ca să fie osândiţi toţi cei ce n-au crezut adevărul, ci le-a plăcut minciuna " (2 Ies. 2, 10-l2). "După credinţa voastră, fie vouă!" (Matei 9, 29), le-a spus Domnul, Adevărul întrupat, la doi orbi, iar aceştia s-au vindecat de orbirea lor. Minciuna şi ipocrizia n-au dreptul să repete cuvintele Adevărului întrupat, pentru a-şi justifica conduita criminală prin care îl pierd pe aproapele lor.

Sunt cazuri – dar foarte rare – în care credinţa, prin purtarea de grijă specială a lui Dumnezeu, a putut lucra prin intermediul păcătoşilor şi chiar să ducă la mântuirea lor. In Egipt, Flavian, şeful unei bande de tâlhari, avea intenţia de a jefui o mănăstire de maici. Pentru a-şi atinge scopul, el a îmbrăcat haina monahală şi a intrat în mănăstire. Maicile l-au primit ca pe un sfânt părinte, l-au dus la biserică şi i-au cerut să se roage la Dumnezeu pentru ele. Impotriva voinţei, şi spre propria sa uimire, Flavian a făcut-o. Apoi i-au pus masa. După masă, maicile i-au spălat picioarele. Una dintre surori era surdă şi mută. Maicile au adus-o şi i-au dat să bea din apa cu care au spălat picioarele străinului. Bolnava s-a tămăduit imediat. Maicile l-au preamărit pe Dumnezeu şi viaţa sfântă acestui călugăr străin, şi au făcut cunoscută noua minune ce a avut loc. Harul lui Dumnezeu s-a coborât asupra şefului tâlharilor, acesta a făcut pocăinţă, şi din şef de bandă de tâlhari a devenit călugăr făcător de minuni.

In „Viaţa Sfântului Teodor", episcopul Edesei, citim că o desfrânată, obligată de Adera, tovarăşa sa disperată, s-a rugat pentru fiul acesteia ce murise, şi mortul a înviat la rugăciunile prostituatei. Uimită de acest lucru, desfrânata s-a lepădat de viaţa sa păcătoasă, a intrat într-o mănăstire şi printr-o viaţă de asceză a ajuns la sfinţenie.

Exemplele de acest fel sunt excepţii. Meditând la aceste întâmplări, ne minunăm cât de nepătrunse sunt judecăţile lui Dumnezeu şi ne întărim în credinţă şi în nădejde; dar ne vom înşela amarnic dacă vom lua aceste cazuri drept modele de urmat. Pentru a ne călăuzi Domnul ne-a dat Legea lui Dumnezeu, adică Sfânta Scriptură şi scrierile Sfinţilor Părinţi.

Sfântul Pavel declară categoric: “Fraţilor, vă poruncim în numele Domnului nostru Iisus Hristos, să vă feriţi de orice frate care umblă fără de rânduială şi nu după predania pe care aţi primit-o de la noi!” (2 Ţes. 3, 6). Prin predanie înţelegem tradiţia ascetică şi morală a Bisericii cuprinsă în Sfânta Scriptură şi în scrierile sfinţilor Părinţi.

Avva Pimen ne cere să rupem cu un bătrân, dacă petrecerea cu el se arată vătămătoare pentru suflet; aceasta presupune, evident, că bătrânul în cauză încalcă tradiţia morală a Bisericii. Este cu totul altceva, şi nu-i păgubitor pentru suflet, când eşti tulburat doar de gânduri: gândurile ce ne tulbură sunt în mod sigur de origine drăcească. Nu trebuie să le cedezi. Dracii sunt în mod sigur prezenţi acolo unde noi ne folosim duhovniceşte, încercând să ne tulbure.

Ascultarea mănăstirească aşa cum era practicată de către călugării de odinioară este o taină duhovnicească înaltă. Nouă ne este imposibil de a o imita în întregime. O putem doar contempla cu veneraţie şi prudenţă şi să ni-o asumăm în duh. Vom da dovadă de o judecată dreaptă şi de o înţelepciune salutară dacă, citind vieţile şi rânduielile părinţilor din vechime – ascultarea fiind la fel de uimitoare ca a ucenicilor – vom constata în vremea noastră un declin general al creştinismului. Va trebui să recunoaştem că nu suntem în stare să moştenim în întregime practicile Părinţilor. Dar este o mare binecuvântare a lui Dumnezeu şi o mare fericire să ne putem hrăni cu fărâmiturile ce cad de la masa Părinţilor. Aceste fărâmituri nu constituie o hrană suficientă, dar ele pot, nu fără a ne lăsa un sentiment de frustare şi de foame, să ne scape de moartea spirituală.

Capitolul XIII.

XIII. VIAŢA DUSA URMĂRIND SFATURILE DUHOVNICEŞTI

Prin “fărâmituri” noi am înţeles în capitolul anterior viaţa duhovnicească aşa cum ea este îngăduită de Providenţa divină în vremea noastră. Ea este întemeiată pe principiile primite, în lucrarea de mântuire, din Sfânta Scriptură şi din scrierile Sfinţilor Părinţi; aceste principii trebuie să fie însoţite de sfaturi şi poveţe primite de la părinţii şi fraţii contemporani. De bună seamă este vorba de ascultarea călugărilor de altădată, dar sub

o formă diferită, adaptată slăbiciunii noastre, care mai întâi de toate este de natură spirituală, în vremurile străvechi dascălii purtători de Duh transmiteau ucenicilor lor, de-a dreptul, sub înrâurirea voii lui Dumnezeu, ceea ce le permitea să progreseze rapid. Astăzi călugării trebuie să caute ei înşişi voia lui Dumnezeu în Scriptură şi sunt, în consecinţă, adesea expuşi ezitărilor şi greşelilor prelungite; de aceea progresele lor nu sunt rapide. Aceasta este voia lui Dumnezeu în ce ne priveşte. Noi trebuie să ne supunem ei şi să o respectăm cu mulţumire.

Viaţa noastră mănăstirească actuală, dusă în lumina Scripturilor şi sfaturilor părinţilor şi fraţilor noştri, este întărită prin exemplul iniţiatorului monahismului, Sfântul Antonie cel Mare. El nu era legat de un bătrân printr-o ascultare strictă, în timpul primelor sale însingurări, el trăia izolat şi-şi căuta învăţătura în Scripturi şi alături de diferiţi părinţi şi fraţi: de la unul a învăţat abstinenţa; de la altul blândeţea, răbdarea şi umilinţa; de la un al treilea o strictă veghere asupra lui însuşi şi o linişte interioară. El se străduia să-şi însuşească practica fiecărui monah, fiind, în măsura posibilului, ascultător faţă de toţi, smerindu-se în faţa tuturor şi rugându-se lui Dumnezeu neîncetat.

Aşa fă şi tu, novice fiind. Fii ascultător faţă de superior şi faţă de celelalte autorităţi din mănăstire, fără făţărnicie şi servilism; încearcă o ascultare liberă de orice linguşire şi adulare: fii ascultător prin dragostea de Dumnezeu. Fii gata să faci ascultare de toţi părinţii şi fraţii când ei îţi cer lucruri care nu sunt potrivnice Legii lui Dumnezeu, nici regulei şi ordinii mănăstirii, nici sfaturilor părinţilor ce conduc. Dar în nici un caz să nu ascultaţi de ce este rău, chiar dacă ar trebui să suferi din cauza fermităţii şi refuzului de a plăcea oamenilor.

Cere sfatul părinţilor şi fraţilor bogaţi în virtuţi şi înţelepciune; dar nu primi sfaturile lor decât cu o extremă prudenţă şi circumspecţie. Nu te entuziasma de un sfat lăsându-te condus de prima impresie. Din cauza firii tale pasionale şi orbirii tale, un sfat vătămător şi inspirat de o patimă îţi poate plăcea datorită ignoranţei şi lipsei de experienţă, şi pentru faptul că el corespunde unei patimi ascunse în sinea ta. Cu lacrimi şi suspine cere-i lui Dumnezeu să nu-ţi îngăduie să aluneci de la voia Sa sfântă pentru a urma o voinţă omenească căzută, a ta sau a aproapelui

tău, a sfătuitorului tău. Cu ajutorul Evangheliei cercetează-ţi gândurile tale şi pe ale aproapelui tău şi sfaturile lui. Oamenilor mândri şi închipuiţi le place să înveţe şi să dea sfaturi. Nu le pasă de valoarea sfaturilor lor.

Nu-şi dau seama că le pot pricinui celorlalţi suferinţe ireparabile prin sfaturile lor absurde, chiar dacă un debutant fără experienţă le acceptă cu încredere oarbă, cu entuziasmul trupului şi sângelui. Ei doresc succese, oricare ar fi natura acestor succese, oricare le-ar fi originea. Vor să-i impresioneze pe începători şi să şi-i supună moral loruşi. Au nevoie de laudele oamenilor. Vor să fie socotiţi sfinţi, buni sfătuitori, stareţi, dascăli cu darul discernământului. Au nevoie să-şi hrănească mândria nesătulă, orgoliul. Rugăciunea Proorocului a fost totdeauna actuală, dar în mod special astăzi: “Mântuieşte-mă, Doamne, că a lipsit cel cuvios, că s-a împuţinat adevărul de la fiii oamenilor. Deşertăciuni a grăit fiecare către aproapele său, buze viclene în inimă şi în inimă rele au grăit” (Ps. 11, l-2).

O cuvântare falsă şi făţarnică este în acelaşi timp rea şi nefastă. Pentru a te feri de o asemenea atitudine este de neapărată trebuinţă să-ţi iei măsuri de prevenire. “Cercetează Sfânta Scriptură, zice Sfântul Simeon Noul Teolog, şi scrierilor Sfinţilor Părinţi, în mod deosebit ale celor ce s-au preocupat de viaţa ascetică, şi comparând învăţătura lor cu poveţele şi conduita dascălului tău vei putea vedea ca într-o oglindă cum trebuie să vieţuieşti. Dacă poveţele lui sunt în acord cu Sfânta Scriptură, tu le poţi primi şi păstra în suflet, dar dacă ele sunt false şi rele tu trebuie să le respingi ca să nu cazi în greşală. Căci trebuie să ştii că sunt numeroşi impostorii şi dascălii mincinoşi care au apărut în zilele noastre”.

Sfântul Simeon trăia în veacul al zecelea după Hristos; încă în vremea aceea se ridica în Sfânta Biserică glasul unui drept care deplângea lipsa adevăraţilor povăţuitori, purtători de Duh, şi marele număr de învăţători mincinoşi.

Cu trecerea veacurilor învăţătorii competenţi ai monahismului au devenit din ce în ce mai rari. Sfinţii Părinţi tind progresiv să recomande ca povăţuitor Sfânta Scriptură şi scrierile patristice. Sfântul Nil Sorski

făcând aluzie la părinţii ce au trăit înaintea lui scrie: “nu-i un lucru neînsemnat să-ţi găseşti un dascăl singur, care să-ţi poată sluji de ghid pentru această lucrare minunată. Poate fi numit singur cel ale cărei fapte şi idei sunt conforme cu Sfânta Scriptură, şi care au dobândit discernământul spiritual. Dar atunci, în consens cu ceea ce zic Sfinţii Părinţi, este extrem de dificil să găseşti un adevărat povăţuitor care poate să te înveţe aceste lucruri. Dar acum, când numărul lor s-a împuţinat foarte tare, trebuie să-l cauţi cu toată sârguinţa. In acelaşi timp, dacă nu l-ai găsit, Sfinţii Părinţi ne poruncesc să ne punem sub ascultarea şcolii Sfintei Scripturi, ascultând de Domnul însuşi care ne zice: “cercetaţi Scripturile, căci voi socotiţi că în ele aveţi viaţă veşnică” (Ioan 5, 39). “Căci toate câte s-au scris mai înainte, s-au scris spre învăţătura noastră” (Romani 15, 4).

Sfântul Nil Sorski trăia în veacul al cinsprezecelea. El a întemeiat un schit nu departe de Lacul Alb, unde s-a consacrat rugăciunii într-o singurătate profundă. Este bine pentru părinţii duhovniceşti de astăzi să asculte cu câtă umilinţă şi discreţie vorbeşte Sfântul Nil despre sfaturile pe care le da fraţilor. “Nimeni nu trebuie, din neglijenţă, să ţină ascunse cuvintele lui Dumnezeu, ci trebuie să-şi mărturisească slăbiciunea sa; în acelaşi timp nu trebuie să ascundă adevărul lui Dumnezeu, pentru că altfel făcând va încălca poruncile Lui. Să nu ascundem cuvintele lui Dumnezeu, ci să le facem cunoscute. Sfintele Scripturi şi cuvintele Sfinţilor părinţi sunt aşa de numeroase ca şi firicelele de nisip în mare; cercetându-le fără osteneală, noi îi vom învăţa pe cei ce vin la noi şi au nevoie de ele. Mai precis, nu suntem noi cei ce învăţăm, căci nu suntem vrednici de a face acest lucru, ci sunt Sfinţii Părinţi care-l fac plecând de la Sfânta Scriptură”.

Avem aici modelul cel mai potrivit pentru îndrumarea duhovnicească din vremurile noastre. El este “în mod absolut salutar şi pentru dascăl, şi pentru ucenic. El este expresia exactă a unui progres spiritual echilibrat. El implică refuzul prezumţiilor, aroganţei şi temerarei nebunii în care cad cei ce caută să-i imite formal pe Varsanufie cel Mare sau pe alţi părinţi vestiţi, fără să fi primit harul pe care aceia l-au primit. Ceea ce la Părinţi era expresia unei prezenţe îmbelşugate a Sfântului Duh, vădeşte

la aceşti imitatori nechibzuiţi şi făţarnici o ignoranţă profundă, orbire, mândrie şi încredere în ei înşişi.

Fraţi preaiubiţi, să vestim Cuvântul lui Dumnezeu cu toată umilinţa şi cu toată cucernicia posibilă, recunoscându-ne pe noi înşine vrednici de această misiune şi ferindu-ne de mândria care-i atacă violent pe oamenii supuşi patimilor, atunci când aceştia îi învaţă pe fraţii lor. Gândiţi-vă la aceasta: că vom da răspuns pentru orice cuvânt nefolositor ce ne iese din gură (Mt. 12,36); va fi teribil să dăm socoteală de Cuvântul lui Dumnezeu propovăduit cu mândrie şi din motiv de slavă deşartă! “Pierde-va Domnul toate buzele cele viclene şi limba cea plină de mândrie. Pe cei ce au zis: cu limba noastră ne vom mări, căci buzele noastre la noi sunt; cine ne este Domn?” (Ps. 11,3-4).

Domnul va pierde pe cei ce caută propria lor mărire şi nu mărirea lui Dumnezeu. Să ne temem de ameninţarea lui Dumnezeu. Să spunem un cuvânt ziditor când este de neapărată trebuinţă, nu ca nişte învăţători, ci ca oamenii care au ei înşişi nevoie să fie învăţaţi şi care se străduiesc să se lase pătrunşi de învăţătura dată de către Dumnezeu în Cuvântul său preasfânt.

“După darul pe care l-a primit fiecare, zice Sfântul Apostol Petru, slujiţi-vă de el spre folosul tuturor, ca nişte buni iconomi ai harului celui de multe feluri al lui Dumnezeu. Dacă vorbeşte cineva, cuvintele lui să fie ca ale lui Dumnezeu; temându-se şi respectându-L pe Dumnezeu, nu impunându-şi propriile idei; dacă slujeşte cineva, slujba lui să fie ca din puterea pe care o dă Dumnezeu, pentru ca întru toate Dumnezeu să Se slăvească prin lisus Hristos” (l Petru 4, 10-11).

Cine acţionează în numele său propriu, acţionează pentru propria sa glorie. El se oferă pe sine şi pe cei ce îl ascultă ca jertfă lui Satan. Cine acţionează în numele Domnului, acţionează pentru mărirea lui Dumnezeu; el îşi câştigă mântuirea sa şi a semenului său prin Domnul, singurul Mântuitor al oamenilor. Să ne fie teamă a da unui începător învăţături negândite, nefondate pe Cuvântul lui Dumnezeu şi pe o înţelegere spirituală a acestui Cuvânt. Este mai bine să-ţi recunoşti propria ignoranţă decât să răspândeşti o învăţătură vătămătoare

sufletelor. Să ne ferim de un mare dezastru; a-l transforma pe un slujitor al lui Dumnezeu (un începător credul) în slugă a oamenilor (l Cor. 7, 27), determinându-l să împlinească voia căzută a unui om în locul voii preasfinte a lui Dumnezeu.

Simpla relaţie între cel ce dă sfaturi şi ucenicul care le primeşte, este cu totul alta decât raportul dintre un bătrân şi un novice care împlineşte o ascultare necondiţionată, care s-a făcut rob în numele Domnului. Un simplu sfat nu implică împlinirea lui necondiţionată: poţi să-l urmezi sau nu. Sfătuitorul nu-şi asumă nici o responsabilitate pentru un sfat, dacă l-a dat cu frică de Dumnezeu şi cu smerenie, nu din propria sa iniţiativă, ci la cererea insistentă a celui ce îl cere. La fel, cel ce a primit un sfat nu este legat de el; el are libertatea de a aprecia şi a decide dacă urmează sau nu sfatul primit. Este clar că alternativa sfaturilor, care corespund întru totul Sfintei Scripturi, corespunde nevoilor vremurilor noastre de decadenţă.

Să subliniem faptul că Părinţii interzic să dai sfaturi altora din proprie iniţiativă, fără a fi solicitat de ei: a lua iniţiativa de a da sfaturi altora este semn că-ţi atribui o cunoştinţă şi o demnitate spirituală, ceea ce este probă evidentă de orgoliu şi orbire. Sigur că acest lucru nu se referă la superiori, nici la cei cu responsabilitatea de a învăţa tot timpul, fiind necesar ca ei să facă acest lucru cu fraţii care le-au fost încredinţaţi, fără a fi solicitaţi (2 Tim. 4,2). Dar dacă ei vizitează alte mănăstiri, trebuie să urmeze sfatul dat de Sfântul Macarie al Alexandriei Sfântului Pahomie cel Mare. Pahomie l-a întrebat pe Macarie de felul de a învăţa şi judeca pe fraţi. Avva Macarie i-a răspuns: “Invaţă-i şi judecă-i pe cei ce îţi sunt supuşi, dar nu-i judeca pe cei dinafară”. Toţi superiorii care doresc să placă lui Dumnezeu au păstrat şi continuă să păstreze acest sfat.

Capitolul XIV.

XIV. SCOPUL VIEŢII CĂLUGĂREŞTI ESTE ACELA DE A CERCETA VOIA LUI DUMNEZEU, A ŞI-O ÎNSUŞI ŞI A I SE SUPUNE

Viaţa monahală constă esenţial în a ne tămădui voinţa noastră coruptă, a o uni cu voia lui Dumnezeu şi a o sfinţi prin această unire. In starea noastră de cădere, voinţa noastră se opune voii lui Dumnezeu. Din cauza orbirii sale şi a stării sale de ostilitate faţă de Dumnezeu, ea se străduieşte constant să reziste voii Lui. Până ce eforturile ei vor reuşi, ea îl determină pe om să fie iritabil, nemulţumit, tulburat, trist, plictisit, cârtitor, hulitor şi disperat. A renunţa la voia proprie pentru a urma voii lui Dumnezeu înseamnă a renunţa la tine însuţi. Lucrul acesta ni l-a poruncit Mântuitorul şi constituie o condiţie indispensabilă pentru mântuire şi pentru desăvârşirea creştină; această condiţie este atât de necesară încât dacă ea nu este împlinită, mântuirea este imposibilă şi, cu atât mai mult, desăvârşirea creştină. “Doamne, întru voia Ta, dat-ai frumuseţii mele putere”, zice proorocul (Ps. 29, 7).

Pentru a împlini voia lui Dumnezeu, mai întâi trebuie să o cunoşti. Numai prin această cunoaştere se poate renunţa la voia proprie coruptă şi o poţi tămădui prin voia lui Dumnezeu. Voia lui Dumnezeu este o taină divină. “Cele ale lui Dumnezeu, zice apostolul, nimeni nu le-a cunoscut decât Duhul lui Dumnezeu ” (l Cor. 22, 11). La fel comunicarea voii lui Dumnezeu oamenilor nu se poate realiza decât prin intermediul Revelaţiei divine. Inspirat, David se ruga: “învaţă-mă să fac voia Ta, că Tu eşti Dumnezeul meu. Duhul Tău cel bun să mă povăţuiască la pământul dreptăţii” (Ps. 142, 10). “Deschide ochii mei şi voi cunoaşte minunile din legea Ta” (Ps. 118, 18). “Să nu ascunzi de la mine poruncile Tale” (Ps. 118, 19). Voia lui Dumnezeu i se descoperă omului în legea dumnezeiască. Dar ea ni s-a descoperit mai ales, cu o deosebită precizie şi în detaliu, prin Cuvântul lui Dumnezeu întrupat. Ca şi cunoştinţă supremă, ea este receptată prin credinţă. “Pentru că M-am coborât din cer, zice Domnul, nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui care M-a trimis. Şi aceasta este voia Celui care M-a trimis, ca din tot ce Mi-a dat să nu pierd, ci să-l înviez în ziua cea de apoi. Că aceasta este voia Tatălui Meu, ca oricine vede pe Fiul şi crede în El să aibă viaţă veşnică

şi Eu îl voi învia în ziua cea de apoi” (Ioan 6, 38-40). “Pentru că Eu n-am vorbit de la Mine, ci Tatăl care M-a trimis, Acesta Mi-a poruncit ce să spun şi ce să vorbesc. Şi ştiu că porunca Lui este viaţa veşnică. Deci cele ce vorbesc Eu, precum Mi-a spus Mie Tatăl, aşa vorbesc” (Ioan 12, 49-50).

Studierea voii lui Dumnezeu este o sarcină plină de bucurie, plină de mângâiere duhovnicească. Dar, în acelaşi timp, această sarcină este legată şi de mari supărări, de încercări şi de ispite; ea este nedespărţită de renunţarea la tine însuţi, de mortificarea firii căzute, de pierderea mântuitoare a sufletului nostru. Ea implică răstignirea omului nostru vechi (Cr. Gal. 5,”f24; Col. 3, 9-l0). Ea cere să reduci la tăcere, să calci în picioare şi să distrugi orice înţelepciune trupească. “Să vă schimbaţi, zice apostolul, prin înnoirea minţii, ca să deosebiţi care este voia lui Dumnezeu, ce este bun şi plăcut şi desăvârşit” (Romani 12, 2).

Fiul lui Dumnezeu a descoperit voia lui Dumnezeu oamenilor într-o formă atât de categorică, şi a legat această descoperire de consecinţe atât de importante, încât Sfânta Scriptură îl numeşte “Descoperitorul lui Dumnezeu” (Cr. Ioan l, 18). Cu alte cuvinte, el a dăruit omenirii descoperirea lui Dumnezeu cea mai completă pe care ea era în măsură să le primească; capabilă nu prin ea însăşi, ci prin acţiunea fecundă a harului divin. Acest înţeles îl au cuvintele Domnului: “Arătat-am numele Tău oamenilor (Ioan 17, 6). Şi le-am făcut cunoscut Nnmele Tău şi-L voi face cunoscut, ca iubirea cu care M-ai iubit Tu să fie în ei şi Eu în ei” (Ioan 17, 26). Arătarea numelui Celui ce este mai presus de tot numele constituie cunoaşterea cea mai perfectă a Celui ce este mai presus de toată cunoaşterea. Cunoaşterea supremă ce rezultă din sfinţirea omului prin voia divină conduce la dragostea dumnezeiască, la unirea omului cu Dumnezeu.

Cu siguranţă poruncile Evangheliei ne învaţă să acţionăm într-un mod plăcut lui Dumnezeu; pe de altă parte ne arată cum să reacţionăm faţă de o solicitare care vine din exterior. Este mai dificil de învăţat respectarea poruncilor dintr-a doua categorie, decât din prima; dar noi nu vom înţelege bine cum trebuie să acţionăm decât atunci când vom învăţa să reacţionăm corect la solicitările exterioare. De aceea este indispensabil

să te convingi că Dumnezeu conduce destinul lumii şi soarta fiecărui om; apoi experienţele vieţii nu vor întârzia să confirme această învăţătură a Evangheliei.

Când este primită cu credinţă această învăţătură, decurge din ea smerita supunere faţă de Dumnezeu; neliniştea ne părăseşte, sufletul află pace şi curaj. Cel ce primeşte deci în acest fel învăţătura Evangheliei "va lua pavăza credinţei cu care va putea stinge toate săgeţile cele arzătoare ale vicleanului" (Efeseni 6, 16). Sfinţii Părinţi numesc această credinţă lucrătoare, pentru a o distinge de credinţa teoretică. Ea îşi face apariţia în om datorită împlinirii poruncilor Evangheliei; ea creşte pe măsura respectării acestora, dar ea scade şi dispare când sunt neglijate. La un moment dat, această credinţă este transformată de har într-o credinţă vie care-l umple pe creştin de o forţă spirituală. Cu ajutorul acestei credinţe sfinţii lui Dumnezeu "au biruit împărăţii, au facut dreptate, au dobândit făgăduinţele, au astupat gurile leilor. Au stins puterea focului, au scăpat de ascuţişul sabiei, s-au împuternicit, din slabi ce erau s-au făcut tari în război, au întors taberele vrăjmaşilor pe fugă" (Evrei 11, 33 – 34).

Neapărat este trebuincioasă o atitudine de profundă reverenţă faţă de judecăţile nepătrunse a lui Dumnezeu care se manifestă în toate evenimentele ce au loc cu îngăduinţa Sa, atât cele particulare cât şi cele generale, atât cele colective cât şi cele personale şi duhovniceşti. "Smeriţi-vă, spune Sfântul Petru, sub mâna cea tare a lui Dumnezeu, ca El să vă înalţe la timpul cuvenit" (l Petru 5,6). Noi trebuie să ne smerim urmând exemplul celebru ce ni-l oferă Sfânta Scriptură în rugăciunea celor trei tineri care au fost supuşi la o grea încercare în Babilon din cauza fidelităţii lor faţă de Dumnezeu, şi care au recunoscut în tot ceea ce li s-a întâmplat cu îngăduinţa Lui, manifestarea judecăţii Lui celei drepte. (Cf. Dan. 3, 24-45).

"Smintelile trebuie să vină" (Matei 18, 7), ne avertizează Mântuitorul. Prezicând grelele încercări care se vor abate asupra celor ce vor crede în El şi asupra omenirii întregi, El zice: "luaţi seama să nu vă speriaţi, căci trebuie să fie toate" (Matei 24, 6). Dacă lucrurile stau aşa, noi nu vom avea nici dreptul, nici posibilitatea, de a spune sau de a gândi ceva împotriva hotărârilor pe care le-a dat Dumnezeu în bunătatea Sa,

înţelepciunea Sa fiind atotputernică. “Şi veţi fi daţi şi de părinţi, zice Domnul, şi de fraţi şi de rudenii şi de prieteni, şi vor ucide dintre voi, şi veţi fi urâţi de toţi, pentru numele Meu (Luca 21,16-l7). “Celui care vă va ucide i se va parea că aduce închinare lui Dumnezeu “.”In lume necazuri veţi avea, dar îndrăzniţi. Eu am biruit lumea” (Ioan 16, 2 şi 33).

După ce a înfăţişat precis care va fi soarta adevăraţilor creştini în timpul vieţii pământeşti – soarta pe care Dumnezeu le-a prezis-o – Domnul adaugă: “Şi păr din capul vostru nu va pieri” (Luca 21, 18). Aceasta vrea să spună: Dumnezeu vă va purta atent de grijă; el va veghea fără încetare asupra voastră, păzindu-vă cu mâna Lui atotputernică. Iată de ce oricare ar fi suferinţele care vă încearcă, acestea nu vin decât cu îngăduinţa Lui, după voinţa Lui sfântă şi pentru mântuirea noastră.

Domnul nostru concluzionează, dând învăţături ucenicilor săi referitor la frământările care le suportă pe pământ, printr-o poruncă precisă şi categorică: “prin răbdarea voastră veţi dobândi sufletele voastre” (Luca 21, 19). Recunoaşteţi şi mărturisiţi că Dumnezeu este stăpânul lumii; cu respect şi râvnă supuneţi-vă şi lăsaţi-vă în voia Lui. Prin această recunoaştere, prin această supunere va creşte în sufletele voastre sfânta răbdare. Ea poate fi recunoscută după pacea pe care o aduce în suflet. Tot cuvântul potrivnic poruncilor lui Dumnezeu se va opri pe buze, tot gândul se va reduce la tăcere în faţa majestăţii voii lui Dumnezeu, cum spune sfântul Luca şi însoţitorii săi: “ne-am liniştit zicând: facă-se voia Domnului” (F.Ap. 21, 14).

Trebuie să se ştie că tot gândul care are tendinţă să critice judecăţile lui Dumnezeu, şi să li se împotrivească, vine de la Satan şi trebuie respins. Până când el se opune lui Dumnezeu, ori de la cine ar veni, trebuie respins. Domnul nostru ne-a dat un exemplu de asemenea respingere. Atunci când El vestea ucenicilor patimile Sale care se apropiau şi moartea Sa înfricoşătoare, apostolul Petru, indignat de o compasiune proprie omului vechi, “a început să-L dojenească zicându-l: Fie-ţi milă de Tine, să nu Ti se întâmple Ţie aceasta”. Domnul i-a răspuns dezvăluind originea acestui gând: “Mergi înapoia Mea, satano! Sminteală îmi eşti; că nu cugeti cele ale lui Dumnezeu, ci cele ale oamenilor” (Matei 16, 22-23).

De ce mintea noastră se răzvrăteşte împotriva judecăţilor lui Dumnezeu şi îngăduinţelor Sale? Pentru că noi nu-L cinstim pe Dumnezeu ca Dumnezeu; pentru că noi nu ne supunem lui Dumnezeu ca lui Dumnezeu; pentru că în prezenţa lui Dumnezeu nu stăm pe locul ce ni se cuvine; din pricina mândriei noastre, a orbirii noastre, noi n-am înfrânt şi n-arn înlăturat voinţa noastră căzută, deviată şi coruptă. "Atunci nu mă voi ruşina când voi căuta spre toate poruncile Tale. Lăuda-Te-voi întru îndreptarea inimii, ca să învăţ judecăţile dreptăţii Tale" (Ps. 118, 6-7) "Tu eşti Dumnezeu, Mântuitorul meu, şi pe Tine Te-am aşteptat toată ziua" (ps. 24, 5), răbdând cu inimă bună de-a lungul vieţii mele pământene toate încercările pe care ai binevoit să le trimiţi pentru mântuirea mea.

Iată cum defineşte Sfântul Ioan Scărarul darul dreptei socoteli, dăruit de Dumnezeu exclusiv călugărilor ce umblă pe calea umilinţei: "puterea deosebirii este şi se cunoaşte ca fiind îndeobşte cunoaşterea sigură a voii lui Dumnezeu în orice timp şi loc şi lucru. Ea obişnuieşte să se afle numai în cei curaţi cu inima şi cu trupul şi cu gura. Dreapta socoteală este conştiinţa nepătată şi simţirea curată" (Scara XXVI, 1).

Capitolul XV.

XV. IUBIREA APROAPELUI ESTE MIJLOCUL PRIN CARE SE CÂŞTIGĂ DRAGOSTEA DE DUMNEZEU

Mântuitorul lumii a rezumat toate poruncile Sale în două porunci principale: "Să iubeşti pe Domnul Dumnezeul tău, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău şi cu tot cugetul tău. Aceasta este marea şi cea dintâi poruncă. Iar a doua, la fel cu aceasta: Să iubeşti pe aproapele tău ca pe tine însuţi" (Matei 22, 37-40).

Cu toate că porunca iubirii lui Dumnezeu este cu atât mai mare decât iubirea chipului lui Dumnezeu, care este omul, pe cât Dumnezeu este superior chipului său, porunca iubirii aproapelui serveşte de temelie pentru porunca iubirii lui Dumnezeu. Dacă nu s-a pus fundaţie în zadar se lucrează la construirea clădirii: fără ea, nu se va putea pune niciodată început. Prin iubirea de aproapele noi ajungem la iubirea de Dumnezeu.

Pentru un creştin a-L iubi pe Dumnezeu este tot una cu a-L iubi pe Hristos (cf. l Ioan 2, 23), şi a-l iubi pe aproapele înseamnă a-L iubi pe Hristos în aproapele. Iubindu-ne aproapele, în Domnul, adică asa cum Hristos ne-a poruncit, dobândim dragostea de Hristos; ori a-L iubi pe Hristos înseamnă a-L iubi pe Dumnezeu.

Legătura care uneşte dragostea de Dumnezeu de dragostea de aproapele este formulată într-un mod fericit de către Sfântul Ioan Teologul în prima sa epistolă. După învăţătura lui, nu-L poţi iubi pe Dumnezeu fără a-l iubi mai întâi pe fratele tău. Şi iubirea de fratele nostru constă în a împlini faţă de el poruncile Domnului (cf. 2 Ioan l, 6).

Acest lucru este afirmat şi de către sfinţii dascăli ai monahismului. Sfântul Antonie cel Mare a spus: “De aproapele nostru depinde şi viaţa şi moartea (sufletească). Părăsindu-l pe aproapele îl părăsim pe Dumnezeu; smintindu-l pe fratele nostru păcătuim împotriva lui Dumnezeu.” Sfântul Ioan Colov, unul dintre cei mai mari din pustia Scetică, a zis: “Este imposibil să construieşti o casă începând de la acoperiş, ci trebuie să începi construcţia cu fundaţia şi să o ridici până la acoperiş”. Când a fost întrebat ce înseamnă fundaţia a răspuns: “Fundaţiile sunt aproapele nostru: pe el trebuie să-l câştigăm, să începem cu el. Pe el sunt întemeiate toate poruncile lui Hristos”. Sfântul Marcu Ascetul a zis: “Nu te poţi mântui altfel decât prin aproapele tău”. Toţi sfinţii părinţi sunt unanimi în a gândi şi învăţa astfel: este învăţătura creştină în general, învăţătura Bisericii, învăţătura lui Hristos.

Să fii foarte atent în dobândirea iubirii de aproapele; pe ea sunt întemeiate viaţa ta monahală şi lupta ta ascetică. Să-l iubeşti pe aproapele urmând poruncile Evangheliei şi nu poruncile inimii. Iubirea înrădăcinată de Dumnezeu în firea noastră a fost pervertită prin cădere şi nu se mai poate manifesta corect. Sub nici un motiv n-o lăsa să acţioneze de capul ei. Lucrările ei şi-au pierdut puritatea, ele sunt urâciune în faţa lui Dumnezeu, sunt o jertfă pângărită. Roadele ei distrug sufletul, duc la moarte. Iubeşte-l pe semenul tău în felul următor: nu te mânia pe el şi nu-l urî pe el; nu-i face reproşuri, nu-i aduce injurii, nu-l bârfi, nu-i vorbi aspru.

Cât stă din tine fii în pace cu el; smereşte-te în faţa lui; nu te răzbuna împotriva lui, nici direct, nici indirect, în toate domeniile, în care este posibil, cedează înaintea lui. Dezobişnuieşte-te de a te contrazice şi a intra în dispută; înlătură aceste două atitudini care sunt semne de orgoliu şi de iubire de sine. Vorbeşte-i de bine pe cei care zic rău de tine; răsplăteşte răul cu bine. Roagă-te pentru cei ce te copleşesc cu tot felul de împotriviri, de loviri, de mizerii şi de persecuţii (Cf. Matei 5, 2l-48). Sub nici un motiv nu judeca pe cineva, nici nu încerca să vezi dacă o persoană este bună sau rea, ci fixează-ţi privirea asupra unui singur om rău de care tu vei răspunde în faţa lui Dumnezeu: de tine însuţi.

Comportă-te faţă de semenul tău aşa cum ţi-ar plăcea să se comporte el faţă de tine (Cf. Matei 7, l-l2). Din toată inima iartă-le oamenilor greşelile lor, ca şi Tatăl Cel ceresc, ()e asemenea, să-ţi ierte nenumăratele greşeli şi să te scape de greutatea păcatelor tale care te pot duce în legăturile iadului pentru totdeauna (Matei 18,23-35).

Nu te ataşa de aproapele tău, mai ales pentru o patimă trupească; prin “aproapele” se înţelege nu numai un bărbat, ci şi o femeie. Dacă totuşi, atins de o săgeată a vrăjmaşului, tu ai suferit într-un chip neprevăzut influenţa lui, nu-ţi pierde curajul, ştiind că noi purtăm în noi o dispoziţie înnăscută de a fi biruiţi de tot felul de patimi şi că acest lucru li s-a întâmplat şi sfinţilor celor mari. Fă toate eforturile posibile pentru a tămădui, în sfârşit, nu-i pricinui nici un rău fratelui tău bârfind dimpreună cu el şi ajungând prea familiar, vizitându-l prea des.

Dacă tu te comporţi în această manieră faţă de fratele tău îi vei arăta şi tu vei dobândi această dragoste de aproapele pe care Dumnezeu o aşteaptă de la noi şi care-I place, şi prin aceasta vei avea acces la dragostea de Dumnezeu. Sfântul Simeon Noul Teolog a spus: “Evită de a te lega printr-o prietenie exclusivă cu o persoană oarecare, oricine ar fi, mai ales cu novicii, chiar dacă ţi se pare că viaţa acestor persoane este impecabilă şi în afară de orice presupunere. Căci în cele mai multe cazuri, dragostea duhovnicească riscă să se transforme în dragoste pătimaşă, şi vei cădea în suferinţe inutile. Lucrul acesta li se întâmplă adesea celor care fac eforturi duhovniceşti. Tu trebuie să devii un străin

faţă de cei pe care-i cunoşti în lume, şi să-i iubeşti pe toţi oamenii cu aceeaşi măsură”.

Sfântul Isaac Sirul a spus: “Prietenia faţă de un tânăr este din pricina desfrânării, şi lui Dumnezeu nu-I place. Pentru această rană nu există leac. Dar cel ce-i iubeşte pe toţi oamenii la fel, prin compasiune şi fără deosebire, a atins desăvârşirea. Un tânăr care s-a legat de altul este vrednic de plâns de către cei ce au dreaptă judecată. Iar bătrânul care se ataşează de un tânăr a căpătat o patimă şi mai scârboasă decât cea a unui tânăr. Căci şi atunci când va vorbi cu el despre virtute, inima îi este rănită”.

Capitolul XVI.

XVI. SMERENIA ÎN RELAŢIILE CU SEMENII UN MIJLOC DE A AJUNGE LA DRAGOSTEA DE APROAPELE

Dragostea faţă de aproapele este precedată şi însoţită de smerenie. Ura faţă de semenul nostru este precedată de critică, de denigrare, de bârfă şi de dispreţ, cu alte cuvinte, de mândria noastră.

Sfinţii călugări îşi aduc aminte mereu de cuvintele Domnului Hristos: “Adevărat zic vouă, întrucât aţi făcut unuia dintr-aceşti fraţi ai Mei, prea mici, Mie Mi-aţi făcut” (Matei 25, 40). Ei nu se apucă să cerceteze dacă semenul lor este vrednic sau nu de stima lor; ei nu acordă nici o atenţie nenumăratelor greşeli ale acestora. Dar ei erau foarte atenţi să nu piardă din vedere că semenul nostru este chipul lui Dumnezeu, şi că Hristos însuşi este atent la ceea ce-i facem, îngerul căzut din mândrie detestă o asemenea atitudine; el face tot ce poate pentru a-l înşela fără a fi băgat în seamă. Atitudinea smerită este străină înţelepciunii trupeşti şi simţuale a naturii umane căzute, şi trebuie să avem o atenţie deosebită pentru a o păstra în memorie. Este nevoie de un efort interior susţinut şi de o colaborare cu harul divin pentru a o avea constant prezentă în minte când este vorba de relaţiile cu fraţii noştri. Dar până ce, prin mila lui Dumnezeu, ne însuşim în mod real o asemenea atitudine, ea suscită cea mai curată dragoste de oameni, aceeaşi pentru toţi fără deosebire. O

asemenea dragoste are o singură cauză: Hristos, cinstit şi iubit în tot omul.

Această atitudine devine izvorul unei dulci căinţe, a unei ardente rugăciuni făcută fără osebire şi cu mare reculegere. Avva Dorotei avea obiceiul să-i spună ucenicului său, avva Dositei, de câte ori acesta se lăsa cuprins de mândrie: “Dositei, tu eşti mânios. Nu-ţi este ruşine să te mânii şi să-l superi pe fratele tău? Nu ştii tu că el este Hristos, şi că tu-l superi pe Hristos?”

Marele Sfânt, care a fost Apolos, le zicea adesea ucenicilor săi referitor la primirea fraţilor străini care veneau la el, că trebuie să-i cinsteşti cu o metanie până la pământ, pentru că nu te prosterni în faţa lor, ci în faţa lui Dumnezeu. “Ai văzut pe fratele tău? L-ai văzut pe Domnul Dumnezeul tău? spunea el. Lucrul acesta l-am primit de la Avraam (cf Facere 18). Şi că trebuie să-i primim pe fraţi şi să fim ospitalieri cu ei, am învăţat de la Lot care-i silea pe îngeri să petreacă noaptea în casa sa” (Facere 18).

Acest fel de a gândi şi de a se comporta l-au avut toţi călugării din Egipt, foarte vestiţi în întreaga lume prin asceza călugărească şi prin darurile Sfântului Duh. Aceşti călugări s-au arătat vrednici de a fi prevestiţi de dinainte de proorocul David: “oamenii rugăciunii veni-vor din Egipt” (Ps. 67, 32).

Sfântul Ioan Casian, scriitor bisericesc din veacul al IV-lea, relatează următoarele: “Din dorinţa de a cunoaşte învăţăturile bătrânilor, am pornit din părţile Siriei spre Egipt, unde ne miram noi că eram primiţi cu atâta bucurie, încât nici o rânduială de postire nu mai era respectată până la ora stabilită pentru masă aşa cum ne deprinsese la mănăstirile din Palestina. Oriunde mergeam, regula zilnică de postire era întreruptă, în afară de miercuri şi vineri. Intrebându-i pentru ce se trece la ei cu atâta uşurinţă peste posturile zilnice, unul din bătrâni ne-a răspuns: “Postul mă însoţeşte tot timpul, iar pe voi, care curând veţi pleca, nu vă voi putea ţine necontenit cu mine. Postul, deşi este folositor şi trebuincios, e totuşi o ofrandă dăruită de bună voie, pe când îndeplinirea unei lucrări a dragostei este impusă de învăţătură ca o obligaţie. Prin urmare prin voi primindu-L pe Hristos, trebuie să-L hrănesc (Matei 10,40). Iar după

plecarea voastră, voi putea despăgubi omenia, ce v-am arătat-o pentru El, printr-un post mai crâncen, asupra mea”, în adevăr. “Pot oare fiii nunţii să fie trişti, câtă vreme Mirele este cu El?” (Matei 9, 15), însă după ce va fi plecat atunci vor posti în libertate” (Aşezămintele Monahale V, 24).

Dacă trăieşti într-o mânăstire cu fraţi, consideră-te pe tine singur ca păcătos, şi pe toţi fraţii, fără excepţie, ca pe nişte îngeri. Intru toate dă-le întâietate. Când este preferat aproapele tău bucură-te şi socoate lucrul acesta ca cel mai drept. Vei ajunge uşor la o asemenea stare de spirit încât vei evita întâlnirile prea dese şi familiaritatea cu ceilalţi. Dimpotrivă, dacă-ţi vei permite relaţii prea strânse şi comportări prea libere cu ei, nu vei fi niciodată vrednic a ajunge la măsura duhovnicească a sfinţilor, şi nu vei putea zice niciodată cu sinceritate Apostolului: “lisus Hristos a venit în lume ca să mântuiască pe cei păcătoşi, dintre care cel dintâi sunt eu” (1 Tim. l, 15).

Datorită smereniei tale în raporturile cu ceilalţi şi datorită dragostei pentru ei, împietrirea inimii tale va slăbi încet, încet. Ea va ceda ca o piatră grea ce este rostogolită să intre într-un mormânt, şi inima va putea renaşte pentru legături duhovniceşti cu Dumnezeu, pentru care, până aici, era moartă. O nouă perspectivă se deschide ochilor duhovniceşti care vor descoperi mulţimea rănilor pricinuite de păcat întregii firi omeneşti căzute. Ea va recunoaşte starea sa jalnică în faţa lui Dumnezeu şi-i va implora mila. Inima va conlucra cu mintea prin tânguirea ei şi printr-o umilă înduioşare. Acesta este începutul rugăciunii adevărate.

Dimpotrivă, Sfântul Isaac Sirul aseamănă rugăciunea omului plin de resentimente cu seminţele aruncate pe piatră. Acelaşi lucru se poate spune despre rugăciunea celui ce-l judecă şi-l urăşte pe aproapele său. Nu numai că Dumnezeu nu primeşte rugăciunea omului orgolios şi irascibil, ci şi îngăduie Acelui ce se roagă în această stare de spirit, să suporte diferite ispite foarte umilitoare pentru ca, lovit şi încovoiat de ele, să regăsească umilinţa faţă de semenul său şi dragostea de oameni. Rugăciunea este expresia dragostei călugărului faţă de Dumnezeu (Scara XXVIII, 33).

Capitolul XVII.

XVII. DESPRE RUGĂCIUNE

Rugăciunea este fiica poruncilor Evangheliei, dar ea este de asemenea, după părerea generală a Sfinţilor Părinţi, mama tuturor virtuţilor prin unirea minţii omului cu Duhul Domnului. Virtuţile care provoacă rugăciunea diferă de cele ce izvorăsc din ea: primele cresc din suflet şi sunt psihice; ultimele sunt duhovniceşti. Rugăciunea este mai înainte de toate împlinirea primei şi celei mai importante dintre cele două porunci în care se cuprind Legea, Proorocii şi Evanghelia (Cf. Matei 22, 37-40). Ii este cu neputinţă omului să se îndrepte cu tot gândul său, cu toată puterea sa şi cu toată fiinţa sa spre Dumnezeu, dacă lucrarea aceasta n-o face rugăciunea care înviază morţii şi-i readuce la viaţă prin lucrarea harului.

Rugăciunea este oglinda sporirii în duhovnicie a călugărului. Examinându-şi rugăciunea, călugărul poate vedea clar dacă a ajuns la mântuire, sau dacă el se zbate în marea învolburată a patimilor, departe de limanul sfânt. Pentru a putea discerne el îl are exemplu pe David care, adresându-se lui Dumnezeu în rugăciunea sa, îi zice: “întru aceasta am cunoscut că m-ai voit, că nu se va bucura vrăjmaşul meu de mine. Iar pe mine pentru nerăutatea mea m-ai sprijinit şi m-ai întărit înaintea Ta, în veac” (ps. 40, 1l-l2). Aceasta vrea să spună: eu văd Doamne că Tu te-ai milostivit de mine şi că m-ai primit, căci, prin puterea rugăciunii mele, eu am devenit în stare de a alunga victorios toate gândurile, închipuirile şi simţămintele provenite de la vrăjmaşul. Această bunătate şi milostivire a lui Dumnezeu pentru om se vădeşte atunci când şi omul resimte bunătate şi milă faţă de semeni, şi când îi iartă pe toţi cei ce l-au supărat (cf. Matei 6,14-l5; 7, 2; Luca 6, 37-38).

Rugăciunea trebuie să fie îndeletnicirea principală a călugărului. Ea trebuie să fie centrul spre care converg şi de care se leagă toate nevoinţele ascetice. Prin rugăciune călugărul se leagă strâns cu Domnul şi “este un duh cu El” (l Cor. 6, 17). De la intrarea în mănăstire, el trebuie să înveţe neapărat să se roage într-un fel corect pentru a putea progresa în rugăciune şi aşa să-şi lucreze mântuirea. Justeţea şi

progresul rugăciunii se izbeşte de firea noastră stricată şi de îngerii căzuţi care se străduiesc să ne ţină în subjugare, în această stare de cădere şi de îndepărtare de Dumnezeu care le este comună oamenilor şi îngerilor căzuţi.

Capitolul XVIII.

XVIII. PREGĂTIREA PENTRU RUGĂCIUNE

Datorită importanţei covârşitoare a rugăciunii, pentru ea trebuie să ne pregătim dinainte. “Mai înainte de a tăgădui, pregăteşte-te, şi nu fi ca omul care ispiteşte pe Domnul” (Sir.18, 23). “Cei ce pornim să ne înfăţişăm înaintea împăratului şi să vorbim cu El, zice Sfântul Ioan Scărarul, să nu facem drumul nepregătiţi, ca nu cumva văzându-ne de departe că nu avem arme şi haine cuvenite înfăţişării înaintea Lui, să poruncească slujitorilor şi dregătorilor Lui să ne lege şi să ne arunce departe de faţa Lui, iar cererile noastre să Ie rupă şi să ni le azvârle în faţă (Scara XXXVIII, 3).

Pentru a ne pregăti, trebuie să începem cu înlăturarea oricărei judecăţi asupra semenului nostru şi a oricărei supărări. Această pregătire ne-a poruncit-o Domnul însuşi: “Iar când staţi de vă rugaţi, iertaţi orice aveţi împotriva cuiva, ca şi Tatăl vostru Cel din ceruri să vă ierte vouă greşelile voastre” (Marcu 11, 25 – 26). Urmarea pregătirii constă, datorită credinţei noastre, în supunerea şi încredinţarea totală voii sfinte a lui Dumnezeu, în înlăturarea îngrijorărilor. Trebuie, de asemenea, să fim conştienţi de starea noastră de păcătoşenie, atitudine care naşte pocăinţa şi smerenia duhului. Singurul sacrificiu pe care Dumnezeu îl primeşte de la firea omenească căzută este pocăinţa în duh. “Că de ai fi voit jertfă Ţi-aş fi dat”, zice Proorocul lui Dumnezeu, în numele tuturor oamenilor căzuţi şi care rămân în starea de cădere; nu numai că o oarecare jertfa parţială, a trupului sau a sufletului, nu te face plăcut lui Dumnezeu, ci chiar “arderile de tot nu le vei binevoi. Jertfa lui Dumnezeu: duhul umilit; inima înfrântă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi” (Ps. 50, 17-l8). Sfântul Isaac Sirul ne relatează următoarea maximă spusă de un alt Sfânt Părinte: “Dacă cineva nu se recunoaşte de păcătos, rugăciunea lui nu este primită de Dumnezeu”.

Stai în rugăciune înaintea lui Dumnezeu celui nevăzut ca şi cum l-ai vedea, şi cu siguranţă că El te va vedea şi te va privi atent. Stai în faţa lui Dumnezeu celui nevăzut cum stă un criminal în faţa unui judecător sever şi imparţial, convins de nenumăratele lui greşeli şi condamnat la moarte. Este bine aşa: tu stai în faţa Stăpânului tău suveran şi în faţa Judecătorului tău; stai în faţa Judecătorului în ochii căruia “nimeni din cei vii nu-i drept” (Ps. 142,2), care biruieşte întotdeauna când judecă (ps. 50, 5), dar care nu condamnă pe nimeni până când, în nespusa Lui iubire de oameni, îl iartă pe om de păcate şi “nu intră la judecată cu robul Său” (Ps. 142, 2). încercând frica lui Dumnezeu şi percepând, sub efectul acestei frici, prezenţa Sa în timpul rugăciunii, vei vedea fără să vezi, duhovniceşte, pe Cel nevăzut, şi vei înţelege că rugăciunea este starea în faţa nemitarnicului tribunal al lui Dumnezeu.

Stai în timpul rugăciunii cu capul plecat, cu ochii aţintiţi în pământ, drept pe picioarele tale şi neclintit. Susţine-ţi rugăciunea prin strângerea inimii, prin suspine izvorâte din profunzimea sufletului şi prin belşug de lacrimi, în timp ce te rogi o atitudine exterioară cuviincioasă este esenţială, şi-i ajută îndeosebi pe cei ce sunt angajaţi în nevoinţa rugăciunii, mai ales pe începătorii a căror dispoziţie sufletească se confruntă în mare măsură cu atitudinea trupului.

Apostolul ne porunceşte să ne predăm harului când ne rugăm: “stăruiţi în rugăciune, zice el; nu vă împotriviţi cu nici o grijă” (Col. 4, 2; Fii. 4, 6). El mărturiseşte că această predare este poruncită de Dumnezeu: “Rugaţi-vă neîncetat. Daţi mulţumire pentru toate, căci aceasta este voia lui Dumnezeu, întru Hristos lisus, pentru voi” (l Țes. 5, 17-l8). Ce înseamnă să ne predăm harului? înseamnă să-L preamărim pe Dumnezeu pentru nenumăratele faceri de bine faţă de tot omul şi faţă de fiecare în parte. O asemenea atitudine aduce sufletului o seninătate minunată, şi cu toate relele ce ne înconjoară, ea ne umple de bucurie. Predându-se harului, omul capătă o credinţă vie care-l face să alunge toate îngrijorările, să calce în picioare toată frica de oameni şi de draci, şi să se lase pe de-a întregul în voia lui Dumnezeu.

Această dispoziţie interioară este cea mai bună pregătire pentru rugăciune. “Deci precum aţi primit pe Hristos, zice Apostolul, aşa să

umblaţi întru El. înrădăcinaţi şi zidiţi fiind într-Insul, întăriţi în credinţă, după cum aţi fost învăţaţi, şi prisosind în ea cu mulţumire” (Col. 2, 6-7). “Bucuraţi-vă pururea întru Domnul. Şi iarăşi zic: Bucuraţi-vă… Domnul este aproape. Nu vă împovăraţi cu nici o grijă. Ci întru toate, prin închinăciune şi prin rugă cu mulţumire, cererile voastre să fie arătate lui Dumnezeu” (Fii. 4, 4-6).

Importanţa acestei asceze spirituale pe care o lucrează harul este amănunţit expusă în Corespondenţa Sfântului Varsanufie cel Mare cu Ioan Profetul.

Capitolul XIX.

XIX. ATENŢIA DIN TIMPUL RUGĂCIUNII

Prezenţa şi conlucrarea necontenită a atenţiei în timpul rugăciunii este neapărat trebuincioasă. Datorită atenţiei, rugăciunea devine binele propriu, personal, al celui ce se roagă; dacă atenţia lipseşte, rugăciunea îi rămâne exterioară. Când atenţia este prezentă, rugăciunea dă roade îmbelşugate, dar când este absentă, produce spini şi pălămidă. Roadele rugăciunii stau în iluminarea duhului, într-o smerită înduioşare a inimii şi în reînnoirea sufletului prin viaţa Duhului; spinii şi pălămidă constau în lenevirea sufletului, în părerea de sine fariseică care se naşte dintr-o inimă împietrită, care se mulţumeşte şi se laudă cu mulţimea rugăciunilor spuse şi cu timpul petrecut recitându-le.

Atenţia care apără în mod absolut rugăciunea de toate împrăştierile, de gânduri nefolositoare şi de vagabondajul imaginaţiei, este un dar al harului dumnezeiesc. Noi ne manifestăm sincer dorinţa de a primi acest dar – el ni se acordă prin har pentru mântuirea sufletului – sforţându-ne să fim atenţi ori de câte ori ne rugăm. Atenţia “metodică” – numim aşa atenţia noastră câtă vreme nu este susţinută de har – constă, conform sfatului Sfântului Ioan Scărarul, în închiderea duhului nostru în cuvintele rugăciunii. Dacă, din lipsa experienţei în lucrarea rugăciunii, duhul nostru nu reuşeşte să rămână închis în cuvinte şi scapă, noi trebuie să-l readucem. In starea sa de cădere, duhul nostru este în mod natural nestatornic şi înclinat să se împrăştie în toate părţile. Dar Dumnezeu îi

poate da statornicie, şi o va face în momentul voit în funcţie de statornicia şi de răbdarea noastră în nevoinţa.

Ceea ce contribuie în mod deosebit la păstrarea atenţiei când te rogi este pronunţarea rugăciunii foarte rar. Adică fără grabă, în aşa fel încât duhul tău să poată rămâne cu uşurinţă “închis” în cuvintele rostite, fără a-i scăpa un singur cuvânt. Pronunţă-le cu voce auzibilă când te rogi singur: acest lucru de asemenea te va ajuta să-ţi fixezi atenţia.

Se poate cu uşurinţă – şi trebuie făcut acest lucru – să exersezi rugăciunea spusă cu atenţie atunci când îţi împlineşti “canonul de rugăciune” în chilie. Frate, nu te scârbi de o oarecare monotonie şi sforţare până ce te obişnuieşti cu rânduiala călugărească de la chilie, în special cu rugăciunea. Apucă, la vremea potrivită, arma atotputernică a rugăciunii, şi învaţă să te foloseşti de ea ori de câte ori ai ocazia.

Rugăciunea este atotputernică datorită lui Dumnezeu Atotputernicul care lucrează în ea. Ea este “sabia Duhului, adică Cuvântul lui Dumnezeu” (Efeseni 6, 17). în esenţă ea constă în a te ţine în prezenţa lui Dumnezeu şi în a te uni cu El; ea este împăcarea omului cu Dumnezeu, mama şi fiica lacrimilor, podul care ne ajută să trecem peste ispite, zid de apărare împotriva mâhnirilor, pierderea vrăjmaşilor, lucrare neîncetată, izvorul virtuţilor, pricina darurilor duhovniceşti, sporire tainică, nutriment al sufletului, iluminarea minţii, încetarea deznădejdii, semnul speranţei, izbăvirea de întristare, bogăţia călugărilor.

La început trebuie să te sforţezi a te ruga; dar curând rugăciunea începe să-ţi aducă mângâiere. Această mângâiere face nevoinţa noastră mai uşoară şi ne încurajează să perseverăm. Dar va trebui totuşi ca toată viaţa să ne silim la rugăciune, puţini fiind nevoitorii care, datorită unei mari mângâieri adusă de har, au depăşit necesitatea acestui efort.

Rugăciunea ajută la mortificarea omului nostru vechi, atâta vreme cât acesta trăieşte în noi, şi se împotriveşte rugăciunii pe viaţă şi pe moarte. Cunoscând puterea rugăciunii, şi acţiunea ei binefăcătoare, dracii se străduiesc prin toate mijloacele posibile să-i împiedice pe nevoitori de la rugăciune, sugerându-le să întrebuinţeze timpul rezervat rugăciunii

pentru alte activităţi; sau încearcă să o anuleze şi să o denatureze prin preocupări deşarte, aducând în minte a celui ce se roagă nenumărate gânduri şi imagini păcătoase.

Capitolul XX.

XX. RÂNDUIALA DE LA CHILIE

Rânduiala de la chilie constă într-un oarecare număr de metanii, rugăciuni şi psalmi, şi în practicarea "rugăciunii lui lisus". Ea se stabileşte pentru fiecare în funcţie de puterile sale psihice şi fizice. Cum aceste puteri diferă de la om la om, regulile însuşite de către nevoitori sunt foarte diverse. Regula are grijă ca rugăciunea să nu depăşească puterile nevoitorului, nici să le epuizeze, nici să-i distrugă sănătatea, ca apoi să fie nevoit să renunţe la orice regulă. Părăsirea rugăciunii este rezultatul, în general, al exagerării rânduielii de rugăciune adoptate sau impuse. Dimpotrivă, o regulă echilibrată şi rezonabilă îl însoţeşte pe călugăr toată viaţa; până la sfârşitul zilelor ea creşte şi dezvoltă în mod natural, adoptând atât în formă cât şi în conţinut particularităţile ce corespund progresului realizat.

Astfel, în practicarea rânduielii de la chilie, pentru un corp viguros şi sănătos trebuiesc un număr mai mare de metanii şi rugăciuni decât pentru un corp firav. Organismul uman diferă atât de mult de la om la om încât -, unul este mai epuizat după treizeci de metanii decât altul după trei sute.

Capitolul XXI.

XXI. DESPRE METANII

Metaniile sunt "mari" – cu prosternare până la pământ, şi "mici" – cu închinarea trupului. Se fac de obicei seara în timpul împlinirii rânduielii de rugăciune, înainte de culcare. Mai potrivit este a le face înainte de citirea rugăciunilor de seară, adică să începi rânduiala cu metaniile. Sub efectul metaniilor, corpul se oboseşte uşor şi se încălzeşte un pic, inima intrând într-o stare de căinţă: nevoitorul se va ruga cu mai mult zel, cu

mai multă râvnă şi cu o mai mare atenţie. Rugăciunile au un alt gust când le spui după ce ai făcut metanii.

Metaniile trebuiesc făcute fără nici o grabă, dând suflet acestei asceze trupeşti prin suspinele inimii şi prin tânguirea minţii în rugăciune. In momentul începerii metaniilor, trupul tău să ia o atitudine de mare cuviinţă, aşa cum stă un sclav şi o creatură în prezenţa Stăpânului şi Dumnezeului său. Apoi adună-ţi gândurile care vagabondează în toate părţile, şi, fără nici o grabă, spune cu inimă zdrobită şi pocăită această rugăciune: "Doamne lisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul; spune-o cu voce înceată, dar totuşi în aşa fel ca să te auzi pe tine însuţi, şi închide-ţi duhul în cuvinte. După ce ai spus această rugăciune, fă încet o metanie mare, cu respect şi frică de Dumnezeu, fără exaltare, dar cu conştiinţa unui păcătos care se pocăieşte şi care cere iertare, şi stă la picioarele Domnului lisus Hristos însuşi. Nu-ţi lăsa imaginaţia să făurească o reprezentare mentală a Domnului, dar să fii convins că El te priveşte, că El îţi cercetează mintea şi inima şi că răsplata ce ţi se cuvine se află în mâinile Lui. Este o aberaţie intolerabilă să ţi-L închipuieşti, şi care te duce la o regretabilă orbire; dar a fi convins de prezenţa lui Dumnezeu, Cel ce este peste tot, aceasta înseamnă să te ataşezi de un adevăr sfânt. După ce ai făcut o metanie mare până la pământ, readu-ţi corpul într-o poziţie cuviincioasă şi liniştită, spune din nou rar rugăciunea menţionată mai înainte: când ai terminat de a o rosti, prosterne-te din nou aşa cum s-a spus.

Nu te preocupa de numărul metaniilor: concentrează-ţi atenţia asupra calităţii rugăciunii ce le însoţeşte. Fără a pomeni de efectul pe care-l au asupra duhului, puţine metanii făcute în felul acesta vor acţiona asupra trupului mai eficient decât metanii făcute în grabă şi fără atenţie, doar pentru a împlini un număr precis. Experienţa nu va întârzia să-ţi demonstreze acest lucru. Când vei simţi oboseală din pricina metaniilor mari, treci la cele mici. Modul înclinării în timpul metaniilor mici se defineşte astfel: întinzând braţul, trebuie să atingi pământul sau padimentul cu vârful degetelor.

Dacă, atunci când se prosterne, nevoitorul îşi impune o intensă activitate sufletească, constând într-o atenţie susţinută, într-un calm profund, într-

o frică reverenţioasă şi într-o neclintită intenţie de a-şi oferi pocăinţa lui Dumnezeu, va descoperi repede câte metanii îi permite construcţia sa fizică să facă. Reducând câteva metanii din acest număr ţinând seamă de slăbiciunea sa şi prin căutarea de sine, se va fixa, socotind câte au mai rămas, o regulă zilnică; şi când va cere pentru acestea binecuvântarea părintelui său sufletesc, sau a superiorului, sau a unui călugăr în care are încredere şi căruia-i cere sfatul, el va putea împlini această regulă în fiecare zi.

Pentru folosul sufletesc al preaiubiţilor noştri fraţi, nu vom trece sub tăcere ceea ce urmează. Metaniile care se fac numai pentru a împlini un număr, şi nu sunt însufleţite de o lucrare corectă a minţii şi a inimii, sunt mai degrabă vătămătoare decât folositoare. Nevoitorul care le împlineşte începe să fie mulţumit de sine. “Iată, zice el ca şi fariseul din Evanghelie, Dumnezeu mi-a ajutat ca şi astăzi să fac trei sute de metanii. Slavă lui Dumnezeu! Credeţi că-i uşor? în vremea noastră să faci trei sute de metanii? Cine, în aceste vremuri urmează această regulă?” şi aşa mai departe. Trebuie să ne amintim că metaniile încălzesc sângele, ceea ce are ca efect stimularea considerabilă a activităţii mentale.

Cu asemenea dispoziţii, şi pentru că încă nu-şi dă seama în ce constă adevărata viaţă spirituală, bietul nevoitor se lasă cuprins de o lucrare mentală care-i întunecă sufletul; se încredinţează gândurilor şi imaginaţiilor de mărire deşartă produse de isprăvile lui, a căror caracter ascetic i se par în el însuşi a fi o garanţie a progresului. Se bucură de aceste gânduri şi închipuiri, de care nu se mai satură; şi le însuşeşte şi-şi cultivă fatala patimă a părerii de sine. Foarte repede această părere de sine începe a se manifesta prin judecarea altora şi prin manifestarea tendinţei de a vrea să-i înveţe pe alţii. Este limpede că o, asemenea atitudine este semn de mândrie şi orbire sufletească: dacă monahul nu se consideră superior celorlaţi, nu-şi poate îngădui nici într-un fel de a-i îndrepta. Aceasta este roadă nevoinţei ascetice trupeşti când nu este însoţită de un duh de pocăinţă până când pocăinţa nu devine unica ţintă şi până când se acordă o valoare ascezei în sine. Pentru un călugăr, adevărata sporire duhovnicească constă în a se considera ca cel mai mare păcătos. “Un frate i-a zis Sfântului Sisoe cel Mare: eu vreau ca

gândul meu să fie mereu la Dumnezeu. Sfântul i-a răspuns nu este mare lucru să fii cu gândul mereu la Dumnezeu; dar ceea ce este important pentru un călugăr este a se socoti mai prejos decât toată zidirea”.

Aşa gândeau adevăraţii slujitori ai lui. Dumnezeu, adevăraţii călugări: acesta era rezultatul unei lucrări sufleteşti corecte. In acest caz nevoinţa trupească capătă ea însăşi o importanţă considerabilă, căci ea este expresia căinţei şi umilinţei sufletului prin lucrarea trupului. “Vezi smerenia mea şi osteneala mea şi-mi iartă toate păcatele mele” (Ps. 24, 19), strigă către Dumnezeu rugându-se proorocul David, împreunând cu nevoinţa sa trupească o sinceră pocăinţă şi o mare umilinţă.

Capitolul XXII.

XXII. CORELAREA RÂNDUIELII DE RUGĂCIUNE DE LA CHILIE CU RÂNDUIALA MĂNĂSTIRII

In foarte puţine dintre mănăstirile ruseşti este urmată rânduiala de la Sarov, cu rugăciunile de seară şi metaniile făcute în biserică; in câteva mănăstiri de obşte aceste rugăciuni se fac fără metanii. In cele mai multe însă rânduiala de seară este lăsată la alegerea fraţilor, şi cei ce doresc o împlinesc la chilie. In mănăstirea din Sarov, şi în cele care-i urmează rânduiala, fraţii au în aşa fel întocmit programul încât sunt puţini cei care, pe lângă rânduiala rugăciunilor din biserică, să mai poată împlini ceva la chilie. Dar chiar şi-n mănăstirile Sarov şi Valaam sunt numeroşi călugări care, robuşti fiind, nu-şi epuizează energia prin munca fizică.

Celor ce au energie în plus, sau vieţuiesc în mănăstiri în care rânduiala nu cere metanii, sau în care nu se face în comun rugăciunea de seară, noi le dăm acest sfat smerit: pentru seară să se inspire din regula pe care un înger i-a dat-o Sfântului Pahomie cel Mare. Dar ea trebuie adaptată vremurilor, atât din pricina slăbiciunii noastre, cât şi ţinând seama de rânduiala pe care o avem în mănăstire. Este imposibil să împlinim în întregime şi cu rigoare această regulă care corespunde vechiului mod de viaţă al călugărilor. Să nu se tulbure nimeni din pricina acestei afirmaţii! Pentru că şi disciplina noastră mănăstirească este binecuvântată de sus: ea se potriveşte neputinţei noastre şi vremurilor noastre.

Urmând sfatul dat de înger ordinea rânduielii de seară ar fi următoarea: Mărire Ţie, Dumnezeul nostru, Mărire Ţie; împărate ceresc…, Preasfântă Treime…, Tatăl nostru…, Doamne miluieşte (de 12 ori); Veniţi să ne închinăm…, Ps. 50; Crezul; apoi rugăciunea lui lisus: Doamne lisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul. Desigur pentru unii această rugăciune ar fi însoţită de douăzeci de metanii mari şi de douăzeci mici; pentru alţii de treizeci de metanii mari şi tot atâtea mici; pentru alţii de patruzeci de metanii mari şi tot atâtea mici; şi aşa mai departe. Este folositor să adaugi încă câteva metanii mari, şi câteva mici, cu rugăciunea către maica Domnului: Preasfântă Născătoare de Dumnezeu, mântuieşte-mă pe mine păcătosul. După împlinirea numărului planificat de metanii mari şi mici în nici un caz nu trebuie să rămâi trândav, nici să-ţi laşi mintea şi inima să se împrăştie la felurite gânduri şi simţăminte; imediat trebuie să te apuci de rugăciunile prescrise sau de rugăciunea lui lisus. După ce împlineşte această nevoinţă trupească care încălzeşte trupul şi sângele, ascetul trăieşte, cum s-a spus mai înainte, un moment în care activitatea sufletului este stimulată; dacă nu se dă imediat sufletului o lucrare potrivită şi mântuitoare, el poate foarte uşor să se rătăcească, nu fără primejdii, spre gânduri şi închipuiri deşarte şi întinate. Trebuie să păstrăm cu grijă şi să întrebuinţăm cu folos roadele unei nevoinţe trupeşti făcută după rânduială. Vrăjmaşii şi furii nevăzuţi nu dorm! Firea noastră căzută nu va întârzia să producă din ea însăşi neghina care-i este proprie.

Curăţia, agerimea duhului şi umilul simţământ de înduioşarea inimii obţinut prin rugăciunea însoţită de metanii, trebuiesc imediat folosite în rugăciunea fără metanii, ce urmează. Se va recita fără grabă şi dulce, doar atât de tare încât să te auzi pe tine însuţi, cu mintea închisă în cuvintele rugăciunii şi însoţită de inimă.

In mănăstirile unde seara rânduială nu se săvârşeşte în biserică, ci în chilie, trebuiesc citite rugăciunile de seară după săvârşirea metaniilor. Cei care doresc, şi care au putere, vor mai citi acatiste, „Psaltirea” şi pomelnicele lor. Trebuie să-ţi aduci aminte canoane, că nevoinţăaadevărată nu stă în numărul de rugăciuni citite, ci le are în

vedere pe cele spuse cu atenţie şi cu participarea inimii, şi care lasă în suflet o impresie puternică şi durabilă.

Numărul de rugăciuni necesare pentru o rânduială de chilie se stabilesc în acelaşi fel ca numărul de metanii. Citeşte cu atenţie şi în linişte atâtea rugăciuni câte socoteşti că-ţi mulţumesc sufletul. După ce ai notat cât timp îţi trebuie să le citeşti şi ai socotit cât timp ai la îndemână, stabileşte-ţi o regulă de rugăciune pentru chilie. Citirea „Acatistulu" Mântuitorului şi al Maicii Domnului îl ajută foarte mult pe începători; în ce-i priveşte pe cei ce au făcut un oarecare progres şi au experienţa unei anumite iluminări a duhului, le este recomandată citirea „Psaltirii".

Pentru a citi cu atenţie o catismă din „Psaltire" îţi sunt necesare cam douăzeci de minute. Sfinţii Părinţi citeau psalmii şi alte rugăciuni scrise atât de lent – lucru necesar dacă vrei să fii atent şi să-ţi închizi mintea în cuvintele rugăciunii – încât numeau această lectură "psalmodie". A psalmodia nu înseamnă să cânţi după glasuri sau note, ci a citit atât de lent încât această lectură seamănă cu cântarea.

In comunităţile unde rânduiala de seară se săvârşeşte în biserică, dar fără metanii, trebuie, după ce ai completat rânduiala cu metaniile făcute în chilie, să te opreşti nu numai de la psalmodie, ci şi de la rugăciune, fără a te lăsa însă atras, sub nici un pretext, de gânduri sau de imaginaţii deşarte şi vătămătoare pentru suflet.

Călugării care, dintr-un anumit motiv, sunt adesea constrânşi să rămână în chilie, să împlinească rânduială cu metanii la deşteptarea din somn, înaintea rugăciunilor de dimineaţă, ţinând seama de efectul binefăcător al metaniilor asupra trupului şi sufletului, cum am spus mai înainte.

Capitolul XXIII.

XXIII. DESPRE RUGĂCIUNEA LUI IISUS

Prin "rugăciune", în mod propriu vorbind, Sfinţii Părinţi înţeleg "rugăciunea lui lisus" care se enunţă în felul următor: "Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul". Sfântul Ioan Scărarul spune despre cei ce trăiau în isihie că "numeroşi dintre ei

îşi petreceau cea mai mare parte din timp cântând, în timp ce alţii stăruiau în rugăciune" (Scara XXVII, 33). Prin cuvântul "cântau", trebuie să înţelegem aici citirea în duh de rugăciune a psalmilor (alte rugăciuni scrise, care azi sunt întrebuinţate încă nu existau); în ce priveşte "rugăciunea", este vorba de rugăciunea lui lisus. Următorul pasaj din „Scară" trebuie interpretat în aceeaşi manieră: "Cea mai mare parte a nopţii consacră-ţi timpul rugăciunii, iar un pic de timp psalmodierii" (Scara, XXVII, 77). Aşa interpretează marii asceţi şi dascăli ai monahismului, Simeon Noul Teolog şi Sfântul Grigorie Sinaitul, amândoi posteriori Sfântului Ioan Scărarul, sensul cuvintelor "rugăciune" şi "psalmodie" în celebra lor lucrare asupra „Scării".

Rugăciunea lui lisus cunoaşte două forme: cu grai şi în minte. Ascetul trece în mod spontan de la rugăciunea cu grai la cea mintală, cu condiţia să pronunţe rugăciunea orală cu atenţie. La început rugăciunea lui lisus trebuie practicată oral, cu grai. Rugăciunea lui lisus se spune în picioare; dacă eşti epuizat o poţi spune şi culcat. Caracteristica esenţială a acestei rugăciuni trebuie să fie: atenţia, închiderea minţii în cuvintele rugăciunii, pronunţarea rară şi strângerea inimii. Sigur că aceste condiţii sunt necesare pentru orice rugăciune, dar este mai uşor de a le împlini, şi este indispensabil, când este vorba de rugăciunea lui lisus. In psalmodie diversitatea ideilor ce însoţesc rugăciunea atrag spontan atenţia minţii şi-i oferă o oarecare împrăştiere. Dar la rugăciunea lui lisus, mintea se concentrează asupra unui singur gând: iertarea păcatelor prin lisus. Privită din exterior această practică este foarte aridă, dar experienţa o arată mai rodnică decât toate lucrările sufletului. Puterea şi valoarea ei din atotputernicia Preasfântului Nume al Domnului lisus Hristos.

Profeţind referitor la Dumnezeu-Omul, proorocul loil proclamă: "Oricine va chema numele Domnului se va izbăvi" (loil 3, 5). Sfântul Apostol Pavel repetă cuvintele proorocului: "Că de vei mărturisi cu gura ta că Iisus este Domnul și vei crede în inima ta că Dumnezeu L-a înviat pe El din morţi, te vei mântui" (Romani 10, 9). Sfântul Petru, după ce a tămăduit prin Numele lui Iisus Hristos un om infirm din naştere, a mărturisit în faţa Sinedriului evreilor cu următoarele cuvine: "Căpetenii ale poporului şi bătrâni ai lui Israel, fiindcă noi suntem astăzi cercetaţi pentru facere de bine unui om bolnav, prin cine a fost el vindecat,

cunoscut să vă fie vouă tuturor, şi la tot poporul Israel, că în numele lui Iisus Hristos Nazarineanul, pe Care voi L-aţi răstignit, dar pe Care Dumnezeu L-a înviat din morţi, întru Acela stă acesta sănătos înaintea voastră! Căci nu este sub cer nici un alt nume, dat dintre oameni, în care trebuie să ne măntuim noi” (F.Ap. 4, 8-l0, 12).

Intrebuinţarea şi invocarea Sfântului şi Dumnezeiescului Nume al lui Iisus în rugăciune a fost instituită de Domnul nostru Iisus Hristos însuşi. Te poţi convinge din ultima şi profunda convorbire pe care Domnul a avut-o cu Sfinţii Săi Apostoli după Cina cea de Taină, relatată în Evanghelia Sfântului Ioan (Ioan 13, 31; 14, 15 şi 16), în acel ceas solemn de dinaintea patimei celei de bună voie şi a chinurilor în durate pentru mântuirea neamului omenesc, învăţătura dată de Domnul în acel ceas capătă semnificaţia unui testament definitiv stabilit în faţa morţii, şi în care adună şi expune ucenicilor, şi prin ei tuturor creştinilor, ultimele porunci mântuitoare, garanţii sigure ale vieţii veşnice. Printre aceste garanţii şi daruri duhovniceşti se află îngăduinţa şi porunca de a te ruga în numele lui Iisus. “Orice veţi cere întru numele Meu, aceea voi face, ca să fie slăvit Tatăl în Fiul. Dacă veţi cere ceva în numele Meu, Eu, voi face” (Ioan 14, 14). Adevărat, adevărat zic vouă: Orice veţi cere de la Tatăl în numele Meu El vă va da. Până acum n-aţi cerut nimic în numele Meu. Cereţi şi veţi primi, ca bucuria voastră să fie deplină” (Ioan 16, 23-24).

Ce va primi cel ce se roagă în numele Domnului Iisus şi care în felul acesta îl poate umple de bucurie? El va primi – după însuşi cuvântul Domnului – Duhul Sfânt “pe care-L va trimite Tatăl, în numele Meu” (Ioan 14, 26). Această cunoaştere din trăire aveau Sfinţii Părinţi şi ea constituia tradiţia lor.

Capitolul XXIV.

XXIV. DESPRE PRACTICAREA RUGĂCIUNII LUI IISUS

Dacă eşti într-o mănăstire unde rânduiala rugăciunii de seară din biserică este însoţită de metanii, cum ai ajuns în chilie începe rugăciunea lui Iisus. Dacă vieţuieşti într-o mănăstire unde rânduiala rugăciunii de

seară, din biserică, nu este însoţită de metanii, sosind în chilie, fă mai întâi metaniile ce ţi le-ai propus în regula ta, apoi apucă-te de rugăciunea lui Iisus. Dacă eşti într-o mănăstire unde rugăciunea de seară nu se face în comun, ci fiecare şi-o face în chilie, începe prin a face metaniile prevăzute, apoi citeşte-ţi rugăciunile şi psalmii şi, la sfârşit, fă rugăciunea lui lisus.

Pentru început propune-ţi să spui de o sută de ori rugăciunea lui Iisus. Apoi, dacă vezi că poţi s-o spui de mai multe ori, mai adaugă o sută. Cu timpul, dacă vei simţi nevoia, mai poţi adăuga la numărul rugăciunilor. Pentru a spune rar şi cu atenţie de o sută de ori rugăciunea lui Iisus, îţi trebuie cam o jumătate de oră: o seamă de nevoitori au nevoie de mai mult timp. Nu spune rugăciunile grăbit, imediat unele după altele; fa după fiecare rugăciune o pauză, în felul acesta reuşind să-ţi aduni gândurile. Spunerea rugăciunii fără pauză duce la împrăştierea gândurilor. Controlează-ţi respiraţia; respiră încet şi rar; aceasta ajută să nu ne împrăştiem. După ce ai terminat rugăciunea lui Iisus nu te lăsa cuprins de tot felul de gânduri şi imaginaţii neserioase, iluzorii şi trecătoare, ci petrece-ţi timpul până ce te culci urmând orientarea gândului în timpul rugăciunii. Când te culci, spune rugăciunea şi adormi rugându-te.

Obişnuieşte-te ca la deşteptare, rugăciunea lui Iisus să-ţi fie primul gând, primul cuvânt şi prima faptă. Spune-o de câteva ori, spală-te şi du-te repede la Utrenie, în timpul Utreniei, pe cât posibil, opreşte-te de la rugăciunea lui Iisus. Dacă dispui de timp liber între Utrenie şi Liturghie, ocupă-te de rugăciunea lui Iisus. Fă acelaşi lucru după masa de prânz. Părinţii ne învaţă ca după masa de prânz să ne concentrăm asupra aducerii aminte de moarte. Lucrul acesta este între toate corect; de fapt, rugăciunea lui Iisus nu poate fi despărţită de aducerea aminte de moarte. O puternică aducere aminte de moarte este legată de o vie rugăciune către Domnul Hristos care a călcat moartea cu moartea Sa şi le-a dăruit oamenilor viaţă veşnică, supunându-se pentru un timp morţii.

In timpul Ceasurilor, este bine să exersezi rugăciunea lui Iisus: păzindu-ţi gândul neîmprăştiat, ea îţi va ajuta să urmăreşti atent cântările şi citirile care se fac în biserică. Străduieşte-te să te obişnuieşti cu

rugăciunea lui Iisus pentru ca ea să devină rugăciunea ta neîncetată, potrivindu-se foarte bine acestui scop datorită scurtimii sale, lucru pe care rugăciunile lungi nu-l pot face. Părinţii au spus: “Dacă mănâncă sau bea, dacă este în chilie sau la ascultare, dacă este pe cale sau face altceva, călugărul trebuie să strige fără încetare: Doamne Iisuse Hristoase, Fiul lui Dumnezeu, miluieşte-mă pe mine păcătosul” (Calist şi Ignatie Xantopol).

Capitolul XXV.

XXV. DESPRE RUGĂCIUNEA NEÎNCETATĂ

Rugăciunea neîncetată ne-a fost poruncită chiar de Dumnezeu. Mântuitorul lumii a zis: “Cereţi şi vi se va da; căutaţi şi veţi afla; bateţi şi vi se va deschide (Matei 7, 7). Dar Dumnezeu, oare, nu va face dreptate aleşilor Săi care strigă către El ziua şi noaptea şi pentru care El rabdă îndelung? Zic vouă că îi va izbăvi în curând” (Luca 18, 7-8). Repetând învăţătura Domnului, Apostolul zice: “Rugaţi-vă neîncetat (l Ţes. 5, 17). Vreau deci ca bărbaţii să se roage în tot locul, ridicând mâini sfinte, fără de mânie şi fără şovăire” (l Tini. 2, 8). Prin cuvântul “bărbaţi”, Apostolul îi numeşte pe creştinii care au ajuns la desăvârşire. Numai creştinii care au ajuns la desăvârşire se pot ruga “fără mânie şi fără şovăire”, adică într-o pace adâncă, cu o dragoste curată pentru semeni, fără resentimente şi fără critici la adresa lor, fără a fi distraşi de gânduri şi imaginaţii venite dinafară. Un asemenea bărbat poate în tot locul şi în tot timpul să-i ofere lui Dumnezeu rugăciuni, ridicând înspre El mâini sfinte, adică gândul lor şi inima lor curăţite de patimi, sfinţite prin Duhul.

Este limpede că rugăciunea neîncetată nu o poate avea un călugăr începător; dar pentru a fi în stare cândva, el trebuie să înceapă prin a se obişnui cu rugăciunea frecventă, în acelaşi timp rugăciunea frecventă se va preface ea însăşi în rugăciune neîncetată. Cum rugăciunea lui lisus este cea mai uşoară pentru rugăciunea neîncetată, începătorul trebuie să recurgă la ea cât mai des. Ai o clipă liberă? Nu o pierde fără să faci nimic! Nu o petrece în închipuiri himerice şi deşarte, în preocupări fără rost şi nesemnificative. Fă-o profitabilă prin practicarea rugăciunii lui

Iisus. Dacă din slăbiciune, sau mai exact, datorită firii noastre căzute, tu te laşi cuprins de imaginaţii şi gânduri păcătoase, nu-ţi pierde curajul, nu te lăsa. Pocăieşte-te în faţa lui Dumnezeu de nebăgarea ta de seamă, mărturiseşte-I Lui starea ta de cădere şi de împrăştiere, prosterne-te cu mintea în faţa milostivirii Lui şi ia măsuri împotriva gândurilor şi imaginaţiilor înşelătoare.

Cel ce nu se antrenează prin rugăciunea frecventă nu va ajunge niciodată la rugăciune neîncetată. Rugăciunea neîncetată este un dar pe care Dumnezeu îl acordă robului şi slujitorului Său, a cărui credincioşie a fost pusă la încercare. “Este imposibil să te apropii de Dumnezeu altfel decât prin rugăciunea neîncetată” (Sf. Isaac Sirul). Rugăciunea neîncetată este semnul milostivirii lui Dumnezeu faţă de om; este semnul că toate puterile sufletului său sunt întoarse către Dumnezeu. “Miluieşte-mă, Doamne, că spre Tine voi striga toată ziua. Veseleşte sufletul robului Tău, că spre Tine, Doamne, am ridicat sufletul meu” (Ps. 85, 3).

Capitolul XXVI.

XXVI. RUGĂCIUNEA LUI IISUS ORALĂ, MINTALĂ ŞI DIN INIMĂ

Cel ce vrea să se consacre rugăciunii lui Iisus, fără a săvârşi greşeli, trebuie să se controleze pe sine însuşi, cât şi felul în care o face, studiind următoarele scrieri patristice: „Capete asupra cumpătării şi virtuţii” de Isihie, preotul din Ierusalim; „Capitolele despre cumpătare şi priveghere” ale Sfântului Filotei Sinaitul; „Sfaturi despre lucrarea ascunsă în Hristos” de Sfântul Teolipt, mitropolitul Filadelfiei; „Scrierile” Sfântului Simeon Noul Teolog şi ale Sfântului Grigorie Sinaitul; „Tratatul despre priveghere şi paza inimii” a lui Nichifor din singurătate; Lucrările Sfinţilor Calist şi Ignatie Xantopol; „Tradiţia” de Sfântul Nil Sorski; „Antologia” ieromonahului Dorotei şi altele.

Cititorul va găsi în „Filocalii”, în „Tratatul despre cele trei moduri de a te ruga”, a Sfântului Simeon Teolog, în „Tratatul” lui Nichifor din singurătate şi în „Scrierile” Sfinţilor Ignatie şi Calist Xantopol,

învăţătura despre meşteşugul de a intra cu mintea în inimă cu ajutorul respiraţiei naturale, sau, altfel spus, o tehnică care ajută să ajungi la rugăciunea minţii. Această învăţătură a Părinţilor a provocat, şi continuă să provoace, destule dificultăţi pentru mulţi cititori, şi de fapt ea n-are nimic dificil. Noi îi sfătuim pe fraţii noştri să nu încerce să descopere prin ei înşişi această artă dacă nu li se descoperă ea singură. Mulţi dorind să câştige această experienţă şi-au îmbolnăvit plămânii fără a câştiga nimic. Important este ca în timpul rugăciunii mintea să se unească cu inima, dar acest lucru îl realizează harul lui Dumnezeu la vremea hotărâtă de El. Un alt mod de a face rugăciunea lui Iisus, echivalent cu cel menţionat, constă în a spune rugăciunea fără grabă, făcând mici pauze, cu respiraţia liniştită şi lentă, şi cu concentrarea minţii asupra cuvintelor rugăciunii. Datorită acestor ajutoare, putem uşor ajunge la o oarecare treaptă de atenţie, în timpul rugăciunii inima începe foarte repede a intra în armonie cu atenţia minţii. Armonia inimii şi minţii se transformă încet în unirea minţii cu inima, şi meşteşugul metodei expuse de Părinţi se descoperă singur. Toate mijloacele fizice, având un caracter material, au fost propuse de Părinţi nu ca lucru esenţial, ci doar ca suport pentru a ajunge mai uşor şi mai repede la atenţie în timpul rugăciunii.

Nota esenţială, indispensabilă rugăciunii, este atenţia. Fără atenţie nu există rugăciune. Adevărata atenţie, cea dăruită de harul divin vine atunci când mortificăm dorinţele inimii legate de lumea aceasta. Mijloacele nu sunt niciodată decât mijloace. Părinţii care ne învaţă să introducem mintea în inimă odată cu inspiraţia, spun că mintea odată obişnuită să se unească cu inima sau, mai exact când mintea a dobândit această unire, nu mai are nevoie de ajutorul unei tehnici pentru a o face, ci se uneşte cu inima simplu, de la sine, prin propria sa mişcare (Ignatie şi Calist Xantapol). Şi trebuie să fie aşa. Separarea minţii de inimă, opoziţia lor reciprocă, este urmarea căderii noastre în păcat: este firesc ca harul divin – atunci când vine pentru a-l tămădui pe omul împărţit şi dezintegrat prin cădere – să reunească aceste părţi divizate, să reunească mintea nu numai cu inima, ci şi sufletul cu trupul, şi să le dea o unică mişcare corect orientată către Dumnezeu.

In acelaşi timp cu unirea dintre minte şi inimă, nevoitorul dobândeşte şi puterea de a rezista gândurilor şi simţămintelor păcătoase. Lucrul acesta ar putea fi rezultatul unei tehnici oarecare de a te ruga? Cu siguranţă nu! Este lucrarea harului, este roada Duhului Sfânt care acoperă cu umbrirea sa lucrarea nevoitoare nevăzută a ostaşului lui Hristos; ori Duhul Sfânt rămâne inaccesibil omului trupesc şi psihic.

Citind ceea ce spun Sfinţii Părinţi referitor la "locul inimii" pe care mintea îl descoperă prin rugăciune, trebuie să înţelegem prin acesta puterea contemplativă a inimii, fixată de către Creator în partea superioară a inimii. Prin această putere inima omului se deosebeşte de cea a animalelor. Acestea din urmă au puterea voinţei, sau puterea senzuală, şi forţa râvnitoare, sau puterea irascibilă, la fel ca şi omul. Dar puterea contemplativă care se manifestă prin conştiinţa morală sau prin intuiţia directă, prin frica de Dumnezeu, prin dragostea spirituală pentru Dumnezeu şi pentru aproapele, prin simţământul de pocăinţă, de umilinţă şi blândeţe, prin căinţa sufletului şi prin alte simţăminte duhovniceşti, este necunoscută animalelor. Puterea sufletului este mintea; cu toate că ea este imaterială, îşi are reşedinţa în creier. La fel puterea contemplativă a omului, cu toate că este nematerială îşi are şi ea reşedinţa ei. Ea este situată în partea superioară a inimii, în partea stângă a pieptului, aproape de sân, puţin deasupra lui.

Unirea minţii cu inima înseamnă unirea gândurilor duhovniceşti ale minţii cu simţămintele duhovniceşti ale inimii. Pentru că omul este căzut şi gândurile şi simţămintele sale, din duhovniceşti cum erau, au devenit trupeşti şi psihice, trebuie să readucem, cu ajutorul poruncilor Evangheliei, mintea şi inima la gânduri şi simţăminte duhovniceşti. Când mintea şi inima vor fi tămăduite, vor fi în acelaşi timp unite în Domnul, în partea inimii unde se află puterea contemplativă, se va forma încet, încet, un minunat templu a lui Dumnezeu "nefăcut de mână", ci duhovnicesc, o "sfântă a sfintelor": acolo mintea, hirotonită întru preot şi sfinţită întru episcop, se coboară pentru a-L adora pe Dumnezeu în Duh şi in Adevăr. Atunci creştinul înţelege printr-o fericită experienţă ceea ce se spune în „Scriptură": "Căci noi suntem templu al Dumnezeului celui viu, precum Dumnezeu a zis că: Voi locui

în ei şi voi umbla şi voi fi Dumnezeul lor şi ei vor fi poporul Meu” (2 Cor. 6, 16).

Sub puterea contemplativă, în mijlocul inimii, este situată puterea irascibilă; sub aceasta, în partea inferioară a inimii, se află locul puterii senzuale sau a dorinţei. La animale aceste două puteri acţionează într-o manieră grosieră, căci ele nu sunt legate nici într-un fel de sfera contemplativă. La oameni ele acţionează în funcţie de măsura în care puterea contemplativă este dezvoltată. Dar ele nu vor putea acţiona corect, fiind într-o deplină ascultare de puterea contemplativă, decât la adevăratul creştin care a supus înţelepciunii lui Hristos – adică Evangheliei – nu numai gândurile şi simţămintele evident păcătoase, ci şi cele ce sunt naturale.

Mintea şi inima nu pot fi unite decât în Duh şi în Adevăr. Iată ce înseamnează asta: mintea şi inima nu se pot uni dacă nu renunţă complet la natura căzută şi dacă nu se dăruiesc total căii Evanghelice; mai mult încă, trebuie ca printr-o constantă şi strictă păzire a poruncilor Evangheliei, să atragă harul Sfântului Duh pentru ca, atinse şi învăluite de umbrirea Lui, să se poată tămădui şi să fie readuse la viaţă.

Nu numai gândurile şi simţămintele evident păcătoase, ci şi gândurile şi simţămintele naturale, oricât ar fi de fine şi acoperite de masca unei aparente dreptăţi, împiedică unirea gândului cu inima şi le pun într-o opoziţie reciprocă. Mica îndepărtare de direcţia duhovnicească pe care o dă Evanghelia va face deşarte şi inoperante toate mijloacele şi tehnicile de a spune rugăciunea: mintea şi inima nu se vor uni niciodată.

Felul în care trebuiesc împlinite poruncile înainte de unirea minţii cu inima diferă de cel ce urmează acestei uniri, înainte de unire nevoitorul împlineşte poruncile cu mare greutate şi dificultate, sforţându-şi firea sa căzută; după unire forţa duhovnicească care uneşte mintea cu inima îl atrage pe om pe calea poruncilor şi face împlinirea acestora uşoară şi plăcută. “Pe calea poruncilor Tale am alergat când ai lărgit inima mea” (Ps. 118, 32), zice psalmistul.

Celui ce practică rugăciunea lui Iisus îi va fi foarte folositoare lectura „Comentariilor” alcătuite de Vasile Polianomerul, purtător al schimei

celei mari, la lucrările Sfinţilor Grigorie Sinaitul, Isihie de la Ierusalim, Filotei Sinaitul şi Nil Sorski. Datorită acestor comentarii lectura „Filocaliei” devine foarte clară şi folositoare. Când citeşti scrierile Sfinţilor Părinţii nu trebuie să pierzi din vedere faptul că nivelul unui începător din vremea lor corespunde unui ascet înaintat din vremea noastră. Aplicarea sfaturilor Părinţilor la viaţa ta trebuie să o faci cu mare grijă.

Capitolul XXVII.

XXVII. DESPRE MEDITAŢIE

Sfântul Dimitrie al Rostovului şi Sfântul Tihon de Zadovsk au meditat asupra întrupării lui Dumnezeu Cuvântul, asupra vieţii Sale pământene, asupra mântuitoarelor Sale patimi, asupra învierii Sale triumfătoare, asupra înălţării Sale la cer, cât şi asupra omului, asupra destinului său, asupra căderii şi restaurării lui prin Mântuitorul, şi asupra altor taine ale creştinismului. Sfintele meditaţii ale acestor doi episcopi sunt expuse remarcabil în scrierile lor. In acord cu alţi scriitori ascetici, Sfântul Petru Damaschinul categoriseşte meditaţiile de genul acesta în categoria viziunilor duhovniceşti şi, în cadrul acestora, le consideră pe treapta a patra. Fiecare viziune duhovnicească oferă o privire asupra unei taine anume; ea îi este dăruită nevoitorului în funcţie de purificarea sa prin pocăinţă, cum aflăm din cartea Sfântului Petru Damaschin, (Sfântul Petru Damaschin, „Despre cele opt vederi mintale”, în „Filocalia” V. 5). Pocăinţa îşi are treptele sale, iar vederea cu duhul pe ale ei. Tainele creştinătăţii i se descopăr ascetului puţin câte puţin, în funcţie de progresul său spiritual.

Meditaţiile şi reflecţiile sfinţilor episcopi Dimitrie şi Tihon aduc mărturie despre sporul lor în cele duhovniceşti. Celui ce vrea să se exerseze în meditaţie, să le citească scrierile; o asemenea meditaţie va fi impecabilă şi foarte folositoare pentru sufletele lor. Dimpotrivă, meditaţia poate deveni, şi devine, păgubitoare pentru suflet dacă, înainte de a se purifica prin pocăinţă şi fără a avea noţiuni precise asupra învăţăturii creştine, ascetul îşi permite să mediteze urmând propriile sale înclinaţii. O asemenea meditaţie nu va lipsită de erori şi, în consecinţă,

va provoca efecte neplăcute asupra sufletului şi-l va duce la orbire; ba îl va antrena pe nevoitor într-o rătăcire fatală.

Aceşti episcopi au studiat teologia ortodoxă în detaliile şi profunzimea ei şi, în consecinţă, datorită sfinţeniei vieţii lor, s-au ridicat până la înălţimea desăvârşirii creştine: era firesc pentru ei să se ocupe cu meditaţia. Nu este la fel situaţia ascetului care n-are solide cunoştinţe teologice, şi care nu s-a curăţit prin pocăinţă. Din acest motiv Părinţii interziceau începătorilor, şi de fapt tuturor călugărilor, care nu erau pregătiţi prin studiu şi viaţă curată, să se ocupe cu meditaţia. Sfântul Ioan Scărarul zice: “Adâncă e prăpastia dogmelor. Iar mintea celui ce se linişteşte sare fără primejdie în ele. Nu e ferit de primejdie cel ce înoată îmbrăcat; nici cel ce se atinge de teologie stăpânit de patimi (Scara XXVII, 9). Aceste cuvinte sunt o atenţionare pentru isihaşti; ori se ştie bine că poate trăi în isihie cel ce a făcut deosebite progrese.

In vechime mulţi călugări au căzut în prăpastia ereziilor pentru singurul motiv că şi-au îngăduit să scurteze dogmele care depăşeau puterea lor de înţelegere. “Călugărul cu cugetul smerit, zice Sfântul Ioan Scărarul, nu va iscodi cele negrăite. Dar cel mândru va iscodi nedreptăţile” (Scara XXV, 12). Cât adevăr! Când nu eşti pregătit şi copt pentru meditaţie, dorinţa de a te preocupa de ea este un început de nălucire; este o dorinţă nebună şi orgolioasă. Ocupă-te cu rugăciunea şi lectura hrănitoare de suflet, şi aceasta va deveni o meditaţie nepericuloasă şi plăcută lui Dumnezeu.

Aşa cum ochii noştri trupeşti, atunci când sunt tămăduiţi de orbire, pot vedea datorită funcţiunii lor fireşti, tot la fel mintea noastră, când este purificată de boala păcatului, începe să vadă tainele creştinismului. In ne voinţa ta, pune-ţi încrederea în Dumnezeu. Dacă este nevoie pentru tine şi pentru folosul general al Bisericii ca tu să scrutezi tainele credinţei şi să-i înveţi pe fraţii tăi, Dumnezeu nu te va lipsi de acest dar. Dar dacă aceasta nu este voia lui Dumnezeu, înseamnă că n-ai nevoie de acest dar pentru mântuirea ta.

Tânjeşte după rugăciunea curată unită cu un simţământ de pocăinţă şi de întristare, adu-ţi aminte de moarte, de judecata lui Dumnezeu şi de

chinurile cumplite ale iadului în care arde focul cel nestins şi unde stăpâneşte întunericul veşnic. O asemenea rugăciune însoţită de asemenea gânduri, este o meditaţie negreşelnică şi aducătoare de mare câştig pentru suflet.

Capitolul XXVIII.

XXVIII. ADUCEREA AMINTE DE MOARTE

Un monah trebuie să-şi aducă aminte zilnic – şi de mai multe ori pe zi – că va muri cu siguranţă. El trebuie să ajungă să-şi aducă aminte mereu de moartea sa. Mintea noastră este atât de întunecată prin cădere încât nu numai că nu ne obligă să ne amintim de moarte, ci putem s-o uităm totalmente. Când uităm de moarte începem a trăi ca şi cum am fi nemuritori, consacrându-ne toată activitatea celor pământeşti, fără a ne preocupa deloc starea noastră de călători înspre veşnicie, nici soarta care ne aşteaptă. Atunci cu siguranţă şi fără ruşine vom călca în picioare poruncile lui Hristos; atunci noi vom săvârşi păcatele cele mai groaznice; atunci vom renunţa nu numai la rugăciune neîncetată, ci şi la cea statornicită la soroace stabilite; vom începe să neglijăm această îndeletnicire absolut indispensabilă ca şi cum ar fi o activitate nefolositoare şi facultativă. Uitând moartea fizică suntem cuprinşi de moartea spirituală.

Dimpotrivă, cel ce-şi aminteşte adesea de moartea trupească, devine viu sufleteşte. El locuieşte pe pământ ca un călător într-o colibă, sau ca un prizonier în închisoare, aşteptând în orice moment să fie judecat şi executat, în faţa ochilor săi porţile veşniciei sunt mereu deschise. Suflet neliniştit priveşte mereu în această direcţie, cuprins de o mare tristeţe şi o profundă meditaţie. El este constant preocupat de întrebarea ce i se va pune în faţa înfricoşatului divan al lui Hristos şi de sentinţa pe care o va primi, căci această sentinţă decide soarta omului pentru toată viaţa veşnică de dincolo de mormânt. Nici o frumuseţe pământească, nici o ispită nu-i atrage atenţia sau dorinţa. Nu judecă pe nimeni, căci ştie că în faţa judecăţii lui Dumnezeu se va pronunţa împotriva lui aceeaşi judecată cu care el îi judecă aici jos pe alţii. El iartă totul şi pe toţi pentru ca şi el să fie iertat şi să dobândească mântuirea. Este indulgent

cu toţi, are milă faţă de toţi, ca şi el să aibă parte de indulgenţă şi de milă. Primeşte cu bucurie orice suferinţă, considerându-le ca meritate pentru păcatele sale vremelnice, pentru a fi scutit de chinurile veşnice. Dacă-i vine gândul de a se mândri cu virtuţile sale, imediat amintirea morţii se întoarce împotriva acestui gând, îl acoperă de ruşine, îl convinge de absurditate şi îl înlătură.

Ce semnificaţie ar putea avea virtutea noastră în faţa judecăţii lui Dumnezeu? Ce valoare ar putea avea virtutea noastră în ochii lui Dumnezeu în faţa căruia nici cerul nu este curat (Iov. 15, 15)? Repetă mereu: eu voi muri, cu siguranţă voi muri! Părinţii mei au murit şi strămoşii mei au murit; nici o făptură omenească n-a rămas pentru totdeauna pe pământ. Moartea care i-a înghiţit pe ei pe toţi mă va înghiţi şi pe mine. Nu pierde timpul ce-ţi este dat pentru mântuire! Nu-ţi ţintui ochii de pământul pe care eşti un actor momentan, pe care eşti în exil, pe care ţi s-a dat prin mila lui Dumnezeu şansa de a-ţi reveni întru sine şi de a te pocăi pentru a scăpa de iad şi de chinurile lui veşnice. Profită de scurtul tău pelerinaj terestru pentru a-ţi asigura un locaş de pace, un refugiu binecuvântat în veşnicie. Stăruie pentru a primi răsplata veşnică renunţând la bunurile vremelnice, renunţând la toate cele trupeşti şi psihice legate de firea căzută. Stăruie să împlineşti poruncile lui Hristos; stăruie într-o sinceră pocăinţă de păcatele ce le-ai făcut; stăruie pentru a primi harul lui Dumnezeu şi preamăreşte-L pentru toate încercările ce ţi le-a trimis; stăruie în rugăciuni şi psalmodieri; stăruieşte în rugăciunea lui lisus împreunată cu aducerea aminte de moarte.

Aceste două lucrări – rugăciunea lui Iisus şi aducerea aminte de moarte – se reduc uşor la una singură. Rugăciunea aduce insistent amintirea morţii, ca şi cum ea ar fi o pregustare a acesteia; şi în contact cu această pregustare, rugăciunea se înflăcărează de mai multă ardoare.

Pentru un ascet este indispensabilă aducerea aminte de moarte. Această aducere aminte este esenţială pentru nevoinţele sale duhovniceşti. Ea salvează asceza călugărului împotriva ravagiilor pe care le face părerea de sine, la care poate duce o viaţă de nevoinţă şi priveghere când ea nu este ocrotită de aducerea aminte a morţii şi a judecăţii lui Dumnezeu. Este un mare dezastru pentru suflet atunci când acorzi o oarecare

valoare eforturilor sale ascetice, de a le considera că au o oarecare valoare în faţa lui Dumnezeu. Mai degrabă trebuie să recunoşti că tu eşti vrednic de suferinţă pe pământ şi de chinuri în veşnicie. Această apreciere asupra ta însăţi este corectă; ea este mântuitoare şi plăcută lui Dumnezeu.

Adu-ţi aminte mereu de chinurile veşnice care-i aşteaptă pe păcătoşi, închipuieşte-ţi-le în faţa ochilor. Pregustă-le pentru ca sufletul tău cutremurat de amintirea lor să se lepede de păcat şi să se arunce în faţa lui Dumnezeu cu o rugăciune umilită cerându-i mila, şi pune-ţi toată nădejdea în nemărginita Lui bunătate şi nu în tine însuţi, închipuie-ţi înfricoşătoare prăpastie dintr-un adânc şi imensa închisoare care este iadul. Prăpastia se numeşte “adânc”, adică “fără fund”. Aşa ceva, cu siguranţă, estq iadul pentru oameni. Marea închisoare a iadului cuprinde numeroase locuri în care sunt suportate chinuri de tot felul, după cum au fost şi păcatele comise pe pământ, în toate locurile încarcerarea este veşnică, la fel şi chinurile. Acolo jos domneşte întunericul de nepătruns şi, în acelaşi timp, focul nestins care arde mereu cu aceeaşi putere. Acolo jos nu există zi, ci noapte veşnică. Acolo jos este un miros insuportabil cu care nici o duhoare pământească nu se poate compara. Viermele teribil al iadului este neadormit: el roade, roade, devorează pe cei închişi, fără a le distruge existenţa şi fără a se sătura. Toate chinurile iadului au această trăsătură: sunt mai rele decât orice moarte şi totuşi nu provoacă moartea. Moartea este tot atât de dorită în iad ca viaţa pe pământ. Moartea ar fi o fericire pentru cei din iad, dar nu-i posibilă: destinul lor este o viaţă fără de sfârşit pentru suferinţele fără de sfârşit. Chinuri insuportabile îi apasă în iad pe cei condamnaţi de Dumnezeu; chinul cel mai greu al sufletului, acolo în iad, este disperarea.

Consideră-te condamnat la chinurile veşnice din iad; din acest chin al conştiinţei se vor naşte în inima ta, fără să le poţi opri, asemenea frământări, şi asemenea rugăciuni, încât cu siguranţă Dumnezeu se va milostivi de tine şi, în locul iadului, vei dobândi raiul.

Cei ce vă consideraţi vrednici de recompense pământeşti şi cereşti sunteţi pasibili de chinurile iadului mai mult decât păcătoşii notorii, pentru că păcatul păcatelor este mândria, părerea de sine: păcatul

sufletesc, nevăzut cu ochii trupeşti, adeseori se ascunde sub masca umilinţei.

Cei mai mari dintre monahii cu viaţă sfântă făceau acest exerciţiu al aducerii aminte de moarte şi meditau asupra ei. Sfântul Pahomie cel Mare se păzea mereu în frica lui Dumnezeu şi aducerea aminte de chinurile veşnice şi de răul cel fără de sfârşit, adică de focul nestins şi de viermele neadormit. Prin acest mijloc Pahomie se ferea de rău şi făcea binele.

Capitolul XXIX.

XXIX. ÎNSUŞI DUMNEZEU A RÂNDUIT CALEA CEA STRÂMTĂ PENTRU ADEVĂRAŢII SĂI SLUJITORI

Domnul nostru Iisus Hristos şi-a petrecut viaţa Sa pământească în cea mai mare smerenie, expus la permanente suferinţe şi batjocuri, prigonit, calomniat de vrăjmaşii Săi şi, în sfârşit, supus public la o moarte de ocară între doi tâlhari. Calea mântuirii care duce la viaţa veşnică, deschisă de Domnul însuşi, este strâmtă şi cu scârbe (cf. Matei 7, 13). El a trasat-o prin exemplul şi învăţătura Sa. Domnul le-a prezis ucenicilor Săi că în lume, adică în timpul vieţii pământeşti, vor avea de suferit (Ioan 16, 33), că lumea îi va urî (Ioan 15, 18-l9), că vor fi izgoniţi, prigoniţi şi daţi morţii (Ioan 16, 2-3). Domnul a comparat soarta ucenicilor şi credincioşilor Săi trecători în mijlocul lumii stricate cu “a oilor în mijlocul lupilor” (Matei 10, 16). Este clar deci că această condiţie dureroasă a vieţii noastre pământene a fost instituită de către Domnul însuşi pentru adevăraţii Săi slujitori. Ceea ce a fost statornicit de către Domnul nu poate fi înlăturat prin mijloace omeneşti: nici prin înţelepciune, nici prin prudenţă, nici prin prevedere, nici prin precauţie. De aceea cel ce vrea să îmbrăţişeze viaţa călugărească trebuie să se se încredinţeze total voii lui Dumnezeu, să se pună sub conducerea Sa, să se pregătească de dinainte pentru a suporta toate suferinţele pe care Providenţa va îngădui să vină asupra slujitorului său în timpul peregrinării pământene. “Fiule! Când vrei să te apropii să slujeşti Domnului Dumnezeu, găteşte-ţi sufletul tău spre ispită, încordează inima ta şi fii tare şi să nu te tulburi în timpul încercării. Lipeşte-te de

Domnul şi nu te depărta, ca să fii înălţat la sfârşitul vieţii Tot ce ţi se va întâmpla, primeşte cu plăcere şi în necazurile tale fii îndelung-răbdător.

Că în foc se lămureşte aurul, iar oamenii cei plăcuţi Domnului, în cuptorul smereniei” (Sir. 2, l-5).

Care este raţiunea pentru care Domnul a rezervat adevăraţilor Săi slujitori chinuri şi suferinţe în timpul vieţii pământeşti, în timp ce vrăjmaşilor le dă prosperitate, succese şi bunuri materiale? Inţelepciunea trupească răspunde: “pentru a-i face drepţi pe potrivnici”. Iată însă raţiunea: omul este o fiinţă căzută. Din rai, unde a atras asupra sa moartea prin călcarea poruncii lui Dumnezeu, a fost aruncat pe pământ, îndată după călcarea poruncii, moartea a atins sufletul omului, şi a contaminat şi trupul într-un chip de nevindecat.

Trupul, pentru care sufletul este viaţa, nu s-a despărţit de suflet imediat după cădere; dar sufletul, pentru care Sfântul Duh este viaţa, a fost imediat abandonat de Sfântul Duh; Sfântul Duh l-a părăsit, aşa cum era întinat şi otrăvit de păcat, şi l-a lăsat în voia lui. Cu sufletul mort şi cu trupul trăind o viaţă animalică, primul om a fost aruncat pe pământ pentru a locui aici o oarecare vreme; şi ceilalţi oameni se nasc şi trăiesc pe pământ un oarecare timp. Apoi la expirarea aşa zisei “vieţi” pământene, trupul este învins definitiv de moarte, după ce fusese hărţuit şi după ce se luptase cu ea, toată viaţa.

In milostivirea Sa, Creatorul i-a dat omului viaţă pământească, acest răstimp scurt, pentru a-l folosi înspre mântuirea sa, adică pentru a se reîntoarce de la moarte la viaţă. Mântuirea, sau “vivificarea” omului prin Duhul Sfânt, s-a săvârşit prin intermediul unui Mântuitor sau Salvator: prin Domnul nostru Iisus Hristos. Oamenilor născuţi înainte de venirea Mântuitorului, le era dat să caute mântuirea prin credinţa în acest Răscumpărător promis, şi să primească izbăvirea după împlinirea Mântuirii. Celor născuţi după venirea Mântuitorului, le este dat să-şi lucreze mântuirea prin credinţa în Mântuitorul deja venit, să primească mântuirea deja în timpul vieţii lor şi să fie asiguraţi că nu o vor pierde nici după despărţirea sufletului de trup şi a judecăţii particulare.

Tot omul care crede în Mântuitorul trebuie să-şi recunoască şi să-şi mărturisească căderea sa şi condiţia de exilat pe pământ; trebuie să-şi recunoască şi să-şi mărturisească căderea prin însăşi viaţa sa, pentru ca această recunoaştere şi mărturisire să nu fie formală, moartă şi fără efect, ci vie şi reală. Altfel nu-şi pot recunoaşte în mod real Mântuitorul, căci numai cei ce sunt căzuţi şi pierduţi au nevoie de un Răscumpărător; pentru cei ce nu-şi recunosc şi mărturisesc căderea Răscumpărătorului nu este de nici o trebuinţă. A-ţi mărturisi căderea prin viaţa ta înseamnă: a suporta toate încercările vieţii pământene ca o dreaptă răsplată a căderii tale, ca o consecinţă naturală, logică, pentru starea ta de păcătoşenie, şi a renunţa mereu la bucuriile care nu se cuvin unui răufăcător lepădat de Dumnezeu, pentru că L-a supărat.

Viaţa pământească nu-i altceva decât o anticameră ce duce la viaţa veşnică. La ce fel de viaţă? La viaţa veşnică în închisoarea iadului, în mijlocul chinurilor celor groaznice, dacă, în timpul vieţii vremelnice de pe pământ nu ne-am folosit de mântuirea ce ne-a fost oferită gratuit – acea mântuire pe care o poate accepta sau refuza, la liberă alegere, orice om. Viaţa pământească este un loc unde experimentăm mizeriile şi suferinţele, un loc din care contemplăm mizeriile şi suferinţele din iad, incomparabil mai mari. Viaţa de pe pământ nu oferă nici o bucurie, nici un confort, dacă n-ai nădejdea mântuirii. “Fericiţi cei ce plângeţi acum”, în timpul călătoriei pământeşti, zice Mântuitorul nostru, dar “vai vouă celor ce astăzi râdeţi” (Luca 6, 21 şi 25).

Toată viaţa creştină pe pământ nu-i decât o pocăinţă care se exprimă în acţiune, în căinţă personală. Hristos a venit să ne cheme la pocăinţă. Ia aminte în mod deosebit la cuvintele Sale: “n-am venit să chem pe drepţi, ci pe păcătoşi la pocăinţă” (Matei 9, 13). Aici, jos, Mântuitorul nu ne oferă nici bucurie, nici ospăţ, nici plimbări, nici daruri, ci pocăinţă, plâns, lacrimi, tânguiri şi cruce. Tu vezi cum trebuie să-şi petreacă un creştin viaţa pe pământ! Constaţi acest lucru citind Evanghelia lui Hristos. Desigur creştinii pot găsi bucurii aici jos, dar acestea sunt bucurii spirituale. Ei nu-şi găsesc bucuria în aur, argint, mâncare şi băutură, onoruri, mărire, ci în Dumnezeu Mântuitorul lor, în bunătatea Lui pentru ei, în nădejdea vieţii veşnice.

Asumându-şi condiţia umană cu toate neputinţele ei, în afară de păcat, Domnul a luat în mod concret cunoştinţă de starea de cădere în care a ajuns neamul omenesc întreg. El şi-a petrecut viaţa pământească în suferinţe continui, fără a spune nici un cuvânt de nemulţumire împotriva lor. Dimpotrivă, El le-a numit “paharul” pe care Tatăl Său ceresc 1l-a dat şi pe care trebuie să-l bea până la capăt fără murmur. Nevinovat şi Sfânt El a suferit în firea Sa omenească pentru umanitatea vinovată şi contaminată de păcat, şi a arătat suferinţele ca o cale a mântuirii pentru toţi cei ce îl vor urma, pentru toţi cei ce vor fi urmaşii Săi duhovniceşti.

Am prezentat suferinţele ca un mijloc existenţial prin care devenim conştienţi de starea noastră de cădere şi de păcătoşenie, de a-L recunoaşte şi a-L mărturisi pe Mântuitorul nostru, de a ne uni şi a fi asimilaţi de către El. în acelaşi timp, din propriile Sale suferinţe, El revarsă în suferinţele slujitorilor Săi o mângâiere inefabilă, drept probă vie că mântuirea este o realitate şi că la ea se ajunge prin suferinţe.

Nevinovat şi Sfânt, Domnul şi-a petrecut viaţa Sa pământească în suferinţe; cu atât mai mult, cei ce sunt vinovaţi, trebuie să sufere pe deplin convinşi că o merită; ei trebuie să se bucure că prin suferinţele de scurtă durată vor fi scutiţi de chinurile veşnice şi vor fi socotiţi ca ucenici şi apropiaţi ai lui Dumnezeu-Omul. Cel ce refuză suferinţele şi nu consideră că le merită, nu-şi recunoaşte starea de cădere şi de pierzanie. Cel ce-şi petrece viaţa pământească în bucurii, renunţă la mântuirea lui. Cel ce n-a trăit pe pământ decât pentru succese pământeşti alege, în nebunia sa, acest răstimp scurt în locul veşniciei; el consideră că veşnicia nu există, şi îşi pregăteşte nefericirea veşnică! Cel ce nu-şi recunoaşte căderea şi pierzania sa, nu-L recunoaşte şi-L respinge pe Mântuitorul.

Recunoaşterea fapului că meriţi chinurile vremelnice şi veşnice premerge şi te conduce la cunoaşterea Domnului, aşa cum vedem din exemplul tâlharului celui bun care a moştenit raiul (Luca 23,40-43). S-ar putea obiecta că tâlharul era un criminal notoriu şi că, în consecinţă, lui îi era foarte uşor să fie conştient de păcatele sale; cum ar putea ajunge la o asemenea conştiinţă o persoană care n-a comis asemenea crime? Noi putem răspunde că celălalt tâlhar care era răstignit alături de Domnul era

şi el un criminal, dar că el n-a ajuns la conştiinţa păcătoşeniei sale, pentru că această conştiinţă este urmarea bunătăţii inimii şi a umilinţei, în timp ce inconştiinţa este rezultatul împietririi inimii şi a mândriei. Sfinţii lui Dumnezeu s-au recunoscut mereu ca păcătoşi, cu toate că erau copleşiţi de daruri duhovniceşti evidente; dimpotrivă, marii făcători de rele s-au justificat întotdeauna şi, afundându-se tot mai adânc în fărădelegile lor, nu încetau a-şi proclama virtuţile.

Apostolul Pavel spune că toţi drepţii Vechiului Testament şi-au petrecut viaţa pământească "lipsiţi, strâmtoraţi, rău primiţi" (Evrei 11, 37),"mărturisind că pe pământ ei sunt străini şi călători" (Evrei 11, 13). Apoi adresându-se adevăraţilor slujitori ai lui Dumnezeu, contemporani cu el, şi arătându-le cine este izvorul credinţei şi cine a atins perfecţiunea acesteia, Iisus care, în locul măririi a îndurat batjocură şi Cruce, Apostolul îi îndeamnă: "Pentru aceea şi Iisus, ca să sfinţească poporul cu sângele Său, a pătimit în afara porţii Deci dar să ieşim la El, afară din tabără, luând asupra noastră ocara Lui" (Evrei 13, 12-l3). Afară de tabără, adică lepădând tot ceea ce această lume nestatornică şi trecătoare socoate ca vrednic de râvnit; luând asupra noastră ocara Lui, adică însoţindu-L pe drumul crucii, trasat de El în tot timpul vieţii de suferinţă pe pământ.

Toţi creştinii adevăraţi au răspuns acestei chemări şi, după ce au părăsit tabăra care din toate punctele de vedere este provizorie şi lipsită de stabilitate, au parcurs drumul suferinţelor spre Cetatea cerească cea veşnică. "Iată dacă sunteţi fără de certare, zice Apostolul, de care toţi au parte, atunci sunteţi fii nelegitimi şi nu fii adevăraţi" (Evrei 12, 8). Trebuie subliniat aici cuvântul toţi: toţi drepţii şi-au petrecut viaţa pământească în suferinţe; nici unul dintre ei n-au ajuns în cer pe calea cea largă a belşugului pământesc. "Căci pe cine îl iubeşte Domnul îl ceartă, şi biciuieşte pe care îl primeşte" (Evrei 12, 6). "Eu pe câţi îi iubesc, îi mustru şi îi pedepsesc", a zis Domnul în descoperirea Sfântului Ioan Teologul (Apoc. 3, 19).

Invăţaţi prin aceste mărturii ale Sfântului Duh, şi prin multe altele, cu care sunt presărate paginile Sfintei Scripturi, noi afirmăm categoric: suferinţele trimise unui om de către Providenţă sunt un semn sigur că

este ales de Dumnezeu. Când Domnul Hristos l-a întâlnit pe tânărul bogat, şi a început să-l iubească, i-a propus să-L urmeze şi să-şi poarte crucea (cf. Marcu 10, 21). Să nu respingem această chemare. Un creştin o acceptă atunci când recunoaşte în ceasul încercărilor că le merită; un creştin îl urmează pe Domnul, purtându-şi crucea, atunci când îi mulţumeşte şi-L preamăreşte pe Dumnezeu pentru suferinţele ce i le trimite, atunci când se încredinţează întreg voii lui Dumnezeu, atunci când se străduieşte cu mai mult zel să împlinească poruncile evanghelice, în special porunca iubirii vrăjmaşilor.

Suferinţele sunt un semn atât de sigur al alegerii încât Duhul Sfânt îi fericeşte pe cei ce le suportă, printr-o salutare cerească: "Mare iubire să socotiţi, fraţii mei, când cădeţi în felurite ispite" (lacov l, 2). "Fericiţi veţi fi voi când vă vor ocărî şi vă vor prigoni şi vor zice tot cuvântul rău împotriva voastră, minţind din pricina Mea. Bucuraţi-vă şi vă veseliţi, că plata voastră multă este în ceruri…" (Matei 5, 1l-l2). Sfântul Apostol Petru le spune creştinilor că vocaţia lor este de a suferi (l Petru 2,21).

Iată ce-i oferă Dumnezeu omului, în timpul vieţii sale pământeşti. El trebuie să creadă în Mântuitorul, să-L mărturisească cu inima şi cu gura, să-L mărturisească prin faptele sale, acceptând supus crucea pe care lisus o pune pe umerii ucenicilor Săi. Cine nu-şi acceptă crucea Lui nu poate fi ucenicul lui lisus (cf. Luca 14, 27). "Cei ce suferă, după voia lui Dumnezeu, să-şi încredinţeze Lui, credinciosului Ziditor, sufletele lor, săvârşind faptele bune" (l Petru 4, 19). Domnul este creatorul sufletelor noastre; prin suferinţe El fortifică sufletele celor ce cred în El. Să ne încredinţăm voii Sale şi Providenţei Sale, precum lutul în mâna Harului, şi să ne silim pentru a împlini poruncile evanghelice.

Când un creştin se încredinţează voii lui Dumnezeu, şi se leapădă de sine, atribuindu-i Lui toate succesele, îi mulţumeşte şi-L preamăreşte pentru crucea Sa, atunci puterea extraordinară a credinţei se manifestă într-un mod neaşteptat în inima sa, copleşită de o inexprimabilă mângâiere. Iisus îi pecetluieşte cu puterea Duhului pe ucenicii care-i acceptă alegerea, şi atunci suferinţele pământeşti se transformă în izvor de bucurie pentru slujitorii lui Dumnezeu. Dimpotrivă, când viaţa pământească a unui om este lipsită de suferinţă, este un semn sigur că

Domnul şi-a întors privirea de la el şi că-i neplăcut lui Dumnezeu, chiar dacă în exterior pare pios şi virtuos.

Sfântul Prooroc David cânta: “Multe sunt necazurile drepţilor şi din toate acelea îi va izbăvi pe ei Domnul” (Ps. 33, 18). Cât adevăr în aceste cuvinte! Toţi cei ce-L slujesc cu adevărat pe Dumnezeu, care sunt drepţi prin dreptatea Mântuitorului şi nu prin propria lor dreptate căzută şi mincinoasă, suferă multe necazuri; dar toate aceste necazuri se risipesc singure. Nici una din ele nu-l poate doborî pe un slujitor a lui Dumnezeu; ele îl formează, îl purifică, îl duc la desăvârşire.

Proorocul n-a spus nimic referitor la necazurile păcătoşilor care trăiesc pe pământ pentru bucurii şi reuşite pământeşti. Suferinţele nu-i ating. La ce le-ar folosi? Nu le-ar suporta cu ajutorul harului, şi n-ar face decât să-şi argumenteze, plângându-se, numeroasele lor păcate, deznădăjduind şi hulindu-L la disperare pe Dumnezeu. Domnul îi lasă să se bucure de bunuri pământeşti până la moartea lor, pentru ca ei să-şi poată reveni întru sine, cel puţin datorită prosperităţii lor. El nu le trimite necazuri decât păcătoşilor pe care-i ştie că se vor întoarce, în virtutea preştiinţei Sale, şi care sunt deja înscrişi în cartea vieţii ca şi drepţi, îndreptaţi prin dreptatea Răscumpărătorului. Domnul nu-i socoteşte vrednici de suferinţe pe cei ce păcătuiesc, în mod voit şi conştient, la care nu se găseşte nici un semn de întrebare şi pocăinţă, pentru că ei au refuzat învăţătura lui Hristos, nu şi-au manifestat dorinţa de a-L urma şi sunt porniţi pe calea nedreptăţii, cu bună voie, şi nu antrenaţi de alţii sau din neştiinţă. A suferi pentru Hristos, este cel mai mare dar al lui Hristos (Fii. l, 29), acordat celor ce şi-au pus tot sufletul în slujba Lui.

După ce a menţionat numeroasele necazuri pe care le suportă drepţii, David n-a menţionat nimic despre suferinţele păcătoşilor: fiind bastarzi şi nu fii adevăraţi, nu atrag asupra lor suferinţele Domnului. David pomeneşte doar de moartea lor care este groaznică (Ps. 33,20). Adică: uitaţi, negaţi, moarte groaznică pentru păcătoşi! Dintr-o dată sunt smulşi din mijlocul nenumăratelor bucurii şi aruncaţi în adâncul chinurilor veşnice.

Pentru a-i mângâia pe slujitorii lui Dumnezeu care duc pe pământ o viaţă cu lipsuri şi necazuri, David le spune: “Nu râvni după cel ce sporeşte în calea sa, după omul care face nelegiuirea. Nu râvni la cei ce viclenesc, nici nu urma pe cei ce fac fărădelegea. Căci ca iarba curând se vor usca şi ca verdeaţa ierbii degrab se vor trece” (Ps. 36, 7, l-2). Mai departe Proorocul se referă la nevoitorul care încă mai este impresionat de înţelepciunea trupească: “Că am pizmuit pe cei fărădelege, când vedeam pacea păcătoşilor. Că n-au necazuri până la moartea lor şi tari sunt când lovesc ei” (Ps. 72, 3-4), adică nici o suferinţă nu-i trezeşte din somnolenţa lor, din somnul lor de moarte, din moartea lor spirituală. “De osteneli omeneşti n-au parte şi cu oamenii nu sunt biciuiţi” (Ps. 72, 5). Prin “oameni” trebuie să înţelegem aici pe adevăraţii slujitori ai lui Dumnezeu, care au păstrat în ei demnitatea umană: ei se ocupă bucuroşi de nevoinţele ascetice, şi fără să fi ales patimile Domnului, le suportă cu bunăvoinţă. Păcătoşii damnaţi, trăind în nepăsare, n-au parte nici de truda nici de suferinţa drepţilor. Şi care este rezultatul? “Pentru aceasta îi stăpâneşte pe ei mândria şi se îmbracă cu nedreptatea şi silnicia” (Ps. 72, 6).

Orice conştiinţă că sunt păcătoşi a dispărut în ei; sunt cuprinşi de o imensă şi incurabilă părere de sine. Ei nu părăsesc viaţa lor de păcat pentru că aceasta este obişnuinţa lor permanentă şi haina cu care se îmbracă; o altă trăsătură caracteristică este lipsa de evlavie, necunoscându-L pe Dumnezeu şi având o concepţie greşită despre El şi despre toată doctrina revelată. In această stare îi găseşte moartea pe păcătoşii înrăiţi şi nepocăiţi şi după ce îi înhaţă îi duc la Judecata lui Dumnezeu.

Sfânta Scriptură stabileşte o legătură între noţiunea de încercare şi cea de mustrare. “Fiul meu, zice ea, nu dispreţui cercetarea Domnului, nici nu te descuraja, când eşti mustrat de el” (Evrei 12, 3). Lucrul acesta îl găsim şi în cuvintele Domnului, deja citate mai sus: “Eu pe câţi îi iubesc îi mustru şi îi pedepsesc” (Apoc. 3, 19).

De ce mustrările sunt legate de încercări? Pentru că fiecare suferinţă descoperă patimile ascunse în inimă, le pune în mişcare. Inainte de a sosi suferinţa, omul este calm şi indiferent; dar când vine necazul,

patimile de care nu era conştient se arată şi se manifestă, în mod deosebit mânia, tristeţea, plictiseala, mândria şi lipsa de încredere. Pentru un ascet este absolut necesar ca păcatul, ce s-a sălăşluit tainic în el, să fie demascat, să-i fie reproşat. Pe de altă parte, suferinţele acceptate şi suportate cu demnitate întăresc credinţa; ele îi arată slăbiciunea sa, doborându-i mândria şi ducându-l la smerenie.

Apostolul Pavel amintindu-şi de o încercare care l-a atins, zice: “Căci nu voim, fraţilor, ca voi să nu ştiţi de necazul nostru, care ni s-a făcut în Asia, că peste măsură, peste puteri, am fost îngreuiaţi, încât nu mai nădăjduim să mai scăpăm cu viaţă. Ci noi, în noi înşine, socotiţi ca osândiţi la moarte, ca să nu ne punem încrederea în noi, ci în Dumnezeu, Cel ce înviază pe cei morţi, care ne-a izbăvit pe noi dintr-o moarte ca aceasta şi ne izbăveşte şi în Care nădăjduim că încă ne va mai izbăvi” (2 Cor. l, 8-l0). Inima noastră, hărăzită după cădere să producă spini şi pălămidă, este în mod special înclinată înspre mândrie, dacă nu este defrişată şi arată de suferinţe. Drepţii cei mai covârşiţi de darurile harului n-au fost scutiţi de necazuri. Sfântul Apostol Pavel spune limpede că Providenţa divină i-a trimis mari suferinţe cu scopul de a-l feri de mândria în care risca să cadă, nu pentru motive neînsemnate, ci ca urmare a numărului mare de descoperiri şi vedenii dumnezeieşti ce i s-au făcut.

Până când Apostolul n-a cunoscut încă cauza încercărilor care-l copleşeau, el s-a rugat lui Dumnezeu de trei ori ca aceste încercări, care-l încurcau în propovăduirea sa, să fie îndepărtate; dar când le-a cunoscut rostul, a exclamat: “mă bucur în slăbiciuni, în defăimări, în nevoi, în prigoniri, în strâmtorări pentru Hristos” (2 Cor. 12, 10). “Iar mie, să nu-mi fie a mă lăuda, decât numai în Crucea Domnului nostru Iisus Hristos, prin care lumea este răstignită pentru mine, şi eu pentru lume!” (Gal. 6, 14).

Intraţi în mănăstire, să ne lepădăm bucuroşi de plăcerile care depind de noi şi să suportăm cu bună inimă încercările care ne sunt trimise de Providenţa divină. Să ne încredinţăm cu credinţă şi fără rezerve în mâinile Creatorului sufletelor noastre. El nu numai că ne-a creat, ci şi întăreşte sufletele celor ce au dorit să devină slujitorii Săi. El ne întăreşte

prin Sfintele Taine, prin poruncile evanghelice, prin tot felul de încercări şi necazuri, şi prin harul Său. “Tatăl Meu, zice Domnul, este vierul. Orice mlădiţă care nu aduce roadă întru Mine, El o taie; şi orice mlădiţă care aduce roadă, El o curăţeşte, ca mai multă roadă să aducă ” (Ioan 15,1 -2).

Observaţi că roada pe care Dumnezeu o aşteaptă şi o primeşte de la fiecare mlădiţă de vie, adică de la fiecare suflet omenesc, este lucrarea sa în Hristos, cu alte cuvinte împlinirea poruncilor evanghelice, şi nu lucrarea sa firească, adică împlinirea unui bine, sigur, a unui bine natural, alterat de răul cu care este amestecat. “Precum mlădiţă, zice Domnul, nu poate să aducă roadă de la sine, dacă nu rămâne in viţă, tot aşa nici voi, dacă nu rămâneţi în Mine” (Ioan 15, 4). Tatăl ceresc nu curăţeşte decât inimile care poartă roadă în Hristos; cele ce nu poartă roadă, rămânând în starea lor de cădere, care poartă roadele sterpe ale binelui natural şi se mulţumesc cu acesta, nu atrag asupra lor grija lui Dumnezeu: la momentul fixat ele sunt tăiate de moarte şi aruncate de către aceasta afară de vie – afară din sânul Bisericii şi afară din via pământească dată în Biserică spre mântuire – şi aruncată în focul iadului unde vor arde veşnic şi nu se vor consuma.

Nevoitorul nu trebuie să se arunce el însuşi în mod temerar în încercări, ispitindu-l pe Dumnezeu; aceasta este nebunia, mândrie şi cădere. “Nu va lăsa să se clatine piciorul tău, zice Scriptura, nici nu va dormita Cel ce te păzeşte ” (Ps. 120, 3). “Să nu ispiteşti pe Domnul Dumnezeul tău” (Matei 4, 7). Este tocmai ceea ce fac, după cuvântul Domnului, îndrăzneţele şi vanitoasele acţiuni ale asceţilor, care caută de bunăvoie încercările. Dar suferinţele şi încercările care vin fără să le căutăm, care sunt îngăduite şi păstrate de către Providenţa Divină, trebuie să le primim cu o mare cinste, ca pe nişte daruri ale lui Dumnezeu, ca mijloace de tămăduire a neputinţelor sufleteşti, ca mărturii ale alegerii şi mântuirii noastre veşnice.

Roadele încercării, adică purificarea sufletului şi creşterea lui înspre o stare duhovnicească, trebuiesc păstrate ca un tezaur foarte preţios. Aceste roade sunt păstrate atunci când cel ce este supus încercărilor şi batjocurilor îşi dă toată stăruinţa pentru a rămâne în limita poruncilor

evanghelice, fără a se lăsa antrenat de către patimile descoperite şi puse în mişcare de către încercări. Există o deosebită legătură între poruncile evanghelice şi cruce. Implinirea poruncilor evanghelice atrage crucea pe umerii noştri; şi invers, crucea perfecţionează şi finisează cele făcute de noi în virtutea legii lui Hristos şi ne explică această lege.

Cu cât vom fi mai ţintuiţi pe ea, crucea ne va da mai pregnant sentimentul libertăţii; cu toată durerea cea de dinafară, ea ne umple de o negrăită dulceaţă duhovnicească. Iată cum îi încurajează şi-i mângâie Sfânta Scriptură pe cei ce sunt încercaţi de diferite necazuri: "Cei ce vă temeţi de Domnul aşteptaţi mila Lui şi nu vă abateţi, ca să nu cădeţi Cei ce vă temeţi de Domnul, credeţi Lui şi nu se va pierde plata voastră. Cei ce vă temeţi de Domnul, nădăjduiţi în cele bune şi în veselia veacului şi a milei. Uitaţi-vă la neamurile cele din început şi vedeţi cine a nădăjduit spre Domnul şi s-a ruşinat? Sau cine a petrecut în frica Lui şi a fost părăsit? Sau cine L-a chemat pe El şi a fost trecut cu vederea? Pentru că îndurător şi milostiv este Domnul şi iartă păcatele şi mântuieşte în vremea necazului. Vai inimilor celor fricoase şi mâinilor celor slabe şi păcătosului care umblă pe două cărări! Vai inimii celei slabe! Că nu crede, pentru aceasta nu va fi apărată. Vai vouă, celor ce aţi pierdut răbdarea! Ce veţi face când vă va cerca Domnul? Cei care se tem de Domnul nu vor fi neîncrezători cuvintelor Lui, şi cei ce-L iubesc pe El vor păzi căile Lui. Căci cei ce se tem de Domnul vor căuta bunăvoinţa Lui, şi cei ce-l iubesc pe El vor împlini legea. Cei care se tem de Domnul vor găti inimile lor, înaintea Lui vor smeri sufletele lor zicând: Să cădem în mâinile Domnului, şi nu în mâinile oamenilor. Că precum este slava Lui, aşa este şi mila Lui" (Sir. 2, 7-20).

Se aruncă în braţele oamenilor cel care, pus la încercare prin ei, nu vede că Providenţa divină îngăduie să fie încercat; de aceea atribuind oamenilor o importanţă exagerată, poate uşor să se complacă într-o mângâiere omenească şi să se întoarcă dinspre Dumnezeu. Din contră, dacă suportă încercările ce-i vin prin oameni, şi discerne Providenţa divină cu ochiul credinţei nedând atenţie instrumentelor oarbe prin care Aceasta lucrează, fiind înţelept din punct de vedere duhovnicesc, se lasă fără murmur în mâinile lui Dumnezeu, şi-L cheamă doar pe El în focul încercărilor.

Atunci când, cuprins de înţelepciune omenească, guvernatorul roman Pilat i-a zis Domnul care stătea în picioare în faţa lui: “Nu ştii că am putere să Te eliberez şi putere am să Te răstignesc?” Iisus a răspuns: “N-ai avea nici o putere asupra Mea, dacă nu ţi-ar fi fost dat ţie de sus” (Ioan 19, 10-11). Tu eşti un instrument atât de orb încât nu înţelegi şi nici nu bănuieşti măcar lucrarea ce se face prin tine.”

“Prin răbdarea voastră veţi dobândi sufletele voastre”, a spus Domnul (Luca 21, 19). “Cel ce va răbda până la sfârşit, acela se va mântui. Iar dreptul din credinţă va fi viu, si de se va îndoi cineva, nu va binevoi sufletul Meu întru el” (Matei 24, 13; Evrei 10, 38).

Capitolul XXX.

XXX. NECAZURILE VOR FI PARTEA CĂLUGĂRILOR DIN VREMURILE DE PE URMĂ

Sfinţii Părinţi, călugării din primele veacuri creştine, au fost creştini desăvârşiţi, plini de Duhul Sfânt. Ei au avut descoperiri de sus referitor la monahismul vremurilor de pe urmă şi au făcut referitor la acest subiect proorocii care se împlinesc sub ochii noştri. Toate prezicerile părinţilor sunt de acord în a spune că monahii de la urmă vor duce o viaţă mănăstirească săracă, pentru că nu le vor fi acordate nici puterile psihice şi spirituale, nici belşugul harului de care se bucurau primi călugări, şi că îşi vor câştiga mântuirea cu mare greutate.

Un oarecare călugăr egiptean a căzut într-o zi în extaz şi a avut o viziune duhovnicească. A văzut trei călugări pe malul mării. De pe celălalt mal o voce le striga: “Luaţi aripi şi veniţi la Mine!”. După ce au auzit această voce, doi dintre călugări au primit aripi de foc şi au zburat deîndată pe celălalt mal. Al treilea a rămas singur acolo unde era. A început a plânge şi a striga. In final şi el a primit aripi, dar nu de foc; acestea erau atât de slabe încât a traversat marea cu mare frică şi întâlnind foarte multe obstacole. Adesea puterile îl lăsau şi se învolbura în mare; văzând că se îneacă, a început să strige cu o voce tânguitoare, când ridicându-se deasupra valorilor, când fiind acoperit de ele, ajungând din nou

deasupra, iar apoi epuizat cădea în vârtej, strigând din nou, ridicându-se un pic… în sfârşit, sleit de puteri, a ajuns la malul celălalt. Primii doi călugări reprezintă monahismul primelor veacuri, pe când cel de-al treilea reprezintă monahismul vremurilor de pe urmă, sărac atât numeric cât şi în realizări (Ioan Colov, Pateric, Alba lulia, p. 99).

Într-o zi Sfinţii Părinţi din pustia Scetică vorbeau profetic referitor la neamul de pe urmă. "Ce-am făcut noi?", se întrebau ei. Unul dintre ei, mare bătrân, awa Ishirion a răspuns: "Noi am împlinit poruncile lui Dumnezeu". Ei l-au întrebat ce vor face cei ce vor după ei. Avva a răspuns: "Ei vor împlini pe jumătate ceea ce am făcut noi". Apoi l-au întrebat din nou: "Şi ce vor face cei ce vor veni după ei?" Avva Ishirion a răspuns: "Ei nu vor împlini nici o lucrare călugărească, dar vor fi încercaţi de ispite, şi aceia dintre ei care vor stărui până la sfârşit vor fi mai mari decât noi şi decât părinţii noştri" .

Arhimandritul Arcadie, superiorul mănăstirii Sfântul Chiril din Novozersk, mort în 1847, relatează următoarele: "Intr-o zi, pentru un motiv oarecare, eram foarte întristat. In această stare m-am dus la Utrenie, şi, în timp ce stam în biserică, mă gândeam la tulburarea mea. Nu ştiam ce o să mi se întâmple: involuntar am închis ochii, într-un fel de absenţă, dar nu dormeam, căci auzeam limpede fiecare cuvânt ce se citea. Deodată l-am văzut în faţa mea pe patronul mănăstirii noastre, Sf. Chiril. El mi-a zis: 'De ce eşti abătut? Nu ştii tu că monahii din vremurile de pe urmă se vor mântui prin ispite?' Auzind aceste cuvinte, arhimandritul şi-a revenit în sine. Vedenia a lăsat în sufletul acestui stareţ extrem de simplu – căci aşa era Arcadie – o pace profundă.

Aşadar, după cum Dumnezeu ne-a promis, necazurile sunt prin excelenţă partea noastră, a călugărilor de astăzi. Faptul că ştim acest lucru ne aduce mângâiere. Ne încurajează şi ne întăreşte în faţa tuturor necazurilor şi ispitelor cu care ne confruntăm! "Deci, smeriţi-vă sub mâna cea tare a lui Dumnezeu, ca El să vă înalţe Ia timpul cuvenit. Lăsaţi-I Lui toată grija voastră, căci El are grijă de voi" (l Petru 5, 6-7). Din toată inima să ne lăsăm lucraţi prin necazuri, împlinind cu mare grijă poruncile Evangheliei: Aceasta este voia lui Dumnezeu cu noi.

În cele mai multe cazuri încercările ce vin asupra noastră, la prima vedere, sunt neînsemnate încât nici nu le-ai putea socoti încercări. Dar aceasta-i doar o viclenie a vrăjmaşului care, datorită unei experienţe îndelungate, a dobândit în lupta cu omul necălit o dibăcie extraordinară. Îngerul căzut a observat că ispitele evidente, grosiere şi violente îi insuflă omului un zel puternic şi un mare curaj pentru a se lupta cu ele. Pentru a rămâne ascuns, le va înlocui pe acestea cu ispite mai uşoare, dar foarte subtile, şi de o extremă eficacitate. Ele nu provoacă zel în inimile noastre, ele nu declanşează o luptă spirituală, dar te ţin într-un fel de letargie şi aruncă duhul nostru în stare de espectativă. Ele te copleşesc şi în mod progresiv îţi epuizează puterile psihice, te aruncă în plictiseală şi în inactivitate; ele te ruinează şi fac din tine o ţintă a patimilor, ca urmare a slăbănogirii, plictiselii şi inactivităţii.

Viclenia diavolului şi greutatea luptei pe care o duce el astăzi cu călugării au fost descoperite mai dinainte de către Dumnezeu. Dumnezeu îi încununează pe luptătorii de astăzi ca şi pe cei de demult, deşi nevoinţele acelora, în mod aparent, erau mai mari decât ale acestora. Să ne păzim dar să nu ajungem în istovire, în plictiseală şi în lenevire! Să ne mobilizăm toate puterile şi toată atenţia pentru a păzi poruncile Evangheliei. Împlinindu-le vom descoperi nenumăratele curse ale vrăjmaşului şi viclenia cu care el le combină şi le pune în lucrare. Vom vedea că necazurile şi ispitele de astăzi, uşoare în aparenţă, tind, ca şi cele de odinioară, să-l îndepărteze pe om de Hristos, să distrugă din lume adevăratul creştinism, nelăsând să dăinuiască decât forma exterioară, cu care să-i înşele mai uşor pe oameni. Vom vedea că ispitele uşoare pe care satan le pune în lucrare cu o răutate infernală acţionează mult mai eficient decât ispitele violente, sigure, văzute şi directe.

Motivul principal pentru care necazurile sunt atât de chinuitoare pentru călugării de astăzi ţine de monahismul însuşi, şi stă înainte de toate în lipsa de formare duhovnicească. Această lipsă, greu de depistat, trebuie considerată ca cea mai mare nenorocire. Călugărul n-o poate sesiza imediat. Începătorul, plin de zel pentru nevoinţă şi mai puţin pentru cunoştinţe duhovniceşti, se mulţumeşte de obicei cu educaţia pe care o găseşte în mănăstire sau care vine de la sine. Mult mai târziu, după un studiu aprofundat al Sfintelor Scripturi şi al scrierilor patristice, asceţii

(şi dintre ei un număr mic) devin conştienţi încet, încet, că este de neapărată trebuinţă o formare duhovnicească pentru a înainta în viaţa călugărească; că formarea intelectuală, oricât de bogată şi splendidă ar fi în aparenţă, şi ori de ce apreciere s-ar bucura în lumea aceasta lovită de orbire, rămâne întunecată şi-i atrage în tenebre, în locaşul spiritelor căzute, pe cei ce i se dedică ei.

O formare duhovnicească întemeiată pe cuvântul lui Dumnezeu, aşa cum îl găseşti în carte, dar n-o primeşti printr-o povăţuire vie şi orală, este singura călăuză pe care o ai la îndemână, şi aşa, prin forţa lucrurilor, călugărul îşi devine în mare măsură propriul său dascăl. Acest mod de formare, cu tot folosul pe care-l poate aduce, este adesea însoţit de greşeli şi abateri grave, consecinţă inevitabilă stării de ignoranţă a celor supuşi puterii patimilor. Un începător, datorită necunoaşterii şi influenţei ce o au patimile asupra lui, nu poate înţelege corect Sfintele Scripturi, nici nu se poate ţine cu statornicie de acestea. Traversând înot marea de păcate, adeseori ni se împuţinează forţele: epuizaţi, cădem şi ne afundăm în mare, riscând să ne înecăm.

Din pricina lipsei povăţuitorilor duhovniceşti, a marilor trăitori în Duh, datorită nenumăratelor pericole de care suntem înconjuraţi, ajungem într-o stare de plâns. Suntem disperaţi, ne-am rătăcit şi nu există voce care să se întoarcă din rătăcire: cartea rămâne mută, spiritul căzut, dorind să ne ţine în eroare, ne face să uităm chiar că o asemenea carte există. “Mântuieşte-mă, Doamne!”, striga David care, în duh profetic, prevedea necazurile noastre şi vorbea în numele celui ce doreşte să fie salvat, “că a lipsit cel cuvios”. Nu mai există mentor, sau povăţuitor pnevmatofor, capabil să ne arate fără greşeală calea mântuirii, şi căruia cel ce vrea mântuirea, să i se încredinţeze fără de nici o grijă. “Că s-a împuţinat adevărul de la fiii oamenilor, deşertăciuni a grăit fiecare către aproapele său” (Ps. 11, l-3) la îndemnul unei înţelepciuni profane capabile să exagereze şi să întărească erorile şi nălucirile. Am devenit foarte vulnerabili, iar ocaziile de cădere s-au înmulţit în jurul nostru şi au căpătat o putere enormă; ele sunt foarte diversificate şi înşelătoare pentru ochiul nostru sufletesc bolnav şi pentru inima noastră, care atrasă de ele se îndepărtează de Dumnezeu.

Suntem atât de stăpâniţi de ispite încât am abandonat formarea noastră duhovnicească întemeiată pe cuvântul lui Dumnezeu, şi care este totuşi singurul mijloc de salvare. Această formare duhovnicească cere să duci o viaţă atentă, eliberată de distracţii, dar voinţa noastră pervertită caută tocmai contrariul. Suntem porniţi înspre câştig material, înspre reuşită în această lume.

Dorim onoruri, dorim belşug şi lux. Dorim distracţii şi partea noastră de plăceri mondene. Pentru a dobândi toate acestea, noi suntem exclusiv preocupaţi de dezvoltarea naturii căzute. Am pierdut noţiunea firii născute din nou; poruncile Evangheliei le-am neglijat şi le-am uitat; nevoinţa interioară ne este total necunoscută, cea exterioară absorbindu-ne complet, cu scopul de a părea evlavioşi şi sfinţi în faţa oamenilor şi de a ne lua răsplata de la aceştia. Am părăsit calea mântuirii cea strâmtă şi cu chinuri, şi călătorim pe calea cea largă şi uşoară. "Mântuieşte-mă Doamne că a lipsit cel cuvios. Iată-ne pe noi (călugării) mai mici decât toate neamurile, Iată-ne astăzi smeriţi pentru tot pământul, din pricina păcatelor noastre. Nu mai este nici căpetenie, nici profet, nici rege" pentru a ne călăuzi în războiul nevăzut ochilor trupeşti, "căci lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpăniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutăţii, care sunt în văzduhri" (Efeseni 6, 12).

"Vai lumii, din pricina smintelilor! Că smintelile trebuie să vină" (Matei 18, 7), a zis Domnul. Dumnezeu îngăduie uneori să vină ispitele şi dimpreună cu ele suferinţele pe care le provoacă, înspre sfârşitul veacurilor acestea vor fi atât de puternice şi de numeroase încât "din pricina înmulţirii fărădelegii, iubirea multora se va răci" (Matei 24, 12). "Dar Fiul Omului când va veni, va găsi, oare, credinţă pe pământ?" (Luca 18, 8). Casa lui Israel – Biserica – va fi nimicită prin sabie, prin violenţa aducătoare de moarte a patimilor, şi va deveni pustie (Iez. 38, 8).

Viaţa după Dumnezeu va deveni foarte dificilă. Şi va fi aşa pentru că cel ce trăieşte în mijlocul ocaziilor de cădere, şi care le are mereu sub ochi, nu se poate să nu fie influenţat de ele. Precum gheaţa îşi pierde duritatea

în contact cu căldura şi se transformă în apă dulce, la fel inima nestăpânită de bunăvoie, dacă este expusă la influenţa ispitelor, chiar atunci când este statornică, slăbeşte şi sfârşeşte prin a se schimba. Trăirea vieţii după Dumnezeu va deveni foarte dificilă din cauza apostaziei generalizate. Apostaţii vor creşte numeric prin faptul că vor continua să se numească creştini, şi în aparenţă se vor purta ca atare, şi vor putea foarte uşor să-i persecute pe adevăraţii creştini; aceşti apostaţi îi vor înconjura pe creştinii adevăraţi cu nenumărate curse şi punând la cale maşinaţii pentru a-i sminti din calea mântuirii şi din dorinţa de a-L sluji pe Dumnezeu, cum spune Sfântul Tihon de Voronej şi Zadonsk.

Ei vor acţiona împotriva slujitorilor lui Dumnezeu prin violenţa puterii, prin calomnie, prin maşinaţii pline de răutate, prin tot felul de artificii şi prin persecuţii crude. Mântuitorul lumii, în timp ce era persecutat a găsit adăpost într-un sat obscur şi îndepărtat, Nazaret, ascunzându-se de Irod, de cărturarii şi fariseii, de preoţii şi arhiereii evrei care-L urau; la fel în vremurile de pe urmă un adevărat călugăr cu greu va găsi un loc retras şi necunoscut, pentru a-I sluji lui Dumnezeu într-o oarecare libertate şi fără a se lăsa antrenat de violenţa apostaţilor în slujba lui Satan. O, vremuri nenorocite! O, situaţie dezastruoasă! O, disperare morală, mult mai mare decât catastrofele materiale şi neînţeleasă de către oamenii senzuali! O, catastrofă care începe în timp, dar nu se termină în timp, ci trece în eternitate! O, dezastrul dezastrelor cunoscut numai de către adevăraţii creştini şi de către adevăraţii călugări, dar ignorat de către cei pe care-i loveşte şi înghite.

Martori ai unei asemenea viziuni duhovniceşti, să facem să se înalţe din mijlocul flăcărilor ispitelor această mărturisire de credinţă şi acest cântec de laudă pe care l-au cântat cei trei tineri în cuptorul încins din Babilon. Şi să ne unim în dragoste cu toată umanitatea împrăştiată pe faţa pământului şi, în numele ei, fiindu-i reprezentanţi în faţa lui Dumnezeu, să înălţăm această mărturisire de credinţă şi doxologie, rugându-ne cu umilinţă pentru noi şi pentru întreaga omenire: “Binecuvântat eşti, Doamne, Dumnezeul părinţilor noştri, şi lăudat şi preaslăvit este numele Tău în veci. Că drept eşti în toate câte ai făcut nouă, şi toate lucrurile Tale sunt adevărate, şi drepte căile Tale şi toate judecăţile Tale adevărate. Tu ai dat hotărâri drepte în toate relele ce ai

făcut să vină asupra noastră şi asupra cetăţii celei sfinte a părinţilor noştri, Ierusalimul; Că în adevăr şi dreptate ai adus acestea peste noi din pricina păcatelor noastre. Că am păcătuit, că am făcut fărădelege, depărtându-ne de la Tine. Şi am greşit în toate, şi poruncile Tale n-am ascultat, nici le-am păzit, nici le-am făcut, după cum ne-ai poruncit nouă, ca să ne fie bine. Şi câte ai adus şi ai făcut nouă în dreaptă judecată sunt. Tu ne-ai dat în mâinile vrăjmaşilor noştri, oameni fără de lege şi cei mai răi dintre nelegiuiţi… Nu ne părăsi pe noi pentru totdeauna, pentru numele Tău, şi nu strica legământul Tău. Şi nu depărta mila Ta de la noi… Ci cu sufletul zdrobit şi cu duh umilit să fim primiţi de Tine… Să nu ne ruşinezi pe noi, ci fă cu noi după îndurarea Ta şi după mulţimea milei Tale. Şi ne scoate pe noi după minunile Tale, şi dă mărire numele Tău" (Cântarea celor trei tineri, cap. l, 2-l9). Referitor la călugării din veacul de pe urmă, Sfinţii Părinţi ziceau: "în vremurile de pe urmă, cei ce cu adevărat vor lucra pentru Dumnezeu, se vor ascunde cu grijă de oameni şi nu vor face printre ei semne şi minuni ca în vremea noastră, dar ei vor umbla pe calea cea strâmtă cu mare umilinţă " (Sfântul Nifon al Constantinopolului). De fapt care este în vremea noastră cea mai sigură cale de mântuire pentru un călugăr?

Este aceea care îl poate feri de ispite exterioare şi interioare. Ea constă, referitor la ispitele exterioare, în evitarea întâlnirilor şi conversaţiilor familiare, atât înăuntrul, cât şi în afara mănăstirii, în a evita pe cât posibil să ieşi din mănăstire şi din chilie; în ce priveşte ispitele interioare, ea stă în cercetarea şi îndeplinirea poruncilor Evangheliei sau, ceea ce înseamnă acelaşi lucru, în cercetarea şi îndeplinirea voii lui Dumnezeu (cf. Rom. 12, 2), în suportarea fără cârtire şi cu răbdare a suferinţelor îngăduite de Dumnezeu şi în a recunoaşte cu inimă sinceră că le meriţi. Poruncile Evangheliei îl vor învăţa pe călugăr umilinţa, iar Crucea îl va duce până la smerenie deplină. Umilinţa dezrădăcinează din suflet şi din trup toate patimile păcătoase şi atrage în suflet harul lui Dumnezeu. În aceasta stă mântuirea.

Capitolul XXXI.

XXXI. OBÂRŞIA ISPITELOR CĂLUGĂREŞTI

Ispitele la care este supus un călugăr vin din următoarele patru direcţii: de la firea noastră căzută, de la lume, de la oameni şi de la draci. Propriu-zis ispitele au o singură sursă: firea căzută. Dacă firea n-ar fi în starea de cădere, răul n-ar apărea în noi înşine, ispitele lumii n-ar avea nici o putere asupra noastră, oamenii nu s-ar porni unii împotriva altora, spiritele căzute n-ar avea ocazia şi nici dreptul să se apropie de noi. De aceea Scriptura spune: “fiecare este ispitit când este tras şi momit de însăşi pofta sa” (lacov l, 14).

Dar Dumnezeu, în bunătatea şi înţelepciunea Sa nemărginită, a făcut ca ispitele, de orice natură ar fi, să le fie de ajutor şi folos celor ce se mântuiesc, dându-le un mare ajutor pentru a-şi lucra mântuirea şi a progresa duhovniceşte. Desigur, răul nu va tinde niciodată spre bine, ţinta lui fiind întotdeauna rea. În acelaşi timp, atât de minunat a orânduit Dumnezeu opera mântuirii noastre încât răul, cu toate că are o ţintă rea şi acţionează pentru a le face rău vremelnic şi veşnic slujitorilor lui Dumnezeu, în realitate conlucrează la mântuirea lor.

Mântuirea, fiind o taină duhovnicească care-l face pe om să participe la binele dumnezeiesc este de neconceput pentru rău, care este orb faţă de bunătatea lui Dumnezeu, ca faţă de un lucru care-i este totalmente străin; el nu înţelege cum răul care-i este propriu în stare pură, să nu fie preferat de natura căzută, coruptă de către el, şi în care binele este amestecat cu răul. Sfântul Macarie cel Mare zice: “răul colaborează cu binele, dar cu intenţii rele” (Omilia IV, 6). Iar Apostolul Pavel spune: “că Dumnezeu toate le lucrează spre binele celor ce iubesc pe Dumnezeu ” (Romani 8,28).

Firea căzută, dând naştere la păcate sub diferite forme – înţeleg păcatele făcute cu gândul şi nu cu fapta, simţămintele inimii şi senzaţiile corpului – şi opunându-se Evangheliei, îi pune la îndemână nevoitorului, lămurit prin ele, o cunoştinţă “experimentală” şi aprofundată a căderii, atât a lui cât şi a umanităţii întregi; ea îi permite omului să recunoască necesitatea unui Mântuitor prin propria sa experienţă, şi să înţeleagă că Evanghelia îi vindecă şi-i reînvie sufletul; ea îi dăruieşte nevoitorului un duh umilit

şi înfrânt care-l pătrunde şi-l face să vadă că are multe răni şi infirmităţi, provocate de căderea omului, şi întreg neamul omenesc. Otrava păcatului, injectată în fiecare fiinţă umană prin cădere, şi care sălăşluieşte în tot omul se dovedeşte a fi, datoarită Providenţei lui Dumnezeu, în cei care se mântuiesc, de un real şi mare folos.

Ispitindu-l pe nevoitor, lumea îi oferă posibilitatea cunoaşterii prin experienţă a faptului că viaţa pe pământ este nestatornică şi înşelătoare, că tot ceea ce lumea socoteşte că este plăcut, important şi de dorit, se termină în deşertăciune şi-n amărăciune. Din această cunoaştere întemeiată pe experienţă ascetul dobândeşte o adevărată indiferenţă faţă de viaţa pământească, faţă de "harul" pe care ni-l oferă, faţă de tot ceea ce fiii lumii acesteia consideră că trebuie râvnit; el îşi întoarce privirea şi mintea şi inima înspre veşnicie, şi începe, cu o mare râvnă, să se roage lui Dumnezeu pentru viaţa sa de dincolo de mormânt.

În acelaşi timp oamenii îi oferă nevoitorului posibilitatea de a împlini cea mai mare poruncă a Evangheliei (cf lacov, l, 22): iubirea vrăjmaşilor, într-adevăr, iubirea vrăjmaşilor este cea mai înaltă treaptă a dragostei faţă de aproapele pe care o cere Evanghelia. Cel ce a ajuns la această dragoste, a ajuns la dragostea desăvârşită faţă de aproapele, şi pentru el porţile iubirii lui Dumnezeu se deschid singure. Toate piedicile au fost îndepărtate.

Zăvoarele şi lacătele veşnice se desfac şi se deschid. Nevoitorul nu-şi mai judecă aproapele; deja i-a iertat toate greşelile; se roagă pentru el ca pentru un membru al familiei sale; crede şi mărturiseşte că toate necazurile care-l încearcă sunt cu îngăduinţa lui Dumnezeu; se supune voii lui Dumnezeu în toate împrejurările, atât în cele particulare cât şi în cele generale; iată de ce, cu pace în suflet, ca şi unul care a împlinit faţă de semenul său tot ce Dumnezeu i-a poruncit, se aruncă fără rezerve în braţele dragostei dumnezeieşti. Nevoitorul n-ar fi putut dobândi această stare dacă n-ar fi fost supus la diferite încercări din partea oamenilor şi dacă n-ar fi eliminat din el, ca sub acţiunea unui medicament purificator, toată răutatea şi orgoliul de care natura căzută este infectată.

Ispitirile din partea dracilor de obicei sunt îngăduite după un antrenament împotriva ispitelor provocate de firea noastră căzută, de către lume şi de către oameni. La început spiritele căzute susţin firea căzută în lupta cu învăţătura Evangheliei, sau luând partea ispitelor provocate de lume şi de oameni; mai târziu, la momentul corespunzător, cu îngăduinţa specială a lui Dumnezeu, declanşează ele însele, în persoană, împotriva slujitorilor lui Hristos, un atac care le antrenează într-o mare bătălie spirituală. Cel ce iese biruitor din această luptă se încununează cu deosebite daruri duhovniceşti, aşa cum se vede din vieţile Sfântul Antonie cel Mare, Sfântul Ioan Multpătimitorul şi ale altor sfinţi călugări. Dacă n-a intrat în luptă cu dracii şi dacă nu s-a luptat după rânduială, nevoitorul nu poate rupe complet legătura cu ei, şi, drept urmare, nu se poate elibera deplin din robia lor, nici în viaţa aceasta, nici în cea viitoare. Cel ce pleacă din viaţa pământească într-o asemenea stare nu va şti a scăpa de demoni când va trece prin "vămile văzduhului". Sfântul Macarie cel Mare zice: "sufletele care n-au fost încercate prin suferinţele pricinuite de spiritele rele, se află încă în starea de pruncie şi sunt, precum v-am spus, nevrednice de împărăţia cerurilor" (Omilii VII, 14).

Pricina tuturor suferinţelor şi a tuturor ispitelor este răul. Dar înţelepciunea şi atotputernicia lui Dumnezeu face ca ispitele şi suferinţele să lucreze pentru mântuirea sufletelor slujitorilor lui Dumnezeu, dându-le posibilitatea să împlinească cele mai sublime porunci ale Evangheliei, de a-L urma pe Hristos purtându-şi crucea, de a deveni ucenici apropiaţi ai Domnului. Dimpotrivă, pentru fiii pierzării, suferinţele şi ispitele sunt fatale. Răul îi striveşte; nu ştiu cum să-l biruiască şi la anterioarele încălcări de poruncă nu fac decât să adauge altele. Aşa, unul dintre tâlharii răstigniţi împreună cu Domnul Hristos a pus vârf păcatelor sale, pe care le purta pe cruce, cu blasfemia.

Atotputernicia şi înţelepciunea divină face ca răul, care lucrează exclusiv distructiv, să împlinească fără voia sa planul lui Dumnezeu. În felul acesta preoţii evrei, plini de pizmă şi de ură faţă de Dumnezeu-Omul, L-au persecutat în tot timpul vieţii Sale pământeşti şi I-au oferit o moarte dezonorantă; dar datorită înţelepciunii nemărginite a atotputernicului Dumnezeu, preoţii aceştia, au fost instrumentul orb al

preştiinţei lui Dumnezeu care hotărâse că Hristos, suferind pentru omenirea vinovată, o va răscumpăra prin patimile Sale, şi va deschide pentru toţi cei ce vor să fie mântuiţi calea salvatoare a Crucii, care-i suie la cer pe cei ce-L urmează (F.Ap. 3, 18).

Răul serveşte, în acelaşi fel, ca instrument a lui Dumnezeu faţă de toţi slujitorii Săi, fără a înceta să fie ceea ce este; conlucrând cu binele la intervenţia lui Dumnezeu şi fără să ştie, nu încetează niciodată să fie în el însuşi şi pentru cei ce-l împlinesc, ceea ce este: rău.

Slujitori ai lui Dumnezeu! Să ştiţi bine că suferinţele ce vă încearcă n-o fac de la sine, ci cu îngăduinţa lui Dumnezeu; aşa că să aveţi toată grija în a le suporta cu răbdare şi cu îndelungă răbdare, aducându-I pentru ele laudă şi mulţumire. Să ştiţi că cel ce se fereşte de necazuri şi caută să evite încercările, lucrează împotriva propriului său bine şi se străduieşte, în orbirea sa, să înlăture instrumentul mântuirii pe care Dumnezeu l-a rânduit pentru toţi slujitorii Săi.

Capitolul XXXII.

XXXII. ÎN LUPTA CU ISPITELE TREBUIE SĂ AI CURAJ

În războaiele din lumea aceasta, unul dintre cele mai mai mari merite pentru un comandant militar este să nu se lase descurajat, oricâte furtuni s-ar abate asupra lui şi să rămână neclintit, ca şi cum inima lui ar fi de piatră. Fermitatea îi ajută să ia dispoziţiile cele mai înţelepte şi mai favorabile; în plus, cu această atitudine îşi demobilizează duşmanii, le slăbeşte curajul, iar trupelor sale le dă încredere. Un general cu asemenea caracter este capabil de victorii extraordinare; în acelaşi timp, cu toate eşecurile şi adversităţile, până la urmă se încununează cu biruinţă.

Aceasta ar trebui să fie starea de spirit a călugărului, acest luptător împotriva păcatului. Nimic, nici o ispită venită de la oameni sau de la

draci, sau de la firea căzută, n-ar trebui să-l tulbure. Căci tăria şi fermitatea noastră îşi găsesc izvorul în Atotputernicul Dumnezeu, în slujba căruia ne-am angajat. Laşitatea şi tulburarea se nasc din lipsa de credinţă; dar de îndată ce călugărul recurge la credinţă, acestea se împrăştie, ca şi întunericul la revărsatul zorilor.

Dacă vrăjmaşul îţi sugerează tot felul de gânduri şi pofte păcătoase, sau ele însele apar din pricina firii Tale căzute, nu te speria ca de un lucru extraordinar. Spune-ţi ţie însuţi: “M-am zămislit întru fărădelegi şi m-am născut în păcate. Firii mele căzute îi este imposibil, contaminată fiind de otrava păcatului, să nu-şi manifeste contaminarea sa”, îi este imposibil firii noastre căzute să nu-şi producă fructele sale, mai ales atunci când începem s-o defrişăm şi s-o cultivăm cu poruncile Evangheliei. Când începi să ari pământul, rădăcinile neghinei încep sa iasă la suprafaţă; dacă stăruieşti cu arătura sfârşeşti prin a le distruge şi încet, încet ogorul devine bun. în acelaşi fel când sufletul s-a curăţat prin împlinirea poruncilor, gândurile şi simţămintele cele mai adânc înrădăcinate, de la care pornesc tot soiul de păcate, sunt aduse la suprafaţă şi astfel, fiind mereu puse în lumină, sunt încet, încet distruse.

Să presupunem că pofta trupească se naşte dintr-o dată în tine: nu te tulbura. La fel dacă mânia, ura, zgârcenia sau tristeţea încolţesc în tine, nu fi descurajat. Toate acestea trebuie să vină. Dar orice patimă ar aparea, fără cea mai mică întârziere, tai-o cu poruncile evanghelice. Dacă nu te vei arăta indulgent cu patimile şi nu le vei ceda, vei vedea distrugerea lor. Dar dacă te vei arăta slab faţă de ele, dacă vei intra în dialog cu ele, dacă le vei cultiva in tine şi te vei delecta cu ele, te vor duce la moarte.

Gândurile şi simţămintele păcătoase se ivesc în firea noastră căzută; dar dacă ele ne hărţuiesc mereu şi cu insistenţă, este semn că ele ne sunt sugerate de către vrăjmaşul, de către îngerul căzut, acesta determinând firea noastră căzută să le înmulţească. Aceste gânduri şi simţăminte trebuie mărturisite părintelui nostru duhovnicesc aşa de des cum apar, chiar dacă el este un om obişnuit şi fără faimă de sfinţenie. Credinţa ta în Sfânta Taină a Spovedaniei te va scăpa; harul lui Dumnezeu, prezent în taină, te va vindeca.

Prin atacurile constante şi violente împotriva noastră, spiritul căzut intenţionează să semene şi să facă să crească în noi sămânţa păcatului, să ne obişnuiască cu un oarecare fel al păcatului, chemându-l mereu să nască în noi o înclinaţie specială pentru el, şi să se transforme această formă de păcat în obişnuinţă, ca şi cum ea ne-ar aparţine în mod natural. Obişnuinţa de a păcătui se numeşte patimă; patima îl privează pe om de libertate, face din el un prizonier, un sclav al păcatului şi al îngerului căzut.

Împotriva atacurilor repetate şi persistente ale gândurilor şi simţămintelor păcătoase – atac numit în limba călugărească “asalt” – nu există pentru un începător o altă armă mai bună ca mărturisirea; mărturisirea este, astfel spus, unica sa armă în momentul asaltului. In orice caz este arma cea mai puternică şi mai eficace. Să recurgem la ea cât mai des posibil, atunci când diavolul ne chinuieşte; să apelăm la ea până ce diavolul şi şicanele suscitate de el se vor îndepărta. Diavolului îi place ca răul să se facă în secret; lui îi place să treacă neobservat, să rămână în umbră. “Pândeşte din ascunziş, ca leul din culcuşul său; pândeşte ca să apuce pe sărac, pândeşte pe sărac ca să-l tragă pe el” (Ps. 9, 29), pândeşte pe călugărul fără experienţă şi fără putere. El nu suportă să fie demascat şi adus la lumină: când este descoperit şi vădit, îşi abandonează prada şi se duce.

Gândurile, chiar păcătoase, dar care trec fără să invadeze sufletul, nu cer o spovedanie imediată. Alungă-le, nu le da nici o atenţie, înăbuşă-le, amintindu-ţi poruncile evanghelice care le sunt potrivnice; la spovedania ce o faci înainte de cuminecare, enumără-le în general, fără a insista scrupulos asupra amănuntelor. Spune că, pe lângă păcatele grele pe care le-ai făcut – şi pe care trebuie să le mărturiseşti precis – tu ai păcătuit cu gândul, cu cuvântul şi cu fapta, cu ştiinţă sau fără ştiinţă.

Capitolul XXXIII.

XXXIII. ÎNVĂŢĂTURA SFINŢILOR PĂRINŢI DESPRE CALEA CEA STRÂMTĂ

Învăţătura despre calea cea strâmtă pe care o găsim în Sfânta Scriptură este reluată de către Sfinţii Părinţi care o expun cu putere, clar şi profund, într-un chip convingător şi adânc: este o hrană care la masa cuvintelor duhovniceşti joacă un rol important. "Dacă tu vrei, zice Sfântul Marcu Ascetul, să dai câteva cuvinte de învăţătură celui ce doreşte să înveţe, învaţă-l rugăciunea, credinţa adevărată şi răbdarea în suferinţe. Prin aceste trei aspecte parţiale ale binelui, se poate dobândi binele întreg".

Învăţătura despre răbdarea în suferinţe a fost întotdeauna una dintre tradiţiile morale ale creştinismului, în vremea noastră când, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu, formarea şi mântuirea călugărilor se realizează în mod deosebit prin încercări şi ispite de tot felul, învăţătura despre răbdarea în suferinţă îmbracă o însemnătate aparte. Noi vom prezenta un număr apreciabil de texte consacrate acestui subiect, şi culese de la Sfinţii Părinţi, cu scopul de a acorda călugărilor de astăzi un sprijin duhovnicesc în mijlocul suferinţelor ce-i înconjoară, şi să-i pregătim în aşa fel, printr-o dreaptă înţelegere a încercărilor, încât să facă faţă celor ce încă n-au venit dar care, poate, se îngrămădesc la orizont ca nişte nori negri prevestitori de furtună.

Pe cei luaţi prin surprindere, nepregătiţi şi dezarmaţi, ispitele îi buimăcesc şi adesea, îi doboară. A-ţi duce crucea, a suporta cu răbdare suferinţele, înseamnă a te lepăda de tine; fără această lepădare de tine nu-i cu putinţă, îţi porţi crucea în măsura în care te lepezi de tine. Lepădarea de tine este întemeiată pe credinţa în Hristos: El este cel ce a formulat această lege duhovnicească (Matei 16, 24).

1. *Extrase din scrierile Sfântului Macarie cel Mare*

Cel ce vrea să-L urmeze pe Hristos pentru a deveni fiu al lui Dumnezeu, născându-se din Duh, mai întâi de toate trebuie să suporte cu bună voie şi cu răbdare toate relele ce-l încearcă, ca de pildă bolile trupeşti, înfruntările şi umilirile ce-i vin de la oameni, calomniile nevăzuţilor

vrăjmaşi. Într-adevăr Providenţa divină, care rânduieşte toate lucrurile cu înţelepciune şi în vederea binelui, îngăduie asemenea încercări, provocate de diverse nenorociri, să atingă sufletele pentru ca să se vădească cele ce-L iubesc sincer pe Dumnezeu.

De la începuturi, pentru patriarhi, profeţi, apostoli şi mucenici, semnul alegerii era călătoria pe calea cea strâmtă şi cu scârbe şi suferinţe, prin acestea ei aveau dovada că sunt plăcuţi lui Dumnezeu. “Fiule, zice Scriptura, când vrei să te apropii să slujeşti Domnului Dumnezeu, găteşte-ţi sufletul tău spre ispită, încordează inima ta şi fii tare şi să nu te tulburi în timpul încercării” (Şir. 2, l-2). Şi într-alt loc: “Tot ce ţi se va întâmpla primeşte cu plăcere” (Sir. 2, 4), ştiind că nimic nu se întâmplă fără voia lui Dumnezeu. Este motivul pentru care sufletul ce doreşte să-i placă lui Dumnezeu mai întâi de toate să se întrarmeze cu răbdarea şi cu nădejdea. Una dintre vicleniile diavolului constă, la ora încercărilor, în a ne împinge în tristeţe pentru a ne deturna nădejdea pe care ne-am pus-o în Dumnezeu. În acelaşi timp, Dumnezeu nu îngăduie niciodată ispitelor să-i necăjească în aşa măsură, pe cei ce şi-au pus nădejdea în El, încât să-i ducă la disperare. “Credincios este Dumnezeu, zice Apostolul, el nu va îngădui ca să fiţi ispitiţi mai mult decât puteţi, ci o dată cu ispita va aduce şi scăparea din ea, ca să puteţi răbda” (l Cor. 10, 13).

Diavolul nu chinuieşte sufletul atât cât ar vrea el, ci doar atât cât îi îngăduie Dumnezeu. Dacă omul nu ignoră ce povară poate purta un catâr, un măgar, sau o cămilă, şi le pune în spate doar atât cât pot duce; dacă olarul ştie cât timp trebuie să lase în cuptor vasele de argilă, puţin ca ele să nu se ardă dacă stai prea mult, sau, dimpotrivă, să nu fie inutilizabile dacă stau prea puţin; dacă deci omul este în stare să facă asemenea calcule, cu cât mai mult înţelepciunea lui Dumnezeu va şti ce sarcină trebuie pusă asupra fiecărui suflet, pentru ca, încercat prin ispite să devină apt pentru împărăţia cerurilor.

Oamenii lui Dumnezeu trebuie să se pregătească de luptă. Tânărul războinic suportă cu tot sufletul rănile pe care le primeşte şi respinge bărbăteşte pe vrăjmaşi; la fel şi creştinii trebuie să suporte cu curaj ispitele şi luptele, atât cele de dinafară cât şi cele de dinăuntru. Creştinul lovit de încercări trebuie să progreseze prin răbdare. Aceasta-i calea

unui creştin adevărat. Precum soarele proiectează umbre, la fel şi Duhul Sfânt, prezent fiind, face să apară persecuţii şi lupte.

Iată-i pe proorocii în care a strălucit Duhul Sfânt: la câte persecuţii n-au fost supuşi de neamul lor! Iată-L pe Domnul Hristos, care este Calea, Adevărul şi Viaţa (Ioan 14, 6); El a suportat persecuţii, nu numai de la neamurile străine, ci şi de la propriul Său popor, de la Israel! Ei l-au batjocorit pe Mântuitorul cu frenezie şi L-au răstignit. Apostolii au suferit o prigoană asemănătoare. După ce Hristos a fost răstignit pe Cruce, Duhul Sfânt, Mângâietorul, i-a abandonat pe iudei şi s-a odihnit peste creştini. Creştinii nu trebuie să se tulbure când au necazuri: persecuţiile pornesc întotdeauna împotriva adevărului.

Cuvântul lui Dumnezeu lucrează în fiecare pe măsura respectivului. Atunci când omul reţine Cuvântul, şi Cuvântul îl reţine pe el; când îl păstrează, este păstrat de către Acesta. Din acest motiv, toate inimile sfinţilor, profeţilor, apostolilor şi martirilor au păstrat Cuvântul în inima lor; nu se îngrijorau de cele trecătoare şi le lăsau pe cele pământeşti, petrecând în porunca Duhului Sfânt, căci mai bună decât orice este dragostea lui Dumnezeu şi virtutea. Lucrul acesta-l dovedeau nu atât cu vorba, sau cu câteva cunoştinţe superficiale, ci cu vorba unită cu fapta. In locul bogăţiei, ei alegeau sărăcia; în locul slavei, dezonorarea; în locul bucuriei, suferinţa. Ei căutau dragostea în locul urii: urând bucuriile acestei vieţi, îi iubeau pe cei ce-i privau de acestea, socotindu-i colaboratori pe calea mântuirii. Evitau să mănânce din pomul cunoştinţei binelui şi răului (Facere 2, 9): îi iubeau pe oamenii evlavioşi şi bine intenţionaţi, dar nu-i judecau nici pe cei răi, văzând atât în unii cât şi în alţii pe trimişii învăţătorului; faţă de toţi arătau o adevărată dragoste. Auzind porunca Mântuitorului: “iertaţi şi veţi fi iertaţi” (Luca 6, 37), îi considerau pe cei ce-i necăjeau ca binefăcători, căci ei deveneau un mijloc prin care dobândeau iertarea păcatelor.

Când, din nou, îl auzeau pe Domnul poruncind: “Precum voiţi să vă facă vouă oamenii, faceţi-le şi voi asemenea” (Luca 6, 31), ei îi iubeau pe oameni, urmând glasul conştiinţei. Renunţând la propria lor dreptate şi căutând dreptatea lui Dumnezeu, dobândeau dragostea care este în mod natural cuprinsă în dreptatea lui Dumnezeu.

Domnul care a dat numeroase porunci privind iubirea, a poruncit să căutăm dreptatea lui Dumnezeu (Matei 6,33): această dreptate este maica iubirii. Nu te poţi mântui decât prin semenul tău. "Iertaţi, porunceşte Domnul, şi veţi fi iertaţi (Luca 6, 37). Aceasta este legea duhovnicească înscrisă în inimile credincioşilor şi care este "împlinirea legii" (Romani 13,10). "Să nu socotiţi că am venit să stric Legea sau proorocii, zice Domnul, n-am venit să stric, ci să împlinesc" (Matei 5, 17). Cum a împlinit-o? O să vă spun. Legea veche, judecându-l pentru un motiv real pe cel ce a făcut rău semenului său, îl judeca de asemenea şi pe cel ce a suferit răul; şi aşa fiecare, judecându-l pe semenul său se judeca pe sine (cf. Romani 2, 1), iar cel ce îl ierta pe aproapele său, primea şi el iertare. Legea zice: judecată pentru judecată şi iertare pentru iertare. Astfel împlinirea legii constă în iertarea greşelilor.

Am vorbit de "lege a cea veche", nu pentru că Dumnezeu ar fi dat două legi: El n-a dat decât una singură, care este duhovnicească în fiinţa sa, dar care, în ce priveşte răsplata, dă o sentinţă dreaptă: ea iartă celui ce iartă, dar supune judecăţii pe cel ce-i chinuieşte pe alţii. "Cu cel cuvios, cuvios vei fi; şi cu omul nevinovat, nevinovat vei fi. Şi cu cel ales, ales vei fi; şi cu cel îndărătnic te vei îndărătnici" (Ps. 17, 28-29). Pentru motivul acesta cei ce împlinesc duhovniceşte legea şi care se împărtăşesc de har pe măsura acestei împliniri nu-i iubesc numai pe cei ce le fac bine, ci şi pe cei ce le fac reproşuri şi îi prigonesc, nădăjduind să primească, ca recompensă a virtuţii lor, dragostea cea adevărată. Virtutea lor nu stă numai în faptul că-şi iartă vrăjmaşii, ci în faptul că fac binele celor ce-i rănesc; de fapt se roagă pentru aceştia socotindu-i instrumentele fericirii lor, după cuvântul Scripturii: "Fericiţi veţi fi voi cândva vor ocărî şi vă vor prigoni" (Matei 5, 11).

Această stare de spirit dă legii un înţeles duhovnicesc. Atunci când dai dovadă de răbdare şi de blândeţe duhovnicească, Domnul, văzând inima care luptă şi nu se îndepărtează de dragoste "surpând peretele din mijloc" (Efeseni 2,14), înlătură complet răutatea. Din momentul acesta acţionează cu dragoste nu numai datorită unui efort de voinţă, ci prin harul lui Dumnezeu: de acum Domnul retrage "sabia de flăcări vâlvâitoare" (Facere 3, 24), care stârneşte gândurile pătimaşe; intri "dincolo de catapeteasmă, unde Iisus a intrat pentru noi ca

înaintemergător” (Evrei 6, 19-20), unde guşti din roadele Duhului, şi de unde contempli fericirea veacului ce va să vină, cu toată inima, adică în mod real şi nu “ca prin oglindă, în ghicitură” (l Cor. 13, 12). Aşa cum a spus Apostolul “cele ce ochiul n-a văzut şi urechea n-a auzii, la inima omului nu s-a suit, pe acestea le-a gătit Dumnezeu celor ce-L iubesc pe El” (l Cor. 2, 9). Faţă de această lucrare minunată poţi pune următoarea problemă: dacă la inima omului nu s-a suit, cum apostolul, om fiind, le-a cunoscut? Cum le-a putut cunoaşte pentru că el însuşi mărturiseşte că este om supus la aceleaşi ispite ca noi? Ascultă ce răspunde fericitul Pavel: “iar nouă ni le-a descoperit Dumnezeu prin Duhul Său, fiindcă Duhul toate le cercetează, chiar si adâncurile lui Dumnezeu” (l Cor. 2,10).

Ca nimeni să nu poată zice: Sfântul Duh i le-a descoperit lui Pavel pentru că el era apostol, pe când nouă nu ne este cu putinţă, Pavel spune într-alt loc sub formă de rugăciune: Dumnezeu “să vă dăruiască, după bogăţia slavei Sale, ca să fiţi puternic întăriţi, prin Duhul Său, în omul dinăuntru. Şi Hristos să se sălăşluiască, prin credinţă, în inimile voastre, înrădăcinaţi şi întemeiaţi fiind în iubire” (Efeseni 3, 16- l7). “Domnul este Duh, şi unde este Duhul Domnului, acolo este libertate” (2 Cor. 3, 17). “Iar dacă cineva nu are Duhul lui Hristos, acela nu este al Lui” (Romani 8, 9).

Să ne rugăm dar pentru a primi în mod simţit şi sigur harul Sfântului Duh cu scopul de a reintra acolo de unde am fost izgoniţi. De a fi îndepărtat şarpele ucigaş de la sufletele noastre. El, sfătuitorul cel viclean, care creşte în noi mândria şi lăcomia. Pentru ca noi să credem cu putere în Domnul, să împlinim poruncile Sale, şi să ajungem “la starea bărbatului desăvârşit, la măsura vârstei deplinătăţii lui Hristos” (Efeseni 4, 13), pentru ca “prietenia lumii” (lacov 4, 4) să nu ne mai stăpânească, pentru ca noi să fim pe deplin convinşi în sufletul nostru de adevărul netăgăduit, că harul lui Dumnezeu se sălăşluieşte în sufletele celor ce se pocăiesc. Ceea ce se primeşte prin har este incomparabil mai mult decât slăbiciunea care-l stăpânea pe om înainte de a primi harul: altfel harul n-ar fi har. Dar crezând în Dumnezeu Atotputernicul, înaintăm cu inima încrezătoare spre Cel ce ne dăruieşte comuniunea Sfântului Duh ca răspuns la credinţa noastră şi nu ca răsplată a faptelor,

sau proporţional cu ele. Într-adevăr este scris: "Din faptele Legii primit-aţi voi Duhul, sau din ascultarea credinţei?" (Gal. 3, 2).

2. Extras din scrierile Sf. Marcu Ascetul

Privegherea, rugăciunea şi răbdarea în încercări îi dau inimii o duioşie dulce şi nepericuloasă, cu condiţia ca o intensificare disproporţionată a nevoinţei ascetice să n-o lipsească de calităţile sale esenţiale. Cel ce neglijează aceste trei aspecte ale activităţii duhovniceşti, sau care le practică fără râvnă, va fi cuprins în momentul morţii de chinurile groaznice (Legea duhovnicească, 19).

Poarta de fier ce duce în Ierusalim este imaginea unei inimi împietrite: ea se deschide singură pentru cel ce duce o viaţă ascetică şi rabdă încercările, aşa cum s-a deschis în faţa Sf. Apostol Petru (F.Ap. 12, 10) (Ibid.21). În momentul în care aducerea aminte de Dumnezeu este vie în tine, înmulţeşte-ţi rugăciunile, pentru ca şi Domnul să-şi aducă aminte de tine când tu vei uita de El (Ibid. 25).

Legea libertăţii spirituale ne învaţă adevărul, şi mulţi îl cunosc doar superficial, iar cei puţini îl cunosc în măsura în care împlinesc poruncile (Ibid. 30).

Perfecţiunea legii duhovniceşti este ascunsă în Crucea lui Hristos (Ibid 31).

Cel ce se roagă pentru cei ce-l vătămă, îi zdrobeşte pe demoni; dar cei ce-şi permit să se lupte cu oamenii care-i vătăma, vor fi ei înşişi învinşi de demoni (Ibid 45).

Dacă fiecare suferinţă, venită fără voia ta, te învaţă să-ţi aduci aminte de Dumnezeu, atunci nu-ţi vor lipsi ocaziile de pocăinţă (Ibid. 57).

Vezi-ţi propriile tale păcate, şi nu pe cele ale aproapelui, şi asceza ta duhovnicească nu va fi în deşert (Ibid. 63).

Să nu-ţi închipui că poţi dobândi virtutea fără suferinţă: cel ce trăieşte în desfătări rămâne departe de experienţa duhovnicească (Ibid., 66).

Dacă cel ce lucrează conform poruncilor se aşteaptă ca încercările să apară ca urmare a lucrării sale: dragostea pentru Hristos prin împotriviri (Ibid., 88).

Numeroşi sunt cei ce au luptat mult împotriva suferinţelor nedorite, dar nimeni n-a scăpat de ele decât prin rugăciune şi pocăinţă (Ibid., 92).

Eu cred că pocăinţa ia naştere din trei virtuţi: curăţirea gândurilor, rugăciunea neîncetată şi răbdarea în suferinţe. Aceste trei virtuţi nu numai că trebuie practicate în mod văzut, ci şi prin activitate a duhovnicească interioară. Asceţii care, printr-o practică îndelungată le-au deprins, datorită lor, ajung la nepătimire. "Luând crucea vino şi urmează Mie" (Marcu 10, 21), a zis Domnul. Crucea este răbdarea în suferinţe. . .

Fără aceste trei virtuţi, nu se poate împlini lucrarea pocăinţei. Eu cred că pocăinţa este necesară tuturor, păcătoşilor şi drepţilor care doresc să se mântuiască, căci starea de desăvârşire n-are o limită la care odată ajunşi cei care doresc sa se mântuiască, să nu mai trebuiască împlinirea virtuţilor pomenite. Ele îi duc pe începători la evlavie; ele îi fac pe ceilalţi să progreseze; ele îi confirmă pe cei desăvârşiţi în desăvârşirea lor. Dar aceste virtuţi nu pot fi lucrate în chip prisositor, nici printr-o practică îndelungată, nici prin conştiinţa propriei tale dreptăţi…

Noi toţi suntem urmaşii lui Adam: toţi ne naştem în păcatul său şi, din acest motiv, suntem condamnaţi de judecata lui Dumnezeu la moartea veşnică; nu putem fi salvaţi fără de Hristos. Toţi, chiar cei drepţi dintre oameni, nu scăpăm de moartea veşnică decât prin mijlocirea lui Hristos cel răstignit pentru toţi; noi toţi suntem răscumpăraţi prin sângele Lui. De aceea, însuşi Mântuitorul le-a propus tuturor o singură lucrare, care-i îmbrăţişează pe toţi ceilalţi, şi le-a poruncit apostolilor ca tuturor să le spună un singur lucru: "Pocăiţi-vă, căci s-a apropiat împărăţia cerurilor" (Matei 4, 17).

În acelaşi timp, Mântuitorul a dat numeroase porunci concrete, a căror împlinire duce la desăvârşirea pocăinţei; El ne porunceşte împlinirea acesteia până la moarte, zicând: "Cine va pierde sufletul său pentru Mine şi pentru Evanghelie, acela îl va scăpa" (Marcu 8, 35). Şi adaugă,

poruncind renunţarea la tot: “chiar şi la sufletul său însuşi” (Luca 14, 26). Pentru a confirma importanţa mare a poruncilor, zice: “Deci, cel ce va strica una din aceste porunci, foarte mici, şi va învăţa aşa pe oameni, foarte mic se va chema în împărăţia cerurilor” (Matei 5, 19).

Dacă, aşa cum am spus, Hristos ne-a poruncit să stăruim în pocăinţă până la moarte, rezultă că cel ce crede că pocăinţa poate fi împlinită înaintea morţii leapădă porunca refuzând să-şi piardă sufletul înainte de a muri; el se arată ca încălcător al tuturor poruncilor lui Hristos. Până ce murim pocăinţa nu se termină, nici pentru mici, nici pentru mari. De fapt, nimeni n-a putut face o pocăinţă perfectă, pentru că o pocăinţă perfectă n-ar mai cere continuarea ei. Iată pentru ce, chiar dacă nu ne simţim în stare să facem o pocăinţă aşa cum spune porunca şi cum ar trebui, să avem râvna să o facem, spre a nu fi număraţi între cei ce nu vor să se pocăiască, pentru a nu fi judecaţi din pricina acestui refuz. Cercetează viaţa tuturor celor care, de la începutul lumii, au sfârşit cu bine călătoria pământească şi vei vedea că în toţi cei ce au plăcut lui Dumnezeu taina evlaviei s-a împlinit prin pocăinţă. A fost cineva condamnat? Dacă a fost, a fost pentru că nu s-a pocăit. A fost cineva iertat? Dacă a fost, a fost pentru că s-a pocăit. ..

Dacă pocăinţa stă în a cere milă, cel ce se pocăieşte trebuie să aibă grijă să nu i se spună: “Iată, sunteţi sătui” (l Cor. 4, 8). Trebuie fără osteneală să continue a cere ca şi cel ce n-are niciodată destul: “că oricine cere ia ” (Matei 7, 8). Dacă numai cel milostiv va fi miluit, atunci lumea întreagă este păstrată prin pocăinţă, şi datorită Providenţei divine, oamenii conlucrează unii cu alţii pe calea pocăinţei.

3. *Extras din “Scara” Sfântului Ioan Scărarul*

Între pocăinţa plină de grijă şi plânsul curăţit de orice pată şi prea cuvioasa smerenie a celor începători e atâta deosebire câtă e între pâine, aluat şi făină. Căci sufletul se zdrobeşte şi se subţiază prin pocăinţă vădită, se uneşte şi, ca să zic aşa, se amestecă cu Dumnezeu prin apa plânsului nemincinos, iar aprinsă de focul Domnului, se face pâine şi se întăreşte. Aceasta e fericita smerenie, cea lipsită de aluatul stricăciunii şi de umflarea mândriei (XXV, 7).

Însuşirea cea dintâi şi cea mai aleasă a acestei bune şi vrednice de laudă treimi este primirea cu cea mai mare bucurie a necinstirii, care e aşteptată cu mâinile deschise ale sufletului şi e îmbrăţişată ca una ce alină şi topeşte bolile sufletului şi mari păcate. A doua însuşire e pierderea a toată iuţimea şi cumpătarea ce se arată în potolirea ei. Iar a treia treaptă prea frumoasă a ei este neîncrederea credincioasă în bunătăţile agonisite şi dorinţa neîncetată după învăţătură. (XXV, 8).

Ia seama, prietene, că văile sunt cele ce rodesc în ele grâu înmulţit şi rod duhovnicesc. Valea este suflet smerit între munţi, adică între virtuţile duhovniceşti, pururea netrufaş şi pururea neclintit. David n-a zis: eu am postit, eu am privegheat, eu am dormit pe jos, ci a zis: "umilit am fost şi m-am izbăvit" (Ps. 114, 6). (XXV, 13). Altceva este a cugeta cu smerenie; altceva a se nevoi pentru a cugeta cu smerenie; şi iarăşi, altceva, a lăuda pe cel smerit cu cugetul. Cel dintâi lucru este al celor desăvârşiţi; al doilea, al adevăraţilor ascultători; iar al treilea, al tuturor credincioşilor (XXV, 18).

Blândeţea este starea neclătinată a minţii, care rămâne la fel în cinstiri şi în necinstiri (XXIV, 2).

În inimile celor blânzi se odihneşte Domnul, iar sufletul tulburat e scaunul diavolului. "Cei blânzi vor moşteni pământul" (Matei 5, 5), mai bine zis vor stăpâni (XXIV, 3).

Sufletul blând e tronul simplităţii. Iar mintea mânioasă e pricinuitoare răutăţii. În sufletul celui blând încape cuvântul înţelepciunii: "Domnul va povăţui pe cei blânzi întru judecată" (Ps. 24, 10), mai bine zis [îi va povăţui] la lucrarea deosebirii (dreptei judecăţi). Sufletul drept este soţul smereniei. Iar cel viclean este slujitorul mândriei. Sufletele celor blânzi se vor îmbogăţi întru cunoştinţă; iar mintea stăpânită de iuţime locuieşte împreună cu întunericul şi neştiinţa (XXIV, 4).

Nu trebuie să uităm, o, prieteni, nici aceasta, că viclenii draci se retrag pentru o vreme, ca neglijând noi nişte patimi mari, pentru că le socotim mici, să le facem boli de nevindecat (VIII, 9).

Nimic nu e atât de nepotrivit celor ce se pocăiesc ca iuţimea ce tulbură. Dacă întoarcerea cuiva de la păcat la sine însuşi are nevoie de multă smerenie, iuţimea e semnul închipuirii de sine. (VIII, 12).

Dacă Duhul Sfânt se socoteşte şi este pacea sufletului, iar mânia este şi se numeşte o tulburare a inimii, nimic nu opreşte venirea Lui în noi, ca iuţimea (VIII, 14).

Multă băgare de seamă trebuie să avem faţă de acest şarpe. Căci are şi el împreună lucrătoare firea noastră, ca şi cel ce ispiteşte trupurile (VIII, 16).

Te vei cunoaşte pe tine izbăvit de putreziciunea aceasta (ţinerea de minte a răului), nu când te vei ruga pentru cel ce te-a supărat, nici când îl vei răsplăti cu daruri, nici când îl vei aduce la masă, ci când, aflând că a căzut într-o nenorocire sufletească sau trupească, vei suferi şi vei plânge ca pentru tine însuţi (IX, 11).

Unii s-au predat pe ei ostenelilor şi sudorilor pentru a dobândi iertare. Dar cel ce nu ţine minte răul a luat-o înaintea acestora, dacă e adevărat cuvântul: "iertaţi şi veţi fi iertaţi" (Luca 6,37).

Chip al celei mai bune supuneri să ne fie, o, prieteni, aşa-zisul argint viu. Căci el coborându-se dedesubtul tuturor, rămâne curat de orice întinăciune.

Cei ce se sârguiesc, să ia aminte cu atât mai mult la ei înşişi, ca nu cumva, judecând pe cei leneşi, să fie osândiţi mai mult decât aceia. Socotesc că Lot de aceea s-a îndreptăţit, că aflându-se în mijlocul acestora, nu i-a osândit niciodată (IV, 100).

4. *Extras din rânduiala votului monahal*

Călugărului care depune voturile monahale, Sfânta Biserică îi dă, printre altele, următoarele sfaturi: "Să nu cinsteşti ceva mai mult decât pe Dumnezeu. Să nu iubeşti nici tată, nici pe mamă, nici pe frate, nici pe cineva din ai tăi, nici pe tine să nu te iubeşti mai mult decât pe Dumnezeu; nici odihna sau cinstea de orice fel ar fi. De sărăcie să nu te fereşti, nici de reaua pătimire, nici de defăimarea oamenilor sau de

altceva care socoteşti a fi cu anevoie, că vei fi oprit de a alerga în urma lui Hristos. Ci totdeauna să cauţi spre virtuţile celor ce au vieţuit după Dumnezeu întru nădejde. Şi să-ţi aduci aminte de toţi mucenicii şi cuvioşii cei din veac, care, cu multe sudori şi dureri şi cu nenumărate sângiuiri şi moarte, au câştigat acestea. Fii treaz în toate; pătimeşte îndelung ca un bun ostaş pentru Mântuitorul Hristos, Care, bogat fiind întru milă, pentru noi a sărăcit, făcându-Se ca noi, ca să ne îmbogăţim cu împărăţia Lui. De aceea se cuvine ca şi noi să ne facem următori ai Lui şi pentru Dânsul toate să le răbdăm, sporind în poruncile Lui ziua şi noaptea. Pentru că însuşi Domnul a zis: "De voieşte cineva să vină după Mine, să se lepede de sine, să-şi ia crucea sa şi să-Mi urmeze Mie"; adică să fie gata de-a pururea până la moarte către împlinirea poruncilor Lui. Pentru că prin a flămânzi şi a înseta şi a fi gol şi dosădit şi batjocorit şi ocărât şi prigonit şi de multe alte întristări şi necazuri înconjurat, se închipuieşte viaţa cea după Dumnezeu. Şi când toate acestea le vei pătimi, bucură-te, zice Domnul; că plata ta multă este în ceruri, întru lisus Hristos Domnul nostru, Căruia se cuvine slava în veci. Amin"

Expunându-şi astfel înţelepciunea sa şi subliniind strânsa legătură dintre poruncile lui Hristos şi Crucea Sa, Biserica cere Celui ce primeşte tunderea în monahism, să mărturisească adevărul acestei învăţături, apoi să promită că o va pune în practică. Ea îl întreabă pe cel ce vrea să devină călugăr: "Mărturiseşti tu toate aceste lucruri punându-ţi nădejdea în puterea lui Dumnezeu, şi făgăduieşti să le îndeplineşti până la ultima ta suflare, cu ajutorul lui Hristos?". Numai cel ce recunoaşte ca adevărată învăţătura Bisericii Ortodoxe prezentată aici poate depune voturile monahale şi numai cel care promite să mărturisească prin toată viaţa sa adevărul pe care l-a auzit, l-a recunoscut şi l-a mărturisit.

Aşa gândeşte Sfânta Biserică. Aşa gândesc toţi părinţii Bisericii Ortodoxe. Noi ne-am mulţumit să vă dăm aici câteva extrase: v-am putea cita multe altele, dar n-am face decât să repetăm aceeaşi învăţătură sub diferite forme.

Voi încheia sfaturile Părinţilor aducându-ne modesta noastră contribuţie întemeiate pe experienţe utile şi binefăcătoare. Atunci când ne încearcă

necazurile, este bine să repetăm următoarele rugăciuni scurte, să le repetăm cu toată atenţia şi cu tot sufletul, să le repetăm până ce inima noastră se umple de pace, de mângâiere şi de blândeţe:

1. “Eu am primit ceea ce merit pentru faptele mele: Doamne, pomeneşte-mă pe mine întru împărăţia Ta”.
2. “Doamne, voia Ta cea sfântă să se împlinească întru mine păcătosul, acum şi-n vecii vecilor”.
3. “Doamne, eu sunt zidirea Ta şi robul Tău. Fie că vreau, fie că nu vreau, eu sunt în puterea Ta: fă cu făptura Ta cea sfântă şi după mila Ta cea mare”.
4. “Slavă Ţie, Doamne, pentru tot ce ai făcut să vină peste noi, Slavă Ţie! Dreaptă şi preamilostivă este judecata Ta faţă de mine, care merit chinurile în lumea aceasta şi-n cea viitoare”.
5. Îţi mulţumesc şi Te preamăresc, Domnul meu şi Dumnezeul meu, pentru aceste suferinţe mici pe care mi le-ai trimis întru preaînţeleapta Ta Pronie: prin ele Tu îmi dezvălui patimile mele ascunse, prin ele Tu îmi uşurezi răspunsul la judecata Ta cea dreaptă, prin ele Tu mă scapi de chinurile veşnice în iad” .

Este uşor de observat că aceste rugăciuni sunt extrase din Sfânta Scriptură şi din Părinţi. Când sunt repetate cu atenţie şi fără grabă, nu vor întârzia să acţioneze cu putere pentru mântuirea noastră.

Capitolul XXXIV.

XXXIV. DESPRE PRIVEGHERE

Printre alte învăţături mântuitoare, Domnul ne-a dat-o şi pe aceea de a fi mereu atenţi asupra noastră înşine şi de a ne ruga; această stare este numită în scrierile patristice “priveghere” sau “cumpărare”. “Privegheaţi şi vă rugaţi, ca să nu intraţi în ispită” (Matei 26, 41), le zice Domnul ucenicilor Săi; “Iar ceea ce vă zic vouă, zic tuturor: Privegheaţi!” (Marcu 13, 37).

Sfântul Isihie al Ierusalimului defineşte în felul următor privegherea: “Privegherea este calea tuturor virtuţilor şi a tuturor poruncilor lui Dumnezeu”. Din această definiţie rezultă clar că privegherea presupune

o cercetare perseverentă şi aprofundată a poruncilor Evangheliei şi prin urmare, a întregii Sfinte Scripturi.

Ea aspiră mereu la împlinirea poruncilor Evangheliei, prin faptă, prin cuvânt, prin gând şi prin simţire. Pentru a realiza acest lucru, ea veghează fără încetare, studiază continuu legea lui Dumnezeu, îl cheamă mereu pe Dumnezeu în ajutor printr-o rugăciune fierbinte.

Privegherea este o lucrare neîntreruptă. "Privegherea, zice Sfântul Isihie, este o artă duhovnicească care, printr-o practicare îndelungată şi perseverentă şi cu ajutorul lui Dumnezeu, îl eliberează pe om de toate faptele rele, de vorbele şi gândurile pătimaşe. Ea îi dăruieşte celui ce o practică o deplină cunoaştere a lui Dumnezeu celui de nepătruns, în măsura în care poate fi cunoscut, şi un răspuns referitor la tainele cele ascunse ale lui Dumnezeu. Ea împlineşte toate poruncile dumnezeieşti ale Vechiului şi Noului Testament. Ea ne dăruieşte bunătăţile veacului viitor. Ea este cu adevărat curăţia inimii şi, în virtutea măreţiei sale şi valorii sale, iar pe altă parte datorită nepăsării noastre, este aşa de rar întâlnită astăzi la călugări".

"Privegherea este tăcerea ce constă dintr-o inimă eliberată de toate gândurile; ea îl cheamă fără încetare pe Iisus Hristos Fiul lui Dumnezeu, pe El îl respiră, cu El dimpreună se luptă curajos împotriva vrăjmaşilor, Lui i se mărturiseşte pentru că singur are putere de a ierta păcatele. Prin chemarea lui Hristos, un asemenea suflet îl primeşte adesea pe Cel ce singur ştie toate tainele inimii; privegherea se străduieşte prin toate mijloacele să ascundă faţă de oameni bucuria sa şi luptele sale interioare pentru a-l împiedica pe diavol să introducă în mod secret răul şi să-i distrugă lucrarea sa cea bună".

"Privegherea este un control perseverent al minţii care stă de strajă Ia intrarea inimii; ea ne ajută să vedem gândurile care se apropie hoţeşte, să ascultăm ce spun, să ştim ce fac aceşti tâlhari şi ce închipuiri proiectează dracii în suflet, cu scopul de a ne seduce prin imaginaţie".

"Moise – marele legiuitor – sau mai curând Sfântul Duh – când urca înspre deplinătatea, puritatea, bogăţia şi rodnicia acestei virtuţi (privegherea) ne-a învăţat şi pe noi cum trebuie să o începem şi cum să

o perfecţionăm, zicând: “Păzeşte-te să nu intre în inima ta gândul nelegiuit” (Deuteronom 15, 9). Prin “gând nelegiuit”, trebuie să înţelegem o reprezentare pur mentală a unor lucruri rele sau potrivnice lui Dumnezeu, pe care părinţii le numeau sugestii, şi care sunt aduse în inimă de diavolul; gândurile noastre urmează aceste sugestii imediat ce ele se prezintă în mintea noastră, şi angajează o Conversaţie pătimaşă cu ele”.

Privegherea se opune începuturilor păcatului: gândului şi simţământului păcătos. Ea împlineşte poruncile în profunzimea vieţii psihice a omului: în gândurile şi simţămintele sale. Ea îi arată omului care priveghează starea sa de cădere; ea îi arată spiritele căzute şi această dependenţă a omului de ele, dependenţă în care au căzut pentru că le-a dat ascultare, şi în care stăruie ori de câte ori le împlineşte voia lor, sau propria sa voie căzută. Căderea noastră se agravează, se confirmă şi devine o stare permanentă, anticipând pieirea noastră veşnică, atunci când urmăm voinţei noastre căzute, şi voinţei demonilor.

Privegherea este un atribut esenţial şi întru toate autentic lucrării sufletului; datorită ei, toată activitatea văzută şi nevăzută a călugărului se desfăşoară după voia lui Dumnezeu; are ca singură ţintă să placă lui Dumnezeu şi se fereşte de orice pact cu slujirea adusă diavolului. Privegherea este mijlocul de a ne curaţi inima şi prin urmare, calea de a-L vedea pe Dumnezeu, care le este îngăduită prin har celor curaţi, şi care tresaltă de curăţia inimii până la fericita nepătimire.

Privegherea este nedespărţită de rugăciunea neîncetată: prima o naşte pe a doua, iar a doua o zămisleşte pe prima; datorită faptului că se nasc reciproc, cele două virtuţi sunt unite printr-o legătură de nedesfăcut.

Privegherea este viaţa după Duh, este un mod de viaţă ceresc; ea este adevărata smerenie care-şi pune toată nădejdea în Dumnezeu, şi care refuză orice încredere în sine şi orice speranţă întemeiată pe oameni; din acest motiv ea apare ca o mândrie exagerată şi socotindu-o ca un lucru rău oamenii o prigonesc cu îndârjire.

Nu-i lipsit de importanţă să remarcăm faptul că Sfântul Isihie vorbeşte despre poruncile Vechiului Testament în sens duhovnicesc şi nu în

sensul "iudaic", adică literal. Atunci când Hristos a ridicat vălul care acoperă ochii sufletului nostru (l Cor. 15), ceea ce este iudaic devine de asemenea creştin: atunci Vechiul Testament primeşte pentru cititor acelaşi sens ca şi Noua Lege care este proclamată deschis în Noul Testament dar care, în cel vechi, era exprimată prin imagini şi metafore. Un călugăr începător trebuie să studieze mai întâi Noul Testament; înţelegerea duhovnicească a celui vechi va veni la timpul potrivit: este apanajul celor ce au făcut un oarecare progres.

Privegherea se câştigă progresiv; se ajunge la ea printr-un efort neîntrerupt. Ea se naşte în mod deosebit din lectură şi din rugăciunea făcută cu atenţie, din obişnuinţa de-a veghea asupra ta însuţi, de a fi treaz, de a te gândi la orice cuvânt pe care-l spui şi de a reflecta la fiecare acţiune pe care o întreprinzi, de a fi atent la toate gândurile şi simţămintele, luând seama la tine pentru a nu deveni într-un chip oarecare pradă păcatului. "Fiţi treji, privegheaţi, zice Sfântul Apostol Petru; potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită. Căruia staţi împotrivă, tari în credinţă" (l Petru 5, 8-9).

Ochiul tău să fie ca al heruvimilor, i-a zis Sfântul Eftimie cel Mare unui călugăr ispitit de diavol, şi din toate părţile te asigură, căci călătoreşti prin mijlocul a multor curse.

Sfântul Varsanufie cel Mare şi Sfântul Ioan Profetul au dat un sfat înţelept celor care doreau să ducă o viaţă cumpătată şi plăcută lui Dumnezeu: acela de a-şi uni privegherea cu acţiunea. Ei ne sfătuiesc să ne ridicăm gândul nostru înspre Dumnezeu cerându-i să ne lumineze şi să ne ajute înainte de a începe orice lucru, adică de a începe o conversaţie sau de a întreprinde o acţiune.

Pentru a rămâne în stare de trezvie, trebuie să-ţi păstrezi cu mare grijă prospeţimea şi luciditatea minţii. Mintea se întunecă prin întrebuinţarea fără măsură a mâncării, a băuturii, şi a somnului, a vorbei îndelungate, prin distracţii şi îngrijorări faţă de lucrurile acestei lumi. "Luaţi seama la voi înşivă, să nu se îngreuieze inimile voastre de mâncare şi de băutură şi de grijile vieţii, şi ziua aceea să vină peste voi fără de veste, ca o cursă; căci va veni peste toţi cei ce locuiesc pe faţa întregului pământ.

Privegheaţi dar în toată vremea rugându-vă, ca să vă întăriţi să scăpaţi de toate acestea care au să vină şi să staţi înaintea Fiului Omului” (Luca 21,34-36).

Aşa cum ziua judecăţii universale a tuturor oamenilor va veni pe neaşteptate, aşa pentru fiecare dintre noi este necunoscută ziua judecăţii particulare, ziua morţii. Necunoscut este ceasul în care vom fi chemaţi. Unul de-abia şi-a început calea vieţii pământene şi este chemat în veşnicie; altul parcurge o scurtă porţiune din ea, altul una mai lungă. Rari sunt cei care ating plenitudinea zilelor şi îşi leapădă cortul pământesc, trupul, atunci când a devenit de nelocuit, în timpul călătoriei pământene, datorită căderii care a atenuat în noi sensul veşniciei, trupul ni se pare nemuritor, plin de o activitate debordantă şi foarte productiv. Această impresie o au atât copiii, cât şi adolescenţii, ba chiar adulţii şi bătrânii: toţi au fost creaţi nemuritori, nemuritori cu sufletul; ar trebui să fie şi cu trupul! Şi nu ştiu absolut nimic despre căderea care a dat morţii atât sufletul, cât şi trupul lor, sau nu vor să ştie, sau n-au decât o idee vagă despre acest lucru. De aceea concepţiile gândurilor lor, şi simţămintele inimii, referitoare la viaţa pământească, sunt false şi iluzorii. De aceea oamenii de toate vârstele, din nefericire, îşi imaginează că vor rămâne pururea pe pământ. La sfârşitul călătoriei terestre, când vom fi în pragul morţii, viaţa noastră, care este nesfârşită în viitor, ni se va părea aşa de scurtă în trecut, şi mulţimea activităţilor împlinite fără a avea în vedere veşnicia se vor dovedi ca o fatală şi ireparabilă pierdere de timp şi o teribilă irosire a mijloacelor primite pentru mântuire. Oamenii de lume, pe bună dreptate îşi exprimă aberaţia lor numind de obicei moartea “nenorocire neaşteptată”, oricare ar fi vârsta părinţilor sau prietenilor pe care aceasta îi răpeşte. Ea este o “nenorocire neaşteptată”, chiar pentru bătrânii ramoliţi, încărcaţi de ani şi infirmi, de mult aplecaţi înspre mormânt, dar care nu s-au gândit niciodată la aceasta şi au îndepărtat orice mijloc ce le-ar fi putut aminti de moarte!

Moartea este într-adevăr o nenorocire pentru toţi cei ce nu s-au pregătit pentru ea. Şi dimpotrivă “fericite sunt slugile acelea pe care, venind, Stăpânul le va afla veghind” (Luca 12, 37), privind viaţa pământească cu o privire sobră şi lucidă, aducându-şi aminte de moarte, şi pregătindu-se

pentru ea ca pentru un eveniment care ar putea interveni la orice vârstă şi în orice stare de sănătate.

Noi trebuie să parcurgem calea pelerinajului nostru pământesc cu mare atenţie şi veghind asupra noastră înşine, chemându-L fără încetare pe Dumnezeu în ajutorul nostru. Durând această călătorie, Evanghelia trebuie să ne fie lumina noastră, cum cântă David: "Făclie picioarelor mele este legea Ta şi lumină cărărilor mele" (Ps. 118, 105). Noi nu călătorim doar pe o cale strâmtă, ci şi pe întuneric. Avem nevoie de o statornică atenţie a minţii pentru a nu ne lăsa antrenaţi de către natura noastră căzută sau de către părinţii şi fraţii care o urmează, şi pentru a scăpa de toate cursele şi obstacolele pe care ni le pregăteşte lumea, prin răutatea neadormită a îngerilor căzuţi.

Noi fiind ocrotiţi împotriva răspândirii şi grijilor, să ne îndreptăm atenţia asupra trupurilor noastre de care depinde privegherea sufletelor noastre. Trupurile oamenilor diferă mult unul de altul în ce priveşte puterea şi sănătatea. Unul e tare ca fierul, altul slab ca paiul. Din acest motiv, fiecare trebuie să-şi strunească trupul cu înţelepciune şi prudenţă, după ce a cercetat care-i sunt puterile fizice. Pentru un trup sănătos şi puternic, postul şi privegherea sunt recomandate în mod special: acestea îl fac mai uşor şi-i dau sufletului o deosebită vigoare.

Un trup slab trebuie întărit cu mâncare şi cu somn, după nevoile potrivite fiecăruia, dar nu până la saturare. Lucrul acesta este periculos şi pentru un trup slab: saturarea îl va slăbi şi mai mult şi-l va face alergic la toate virtuţile, înfrânează-ţi pântecele şi vei intra în Paradis. Dar dacă-ţi vei îmbuiba pântecele şi vei mânca peste măsură, te vei arunca în adâncul ispitelor, în focul maniei şi violenţei; îţi vei îngreuna şi întuneca sufletul, îţi vei încălzi sângele şi vei deveni foarte sensibil la emoţii; şi aşa îţi vei defăima şi ruina grija de tine însuţi şi privegherea.

Privegeherea cere o liniştire fizică a sângelui, pe care o dobândim mai întâi de toate printr-o echilibrată nevoinţă. Sângele, este pus în mişcare de patimi; patimile sunt atât de diverse şi frecvente încât se opun unele altora, ceea ce face ca o anume mişcare a sângelui să fie anulată de către alta; dar toate aceste mişcări sunt în mod invariabil însoţite de

împrăştiere, de închipuiri, de o avalanşă de gânduri păcătoase şi de imagini care ne flatează amorul propriu.

O avalanşă de gânduri şi o stare de reverie se produce atunci când sângele este pus în mişcare cu violenţă într-un chip nefiresc. Această mişcare este păcătoasă, şi este un rod şi un semn al căderii. Referitor la această mişcare a sângelui s-a spus că nu este în stare să moştenească împărăţia cerurilor (l Cor. 15, 20): cu alte cuvinte, o persoană care îşi îngăduie să-şi pună sângele într-o asemenea mişcare şi îşi satisface plăcerea din aceasta, nu este în stare să primească harul dumnezeiesc.

Această mişcare păcătoasă a sângelui este cu atât mai periculoasă cu cât sunt foarte rari cei ce o înţeleg. Dimpotrivă, mulţi oameni o iau ca o acţiune bună şi cedează gândului lor greşit, ca şi cum acesta ar fi inspirat de Adevărul însuşi. Atunci când gândurile şi închipuirile sunt mai mult ca de obicei, avem un semn că sângele s-a pus în mişcare; şi încet, încet începem să înţelegem care sunt mişcările păcătoase şi să ne ferim de ele.

Apele Siloamului curg liniştite din izvoarele lor (Is. 8, 6): virtuţile plăcute lui Dumnezeu izvorăsc din ascultarea de Domnul; ele sunt însoţite de smerenie şi nu de exaltare, de entuziasm nestăpânit, de părere de sine şi de mândrie care fac parte din nedespărţitul alai al înfierbântării sângelui produs de patimi. Sângele este pus în mişcare într-un anume fel de către gândurile şi imaginaţiile mâniei, şi într-alt fel de către gândurile desfrânate; într-un fel de către mândrie şi în alt fel de către zgârcenie; şi într-alt fel de gândurile şi imaginile triste şi descurajante, altfel de împietrire, altfel de mândrie şi aşa mai departe. Din acest motiv postul este instrumentul de primă importanţă pentru toate virtuţile.

Dacă trebuie să te opreşti de la prea multă mâncare, tot la fel trebuie evitată o nevoinţă excesivă. Ea slăbeşte corpul; ea anulează vioiciunea şi vigilenţa indispensabile privegherii, care se diluează şi slăbeşte în momentul în care puterile trupului se epuizează. “Dacă trupul tău este slab, spunea Sfântul Isaac Sirul, şi tu-l obligi să lucreze peste puterile lui, îţi vei împinge sufletul într-o mare întunecime şi-l vei tulbura. Dar dacă trupul tău este puternic, şi-l vei răsfăţa cu prea multă odihnă, toate

patimile ce se ivesc în sufletul tău se vor intensifica. Atunci chiar dacă ar avea dorinţa arzătoare să facă binele, încetul cu încetul acesta va dispare, ba chiar şi gândul şi dorinţa de a-l împlini nu vor mai fi. Dacă în felul nostru de a fi avem măsură şi dreaptă judecată, gândurile ni se vor limpezi şi tulburarea va dispare. Când mintea este tulburată de o viaţă dezordonată, întunecimea cuprinde sufletul, apoi, la rândul ei, întunecimea produce dezordine.

Implinind o nevoinţă echilibrată poţi rămâne statornic în starea de priveghere şi rămânând în aceasta, poţi urma fără şovăire învăţătura Evangheliei. Această învăţătură este singura sursă a tuturor virtuţilor creştine adevărate plăcute lui Dumnezeu".

Capitolul XXXV.

XXV. DESPRE FOLOSUL ŞI PERICOLELE NEVOINŢEI TRUPEŞTI

După ce în Rai strămoşii noştri au călcat porunca lui Dumnezeu, printre pedepsele la care a fost supus omul este şi blestemul pământului. "Blestemat va fi pământul pentru tine, i-a zis Dumnezeu lui Adam. Cu osteneală să te hrăneşti din el în toate zilele vieţii tale! Spini şi pălămidă îţi va rodi el şi te vei hrăni cu iarba câmpului! în sudoarea feţei tale îţi vei mânca pâinea ta". (Facere 3, 17-l9).

Acest blestem stăruie până astăzi asupra pământului cum poate vedea oricine. Pământul n-a încetat să producă neghină, chiar dacă aceasta nu-i foloseşte de hrană nimănui. Pământul este stropit cu sudoare, şi adesea cu sângele ţăranului care cu preţul unei munci istovitoare face să rodească grâul pentru pâinea cea de toate zilele. Pedeapsa pronunţată de Dumnezeu are şi un înţeles duhovnicesc, într-adevăr, hotărârea dumnezeiască, de a-l pedepsi pe om, se împlineşte atât pe plan spiritual cât şi pe plan material. Sfinţii Părinţi înţeleg cuvântul "pământ" în sens de "inimă". Datorită blestemului ce l-a lovit, pământul nu încetează să producă, de la sine, din pricina firii sale căzute, spini şi pălămidă; la fel inima, înveninată de păcat, nu conteneşte să nască din ea însăşi, datorită firii sale corupte, simţăminte şi gânduri păcătoase.

La fel cum nimeni nu se îngrijeşte să semene sau să planteze neghină, ci firea pervertită o produce în mod spontan, la fel gândurile şi sentimentele păcătoase sunt concepute şi cresc de la sine în inima omului. Dacă pâinea materială se obţine prin sudoarea frunţii, la fel grâul ceresc care ne oferă viaţa veşnică cere o muncă obositoare a sufletului; apoi printr-un efort şi mai mare se seceră, se face propriu pentru consum şi se păstrează.

Grâul ceresc este Cuvântul lui Dumnezeu. Munca de semănare a Cuvântului lui Dumnezeu în inimă cere un asemenea efort încât este numit “nevoinţă ascetică”. Omul este sorocit să se hrănească cu osteneală din pământ şi să-şi mănânce pâinea în sudoarea feţei (Facere 3, 18-l9). Aici prin cuvântul “pământ” trebuie înţeleasă înţelepciunea trupească prin care omul despărţit de Dumnezeu se conduce de obicei în timpul vieţii pământeşti; povăţuit de aceasta, este supus la nesfârşite îngrijorări şi frământări privind lucrurile trecătoare, la nesfârşite suferinţe şi decepţii, la o neîncetată tulburare. Doar slujitorul lui Hristos se hrăneşte în timpul vieţii pământene cu pâinea cerească prin sudoarea frunţii, luptându-se continuu împotriva înţelepciunii trupeşti şi muncind fără oprire la cultivarea virtuţilor.

Pentru cultivarea pământului este nevoie de diferite utilaje din fier – plug, groapă, hârleţ – cu ajutorul cărora solul este întors, afânat; la fel inima noastră, sălaşul simţămintelor şi înţelepciunii trupeşti, are nevoie de a fi lucrată prin post, prin priveghere, îngenuncheri şi alte nevoinţe trupeşti, pentru ca simţămintele trupeşti şi pătimaşe, ce o stăpânesc, să cedeze locul simţămintelor duhovniceşti, iar influenţa gândurilor trupeşti şi pătimaşe să-şi piardă puterea irezistibilă pe care o au asupra celor ce neglijează asceza.

Cine ar avea ideea să semene într-un pământ nelucrat? Pur şi simplu ţi-ai pierde sămânţa, fără nici un rost, ba chiar ar fi periculos. Asemenea este omul care, înainte de a-şi fi înfrânat pornirile trupeşti ale inimii sale, şi gândurile trupeşti ale minţii, printr-o nevoinţă trupească potrivită, s-ar apuca de rugăciunea minţii şi de cultivarea poruncilor lui Hristos în inimă. Nu numai că ar face un efort nefolositor, ci s-ar expune riscului de a suporta o tulburare psihică, de a cădea în orbirea

duhovnicească şi în năluciri drăceşti, de a-şi atrage mânia dumnezeiască, ca omul ce s-a prezentat în cămara de nuntă fără îmbrăcămintea necesară (Matei 22, 12).

Un teren bine lucrat, afânat, dar lăsat nesemănat, va produce o cantitate de neghină dublă. Aşa o inimă lucrată prin nevoinţă trupească, dar care n-a asimilat poruncile evanghelice, va produce din abundenţă neghina mândriei, a orgoliului şi a desfrâului. Cu cât un teren este mai bine arat şi afânat, cu atât este mai capabil să producă neghină stufoasă şi plină de sevă. Cu cât mai intensă este nevoinţa trupească a călugărului care neglijează poruncile Evangheliei, cu atât va fi mai mare părerea de sine.

Un ţăran care are utilaje agricole bune şi diverse şi care este mândru de ele, dar nu le foloseşte pentru a-şi cultiva pământul, nu face decât să se amăgească, fără a trage vreun folos; la fel ascetul care posteşte, priveghează şi face şi alte nevoinţe, dar nu se conduce după lumina Evangheliei, se înşeală întemeindu-şi speranţele pe nevoinţele sale ascetice.

El nu va aduna nici un fruct, nu va secera nici o bogăţie duhovnicească. Omul care se apucă să-şi lucreze pământul fără a se folosi de utilaje agricole, va depune o muncă grea şi nu va avea rezultate. La fel păţeşte cel ce pretinde că poate dobândi virtuţile fără nevoinţe ascetice; el va lucra fară folos; îşi va pierde timpul care nu se mai întoarce, îşi va irosi puterile fizice şi psihice şi nu va câştiga nimic din toate acestea. Omul care-şi lucrează mereu pământul şi nu seamănă nimic, nu va secera nimic. Aşa şi cel ce se ocupă doar de asceza trupului pierde posibilitatea de a se ocupa de asceza sufletului, de a semăna în inima sa poruncile evanghelice care, la vremea lor, ar produce roade duhovniceşti.

Asceza trupească este necesară pentru a face ogorul inimii apt de a primi seminţele duhovniceşti şi de a produce roade de acelaşi fel. Abandonarea, sau neglijarea nevoinţelor ascetice, face ogorul impropriu pentru a fi semănat şi a rodi. A exagera, şi a-ţi pune toată nădejdea în nevoinţele tale este tot atât de periculoasă, dacă nu mai mult, ca şi abandonarea lor. Părăsirea nevoinţelor ascetice trupeşti îl face pe om asemănător cu un animal, dând frâu liber şi oferind câmp de acţiune

patimilor trupeşti, dar exagerarea lor îl face asemenea dracilor, căci ele favorizează şi întăresc predispoziţia spre patimile sufleteşti. Cei care slăbesc asceza trupească ajung stăpâniţi de lăcomia pântecului, de desfrânare şi mânie în formele lor grosiere. Cei care practică o asceză trupească excesivă, cei ce n-au dreaptă judecată sau îşi pun în ea toate speranţele, cu gândul că-şi fac merite în faţa lui Dumnezeu, cad în mândrie, în părere de sine, în orgoliu, în împietrire, în dispreţ faţă de semeni, bârfindu-i şi judecându-i, în pizmă, în ură, în hulă, în schismă, în erezie, în orbire duhovnicească şi în năluciri drăceşti.

Cântărite la adevărata lor valoare, practicile ascetice sunt instrumente pentru obţinerea virtuţilor, în schimb trebuie să ne ferim de a socoti aceste instrumente drept virtuţi, pentru a nu cădea în orbire sufletească şi a nu ne păgubi de progresul duhovnicesc printr-o falsă apreciere a faptelor creştineşti.

Asceza trupească este necesară chiar şi sfinţilor, care au devenit temple ale Duhului Sfânt, pentru ca nu cumva trupurile lor scăpate din frâu să se întoarcă la mişcările pătimaşe, la sentimente şi gânduri urâte, atât de nepotrivite cu un templu duhovnicesc a lui Dumnezeu, templu "nefăcut de mână omenească". Despre acest lucru mărturiseşte însuşi Sfântul Apostol Pavel: "îmi chinuiesc trupul meu şi îl supun robiei; ca nu cumva, altora propovăduind, eu însumi să mă fac netrebnic" (l Cor. 9, 27).

Sfântul Isaac Sirul spune că renunţarea la post, la priveghere, la liniştea singurătăţii şi la alte nevoinţe trupeşti – folositoare pentru viaţa duhovnicească – în favoarea plăcerii şi odihnei, îi întunecă chiar şi pe bătrâni şi pe îmbunătăţiţi.

Capitolul XXXVI.

XXXVI. RÂVNA FIREASCĂ ŞI RÂVNA DUHOVNICEASCĂ

Un călugăr trebuie cu desăvârşire să se păzească de râvna trupească şi psihică care dă aparenţa exterioară de evlavie, dar care, în realitate, nu-i altceva decât împietrirea şi întunecarea sufletului.

Oamenii din lume, ba chiar şi mulţi călugări, elogiază o asemenea râvnă, fără să-şi dea seama că ea provine din părere de sine şi din mândrie. O laudă ca zel pentru credinţă, pentru evlavie, pentru Biserică, pentru Dumnezeu. Această râvnă constă în tendinţa, mai mult sau mai puţin manifestată, de a-i judeca şi condamna pe alţii pentru greşelile lor de natură morală sau pentru abaterea de la disciplina şi rânduiala bisericească, înşelaţi printr-o concepţie falsă ce o au despre râvnă, aceşti oameni imprudenţi cred că aşa îi imită pe Sfinţii Părinţi şi mucenici, uitând că ei nu sunt nişte sfinţi, ci nişte păcătoşi.

Dacă sfinţii îi mustrau pe cei ce trăiau în păcate şi-n impietate, o făceau la porunca lui Dumnezeu, cu mandat şi inspiraţie de la Sfântul Duh, şi nu după pornirea lor sau după provocarea dracilor. Cel ce se hotărăşte cu de la sine putere să-l blameze pe fratele său, sau să-i facă reproşuri, arată limpede că se consideră mai înţelept şi mai virtuos decât acela, şi că acţionează sub impulsul unei patimi şi într-o stare de orbire sufletească, provocată de gândurile drăceşti. Trebuie să-şi aducă aminte de cuvântul Mântuitorului: “De ce vezi paiul din ochiul fratelui tău şi bârna din ochiul tău nu o iei în seamă? Sau cum vei zice fratelui tău: lasă să scot paiul din ochiul tău şi iată bârna este in ochiul tău? Făţarnice, scoate întâi bârna din ochiul tău şi atunci vei vedea să scoţi paiul din ochiul fratelui tău” (Matei 7, 3-5).

Ce înseamnă bârna din acest citat? înseamnă înţelepciunea trupească groasă ca o bârnă, şi care înlătură de tot puterea de pătrundere dată de Dumnezeu minţii şi inimii omului. Omul călăuzit de către înţelepciunea trupească nu poate în nici un chip să judece nici propria sa stare lăuntrică, nici a altora. Judecata pe care şi-o face sieşi, sau altora, este întemeiată pe cea care o are el despre sine şi despre alţii, văzuţi din exterior prin prisma deformată a înţelepciunii trupeşti. De aceea Cuvântul lui Dumnezeu îl numeşte pe bună dreptate “om cu judecată strâmbă”.

După ce a fost tămăduit prin Cuvântul lui Dumnezeu şi prin Sfântul Duh, un creştin capătă o viziune corectă a stării sale duhovniceşti, precum şi a aproapelui, înţelepciunea trupească, arătându-i semenului “bârna” din ochi, îl tulbură, adesea îl distruge, nu-i poate da nici un

ajutor şi n-are nici cel mai mic efect asupra păcatului. Dimpotrivă, înţelepciunea duhovnicească acţionează exclusiv asupra bolii sufletului aproapelui având milă de el, tămăduindu-l şi salvându-l.

Fără teamă notăm că atunci când s-a dobândit înţelepciunea duhovnicească, neîmplinirile şi greşelile semenului încep a se părea foarte puţin importante, fiind deja răscumpărate de Mântuitorul, şi uşor de tămăduit prin pocăinţă, pe când pentru înţelepciunea trupească păreau deosebit de mari şi serioase. Este evident că fiind ea însăşi o "bârnă" le-a acordat o importanţă atât de mare. înţelepciunea trupească vede în semeni păcate care de fapt nu există; din acest motiv cei care se lasă cuprinşi de un zel exagerat cad adesea în păcatul bârfirii aproapelui şi devin un instrument de joacă pentru spiritele căzute.

Sfântul Pimen cel Mare povesteşte că un călugăr oarecare, cuprins de zelul său, a fost supus ispitei următoare: a văzut pe un alt călugăr culcat peste o femeie. Mult timp s-a luptat cu gândul de a-l opri de la păcat; în sfârşit s-a decis şi i-a lovit cu piciorul zicând: opriţi-vă! Abia atunci şi-a dat seama că erau doi snopi.

Avva Dorotei povesteşte că atunci când el era în mănăstirea Sfântului Sava, un frate a fost cuprins de o râvnă fără discernământ (aceasta aduce întotdeauna suspiciune şi neîncredere faţă de ceilalţi şi predispoziţie înspre fabulaţie) şi l-a bârfit pe un alt frate, îl acuza pe acela că, toată, dimineaţa, a furat smochine din grădină şi le-a mâncat. Egumenul făcând o cercetare a aflat că cel acuzat nici n-a fost dimineaţa în mănăstire, ci a fost trimis de către econom în satul vecin, şi nu s-a întors în mănăstire decât spre sfârşitul Sfintei Liturghii.

Dacă vrei să fii un fiu râvnitor al Bisericii Ortodoxe, să realizezi acest lucru prin împlinirea statornică a poruncilor Evangheliei faţă de semenii tăi. Nu-ţi îngădui să-i bârfeşti. Nu-ţi permite să-i înveţi. Nu-ţi îngădui să-i judeci şi să le faci reproşuri. Toate acestea nu sunt izvorâte din credinţă, ci dintr-o râvnă exagerată, din părerea de sine şi din mândrie. Avva Pimen a fost întrebat: Ce este credinţa? Şi a răspuns: credinţa constă în umilinţă şi în milostivire, adică a te smeri în faţa aproapelui şi a-i ierta toate calomniile şi batjocurile; toate păcatele. Cum pot spune

“zeloşii” lipsiţi de înţelepciune că raţiunea zelului lor stă în credinţă, când ştiu bine că adevărata credinţă, şi prin urmare zelul autentic, trebuie să se manifeste prin smerenie şi milostenie faţă de semeni? Să lăsăm judecata şi purtarea de grijă de alţii, pe seama celor ce trebuie s-o facă.

Cel ce este cuprins de o râvnă falsă, a spus Sfântul Isaac Sirul, suferă de o boală grea. Tu, care crezi că te foloseşti de zel pentru a tămădui infirmităţile altora, ai renunţat la sănătatea propriului tău suflet! Ocupă-te mai bine cu grija de sănătate a propriului tău suflet. Şi dacă vrei să tămăduieşti bolnavii, să ştii că ei au mai întâi nevoie de grijă, decât de vorbe dure. Dar tu, fără a-i ajuta pe alţii, te arunci într-o gravă şi dureroasă boală. Acest fel de zel nu este dovadă de înţelepciune, ci este dovadă de boală sufletească, este semn de micime sufletească şi de ignoranţă, începutul înţelepciunii, celei după Dumnezeu, este blândeţea şi bunătatea; ele sunt pecetea unui suflet mare şi puternic, care gândeşte sănătos şi este în stare să poarte slăbiciunile oamenilor. “Datori suntem noi cei tari, zice Scriptura, să purtăm slăbiciunile celor neputincioşi” (Romani 15, 1); şi încă: “chiar de va cădea un om în vreo greşală, voi cei duhovniceşti îndreptaţi-l pe unul ca acesta cu duhul blândeţii” (Galateni 6, 1).

Intr-altă cuvântare a sa, Sfântul Isaac zice: Nu-l urâţi deloc pe păcătos, căci noi toţi suntem păcătoşi. Dacă pentru dragostea lui Dumnezeu te preocupi de el, atunci varsă lacrimi pentru el. De ce să-l urăşti? Urăşte păcatele lui şi roagă-te pentru el, căci aşa te vei asemăna cu Hristos care nu S-a mâniat pe păcătoşi, ci S-a rugat pentru ei. Nu vezi cum a plâns pentru Ierusalim? Şi noi de multe ori devenim pricină de râs pentru diavoli. De ce să-l urâm pe cel de care-şi bate joc diavolul ca şi de noi? De ce omule îl urăşti pe păcătos? Pentru că nu este aşa de drept ca tine? Unde este dreptatea ta, când tu nu ai dragoste? De ce în loc de a-l condamna nu plângi pentru el? Când un om oarecare îşi închipuie că face o judecată dreaptă asupra faptelor păcătoşilor, sub acest pretext ajunge să se mânie pe ei şi să acţioneze în necunoştinţă de cauză.

Nu este o mai mare nenorocire ca părerea de sine. Aceasta alungă smerenia. Este o mare pacoste pentru un călugăr predispoziţia de a-i

învăţa pe alţii, fără să i se fi cerut acest lucru. Atunci când eşti solicitat să dai un sfat, sau să-ţi exprimi opinia, ori refuză, ca şi cum n-ai şti nimic, sau, în caz de mare necesitate, vorbeşte cu o extremă precauţie şi modestie, ca să nu devii victima mândriei şi orgoliului, nici să-l răneşti pe aproapele tău printr-un cuvânt aspru nelalocul lui.

Dacă, si ca răsplată pentru truda ta în grădina poruncilor lui Dumnezeu, vei simţi în sufletul tău un zel dumnezeiesc, acesta te va determina să fii tăcut şi smerit în prezenţa altora, să-i iubeşti, să le arăţi afecţiune şi compasiune, cum spune Sfântul Isaac Sirul.

Zelul dumnezeiesc este foc care nu încălzeşte sângele, ci linişteşte frământarea şi o aduce la o stare de linişte. Zelul inspirat de înţelepciunea firească este întotdeauna însoţit de o înfierbântare a sângelui şi de o invazie de gânduri şi de imagini. Consecinţele unui zel orb şi ignorant, dacă aproapele i se împotriveşte, sunt în mod obişnuit ura împotriva acestuia şi dorinţa de răzbunare sub diferite forme; şi dacă ne supunem acestui zel, ni se umple inima de o mândră autosatisfacţie şi de o amplificare a mândriei şi a părerii de sine.

Capitolul XXXVII.

XXXVII. DESPRE MILOSTENIE

Un călugăr începător nu trebuie să facă milostenie materială cu săracii, decât în cazuri deosebite când trebuie să-şi ajute semenul care n-are alte mijloace de a fi ajutat. Pentru creştinii din lume este o virtute să-i ajute pe săraci, pentru că această virtute corespunde cu modul lor de viaţă.

Călugării experimentaţi, acei care au dobândit darul discernământului şi au fost chemaţi la această slujire de către Dumnezeu, pot face milostenie cu săracii. Ei sunt chemaţi să facă acest lucru ca o datorie, recunoscând că sunt instrumente ale Providenţei divine, că au primit mijloacele necesare să facă binele, că ei înşişi sunt mai folosiţi decât cei pe care îi ajută.

Călugărul începător care face milostenie din proprie iniţiativă este pe cale de a fi cuprins de slavă deşartă şi va cădea în părerea de sine. Dacă

ai o seamă de lucruri în plus, împarte-le înainte de a veni la mănăstire. Aşa ne cer poruncile evanghelice. Domnul i-a zis tânărului care dorea să ajungă desăvârşit: “Dacă voieşti să fii desăvârşit, du-te, vinde averea ta, dă-o săracilor şi vei avea comoară în cer; după aceea, vino şi urmează-Mi” (Matei 19,21). împărţirea averilor trebuie făcută înaintea luării crucii. Atâta vreme cât ne păstrăm bunurile noastre, este imposibil să ne luăm şi să ne purtăm crucea (Luca 14, 33); crucea va fi mereu aruncată de pe umeri şi înlocuită de bogăţiile noastre; credinţa noastră în Dumnezeu, şi vederea lui Dumnezeu prin credinţă, vor fi distruse de către încrederea în bogăţiile noastre, şi de către atenţia ce le-o acordăm.

Sfinţii mucenici şi călugări s-au străduit să împlinească cu stricteţe această poruncă, înainte de a-şi începe lupta duhovnicească. Primii îşi împărţeau averile înainte de a merge la chinuri, iar dacă nu aveau timp, după porunca lui Dumnezeu, dădeau această dispoziţie apropiaţilor şi prietenilor. Călugării făceau exact acelaşi lucru înainte de a-şi începe martiriul lor duhovnicesc. Lupta călugărească este, în adevăratul sens al cuvântului, un martiriu, chiar dacă-i nevăzut, pentru cel ce se luptă după rânduială. Să ne împărţim bunurile înainte de a intra în mănăstire; să ne pecetluim cu un dar material – pe tărâm material este una dintre cele mai mari virtuţi – viaţa noastră în mijlocul oamenilor. Dar pentru cel ce a intrat deja în mănăstire, un alt fel de milostenie se cere: milostenia nematerială. Ea stă în a nu-i judeca pe oameni când păcătuiesc, în a-i ierta, în a nu-i împărţi în buni şi răi: o asemenea atitudine este întotdeauna legată de smerenie. Mândria uzurpă în favoarea omului ceea ce-i aparţine lui Dumnezeu.

Milostenia sufletească constă în a nu răsplăti răul cu rău, ci a răsplăti răul cu bine. Ea constă în iertarea tuturor insultelor şi ofenselor pe care ni le fac oamenii şi cât stă din noi, a le primi ca binefaceri ce ne curăţesc de întinăciunea păcatului. Pe scurt, milostenia călugărească stă în a-L urma pe Hristos, adică a-I împlini cu grijă poruncile, a purta crucea Sa, altfel spus a suporta cu inimă bună toate suferinţele pe care Providenţa dumnezeiască ni le trimite, pentru mântuirea noastră, în timpul pelerinajului nostru pământesc. Nu se poate una fără alta: nu-L poţi urma pe Hristos fără a-I purta crucea şi fără a recunoaşte în ea dreptatea divină a Noului Aşezământ.

Pentru un călugăr înaintat şi care a fost chemat de către Dumnezeu la această slujire, mila sufletească presupune să-l înveţe pe aproapele său cuvântul lui Dumnezeu. După învăţătura Sfinţilor Părinţi milostenia sufletească este superioară milosteniei materiale, după cum sufletul este superior trupului. Pentru a face milostenie materială, trebuie să aduni bunuri; pentru a face milostenie sufletească trebuie să aduni bogăţie duhovnicească, adică să-L cunoşti pe Hristos.

Dacă într-un fel sau altul, după intrarea în mănăstire ai dobândit anumite bunuri, grăbeşte-te să le transformi în bogăţie cerească, încredinţează-le superiorului sau unei persoane de încredere, pentru a le împărţi. Pentru a nu-ţi pune în pericol sufletul nu-ţi este îngăduit să le împărţi singur, după capul tău. După ce ai dat aceste bunuri la cel ce ai crezut de cuviinţă, să nu-l suspectezi, nici să-l controlezi: încredinţând această sarcină conştiinţei lui, nu mai purta nici o grijă, nici nu face presupuneri care sunt păgubitoare pentru sufletul tău. Tu ţi-ai făcut datoria şi nu mai este atribuţia ta să ştii cum mandatarul tău îşi împlineşte obligaţia: "Pentru stăpânul său stă sau cade" (Romani 14, 4)

Capitolul XXXVIII.

XXXVIII. DESPRE SĂRĂCIE

Dacă cineva a intrat în mănăstire şi a luat jugul uşor al lui Hristos (Matei 11, 30), trebuie neapărat să trăiască în sărăcie, mulţumindu-se cu strictul necesar şi să se păzească de lucrurile de prisos, atât în ce priveşte veşmintele, cât şi mobilierul chiliei. Comoara şi bogăţia călugărului trebuie să fie Domnul lisus Hristos. înspre El trebuie să fie întoarsă mereu privirea minţii şi inimii noastre; în El trebuie să ne punem nădejdea; în El trebuie să ne punem încrederea; vom deveni tari prin credinţa noastră în El.

Este cu neputinţă pentru un călugăr care posedă bunuri să aibă o atare stare de spirit, însuşi Domnul ne-a poruncit să nu adunăm bunuri: "Nu vă adunaţi comori pe pământ, unde molia şi rugina le strică şi unde furii le sapă şi le fură. Ci adunaţi-vă comori în cer, unde nici molia, nici rugina nu le strică, unde furii nu le sapă şi nu le fură" (Matei 6, 19-20).

După ce a enunţat această poruncă, Mântuitorul ne arată şi care este raţiunea ei zicând: "Căci unde este comoara ta, acolo va fi şi inima ta (Matei 6, 21). Nu puteţi să slujiţi lui Dumnezeu şi lui mamona" (Matei 6, 24).

Dacă un călugăr are bani, sau ceva obiecte preţioase, atunci fara să vrea, şi pentru că această lege este în mod necesar irezistibilă, nu-şi va pune nădejdea în Dumnezeu, ci în bunurile sale. Iar de nu se va încrede în ele îşi va găsi tărie; în acestea va vedea mijlocul de a evita necazurile ce intervin în cursul vieţii pământeşti; asupra lor se va concentra iubirea lui, mintea şi inima lui, toată fiinţa lui. Inima celui ce este legată de lucruri materiale se împietreşte şi îşi pierde sensibilitatea duhovnicească: ea devine nesimţitoare ca o piatră. Idolatria duce la respingerea lui Dumnezeu. Omul legat orbeşte de bunurile sale va culege roadele rătăcirii sale: moartea îl va lua din mijlocul bogăţiilor sale pe neaşteptate. Banii şi hambarele pline, în care/şi-a pus nădejdea le va lăsa la alţii fără să-i fi adus vreun folos pământesc, dar după ce l-au despărţit de Dumnezeu (Luca 12, 15-22).

Duhul Sfânt îl plânge pe omul înşelat de bunurile pământeşti şi care intră în veşnicie foarte sărac sufleteşte. El zice: "Iată omul care nu şi-a pus pe Dumnezeu ajutorul lui, ci a nădăjduit în mulţimea bogăţiei sale şi s-a întărit întru deşertăciunea sa" (Ps. 51, 5-6). O legătură sentimentală de bunurile trecătoare duce în străfundul sufletului la respingerea lui Dumnezeu, lucru care se va manifesta la momentul potrivit. Din istorisirile următoare se va vedea acest adevăr.

Un preot, cu numele de Pavel, trăia într-un munte pustiu, pentru a scăpa de prigoana idolatrilor. Avea la el şi o cantitate apreciabilă de aur. Cinci fecioare, călugăriţe fugite şi ele din cauza persecuţiilor, s-au adunat în jurul lui. Ele străluceau de virtuţi şi erau pline de mireasma Duhului Sfânt. Locuind alături de preotul Pavel, se nevoiau dimpreună cu el împlinind poruncile lui Dumnezeu şi rugându-se. Un om oarecare, rău intenţionat, aflând de ascunzişul lor, l-a informat pe mai-marele magician de la curtea regilor perşilor, Sapor, că un preot creştin are mult aur, şi este ascuns în munte, dimpreună cu cinci călugăriţe.

Dacă tu doreşti să pui mâna pe acest aur, i-a zis delatorul mai-marelui magilor, porunceşte ca preotul şi călugăriţele să fie arestaţi şi aduşi în faţa Sa pentru a fi judecaţi. Apoi când ei vor refuza să-şi renege credinţa, le vei putea tăia capetele şi le vei lua aurul.

Magul i-a urmat sfatul. A dat poruncă, ca preotul cu aurul şi cu călugăriţele să se prezinte în faţa lui pentru a fi judecat. Preotul i-a zis atunci: de ce mi-ai luat averea, nefiind eu cu nimic vinovat înaintea ta? Magul i-a răspuns: pentru că eşti creştin şi n-asculţi de dispoziţiile regelui. Preotul a continuat: Domnule, porunceşte-mi ceea ce voieşti! Magul i-a zis: dacă tu te vei închina Soarelui, poţi să-ţi iei banii şi să pleci unde vrei. Pavel şi-a privit aurul şi a zis: voi face ceea ce îmi porunceşti. Şi, acolo pe câmp, a adorat Soarele, a mâncat hrană închinată idolilor şi a băut sânge de la jertfe. Magul văzând că planul nu i-a reuşit, a spus: dacă le vei convinge şi pe călugăriţe să se închine Soarelui, ca şi tine, să se mărite şi să se dedea plăcerilor, vei putea să-ţi iei aurul şi tinerele, şi să mergi cu ele unde vrei. Preotul s-a îndreptat către călugăriţe şi le-a zis: Magul mi-a luat averea şi vă porunceşte să împliniţi voia regelui. Eu deja am adorat Soarele şi am mâncat bucate oferite idolilor: vă poruncesc să faceţi acelaşi lucru.

Ca şi cu o singură gură, călugăriţele au exclamat: nenorocitule! Nu-ţi este de ajuns pierderea ta? Cum cutezi să vorbeşti cu noi? Ai devenit un al doilea Iuda şi, ca şi el, l-ai trădat pe Domnul şi învăţătorul tău, dându-L spre moarte. Iuda şi-a luat aurul şi s-a spânzurat. Şi tu, om blestemat, ai devenit un al doilea Iuda. Pentru iubirea de arginţi ţi-ai pierdut sufletul şi ai uitat de acel bogat, care, adunând multe bogăţii, a zis sufletului său: "Suflete, ai multe bunătăţi strânse pentru mulţi ani; odilineşte-te, mănâncă, bea, veseleşte-te. Iar Dumnezeu i-a zis: Nebune! In această noapte vor cere de la tine sufletul tău. Şi cele ce ai pregătit ale cui vor fi?" (Luca 12, 19-20). Noi îţi spunem, în faţa lui Dumnezeu, că şi tu vei păţi la fel: ca şi Iuda, şi ca bogatul fără de minte. Vorbind astfel, l-au scuipat în faţă pe apostat.

La porunca magului călugăriţele au fost biciuite îndelung şi cu cruzime, în timpul loviturilor ele strigau: noi îl adorăm pe Domnul nostru Iisus

Hristos şi n-ascultăm de porunca regelui, în ce priveşte, ce ai de făcut, fă.

Magul, care voia în orice chip să pună mâna pe aur, i-a poruncit lui Pavel ca, cu propriile sale mâini, să le taie fecioarelor capetele, gândind că va refuza să facă lucrul acesta şi-i va lua aurul.

Auzind acestea, blestematul Pavel şi-a privit din nou aurul, şi i-a zis magului: ceea ce-mi poruncesc să fac, voi face. A luat o sabie şi s-a apropiat de călugăriţe. Călugăriţele, scârbite i-au zis: om blestemat! Până ieri ne-ai fost păstor, iar acum ai devenit lup. Aceasta-i învăţătura pe care ni-o dădeai zilnic, când ne cereai să murim de bună voie pentru Hristos? Tu n-aveai cea mai mică dorinţă de a suferi pentru El şi fără nici o ezitare L-ai negat. Unde este Sfântul Trup şi Sânge pe care l-am primit din mâinile tale murdare? Să ştii că sabia ce o ţii în mâini este pentru noi poarta vieţii veşnice. Noi mergem la Stăpânul nostru Hristos; dar tu, cum ţi-am prezis, în curând te vei spânzura şi vei deveni fiu al iadului, ca şi Iuda. Spunându-i acestea şi încă câteva lucruri, au început a se ruga.

Pavel le-a tăiat capetele. Atunci magul i-a zis: nici un creştin n-a ascultat de rege ca şi tine. De aceea nu-ţi pot da drumul fără un ordin special al suveranului. Când îi voi relata, şi el va afla ce ai făcut tu, te va recompensa cu mari onoruri. Acum bucură-te cu noi şi rămâi într-o odaie ce ţi se va arăta. Mâine voi vorbi cu regele despre tine. Apostatul a răspuns: “Să fie după cuvântul tău”.

Peste noapte magul şi-a trimis în secret slugile să-l ştranguleze pe Pavel cu o funie, în odaia pe care i-o pusese la dispoziţie. Dimineaţa, ca şi cum n-ar fi ştiut, s-a dus să-l viziteze. L-a găsit spânzurat, şi acuzându-l de sinucidere, a poruncit să fie aruncat înspre hrană câinilor, afară din cetate. Iar aurul i-a rămas lui (Vieţile părinţilor deşertului din Orient, cap. 16, Avignon, 1764).

Un călugăr ce duce o viaţă de reculegere şi cumpătare, şi care discerne în el însuşi păcatele şi căderea neamului omenesc, uşor va sesiza că atunci când primeşte, dintr-un motiv oarecare, un obiect valoros sau o sumă mare de bani, inima sa imediat îşi pune nădejdea în aceste bunuri,

şi încrederea în Dumnezeu scade. Dacă nu-i atent, în curând se va lega de aceste bunuri materiale. Aplecarea şi ataşamentul de bogăţii uşor se transformă în patimă, inima încet se leapădă de Hristos, chiar dacă buzele continuă să-L mărturisească, chemându-L în rugăciuni şi propovăduindu-I învăţătura.

Când un păcat de moarte începe să-l stăpânească pe om, celelalte patimi se liniştesc; diavolii nu-l mai hărţuiesc cu atacuri şi ispite, ci ascund în inima lui, ca un tezaur preţios, ca un zălog al pieirii, patima de moarte care l-a atins. Un om rănit mortal de către un păcat ascuns în inimă şi târât de acesta pînă la porţile iadului, în faţa celorlalţi apare adesea ca un sfânt, aşa cum era Pavel mai sus pomenit pentru călugăriţe. Cel ce vrea să-şi pună nădejdea şi iubirea în Dumnezeu, trebuie să se străduiască să rămână sărac, şi să-şi folosească banii şi obiectele primite pentru a-şi câştiga comoară în ceruri (Luca 16, 9).

Inceputul tuturor bunătăţilor duhovniceşti este credinţa în Hristos şi în Evanghelie; o credinţă vie, dovedită în împlinirea poruncilor Evangheliei prin fapte. Şi atunci în mod firesc "iubirea de argint este rădăcina tuturor relelor şi cei ce au poftit-o cu înfocare au rătăcit de la credinţă, şi s-au străpuns cu multe dureri" (I Tim. 6, 10).

Capitolul XXXIX.

XXXIX. DESPRE SLAVA DEŞARTĂ

Slava deşartă, ca şi zgârcenia şi lăcomia, distruge credinţa din inima omului; ca şi zgârcenia şi lăcomia, slava deşartă face inima omului inaptă pentru credinţa în Hristos, pentru mărturisirea lui Hristos. "Cum puteţi voi să credeţi, zice Domnul căpeteniilor poporului evreu din vreme a Sa, când primiţi slavă unii de la alţii, şi slava care vine de la unicul Dumnezeu nu o căutaţi? (Ioan 5, 44). De multe ori printre căpeteniile iudeilor erau oameni care credeau în Hristos, dar, evanghelistul ne spune că "nu mărturiseau din pricina fariseilor, ca să nu fie izgoniţi din sinagogă; Căci au iubit slava oamenilor mai mult decât slava lui Dumnezeu" (Ioan 12,42-43). Iudeii dăduseră o hotărâre conform căreia era interzis pentru cel ce mărturisea că Domnul Hristos

era Mesia cel proorocit, să ia parte la adunările din sinagogă (cf. Ioan 9, 22).

Slava deşartă se hrăneşte din laudele oamenilor şi din avantajele dobândite prin înţelepciunea trupească, stimulată de starea noastră căzută. Se hrăneşte din bogăţii, din descendenţa nobiliară, din titlurile strălucitoare cu care se împopoţonează cei ce slujesc lumii şi fac totul pentru a-i plăcea acesteia, dintr-alte onoruri deşarte. Prin natura sa, slava pământească şi omenească se opune în mod direct slavei lui Dumnezeu. Originea slavei deşarte, şi căile care duc la ea, sunt cu totul altele decât originea slavei dumnezeieşti şi căile care duc la aceasta. Slava deşartă şi ambiţia au ca origine o falsă apreciere a opiniilor oamenilor şi a puterii lor, amândouă acestea fiind deşarte şi trecătoare, nestatornice şi nesemnificative. Calea urmată de cel ce caută slava omenească stă într-un efort continuu de a plăcea oamenilor, şi de a-i lăuda. Că această complezenţă omenească este dreaptă sau nu, că este legală sau ilegală, are mai puţină importanţă pentru cel ce râvneşte slava omenească; important este să-şi atingă scopul!

Originea dorinţei după slava care vine de la Dumnezeu şi a elanului pentru ea, se află într-o credinţă vie în atotputernicia lui Dumnezeu şi în negrăita Lui bunătate faţă de omul căzut. Datorită pocăinţei şi împlinirii poruncilor Evangheliei, omul căzut se poate împăca cu Dumnezeu şi poate dobândi în faţa Lui – ne exprimăm în felul acesta pentru a fi mai bine înţeleşi – o "bună reputaţie", cum spune în Scriptură de către Dumnezeu omul ale cărui fapte au fost plăcute ochilor Săi: "bine slugă bună şi credincioasă, peste puţine ai fost credincioasă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria Domnului tău" (Matei 25, 23). Datorită acestei origini a slavei care vine de la Dumnezeu, omul care doreşte să o dobândească se străduieşte fără încetare să placă lui Dumnezeu, să-L urmeze pe Domnul purtându-şi crucea, să placă aproapelui său în ceea ce este îngăduit şi prescris de către poruncile Evangheliei.

O asemenea amabilitate nu-i satisface deloc pe fiii veacului acestuia, ba chiar le provoacă indignare căci ceea ce caută şi aşteaptă ei este o satisfacere nelimitată a patimilor şi a orbirii lor sufleteşti; ca şi recompensă pe omul ce-i laudă pe alţii, dar care, în realitate este

vrăjmaşul lui Dumnezeu şi al binelui adevărat al aproapelui său, îl răsplătesc cu slava pământească.

“Dacă-Mi slujeşte cineva, zice Domnul, să-Mi urmeze, şi unde sunt Eu, acolo va fi slujitorul Meu. Dacă-Mi slujeşte cineva, Tatăl Meu îl va cinsti” (Ioan 12, 26). Printre principiile morale ale Domnului Iisus Hristos şi printre trăsăturile care-I exprimă sfânta Sa personalitate, este şi refuzul slavei care vine de la oameni. A spus-o El însuşi: “Slavă de la oameni nu primesc ” (Ioan 5,41). Chiar dacă este Regele regilor, “împărăţia Lui nu este din lumea aceasta” (Ioan 18,36). Atunci când poporul a vrut să-L proclame rege, S-a retras într-un munte pustiu, învăţându-ne şi pe noi, cum spune fericitul Teofilact al Bulgariei, să fugim de onoruri şi de slavă.

Atunci când după Cina cea de taină, ucenicii i-au zis Domnului: “Acum ştim că Tu ştii toate şi nu ai nevoie ca să Te întrebe cineva. De aceea credem că ai ieşit de la Dumnezeu”, Domnul nu S-a bucurat de aceste cuvinte, care exprimau o laudă omenească. Dimpotrivă, ştiind că, peste puţin, ucenicii Săi vor fi cuprinşi de laşitate, şi vrând să le arate că omul nenăscut din nou nu se poate baza pe firea sa căzută, capabilă de fapte imprevizibile, le-a răspuns: “Acum credeţi? Iată vine ceasul, şi a şi venit, ca să vă risipiţi fiecare la ale sale şi pe Mine să Mă lăsaţi singur” (Ioan 16, 30-32).

Asumându-Şi firea omenească, prin suferinţe şi prin Cruce Hristos a intrat în slava Sa, pe care ca şi Dumnezeu a avut-o întotdeauna. Noi trebuie să-L urmăm pe Hristos: împlinindu-I poruncile şi îndurând toate necazurile care ne parvin, vom fi vrednici să ne împărtăşim şi de slava Lui în veacul acesta şi în cel ce va să vină. Hristos “S-a deşertat pe Sine, chip de rob luând, făcându-Se asemenea oamenilor, şi la înfăţişare aflându-Se ca un om, S-a smerit pe Sine, ascultător făcându-Se până la moarte, şi încă moarte pe Cruce. Pentru aceea, şi Dumnezeu L-a preaînălţat şi I-a dăruit Lui nume, care este mai presus de orice nume; Ca întru numele lui Iisus tot genunchiul să se plece, al celor cereşti şi al celor pământeşti şi al celor de dedesupt. Şi să mărturisească toată limba că Domn este Iisus Hristos, întru slava lui Dumnezeu-Tatăl” (Filipeni 2, 7-11).

La fel şi noi trebuie să ne smerim cu trupul şi cu sufletul pentru a deveni părtaşi slavei lui Hristos în lumea aceasta şi-n cea viitoare. Arvuna slavei pe care Dumnezeu-Omul o dă ucenicilor Săi în timpul călătoriei pământene constă în diferitele daruri ale Duhului Sfânt; în veacul viitor slava lui Dumnezeu îi va cuprinde pe ucenicii lui Hristos atât în exterior cât şi în interior în mod deplin şi cu o măreţie care depăşeşte puterea de exprimare a omului (cf. l Cor. 2, 9).

Din acest motiv Sfinţii noştri Părinţi, sfinţii călugări, se străduiau să fugă, ca de o otravă mortală, de tot ceea ce duce la mândrie şi pricinuieşte slavă omenească, însăşi Providenţa divină nu le îngăduie aleşilor lui Dumnezeu, cum se poate vedea limpede în vieţile sfinţilor, să trăiască în desfătări, în belşug şi-n slava omenească, pe parcursul vieţii lor pământeşti, întotdeauna ei au suportat nenumărate necazuri, venite cu voie sau fără de voie. Aşa cum dulciurile vatăma stomacul, dacă sunt folosite mereu, aşa slava omenească neamestecată cu suferinţele întunecă sufletul. După cum iarba şi grâul se ofilesc şi seacă, viermii se înmulţesc în fructe, dacă timpul este mereu frumos şi secetos, la fel o constantă fericire pământească slăbeşte virtuţile omului şi face să se nască în inimă părerea de sine, aroganţa şi poftele trupeşti.

Sfântul Isaac Sirul zice: “Este foarte puţin probabil să se afle un om care să poată rezista onorurilor, ba cred că nu există nici unul: şi lucrul acesta se întâmplă din predispoziţia omului spre nestatornicie”. S-a demonstrat practic că această predispoziţie duce la schimbări neaşteptate. De aceea Dumnezeu a pregătit pentru slujitorii Săi o slavă veşnică şi neschimbătoare în ceruri, nedorind ca ei să fie mereu onoraţi în lumea aceasta, nestatornică şi schimbătoare, cu consideraţii deşarte şi efemere. Lucrul acesta îl spune preafericitul Simeon Metafrast în Viaţa lui Eustachie Plachida (20 septembrie). Sfinţii, pe care Dumnezeu i-a chemat la o slujire înaltă în Biserică datorită deosebitei capacităţi naturale şi maturităţii spirituale, au fost în mod deosebit supuşi la prigoniri, la umiliri, la împotriviri, la mânie, la suferinţă. Pentru a ne convinge este suficient să citim vieţile lui Atanasie cel Mare, Grigorie Teologul, Vasile cel Mare, Ioan Gură de Aur şi ale altor luminători ai Bisericii. Necazurile ce i-au lovit i-au ferit de pericolul sufletesc care le-

ar fi putut veni uşor datorită rangului înalt şi onorurilor omeneşti la care erau avizaţi.

“Ia aminte cu grijă la tine însuţi, a zis Sfântul Isaia Pustnicul, pentru a înlătura dorinţa de putere, de onoruri, de mărire şi de laudă; fugi de ele ca de ciumă, ca de moarte şi de pierdere a sufletului, ca de chinurile veşnice”. Dacă cineva este atent asupra lui însuşi şi asupra omenirii, nu se poate să nu fie convins de dreptatea pe care o au sfinţii anahoreţi; este imposibil să nu bagi de seamă că alergarea după slava şi onorurile omeneşti îl îndepărtează pe un călugăr de calea cea strâmtă a mântuirii, trasată de Domnul Hristos şi bătătorită de toţi cei ce L-au urmat. Mai mult, chiar învăţătura despre calea cea strâmtă şi cu chinuri devine străină, bizară, fără sens pentru cei ce sunt atraşi de slava omenească. Ei se smintesc, ca şi fariseii, cei iubitori de lumea aceasta, de calea cea strâmtă şi de cei ce o propovăduiesc, se smintesc de învăţătura Domnului asupra lepădării de tine însuţi. Dar Mântuitorul ne-a dat-o ca un remediu şi ca o mângâiere indispensabilă, pe acest pământ de exil şi orbire, pentru a ne elibera de minciună şi de cei ce ne-au dus în robie, şi care continuă să ne ducă, cu ajutorul minciunii (cf. Luca 16, 14).

Nu există altă cheie, care ne poate deschide uşa împărăţiei Cerurilor, decât crucea lui Hristos. Dumnezeu dăruieşte această cheie celor ce caută sincer să intre întru împărăţia Sa; ba chiar ei se străduiesc să o obţină, şi se bucură şi tresaltă atunci când o primesc ca o arvună a fericirii veşnice.

Sfântul Simeon Noul Teolog a spus: “Cel care cu o credinţă nestrămutată a renunţat la lumea aceasta şi la tot ce-i aparţine ei, crede că Dumnezeu este bun şi de oameni iubitor, că El îl primeşte pe cel ce vine la Sine cu pocăinţă, că El îşi cinsteşte slujitorul prin batjocuri, că El îi îmbogăţeşte prin sărăcie, că-l preamăreşte prin jigniri şi umilinţe şi prin moarte, că-l face să ia parte şi să moştenească viaţa veşnică. Credinciosul doreşte, ca un cerb însetat, să se urce pe aceste trepte înspre principiul cel nemuritor şi suprem ca pe o scară pe care se urcă şi coboară îngerii. La capătul acestei scări se află Dumnezeu prietenul oamenilor, aşteptând de la noi nevoinţele ascetice potrivite puterilor noastre, nu pentru că El S-ar bucura văzându-ne suferind, ci pentru că

vrea să ne dea răsplata ca o plată meritată” (Sf. Simeon Noul Teolog, Capete practice şi teologice).

Fraţi prea iubiţi, să fugim de mândrie şi de ambiţie; acestea nu sunt altceva decât refuzul Crucii lui Hristos. Cine refuză Crucea lui Hristos îl tăgăduieşte pe Hristos: “Cel ce nu-şi poartă crucea sa şi nu vine după Mine nu poate să fie ucenicul Meu” (Luca 14, 27), a spus Domnul. Oameni decăzuţi! Noi nu-L putem cunoaşte şi mărturisi sincer şi concret pe Hristos, dacă lucrul acesta nu-l facem de pe înălţimea crucii, după ce ne-am recunoscut şi mărturisit căderea noastră şi necesitatea căii Crucii pentru a ajunge în cer şi-n fericirea veşnică. Să fugim de orice ocazie de mândrie şi glorie omenească, aşa cum au fugit sfinţii noştri Părinţi, pentru a nu ne pierde interesul faţă de învăţătura lui Hristos şi să nu ajungem morminte văruite, creştini pe dinafară, dar apostaţi în realitate.

Este suficient un firicel de praf în ochi pentru a ne tulbura vederea: o legătură, nesemnificativă în aparenţă, privează mintea noastră de o dreaptă judecată, influenţează şi modifică felul nostru de a gândi. Părinţii care erau puternici cu duhul şi cu trupul se temeau de cel mai mic păcat, de cea mai mică îndepărtare de învăţătura Evangheliei. Cu atât mai mult nouă celor slabi cu duhul şi cu trupul, trebuie să ne fie frică de un păcat care caută un refugiu şi un aliat sigur în neputinţa noastră; până ce pătrunde în noi, el ia aspectul unei bagatele neînsemnate, dar, odată instalat, se transformă într-un adevărat monstru.

Nu fara motiv Sfinţii Părinţi erau de o extremă simplitate în îmbrăcăminte, în mobilierul din chilie, în clădirile mănăstireşti şi chiar în construirea şi împodobirea bisericilor. Gândul şi inima unui om slab se conformează cu condiţia sa exterioară; lucrul acesta nu-l înţeleg ce-i fără experienţă şi neatenţi. Dacă monahul poartă haine strălucitoare, dacă chilia este mobilată cu grijă, cu gust şi cu rafinament, dacă, la fel, bisericile mănăstirilor lor sunt somptuoase, strălucind de aur şi de argint şi înzestrate cu veşmântare bogate, sufletul lui va fi, cu siguranţă, mândru, plin de aroganţă şi de autosatisfacţie, lipsit de căinţă şi de conştiinţa păcătoşeniei sale. Imbătat de o desfătare vanitoasă, socotită bucurie duhovnicească, un asemenea suflet rămâne în întuneric, în învârtoşare şi în moarte, părându-i-se că se află în mijlocul unei

sărbători triumfale. Dimpotrivă, până când hainele ce le poartă un călugăr sunt simple până când trăieşte în chilie ca un călător, ca într-un cort, sau într-o colibă, şi câtă vreme în această colibă nu se află decât lucrurile strict necesare; până ce biserica îi serveşte ca loc de rugăciune, de mărturisire a păcatelor şi de plâns, fără a-l distrage şi a-l împrăştia prin splendoarea sa; atâta vreme sufletul său se umple de umilinţa ce emană din atmosfera înconjurătoare, se îndepărtează de tot ce este material, iar gândurile şi simţămintele îl poartă în eternitatea cu care toţi oamenii inevitabil se confruntă.

Un asemenea suflet se străduieşte să-şi pregătească la timp un loc favorabil în veşnicie, prin pocăinţă şi împlinirea poruncilor Evangheliei, în chilia sa modestă, mobilată simplu, omul simplu din popor intră pe picior de egalitate cu domnul cel mare; dar omul simplu nu mai are acces într-o chilie aranjată cu rafinament, căci prin venirea lui ar putea deranja mediul ambiant, în persoana omului simplu şi sărac, dar adeseori bogat în credinţă, Hristos este alungat (cf. lacov 2, l-6).

Vanitatea întunecă sufletul; şi mai periculoasă decât ea este slava care vine de la oameni. Când un călugăr este preamărit de către copiii veacului acestuia şi de către înţelepciunea acestei lumi, este un semn că el este un vas lepădat de Dumnezeu, pentru că, dimpotrivă, batjocurile şi persecuţiile din partea oamenilor sunt un semn sigur că monahul este ales de Dumnezeu. Şi unul şi altul sunt pomeniţi de Domnul însuşi: “Vai vouă, zice El, când toţi oamenii vă vor vorbi de bine. Căci tot aşa făceau proorocilor mincinoşi părinţii lor”. Dimpotrivă “Fericiţi veţi fi când oamenii vă vor urî pe voi şi vă vor izgoni dintre ei, şi vă vor batjocori şi vor lepăda numele voastre ca rău din pricina Fiului Omului. Bucuraţi-vă în ziua aceea şi vă veseliţi, că, iată, plata voastră multă este în cer; pentru că tot aşa făceau proorocilor părinţii lor” (Luca 6, 26; 22-23).

Să urmăm sfaturile pustnicilor sfinţi amintiţi mai înainte. Dar dacă, după voia lui Dumnezeu, un călugăr trebuie să poarte sarcina demnităţii lor şi onorurilor pământeşti, să se roage cu stăruinţă şi cu lacrimi pentru ca măririle pământeşti să nu-i influenţeze mintea, ca ele să nu-i strecoare mândria în suflet, ca ele să nu-l facă să-şi privească de sus semenii, împotriva acestor lucruri Domnul i-a pus în gardă pe ucenicii Săi şi

continua să o facă, când le-a zis: “Vedeţi să nu dispreţuiţi pe vreunul din aceştia mici, că zic vouă; Că îngerii lor, în ceruri, pururea văd faţa Tatălui Meu, Care este în ceruri. Căci Fiul Omului a venit să caute şi să mântuiască pe cel pierdut” (Matei 18, 10-ll). El şi-a vărsat preţiosul sânge pentru toţi oamenii şi pentru fiecare dintre ei şi a fixat un preţ mic, identic şi egal pentru toţi, atribuindu-le fiecăruia o importanţă unică şi egală (cf. l Cor. 6, 20).

Capitolul XL.

XL. DESPRE PIZMĂ

Căderea omului este o taină de nepătruns. Prin propriile sale puteri omul nu o poate cunoaşte, pentru că o consecinţă a căderii este şi întunecarea minţii, care-l împiedică de a privi în profunzime şi în întuneric. Aşa se face că pe de-a-ndoaselea, starea de cădere ni se pare o stare de triumf şi pământul pribegiei ca o şansă extraordinară de progres şi de bucurie. Dar, încetul cu încetul, Dumnezeu le dezvăluie asceţilor, care-L slujesc sincer şi din toată inima, taina căderii.

Ce privelişte înspăimântătoare, fraţilor, ni se prezintă atunci când misterul se dezvăluie! Cum să nu te cuprindă fiorii atunci când, la porunca lui Dumnezeu, adâncurile iadului se descopăr în profunzimea inimii noastre! Cum să nu te cutremuri atunci când neputinţa noastră este dovedită prin mii de experienţe amare! Cum să nu te cuprindă fiorii la gândul că un anumit păcat de moarte poate multă vreme sta ascuns în cotloanele inimii şi apoi, dintr-o dată, apare şi-l pierde pe om pentru totdeauna! Totuşi este adevărat că cel ce are frică de păcat şi nu se încrede, în sine riscă mai puţin să cadă. De aceea, dorind să-i fac pe fraţii mei preaiubiţi să înţeleagă secretul diversificării păcatului, cu scopul de a se feri de el, vă voi arăta aici ravagiile teribile şi nevăzute pe care le face pizma în suflet.

“Dumnezeu este iubire” (l Ioan 4, 8), spune Sfântul Ioan Teologul; în consecinţă a respinge dragostea – şi aceasta este pizma – înseamnă a-L respinge pe Dumnezeu. Dumnezeu se retrage de la omul pizmaş, îl lipseşte de harul Său, se desparte radical de el, îl lasă în moarte

spirituală, dacă nu se pocăieşte la timp şi nu se tămăduieşte de această otravă mortală pentru suflet.

In Antiohia, capitala Orientului, trăiau în primele veacuri creştine doi prieteni, preotul Sapricius şi un cetăţean cu numele de Nichifor. Multă vreme au trăit într-o strânsă prietenie; apoi diavolul, semănătorul de vrajbă, a strecurat neînţelegeri între ei. Aceasta a crescut şi a ajuns ură înverşunată. Nichifor şi-a revenit în sine, cum spune în Viata lui şi, gândindu-se că ura este semănată şi cultivată de diavolul, căuta să se împace cu Sapricius. Sapricius însă respingea, cu înverşunare, orice iniţiativă de reconciliere.

In timp ce relaţiile dintre cei doi erau proaste, deodată, pe vremea împăraţilor romani Valerian şi Gallian, s-a pornit în Antiohia o persecuţie cruntă împotriva creştinilor. Ca şi creştin, şi preot pe deasupra, Sapricius a fost arestat şi dus în faţa guvernatorului Antiohiei. Poftit să jertfească idolilor, el l-a mărturisit pe Hristos şi, din această cauză, a fost supus la chinuri groaznice, mai presus de ceea ce poate suporta omul. Când n-au mai găsit alte modalităţi de a-l tortura, şi n-au reuşit să-l despartă de Hristos, guvernatorul a ordonat să i se taie capul.

Auzind de vitejia lui Sapricius, şi dorind să primească iertare şi binecuvântare de la un martir care-şi săvârşea alegerea şi se pregătea să-şi primească cununa prin moartea mucenicească, Nichifor s-a grăbit să-l întâlnească. A căzut la picioarele lui şi i-a zis: “Mucenicul lui Hristos, iartă-mă. Eu am greşit împotriva ta”. Sapricius nu i-a răspuns, pentru că inima lui era plină de răutate şi resentimente. Nichifor a repetat mai duios cererea sa. Sapricius, împietrit şi orbit, nu i-a răspuns decât printr-o tăcere plină de ură şi întorcându-şi ochii.

Au sosit la locul execuţiei. Acolo Nichifor i-a cerut din nou iertare lui Sapricius: “Te implor, martirul lui Hristos, iartă-mă dacă eu, ca om, am păcătuit împotriva ta: Scriptura zice: “de veţi ierta oamenilor greşelile lor, iartă-va şi vouă Tatăl vostru Cel ceresc” (Matei 6, 14): Eu îţi cer, acordă-mi iertarea ta!”.

Sapricius n-a cedat nici la această rugăciune fierbinte de dinaintea morţii. Şi dintr-o dată harul lui Dumnezeu, care l-a susţinut în martirul

său, l-a părăsit. Când călăul era pe punctul de a-i tăia capul, dintr-o dată el le-a pus problema următoare: “De ce vreţi să mă omorâţi?” Ei i-au răspuns: “Pentru că ai refuzat să jertfeşti zeilor şi ai desconsiderat ordinul împăratului din cauza unui anume om numit Hristos”. Nenorocitul Sapricius le-a zis: “Nu mă ucideţi. Eu voi împlini ordinul împăratului; eu îi voi adora pe zei şi le voi aduce jerfe”.

Auzind aceste cuvinte teribile spuse de către Sapricius, sfântul Nichifor l-a rugat cu lacrimi, zicând: “Nu face aceasta, frate preaiubit, nu face aceasta! Nu te lepăda de Domnul Iisus Hristos, nu-ţi pierde cununa cerească pe care a-i dobândit-o suportând nenumărate chinuri. Iată, la poartă te aşteaptă Domnul Hristos, care ţi se va arăta în curând, şi-ţi va da răsplată veşnică în schimbul morţii tale vremelnice; pentru a o primi ai venit tu aici”.

Sapricius n-a dat nici cea mai mică atenţie acestor cuvinte şi s-a pornit din toată fiinţa sa înspre veşnica pieire. Atunci, văzând că preotul este pierdut definitiv lepădându-se de Hristos, Sfântul Nichifor, pătruns de harul divin, a început să strige cu voce puternică călăului: “Eu sunt creştin! Eu cred în Domnul nostru Iisus Hristos pe care Sapricius l-a tăgăduit. Taie-mi mie capul!” Dorinţa lui Nichifor a fost îndeplinită (Mineiul, 9 februarie).

Iată o altă întâmplare, în Lavra Peşterilor de la Kiev doi călugări, ieromonahul Tit şi ierodiaconul Evagrie, trăiau în armonie şi-ntr-o prietenie duhovnicească. Dragostea lor reciprocă era motiv de zidire sufletească şi de admiraţie pentru ceilalţi fraţi. Vrăjmaşul care urăşte binele şi seamănă neghină în grâu, transformând grâul în neghină, mai ales în momentul în care oamenii dorm – adică atunci când ei nu sunt atenţi la ei înşişi şi nu se tem că vor fi prădaţi, socotind că nu mai pot pierde bunul câştigat – a prefăcut iubirea acestor călugări în ură. Tit şi Evagrie s-au învrăjbit în aşa măsură încât nu se mai puteau vedea unul pe altul. De mai multe ori fraţii le-au cerut să se împace, dar ei nici nu voiau să audă.

Disputa durând deja mult timp, ieromonahul Tit a căzut grav bolnav. Era atât de bolnav încât nu mai erau speranţe de însănătoşire. A început a-şi

plânge amar păcatul şi i-a trimis vorbă ierodiaconului Evagrie că-i cere iertare şi că ia asupra sa cu smerenie toată vina. Acela nu numai că nu l-a iertat, dar a pronunţat la adresa ieramonahului cuvinte grele şi blesteme. Fraţii, văzând că Tit este la un pas de moarte, l-au adus forţat pe Evagrie pentru a se împăca. Văzându-l sosind, bolnavul s-a ridicat din pat, l-a salutat şi căzându-i la picioare i-a zis cu lacrimi: "Părinte iartă-mă şi mă blagosloveşte!"

Evagrie s-a întors şi a spus de faţă cu toţi cuvinte înfricoşătoare: "Eu nu mă voi împăca niciodată cu el, nici în lumea aceasta, nici în cealaltă." Cu aceste vorbe, Evagrie s-a smuls din mâinile fraţilor ce-l ţineau şi apoi, subit, s-a prăbuşit. Fraţii au vrut să-l ridice, dar el era deja mort; nu i-au mai putut nici îndrepta braţele, nici închide gura, nici închide pleoapele. Iar ieromonahul Tit s-a sculat din patul său deplin sănătos, ca şi cum n-ar fi fost niciodată bolnav.

Toţi cei prezenţi erau înfricoşaţi şi au început să-l întrebe pe preot cum s-a făcut sănătos. Fericitul Tit le-a răspuns: "până eram grav bolnav, am văzut nişte îngeri care se îndepărtau de mine plângându-mi sufletul care era sorocit pierzării din cauza pizmei; i-am văzut de asemenea pe draci, care se bucurau. De aceea v-am implorat să mergeţi la fratele nostru şi să-i cereţi în numele meu iertare. Dar după ce l-aţi adus la mine, atunci când i-am făcut metanie şi el s-a întors dinspre mine, l-am văzut pe unul dintre aceşti îngeri lovindu-l cu o sabie de foc pe fratele care refuza să mă ierte; această lovitură l-a omorât, în ce mă priveşte, acelaşi înger şi-a întins mâna şi m-a ridicat şi iată-mă sănătos".

Fraţii l-au plâns mult pe Evagrie, care a murit de o moarte atât de înfricoşătoare; apoi l-au îngropat aşa, cu gura deschisă şi braţele întinse (Mineiul, 27 februarie). Fraţilor, să ne temem de slăbiciunea noastră; să ne temem de păcatul care aşa de uşor ne înşală, se strecoară în noi, ne cucereşte şi ne înlănţuieşte. Să ne temem de firea noastră căzută care nu încetează să producă neghina păcatului. Trebuie să fii mereu atent la tine însuţi, să-ţi controlezi comportamentul şi starea sufletească cu ajutorul Evangheliei, să nu îngădui cu nici un preţ unei dispoziţii păcătoase să se dezvolte şi să se propage în sufletul tău, considerându-o de mică importanţă. "Luptă-te cu răul în prima sa fază, şi nu-ţi zice: el nu va

birui în mine. Pe măsură ce tu te antrenezi, eşti deja învins”, spune Sfântul Marcu Ascetul. Trebuie în acelaşi timp să ştim că “diavolul minimalizează în ochii noştri păcatele mici, dacă nu ne poate determina să le facem pe cele mari”, cum spune acelaşi sfânt.

Nu trebuie deloc să neglijăm neghina care creşte în inima noastră, nici gândurile păcătoase care ne vin în minte. Trebuie să respingem şi să izgonim aceste gânduri, să dezrădăcinăm şi să distrugem aceste sentimente, opunându-le poruncile Evangheliei şi recurgând la rugăciune. Neghina se lasă usor smulsă până este fragedă şi fără putere. Dar după ce timpul şi obişnuinţa o fac să prindă rădăcină, este nevoie de mari eforturi pentru a o smulge. Odată ce gândul păcătos a fost acceptat şi asimilat de sufletul nostru, el intră în structura modului nostru de a gândi, în raţiunea noastră şi o privează de dreapta judecată. In ce priveşte simţământul nostru păcătos, care se împietreşte în inimă, îi devine, aşa zicând, un atribut natural şi o lipseşte de libertatea sa duhovnicească.

Să câştigăm convingerea nezdruncinată a acestui adevăr absolut: Dumnezeu are grijă totdeauna de călugărul, ca de altfel de tot creştinul ortodox, care îşi încredinţează trupul şi sufletul în slujba Lui şi în voia Lui; El îl ocroteşte, îl întăreşte, îi formează sufletul şi-l pregăteşte pentru veşnicia fericită. Toate necazurile ce ni le fac oamenii sunt cu îngăduinţa lui Dumnezeu şi pentru mai binele nostru. Dacă aceste necazuri n-ar fi fost absolut necesare Dumnezeu nu le-ar fi îngăduit să vină. Dar ele ne sunt necesare pentru a avea ocazia să-i iertăm pe alţii şi, prin aceasta, să fim iertaţi de propriile noastre păcate.

Ele ne sunt necesare pentru a observa Pronia dumnezeiască purtându-ne de grijă, şi pentru a câştiga o credinţă vie în Dumnezeu; o asemenea credinţă apare atunci când noi descoperim, datorită numeroaselor experienţe, că mâna Atotputernicului Dumnezeu ne scapă de suferinţe şi din împrejurări dificile, şi nu abilitatea şi ingeniozitatea noastră. Suferinţele ne sunt necesare, pentru a învăţa să-i iubim pe vrăjmaşi, iar această iubire ne curăţeşte pe deplin inima de otrava răutăţii şi o face în stare de a-L iubi pe Dumnezeu şi de a primi harul din belşug.

Linia care uneşte dragostea faţă de aproapele de dragostea faţă de Dumnezeu rezultă cu claritate din cele două relatări de mai înainte. Se vede de aici că dragostea faţă de vrăjmaşi este cea mai înaltă treaptă a scării iubirii faţă de aproapele; plecând de aici noi intrăm în cămara de nuntă a iubirii divine. Prin toate mijloacele să ne forţăm inima pentru a le ierta oamenilor toate greşalele lor, oricare ar fi acestea, pentru ca şi nouă să ni se ierte nenumăratele păcate prin care noi am ofensat Maiestatea divină.

Să nu ne lăsăm cuprinşi, datorită lipsei de credinţă, de tot felul de preocupări, de calcule, de vicleşuguri pentru a ne apăra de vrăjmaşii noştri şi pentru a acţiona împotriva relelor lor intenţii. Lucrul acesta ne opreşte să-l facem Domnul Hristos, atunci când zice: “Nu vă împotriviţi celui rău” (Matei 5, 39). Când suntem apăsaţi de împrejurări supărătoare şi dureroase, să recurgem prin intermediul rugăciunii la Atotputernicul Dumnezeu, care ţine în mâna Lui viaţa noastră, precum şi a vrăjmaşilor noştri şi a tuturor oamenilor. Ca şi Stăpân absolut El poate, printr-o singură clipeală din ochi, să prefacă în nimic cele mai mari dificultăţi. Să ne rugăm cu o mare grijă şi pentru vrăjmaşii noştri, prin această rugăciune curăţindu-ne inima de ură şi umplându-o de dragoste. “Cel ce se roagă pentru oamenii care l-au necăjit, îi nimiceşte pe diavoli; dar cel ce se împotriveşte celor ce l-au supărat este rănit de diavoli”, a spus Sfântul Marcu Ascetul!

“In toate, zice Apostolul, luaţi pavăza credinţei, cu care veţi putea să stingeţi toate săgeţile cele arzătoare ale vicleanului” (Efeseni 6, 16). Aceste săgeţi, diversele încercări ale diavolilor care stârnesc în noi bolile firii noastre căzute: o inimă aprinsă de mânie, gânduri şi imagini clocotind de nervi, o sete de răzbunare, multe planuri savante, irealizabile şi absurde, pentru a rezista vrăjmaşului, pentru a-l învinge şi umili, şi pentru a ne asigura o poziţie sigură şi garantată împotriva tuturor necazurilor.

Când omul a dobândit credinţa, acţionează Dumnezeu pentru el. Este de atunci încolo în afară de orice influenţă vicleană nu numai a oamenilor, ci şi a demonilor. Cel ce a dobândit credinţa, poate să ajungă la rugăciunea adevărată, la rugăciunea pură, care nu este tulburată de nici o

grijă, care este eliberată de orice teamă, de frică şi de închipuirile oferite imaginaţiei de către spiritele rele. Prin credinţa sa, călugărul credincios este încredinţat lui Dumnezeu. El trăieşte în simplitatea inimii şi lipsit de griji. Nu se gândeşte şi n-are grijă decât de un lucru: să devină din toate punctele de vedere un instrument al lui Dumnezeu, împlinind întocmai voia Lui.

Capitolul XLI.

XLI. ÎNŢELESUL CUVÂNTULUI "LUME"

In Sfânta Scriptură cuvântul "lume" are două semnificaţii distincte.

1. In pasajele următoare şi în locurile paralele, cuvântul "lume" desemnează întreaga omenire: "Căci Dumnezeu aşa a iubit lumea, încât pe Fiul Său Cel Unul-Născut L-a dat ca oricine crede în El să nu piară, ci să aibă viaţă veşnică. Căci n-a trimis Dumnezeu pe Fiul Său în lume. ca să judece lumea, ci ca să se mântuiască, prin El, lumea" (Ioan 3, 16-l7). "Iată Mielul lui Dumnezeu, Cel ce ridică păcatul lumii" (Ioan l, 29).

2. Cuvântul "lume" îi desemnează pe de altă parte, pe oamenii care duc o viaţă păcătoasă, potrivnică lui Dumnezeu, care trăiesc pentru veacul de acum şi nu pentru veşnicie. Aşa trebuie înţeles acest cuvânt în pasajele următoare, şi în cele ce le sunt similare: "Dacă vă urăşte pe voi lumea, să ştiţi că pe Mine mai înainte decât pe voi M-a urât. Dacă aţi fi din lume, lumea ar iubi ce este al său; dar pentru că nu sunteţi din lume, ci Eu v-am ales pe voi din lume, de aceea lumea vă urăşte" (Ioan 15, 18-l9). "Nu iubiţi lumea, nici cele ce sunt în lume. Dacă cineva iubeşte lumea, iubirea Tatălui nu este întru el; pentru că tot ce este în lume, adică pofta trupului şi pofta ochilor şi trufia vieţii, nu sunt de la Tatăl, ci sunt din lume. Şi lumea trece şi pofta ei, dar cel ce face voia lui Dumnezeu rămâne în veac" (l Ioan 2, 15-l7). Preadesfrânaţilor! Nu ştiţi, oare, că prietenia lumii este duşmănie faţă de Dumnezeu? Cine deci va voi să fie prieten cu lumea se va face vrăjmaş lui Dumnezeu" (lacob 4, 4).

Iată cum defineşte "lumea" fericitul Teofilact al Bulgariei: "Scriptura înţelege de obicei prin cuvântul "lume" viaţa oamenilor păcătoşi care

stăruiesc în păcat şi sunt animaţi de o înţelepciune trupească. De aceea Hristos le-a spus ucenicilor: voi nu sunteţi din lume. Ei formau un grup de oameni care trăiau în lume, dar care nu rămâneau în păcat, nu erau din lume”.

Cei mai mulţi dintre oameni au dus şi duc o viaţă de păcat, potrivnică lui Dumnezeu şi oribilă în ochii Lui. Din acest motiv, şi pentru că numărul vrăjmaşilor lui Dumnezeu este mai mare decât al slujitorilor credincioşi Lui, această majoritate este numită de către Sfânta Scriptură “Lume”. Ceea ce se referă la majoritate este atribuit omenirii întregi. Aşa trebuiesc înţelese cuvintele evangheliştilor: “Cuvântul era Lumina cea adevărată care luminează pe tot omul, care vine în lume. In lume era şi lumea prin El s-a făcut, dar lumea nu L-a cunoscut, întru ale Sale a venit, dar ai Săi nu L-au primit” (Ioan l, 9-l1). “Iar aceasta este judecata, că Lumina a venit în lume şi oamenii au iubit întunericul mai mult decât Lumina. Căci faptele lor erau rele” (Ioan 3, 19). “Fericiţi veţi fi când oamenii vă vor urî pe voi şi vă vor izgoni dintre ei, şi vă vor batjocori şi vor lepăda numele voastre ca rău din pricina Fiului Omului… Vai vouă când toţi oamenii vă vor vorbi de bine. Căci tot aşa făceau proorocilor mincinoşi părinţii lor” (Luca 6, 22 şi 26).

Cei mai mulţi dintre oameni nu L-au recunoscut pe Mântuitorul. L-au urât şi i-au urmărit calomniidu-i şi prigonindu-i pe adevăraţii slujitori ai lui Dumnezeu. Majoritatea aceasta este atât de puternică încât Cuvântul lui Dumnezeu îi atribuie respingerea lui Hristos şi persecutarea slujitorilor Săi din toată istoria. Că oamenii care trăiesc după voia lui Dumnezeu sunt foarte puţini, iar cei ce-şi satisfac poftele lor păcătoase şi trupeşti sunt foarte mulţi, ne-o spune însuşi Domnul: “Intraţi prin poarta cea strâmtă, că largă este poarta şi lată este calea care duce la pieire şi mulţi sunt cei ce o află. Şi strâmtă este poarta şi îngustă este calea care duce la viaţă şi puţini sunt care o află” (Matei 7,13 -l4). “Dar înţelepciunea a fost găsită dreaptă de către toţi fiii ei” (Luca 7, 35): puţin dintre aleşi au recunoscut-o, puţini i-au dat dreptatea ce i se cuvine.

Slujitori adevăraţi ai adevăratului Dumnezeu! Invăţaţi-vă să recunoaşteţi condiţia voastră aşa cum v-a fost sorocită de Dumnezeu pentru durata pelerinajului vostru pământesc. Nu le îngăduiţi spiritelor căzute să vă

seducă şi să vă înşele cu mirajul atrăgător, dar mincinos, al bunătăţilor pământeşti; sugerându-vă să-l doriţi şi să tindeţi înspre el, încercând astfel să vă lipsească de comoara veşnică. Nu căutaţi şi nu aşteptaţi laudele şi consimţământul comunităţii omeneşti. Nu aceasta este partea voastră. Nu căutaţi şi nu aşteptaţi iubirea oamenilor. Căutaţi în schimb, din toată puterea, să aveţi dragoste şi milă faţă de oameni. Mulţumiţi-vă cu faptul că, totusi, câţiva dintre adevăraţii slujitori ai lui Dumnezeu, pe care-i întâlniţi din când în când pe calea vieţii, vă aprobă cu dragoste şi interes conduita şi-L preamăresc pe Dumnezeu pentru voi. Asemenea întâlniri nu erau prea dese nici în epoca înfloritoare a creştinismului; în ultimele vremuri ele au devenit extrem de rare. "Mântuieşte-mă, Doamne, că a lipsit cel cuvios, că s-a împuţinat adevărul de la fiii oamenilor. Deşertăciuni a grăit flecare către aproapele său" (Ps. 11, l-2).

Avva Dorotei explică remarcabil cuvintele Sfântului Apostol Pavel: "lumea este răstignită pentru mine şi eu pentru lume" (Galateni 6, 14). Pentru cei ce duc o viaţă călugărească este esenţial să cunoască această explicaţie: Apostolul zice: lumea este răstignită pentru mine şi eu pentru lume. Ce diferenţă există între aceste două informaţii? Cum poate fi răstignită lumea pentru om, şi omul pentru lume? Atunci când omul renunţă la lume şi devine călugăr, îşi părăseşte părinţii, averile, veniturile, afacerile – care presupun să dai şi să primeşti de la ei – atunci lumea este răstignită pentru el, căci el a părăsit-o. Aşa se tâlcuiesc cuvintele Apostolului: lumea este răstignită pentru mine. Apoi adaugă: şi eu pentru lume. Cum este răstignit omul pentru lume? Atunci când, fiind eliberat de lucruri exterioare, luptă de asemenea împotriva plăcerii însăşi, sau însăşi împotriva dorinţei de a poseda lucruri, împotriva poftelor, şi-şi mortifică patimile, atunci este răstignit pentru lume, şi poate zice dimpreună cu Apostolul: "lumea este răstignită pentru mine şi eu pentru lume". Părinţii noştri, aşa cum spuneam, odată ce lumea era răstignită pentru ei, se preocupau de asceză şi se răstigneau pe ei înşişi pentru lume. Şi noi credem că venind în mănăstire lumea este răstignită faţă de noi; dar nu vrem ca să ne răstignim şi noi faţă de lume, pentru că încă iubim bucuriile ei, suntem legaţi de ea prin patimi şi suntem preocupaţi de slava ei. Suntem robii mâncării şi îmbrăcăminţii; dacă

avem nişte instrumente bune de lucru ţinem la ele cu patimă, şi îngăduim mijloacelor neînsemnate să ne lege de lume, aşa cum zice avva Zosima.

Credem că părăsind lumea, şi venind în mănăstire, am lăsat tot ceea ce este lumesc; dar şi aici, ataşându-ne de lucruri neînsemnate, păstrăm spiritul lumii. Lucrul acesta ni se întâmplă din cauza nebuniei noastre: după ce am renunţat la lucruri şi demnităţi importante, ne legăm de nimicuri. Fiecare dintre noi a părăsit ceea ce avea: cine a avut mult, mult a părăsit, cine a avut puţin, puţin a părăsit. Şi după ce am venit în mănăstire continuăm să cultivăm ataşamentul nostru pătimaş faţă de lucrurile fără valoare. Cu siguranţă nu trebuie să procedem astfel; ci, după cum am renunţat la lume şi la bunurile ei, trebuie să renunţăm şi la ataşamentul faţă de aceste bunuri.

După această explicaţie, se înţelege foarte bine de ce Sfântul Isaac Sirul, care a scris învăţături pentru monahii care duceau o viaţă mănăstirească foarte severă, adică pentru isihaşti, pentru zăvorâţi şi pentru pustnici, defineşte în felul următor lumea: "lumea" este termenul general prin care numim toate patimile. Dacă omul nu învaţă mai întâi ce este lumea, nu va şti cu care mădulare s-a îndepărtat de aceasta, şi cu care a rămas legat. Sunt mulţi care după ce s-au despărţit de lume prin două sau trei mădulare şi au rupt legătura cu ea în această măsură, încât îşi închipuie că sunt totalmente eliberaţi prin viaţa ce o duc. Se întâmplă acest lucru pentru că ei n-au realizat clar, nici n-au înţeles limpede că ei n-au murit pentru lume decât cu două din mădularele lor, iar celelalte mădulare trăiesc după înţelepciunea trupească a lumii. Pe de altă parte ei nu sunt în stare să-şi resimtă patimile; nesimţindu-le, nu se vor putea tămădui de acestea.

Urmând clasificările stabilite de raţiune, cuvântul lume se întrebuinţează ca şi nume comun pentru toate patimile. Atunci când dorim să desemnăm toate patimile, noi le numim lume; iar atunci când vrem să le clasificăm după caracteristicile particulare, le numim "patimi". Fiecare patimă este un mod particular de a trăi după înţelesurile cele slabe ale lumii (Gal. 4, 3; Col. 2, 8). Acolo unde patimile încetează de a acţiona, înţelesurile lumii rămân inactive. Iată care sunt patimile: pofta de avere,

tendinţa de a aduna diferite lucruri; plăcerea trupească din care izvorăşte patima desfrânării; pofta de mărire, din care se naşte invidia; pofta de stăpânire; deşartă slavă a puterii; tendinţa de a se îmbrăca cu haine luxoase şi cu podoabe deşarte; căutarea slavei omeneşti care produce pizma; neliniştea pentru existenţa trupească.

Acolo unde aceste patimi încetează de a acţiona, lumea moare. In măsura în care ascetul se eliberează de acestea rămâne în afară de lume, acesta anihilându-se pe măsură ce părţi din ea sunt distruse. Cineva a spus despre sfinţi că în timp ce trăiau, erau şi morţi: căci trăind în trup, nu trăiau pentru trup. Şi tu, analizează pentru care din patimile enumerate mai sus trăieşti. Vei şti atunci în ce măsură trăieşti pentru lume, şi în ce măsură eşti mort pentru ea. Când vei înţelege ce înseamnă lumea, vei pricepe, conform indicaţiilor de mai sus, prin ce ai rămas legat de ea şi prin ce te-ai rupt de ea. Pe lumea este viaţa şi înţelepciunea trupească".

"Lumea este o prostituată care solicită dragostea celor ce o privesc cu poftă, pentru frumuseţea ei. Cel ce a fost sedus, chiar în parte, de dragostea lumii şi care se lasă îmbrăţişat de ea, nu se va putea smulge din braţele ei până ce-l va lipsi de viaţa veşnică. Atunci când lumea îl stăpâneşte complet pe un om până la moarte, de abia atunci omul realizează că aceasta este mincinoasă şi înşelătoare. Cel ce se luptă pentru a scăpa de întunecimea lumii nu poate, până încă se află în această întunecime, să-i vadă toate cursele. Lumea îi ţine înlănţuiţi nu numai pe ucenicii săi, pe fii săi captivi, ci iată că a început să-i angajeze în lucrurile sale chiar şi pe cei ce practică sărăcia, pe asceţi şi pe cei ce s-au ridicat deasupra ei; ea îi striveşte şi îi calcă în picioare".

Intemeindu-ne pe aceste învăţături despre lume, învăţate din Sfânta Scriptură şi de la Sfinţii Părinţi, le dăm fraţilor noştri prea iubiţi următorul sfat şi le adresăm o fierbinte rugăciune: temeţi-vă să nu ajungeţi slujitori ai lumii! Chiar şi asceţii pot ajunge în această slujire dacă nu veghează cu mare atenţie asupra lor înşişi. Această slujire se poate împlini printr-un ataşament nebăgat în seamă, faţă de lucruri neînsemnate. Să luăm toate măsurile pentru a ne apăra împotriva iubirii faţă de lume. Să nu considerăm inofensiv un ataşament neînsemnat,

chiar dacă pare fără nici o importanţă. Să nu considerăm cea mai mică îndepărtare de poruncile evanghelice.

Să nu uităm cuvintele teribile spuse de Sfântul Apostol lacov: “Prea desfrânaţilor! Nu ştiţi, oare, că prietenia lumii este duşmănie faţă de Dumnezeu? Cine deci va voi să fie prieten cu lumea se face vrăjmaş lui Dumnezeu” (lacob 4, 4). Orice ataşament este, în sens spiritual, desfrânare pentru călugărul care trebuie să-şi îndrepte către Dumnezeu toată dragostea, cum spune Psalmistul: “Iubiţi pe Domnul toţi cuvioşii Lui” (Ps. 30, 25). Căci iată cei ce se depărtează de Tine vor pieri; nimicit-ai pe tot cel ce se leapădă de Tine” (Ps. 72, 26).

Cine slujeşte lumii, nu poate în acelaşi timp sluji şi lui Dumnezeu; lucrul acesta este imposibil! Chiar dacă pentru cei ce sunt robiţi de lume, şi au o opinie deformată, lucrul acesta li se pare posibil, se înşală: aceasta nu-i în realitate decât ipocrizie, făţărnicie, minciună faţă de tine şi faţă de alţii. Cel ce este prieten cu lumea devine în mod inevitabil, poate fără să ştie, vrăjmaş lui Dumnezeu şi mântuirii sale. Iubirea faţă de lume se strecoară în suflet ca un hoţ, favorizat de întunericul nopţii, adică de nebăgarea de seamă şi lipsa de atenţie faţă de tine însuţi. Dragostea faţă de lume este capabilă de cele mai mari nedreptăţi, de cele mai mari crime.

Exemplu concludent ne este dat de către preoţii evreilor contemporani cu Domnul Hristos. Acest cler căzuse în iubire faţă de lume. Era corupt prin iubirea faţă de onoruri, de laudele şi slava oamenilor. Erau stăpâniţi de iubire de bani şi de bogăţii; erau căzuţi în senzualitate şi în desfrânare; făceau tot felul de abuzuri şi nedreptăţi. Pentru a-şi păstra poziţia lor privilegiată în sânul poporului, îşi puneau masca pietăţii, şi împlineau cu minuţiozitate prescripţiile rituale şi tradiţiile bătrânilor. Şi care a fost urmarea acestei iubiri faţă de lume? O despărţire radicală faţă de Dumnezeu, precedată de o ură oarbă şi fanatică contra Lui. Clerul iudeu s-a împotrivit cu îndărătnicie lui Dumnezeu-Omul atunci când El se descoperea lumii; I s-au opus conştienţi fiind de divinitatea Lui, cum mărturiseşte Nicodim, unul dintre membrii Sinedriului (Ioan 3, 2).

Clerul iudaic s-a hotărât la deicid, şi l-a săvârşit. Ştia cu certitudine că acţionează împotriva lui Mesia şi, în orbirea sa, mărturisea acest adevăr ironizându-L pe Hristos, atunci când pe altarul Crucii mântuia lumea. “Pe alţii i-a mântuit, iar pe Sine nu poate să Se mântuiască!” (Matei 27, 42), ziceau bătându-şi joc marele preot, cărturarii, bătrânii şi fariseii, fără să-şi dea seama că-şi pronunţă singuri osânda: recunoşteau că L-au dat morţii şi că-L batjocoreau pe Cel care, într-un chip minunat, cu putere şi autoritate divină, îi salva pe alţii.

Cu frică clerul iudeu ascultase vorbindu-se de naşterea lui Dumnezeu-Omul şi a început să-L urască de pe atunci, pregătindu-se pentru a se scăpa de El. Acest lucru se vede clar în Evanghelie. Când magii au adus la Ierusalim vestea naşterii lui Hristos, Regele iudeilor, cel ce era atunci pe tron, Irod, s-a tulburat, şi cu el toată capitala (Matei 2, 3).

Era normal, remarcă fericitul Teofilact al Bulgariei, ca suveranul ce domnea să se tulbure auzind că S-a născut un alt Rege al iudeilor, care îl va priva de tron pe el şi pe urmaşii lui. Dar de ce s-a tulburat Ierusalimul la vestea naşterii lui Hristos – Ierusalimul care de veacuri îl aştepta pe Mesia cel promis, Eliberatorul şi slava sa, Ierusalimul a cărei religie consta în a crede în Mesia şi a-i pregăti venirea?

Dacă Ierusalimul a fost tulburat era pentru că locuitorii lui erau corupţi din punct de vedere moral.

Ierusalimul sesiza, cu o intuiţie fină şi vrednică de o mare capitală, că noul Rege, Regele dreptăţii, va cere să se renunţe la imoralitate şi să se practice virtuţiile adevărate şi că El nu se va lăsa păcălit cu virtuţi false şi ipocrite.

Pentru dragostea faţă de lume locuitorii Ierusalimului socoteau că este mai suportabil un monstru ca Irod, decât Regele Dumnezeu. Intuind pe bună dreptate că dispoziţiile spirituale ale tiranului erau cele ale unui ipocrit şi ale unui comediant – ca ale membrilor Sinedriului, de altfel – atunci când Irod i-a întrebat unde trebuie să se nască Mesia, fără nici o ezitare şi fără nici o gândire, i-au indicat locul cu precizie, şi L-au dat pe Mesia în mâinile călăului. “Ei i-au zis: în Betleemul Iudeii”. Pentru a întări informaţia lor au adăugat: “Că aşa este scris de proorocul” (Matei

2, 5), şi au redat restul profeţi ei, de o uimitoare precizie (Matei 2, 5). Dacă ei ar fi avut altă dispoziţie, ar fi dat un răspuns evaziv şi n-ar fi arătat acest loc.

Evanghelia atribuie iubirii faţă de lume toate crimele comise de oameni începând cu Cain, ce l-a ucis pe fratele său Abel, până astăzi (Matei 23, 32). În timpul vieţii pământeşti a lui Dumnezeu-Omul, cei ce erau robiţi de dragostea lumii au umplut măsura crimelor, respingându-L pe Hristos şi răstignindu-L (Matei 23, 32); în vremurile de pe urmă, la fel, vor umple măsura primindu-l pe Antihrist şi dându-i cinstea ce I se cuvine numai lui Dumnezeu (Ioan 5, 43).

Dragostea faţă de lume este teribilă. Ea se strecoară încet şi pe neobservate în om; dar odată instalată devine stăpân crud şi absolut, încet, încet omul este pregătit, şi pe plan sufletesc lucrurile capătă o asemenea întorsătură, încât este în stare de deicid; în vremurile actuale, de asemenea, încetul cu încetul, oamenii sunt pregătiţi printr-o dispoziţie sufletească şi starea de spirit necesară pentru a-l primi pe Antihrist (2 Tes. 2, 7).

Sfântul Mucenic Sebastian relata remarcabil deşertăciunea iubirii faţă de lume şi funestele sale consecinţe într-o discuţie cu martirii care, din cauza iubirii pentru părinţi şi familii, şovăiau în timpul prigoanei. "O, ostaşii lui Hristos cei tari! O, luptători iscusiţi ai oştirii celei dumnezeieşti!

Iată că şi prin tăria sufletelor voastre şi cu bărbăţie v-aţi apropiat de biruinţă. Iar acum, pentru ticăloasa momire de la ai voştri, voiţi a lepăda jos cununile cele veşnice? Să înveţe prin voi bărbăţie ostaşii lui Hristos a se înarma cu credinţă. Să nu voiţi a vă lepăda semnul biruinţei voastre, pentru lacrimile femeii şi nu slăbiţi punerea picioarelor voastre pe grumajii vrăjmaşilor, pentru ca nu, iarăşi luând puterea, să se ridice spre război, care, deşi, întâi era cumplit asupra voastră, mai pe urmă însă mai cumplit se va arăta.

Deci ridicaţi, în pătimirile acestea pământeşti, ca preaslăvire, steagurile nevoinţei voastre şi nu vă lipsiţi de Hristos pentru o nefolositoare tânguire copilărească. Căci aceştia pe care îi vedeţi plângând, s-ar fi

bucurat acum de ar fi ştiut cele ce ştiţi voi; căci ei socotesc că nu numai această singură este viaţa, care, luând sfârşit, nici o parte nu rămâne celui viu, trupul fiind mort. De ar fi ştiut că este altă viaţă fără de moarte şi fără de durere, în care împărtăşeşte bucuria cea de-a pururea, cu adevărat s-ar fi sârguit împreună cu voi a merge către aceea şi viaţa aceasta vremelnică întru nimic socotind-o, pe cea veşnică ar fi poftit-o.

Pentru că viaţa aceasta de acum este degrab trecătoare şi atât de nestatornică, încât nici cei către cei ce o iubesc pe ea nu poate vreodată să-şi păzească credinţa; căci, de la începutul lumii, cei ce au nădăjduit spre dânsa s-au păgubit şi pe toţi cei ce au poftit-o, i-a înşelat; apoi şi-a bătut joc de toţi cei ce s-au mândrit cu dânsa, pe toţi i-a minţit şi pe nici unul nu l-a făcut cu nădejde; în fine, cu totul s-a arătat că este minciună. O! De-ar fi umblat numai cu minciuna şi să nu se fi dus în rătăcirea cea cumplită! Dar ce este mai amar, că viaţa aceasta pe iubitorii ei îi duce către toată fărădelegea. Aceasta pe iubitorii de pântece îi îndulceşte cu îmbuibarea şi cu băutura. Pe iubitorii de patimi, la desfrânare şi la toată necurăţia îi îndeamnă.

Viaţa aceasta îndeamnă pe tâlhari să fure, pe cel mânios să se iuţească, pe cel mincinos să înşele. Aceasta seamănă între bărbaţi şi femei despărţire; între prieteni vrajbă; între cei blânzi, gâlceava; între cei drepţi, nedreptăţi; între fraţi, sminteli. Aceasta ia de la judecători judecata dreaptă, de la cei curaţi, întreaga înţelepciune; ia de la meşteri cinstea şi, ca să nu pomenim pe cele mai cumplite ale ei, apoi ea duce către mari fapte rele pe iubitorii săi, încât uneori ucide frate pe frate, fiu pe tată şi prieten omoară pe prieten. Oare cu a cui îndemnare se fac acestea? Cu al cui sfat? Cu ce fel de nădejde şi gând se săvârşesc nişte fărădelegi ca acestea?

Oare nu pentru viaţa aceasta de acum, pe care prea mult iubind-o, oamenii se urăsc unii pe alţii? Pentru că fiecare îşi caută lui singur petrecerea cea mai cu bune plăceri. Căci pentru ce junghie tâlharul pe călător, bogatul năpăstuieşte pe cel sărac, cel mândru face strâmbătate celui smerit şi cel nevinovat de tot răul izgoneşte pe cel nevinovat? Cu adevărat toate răutăţile acestea le lucrează cei ce slujesc vieţii acesteia de acum, care poftesc a petrece şi a se îndulci cu dragostea ei multă

vreme; ea, sfătuind la toate relele de poftitorii şi slujitorii ei, îi dă pe ei fiicei sale celei născute dintr-însa, adică morţii celei veşnice, în care au căzut şi oamenii cei dintâi pentru aceasta. Căci, creaţi fiind spre câştigarea vieţii celei veşnice, s-au dat pe sine întru dragostea vieţii vremelnice; apoi s-au făcut robi plăcerii pântecelui şi tuturor dulceţilor. După aceea au căzut în iad, nimic neducând cu ei din bunătăţile cele pământeşti. Această viaţă de acum vă înşeală pe voi, o, prieteni iubiţi?”

“Apoi a zis către părinţii mucenicilor: Pe aceşti iubiţi ai voştri, care merg către viaţa cea veşnică, să-i întoarceţi înapoi cu sufletul vostru cel nedrept? Aceasta vă invită pe voi. O! cinstiţi părinţi, ca să daţi înapoi cu tânguirile voastre cele fără de socoteală pe fiii voştri care aleargă către ostăşirea cea cerească, către cinstea cea nestricată şi către prietenia împăratului celui veşnic? Aceasta vă sileşte pe voi, o! femei ale sfinţilor, ca prin momelile voastre să răzvrătiţi minţile cele muceniceşti şi să-i abateţi de la scopul lor cel bun? Prin sfătuirile voastre le mijlociţi moarte în loc de viaţă şi robie în loc de mântuire. Pentru că, de se vor învoi cu sfaturile voastre, apoi puţină vreme vor vieţui cu voi, iar după aceea va fi nevoie a se despărţi de voi; şi astfel se vor despărţi, încât nu veţi putea să vă mai vedeţi unul cu altul acolo, fără numai în muncile cele veşnice, unde văpaia arde sufletele necredincioşilor, unde şerpii tartarului mănâncă buzele hulitorilor, unde aspidele rup piepturile închinătorilor la idoli, unde este plânsul cel amar şi suspinarea cea grea, unde nu se mai conteneşte tânguirea în munci.

Deci daţi loc acestora ca să scape de muncile acelea, după ceea sârguiţi-vă şi voi a vă izbăvi de acelea, spuneţi-le iarăşi a se sârgui către cununa cea gătită lor. Nu vă temeţi, căci nu se despart de voi, ci merg ca să vă gătească vouă în cer lăcaşuri strălucite, întru care cu dânşii şi cu fiii voştri vă veţi sătura de bunătăţile cele veşnice. Dacă aici vă mângâie casele frumoase de piatră, cu cât mai vârtos vă vor mângâia pe voi frumuseţile curţilor celor de sus, unde mesele de aur curat strălucesc, unde cămările sunt zidite din pietre scumpe, cu mărgăritare împodobite şi cu slavă strălucite; unde-s grădinile de-a pururea înflorite cu flori neveştejite, unde-s câmpuri verzi şi îndestulate cu izvoare de ape dulci; unde văzduhul este întotdeauna cu mireasmă bună, negrăită, unde este ziua cea neînserată, lumina cea neapusă şi bucuria cea nesfârşită; unde

nu este durere, nici întristare, nici suspin, nici un fel de vedere urâtă, nici o grea mirosire, nici o auzire a vreunui glas de întristare, de plângere şi de înfricoşare. Ci toate se văd frumoase, toate au miros ca nişte aromate, toate se aud înveselitoare. Acolo cântă neîncetat cetele îngerilor şi ale arhanghelilor, slăvind pe împăratul cel fără de moarte într-un glas.

Deci pentru ce să treceţi cu vederea o viaţă ca aceasta şi să o iubiţi pe cea vremelnică? Au doară pentru bogăţii? Acelea pier degrabă, iar cei ce voiesc a le avea lângă ei veşnic, să audă ce răspund către dânşii bogăţiile lor, aşa ne iubiţi pe noi, ca să nu ne despărţim de voi niciodată; însă a merge în urma voastră, după ce muriţi, noi nu putem; iar a merge înaintea voastră, vieţuind voi, putem; însă nu dacă ne veţi porunci voi, adică de ne veţi trimite înaintea voastră. Lacomul împrumutător şi lucrătorul de pământ cel osârduitor să vă fie vouă chip, căci acela dă omului aur în datorie, cu îndoit să ia de la dânsul; iar celălalt, feluri de seminţe seamănă în pământ, ca să le poată lua însutit. Deci datornicul dă împrumutătorului îndoit aurul său şi pământul creşte sămânţa semănătorului însutit; iar bogăţiile voastre pe care le veţi încredinţa lui Dumnezeu, oare nu le va da vouă îndoit de multe?

Astfel trimiteţi acolo bogăţia voastră înainte şi apoi sârguiţi-vă a merge şi voi degrabă. Pentru că ce foloseşte viaţa aceasta vremelnică? De ar trăi cineva o sută de ani şi apoi când va veni ziua cea de pe urmă, au nu se văd toţi anii cei trecuţi şi toate dulceţile vieţii, ca şi cum n-ar fi fost niciodată? Numai că rămân nişte urme ca ale unui călător străin, care ar fi găzduit la noi într-o zi.

O! cu adevărat nebunul şi acela care nu ştie nici unele din aceste bunătăţi, numai acela nu poate iubi această viaţă prea frumoasă. Cu adevărat al celui fără de pricepere este lucrul acesta a se teme de pierderea acestei vieţi pieritoare, spre a primi pe cea pururea viitoare, întru care îndulcirile, bogăţiile şi veseliile se încep, ca să nu se sfârşescă niciodată, ci fără sfârşit rămân în veci. Căci cel ce nu voieşte să iubească o viaţă ca aceasta pururea fiitoare, acela şi pe aceasta vremelnică în deşert o pierde şi cade în moartea cea veşnică. Apoi se ţine legat în iad unde este focul cel nestins, supărarea cea de-a pururea şi chinurile cele neîncetate, unde vieţuiesc duhuri cumplite, cu capete de şerpi, ai căror

ochi slobod săgeţi de foc, ai căror dinţi sunt mai tari ca fildeşul, cu cozile de scorpie, cu glasurile ca ale leilor răcnesc şi numai la vedere sunt înfricoşătoare şi aduc mare frică, durere cumplită şi moarte amară.

O! De-ar fi cu putinţă a muri într-acele înfricoşări şi chinuri, dar ce este mai cumplit, căci de aceea vieţuiesc ca să moară neîncetat. Pentru aceea nu se mistuieşte până în sfârşit, ca fără de sfârşit să se chinuiască. De aceea rămân întregi ca în veci să se învenineze de muşcările balaurilor. Apoi mădularele cele muşcate iarăşi se înnoiesc, ca iarăşi, să fie spre mâncarea şerpilor celor înveninaţi şi a viermilor celor neadormiţi (Vieţile Sfinţilor, 18 decembrie).

Singurul mod corect de a trăi pe pământ, este de a te pregăti pentru veşnicie. Fraţilor, să parcurgem scurtul pelerinaj pământesc împlinind voia lui Dumnezeu, şi să luăm din lume numai ceea ce ne este necesar. "Şi, în adevăr, zice Apostolul, evlavia este mare câştig, dar atunci când ea se îndestulează cu ce are. Pentru că noi n-am adus nimic în lume, tot aşa cum nici nu putem să scoatem ceva din ea afară; ci, având hrană si îmbrăcăminte cu acestea vom fi îndestulaţi. Cei ce vor să se îmbogăţească, dimpotrivă, cad în ispită şi în multe pofte nebuneşti şi vătămătoare; ca unele care cufundă pe oameni în ruină şi în pierzare" (l Tim. 6, 6-9).

Iubirea de mărire şi iubirea de plăcere îl duc pe om în aceeaşi mizerie morală ca şi iubirea de avere. Iubirea de lume rezultă din aceste trei patimi capitale.

Capitolul XLII.

XLII. DESPRE FAPTUL CA TREBUIE EVITATA COMPANIA PERSOANELOR DE SEX OPUS

Sfinţii noştri Părinţi, sfinţii călugări din toate timpurile, evitau cu mare grijă frecventarea persoanelor de sex feminin. In vremurile străvechi, femeile n-aveau dreptul să intre în mănăstiri. Această tradiţie bună şi sfântă s-a păstrat până astăzi în Muntele Athos. Dintre călugări, cei ce duc o viaţă riguroasă, se feresc cu mare grijă de relaţiile şi întâlnirile cu

femei: acest lucru se vede bine la sfinţii Arsenie cel Mare, Sisoe cel Mare, Ioan Postitorul şi alţi Părinţi cu viaţă sfântă. Ei nu făceau lucrul acesta din capriciu, ci în virtutea unei necesităţi de care erau conştienţi şi examinându-şi ca într-o oglindă viaţa lor dusă cu mare atenţie.

Oarecari călugări pretind că ei nu sunt deloc în pericol fiind adesea în compania femeilor. Nu trebuie crezuţi: ori nu spun adevărul, ori îşi ascund dezordinea lor sufletească, sau duc o viaţă atât de împrăştiată şi neglijentă, încât nu-şi văd propria lor stare; ori diavolul le-a furat puterea de a discerne şi a percepe influenţa pe care o suferă, pentru a face viaţa lor călugărească fără de rod şi pentru a-i duce la pierzanie sigură.

Sfântul Isidor Pelusiotul tratează foarte bine acest subiect într-o scrisoare trimisă episcopului Paladie: Dacă “tovărăşiile rele strică obiceiurile bune” (l Cor 15, 13), cum spune Scriptura, în mod concret lucrul acesta îl fac conversaţiile cu femei. Chiar dacă subiectul unei conversaţii este în sine bun, în acelaşi timp omul interior este corupt tainic de către conversaţie prin gânduri rele, şi, chiar atunci când trupul rămâne nepătat, sufletul se întinează. Fugi atunci, cât poţi, de convorbirile cu femei. Dacă, pentru o oarecare nevoie, trebuie să intri în legătură cu ele, ţineţi ochii în jos şi priveşte fara patimă. După ce le-ai spus câteva cuvinte de întărire şi mângâiere pentru suflet, grăbeşte-te să pleci, de frică ca nu cumva o lungă discuţie să nu-ţi slăbească tăria sufletului. Poate vei spune: eu am vorbit adesea cu femei şi nu mi s-a întâmplat nimic. Să admitem că este aşa. Dar să fii convins că stânca este roasă de apă şi picăturile de ploaie ce cad mereu în acelaşi loc o găuresc. Gândeşte-te puţin. Ce-i mai tare decât piatra? Şi ce-i mai firav de cât picăturile de apă? Dar printr-o acţiune continuă ajung la ţintă. Dacă o materie atât de dură cum e piatra poate fi biruită, fiind roasă de către apă, aceasta nu-i nimic în comparaţie cu o lungă obişnuinţă care va învinge şi va perverti voinţa umană, atât de slabă şi nestatornică”.

Sfântul Serafim de Sarov l-a asemănat pe călugărul care trăieşte evlavios şi în curăţie, cu o lumânare de ceară neaprinsă; dacă acest călugăr se găseşte adesea în compania femeilor, îl aseamănă cu o lumânare de ceară aşezată între multe altele, care ard. în acest moment,

lumânarea neaprinsă începe să se înmoaie datorită căldurii emanate de celelalte lumânări din jurul ei. Dacă călugărul îşi îngăduie dese întâlniri cu femei, a spus stareţul, inima lui cu siguranţă îşi va pierde tăria şi râvna duhovnicească.

Comuniunea între sexe este firească. Fecioria este mai presus de fire. Prin urmare, cel ce doreşte a-şi păstra trupul în feciorie, trebuie cu orice preţ să se ţină la distanţă de trupurile care în mod natural îl cheamă la unire, în trupurile bărbaţilor şi femeilor se află o putere nevăzută ce-i atrage pe unii înspre alţii. Bărbatul care se apropie de o femeie în mod inevitabil cade sub influenţa acestei forţe. Cu cât apropierile sunt mai dese, cu atât influenţa creşte şi, în consecinţă, devine puternică. Cu cât aceasta putere creşte, cu atât libertatea noastră, care ne-ar duce la biruinţă cu ajutorul lui Dumnezeu, scade. Formele trupului femeiesc, privirea lor, glasul lor, tandreţea lor, produc, cu complicitatea firii noastre, o impresie puternică asupra sufletului, mai ales atunci când colaborează şi diavolul. In momentul în care suntem în compania femeilor şi înregistrăm aceste impresii, nu le simţim, dar când ne retragem în singurătate, aceste impresii pe care sufletul le-a absorbit revin la suprafaţă cu o putere extraordinară şi declanşează un violent atac al patimilor trupeşti.

Fericitul leronim povesteşte că, atunci când trăia la Roma şi se găsea adesea în compania doamnelor şi domnişoarelor evlavioase din capitala lumii, nu simţea nici cea mai mică mişcare pătimaşă în imaginaţie sau în trup. Dar atunci când fericitul s-a retras în pustiul de lângă Betleem şi s-a dedicat unei asceze călugăreşti riguroase, imaginile femeilor, pe care le văzuse la Roma, au început subit să-i apară în minte, în trupul său bătrân, topit de sete, de ajunare, de priveghere şi muncă, şi-au făcut apariţia dorinţele unui om tânăr. Cu mare efort a putut fi depăşită această stare căci, ca de obicei în aceste cazuri, diavolul se asociază firii căzute aducându-şi aportul său.

Ce i s-a întâmplat Fericitului leronim li se întâmplă tuturor călugărilor atunci când trec dintr-o viaţă de obşte în una pustnicească, de linişte şi de singurătate. Ei învaţă din experienţă importanţa impresiilor exterioare, de care cei ce trăiesc în împrăştiere n-au cea mai mică idee.

Toate impresiile la care a fost supus sufletul, câtă vreme se afla în mijlocul oamenilor, se ivesc ca morţii din morminte în inima pustnicului şi-l fac să păcătuiască cu gândul şi cu simţirea, până când prin mila şi porunca lui Dumnezeu, toţi oamenii înarmaţi care au ieşit din Egipt cad în pustie. Atunci o nouă generaţie de israeliţi intră în pământul făgăduinţei (Deuteronom l, 35).

Sufletele curate care n-au cunoscut păcatul, cu fapta, sunt foarte uşor expuse la influenţa impresiilor. Ele pot fi comparate cu mesele lustruite, de mare valoare, ce se găsesc în saloanele oamenilor din înalta societate: pe o asemenea masă orice zgârietură este vizibilă şi-i distruge din valoare. Dimpotrivă, sufletele ce nu sunt deloc păzite, le poţi compara cu mesele de bucătărie, pe care zilnic se taie legume şi alte alimente: zeci şi sute de noi tăieturi nu mai înseamnă nimic pentru aceste mese acoperite de multe alte zgârieturi. Aşa diavolul încearcă să corupă un suflet curat prin pofte trupeşti. Acesta-i motivul pentru care Părinţii fugeau de întâlnirile cu femei. Sfântul Arsenie cel Mare i-a adresat cuvinte dure unei doamne ilustre care a venit în mod special de la Roma până în pustia Scetică din Egipt, pentru a-l întâlni.

Şi-a încheiat cuvântul printr-o sfântă francheţe: “Eu mă rog lui Dumnezeu să şteargă amintirea ta din inima mea”. Prin aceste cuvinte, sfântul exprima toată violenţa şi pericolul luptei împotriva impresiilor exterioare, luptă care-l poate duce pe un călugăr până la uşa iadului, şi pe care Arsenie o cunoştea fără îndoială, din experienţă (Sfântul Teofil al Alexandriei, cum vedem în Pateric, a liniştit-o pe râvnitoarea pelerină venită de la Roma, interpretând pozitiv spusa avvei Arsenie).

In acelaşi sens pot fi înţelese şi următoarele cuvinte ale Sfântului Macarie cel Mare: “Uleiul alimentează fitilul unei candele aprinse, iar focul patimilor este stârnit de întâlnirea cu femei. Chipul unei femei este o sabie ascuţită ce-ţi răneşte inima. Dacă vrei să rămâi curat, evită ca pe o otravă de moarte compania femeilor, căci atunci păcatul este în lucrare ca o fiară sălbatică ce-şi înhaţă prada. Este mai puţin periculoasă apropierea de foc, decât de o femeie tânără. Fugi, cât eşti tânăr, de năvala patimilor trupeşti şi de societatea femeilor.

Cel ce-şi satură pântecele şi care, în acelaşi timp, speră să dobândească curăţia se înşeală pe sine însuşi. Vâltoarea provocată de privirea unei feţe frumoase este mai teribilă ca furtuna de pe mare. Dacă chipul unei femei apare în imaginaţia noastră, ne poate face să neglijăm chiar paza minţii. Când pui foc în paie, izbucneşte flacăra; la fel dorinţa pătimaşă se aprinde aducându-ţi aminte de o femeie".

Macarie cel Mare n-ar fi putut vorbi aşa dacă n-ar fi suportat el însuşi atacurile violente ale impresiilor adunate atunci când se aştepta mai puţin şi fara voia sa. Foarte precis, şi pe bună dreptate, Sfântul Tihon de Voronej a spus în "Sfaturi către monahi": "Păzeşte-te de femei, preaiubitul meu, ca să nu te tulburi. Eva nu şi-a pierdut vocaţia: ea continuă să seducă şi să ispitească".

Un bătrân îşi întreba ucenicul: "De ce Părinţii le-au zis călugărilor, mai ales celor tineri, să nu aibă relaţii cu femeile?" Ucenicul i-a răspuns: "Pentru ca nu cumva călugărul, după ce s-a legat strâns de o femeie, să nu cadă cu ea în ispite". Bătrânul i-a zis: "Aşa este. Căderea în ispite este încoronarea legăturilor cu o femeie. Pentru un călugăr, asemenea relaţii sunt interzise de către Duhul Sfânt". Chiar dacă legăturile nu se termină întotdeauna printr-o cădere trupească, fără excepţie ele sunt însoţite de tulburări sufleteşti şi de sterilitate duhovnicească.

Femeia se lasă condusă de sentimente, sentimentele naturii căzute, şi nu de raţiune, nici de înţelepciunea duhovnicească, care-i sunt total străine. La femeie raţiunea este un instrument docil în slujba sentimentelor. Antrenată de sentimente, ea se poate îndrăgosti rapid nu numai de un călugăr tânăr sau de vârstă matură, ci chiar şi de un bătrân; îşi face din el un idol, înainte ca şi ea să fie idolatrizată de el. Femeia vede perfecţiunea în idolul său; se străduieşte să-l convingă de aceasta, şi reuşeşte întotdeauna.

Ca urmare a sugestiilor nesfârşite şi periculoase, precum şi a laudelor, călugărul este invadat de părere de sine şi de mândrie, harul lui Dumnezeu îndepărtându-se de el; mintea şi inima i se întunecă şi devine capabil, în orbirea sa, să acţioneze iraţional şi să încalce fără frică toate poruncile lui Dumnezeu. Când Dalila l-a lăsat pe Samson, judecătorul

lui Israil, să doarmă în braţele sale, l-a făcut să-şi piardă harul lui Dumnezeu; apoi l-a predat filistenilor spre a-l umili şi tortura (Judecători 16,4-21).

Trebuie să mai spunem că o femeie atunci când a realizat o legătură strânsă cu un călugăr, ce trăieşte într-o mănăstire orânduită şi are un părinte duhovnicesc, ţine de datoria ei să-şi înstrăineze protejatul de mănăstire şi de stareţ, fără să ţină seamă de evidentul câştig pe care acesta îl are trăind în mănăstire şi sub povaţa duhovnicului său. Ea doreşte să posede, fără a împărţi cu nimeni, obiectul patimii sale. In nebunia sa ea crede că-l poate înlocui pe duhovnic pe care-l scoate inapt şi incapabil. Nu se va da înapoi de la nici un mijloc, pentru a-şi atinge scopul, nici de la cele ce i le oferă lumea, nici de la cele ce i le oferă dracul. Fiind cuprinsă de patima ei perversă, va numi cu ipocrizie ataşamentul său faţă de călugăr credinţă vie, dragoste curată, simţământ de mamă pentru fiul său, de soră pentru frate, de fiică pentru părinte; pe scurt va căuta tot felul de denumiri sfinte pentru patima sa, sforţându-se să-şi păstreze neatinsă posesiunea cucerită: nenorocitul suflet de călugăr care i s-a încredinţat ei. La femeie domină sângele: la ea toate patimile sufletului lucrează cu o putere şi cu o subtilitate periculoasă, pe primul plan fiind mărirea deşartă, senzualitatea şi ipocrizia. Ultima le camuflează pe primele două.

Noi nu batjocorim, nici subapreciem aici sexul feminin. Ca şi bărbatului, Dumnezeu i-a dăruit demnitatea firii omeneşti şi chipul Său. Femeia, ca şi bărbatul, a fost răscumpărată cu prea preţiosul sânge al Mântuitorului. Răscumpărată şi reînnoită, formează împreună cu bărbatul o singură creatură nouă în Hristos (Galateni 3,28). Femeia a fost reprezentată aici, aşa cum este când acţionează după legile naturii căzute şi se lasă antrenată de înfierbântarea sângelui. Arătându-se în stare să-l scoată pe Adam afară din rai prin viclenie şi seducţie, aşa cum se scuza Adam în faţa lui Dumnezeu, ea continuă până acum să-şi manifeste şi să-şi demonstreze capacitatea de a deturna o viaţă evlavioasă, ca şi cea din rai, a călugărilor care se lasă influenţaţi de ele.

Un călugăr trebuie să iubească cu o dragoste adevărată, evanghelică, toată făptura, atât pe bărbaţi cât şi pe femei. Nu este scutit de datoria de

a le arăta acestora dragoste, atunci când, conştient fiind de slăbiciunea lui şi a lor, se păzeşte pe el şi pe ele de ceea ce ar putea umbri această iubire şi procedează cu o mare prudenţă, fără intimităţi şi familiaritate, controlându-şi simţurile, în mod deosebit ochii şi pipăitul.

Capitolul XLIII.

DESPRE ÎNGERII CEI CĂZUŢI

Sfântul Apostol Pavel ne spune tuturor creştinilor: "Căci lupta noastră nu este împotriva trupului şi a sângelui, ci împotriva începătoriilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânitorilor întunericului acestui veac, împotriva duhurilor răutăţii, care sunt în văzduhuri" (Efeseni 6, 12).

Lupta aceasta este teribilă. Este pe viaţă şi pe moarte. Sfârşitul acestei lupte este fie mântuirea noastră, fie veşnica pierzanie. Spiritele răului, animate de o ură violentă împotriva neamului omenesc, duc o luptă îndârjită şi de un rafinament infernal. Sfântul Apostol Petru zice: "Potrivnicul vostru, diavolul, umblă, răcnind ca un leu, căutând pe cine să înghită" (l Petru 5, 8). Dar cei ce-L iubesc cu adevărat pe Dumnezeu nu pot fi despărţiţi de El, de către îngerii căzuţi, cu tot efectul lor (Romani 8, 39). Ei îşi pun în mişcare toate forţele pentru a ne despărţi de Dumnezeu, pentru că în aceasta stă pieirea noastră. Pentru a fi în stare să rezistăm spiritelor răului, şi a le birui cu ajutorul harului divin, trebuie să ştim exact ce sunt acestea, cum trebuie dusă lupta contra lor şi ce ne duce la victorie sau la înfrângere.

Spiritele răului sunt îngeri căzuţi. Dumnezeu i-a creat odată cu ceilalţi îngeri. I-a creat puri, buni, sfinţi, şi le-a dăruit din belşug nenumărate daruri naturale şi harice. Dar cedând mândriei, şi-au atribuit lor înşişi adâncimea talentului, rafinamentul calităţilor, şi chiar darurile harului. S-au exclus din rândul fiinţelor create şi, uitând că au fost creaţi, considerau că-şi au prin ei înşişi izvorul existenţei; întemeindu-se pe această fatală aberaţie, şi-au nesocotit obligaţiile sfinte ce le aveau faţă de Dumnezeu, Creatorul lor. Au fost antrenaţi la această părere de sine şi la această orbire de către una din căpeteniile îngerilor; Proorocul lezechiel îl numeşte Heruvim (lezechiel 28,14-l7), şi toţi sfinţii, în

general, îl socotesc ca făcând parte din căpeteniile îngerilor. Acest heruvim s-a încrâncenat atât de mult în această părere de sine şi în mândrie încât se socotea egalul lui Dumnezeu, şi s-a revoltat în mod deschis împotriva Lui (Isaia 14, 13-l4). A devenit potrivnicul lui Dumnezeu, vrăjmaşul Său declarat. Spiritele care s-au lepădat de ascultarea faţă de Dumnezeu au fost aruncate din cer. Ele au căzut pe pământ, şi umplu spaţiul între cer şi pământ, motiv pentru care se spune că sunt aeriene, sau că locuiesc în văzduhuri; ele au căzut în iad, în cele mai de jos ale pământului. Acest lucru îl mărturiseşte Sfânta Scriptură (Isaia 14,12).

Numărul spiritelor căzute este extrem de mare. Unii consideră, întemeindu-se pe relatarea Apocalipsei (12,14), că a treia parte dintre îngeri au căzut. Dintre cei mai importanţi, au căzut numeroşi, cum se vede din relatarea Sfântului Pavel: ei sunt numiţi stăpânii şi puteri. Heruvimul căzut este prinţul împărăţiei întunericului, constituită din spiritele rele. El este originea, izvorul, plinătatea răului. Depăşindu-i prin capacitate pe toţi ceilalţi îngeri căzuţi, îi depăşeşte şi prin răutate. Este firesc ca spiritele ce au fost antrenate cu el, şi care i s-au supus de bunăvoie, să fie datoare mereu a primi răutate de la el, şi prin urmare, să rămână în slujba lui. Dumnezeu le-a lăsat îngerilor căzuţi libertatea de a persevera în rău, după dorinţa lor, dar în atotputernicia şi atotînţelepciunea Sa care depăşeşte înţelepciunea celor mai inteligente creaturi, El nu încetează de a le rămâne Stăpân suprem, Pantocrator. Lanţurile indestructibile ale voinţei lui Dumnezeu le îngăduie să facă numai ceea ce El le permite.

In locul îngerilor căzuţi Dumnezeu a creat o nouă fiinţă raţională, pe om; l-a aşezat în Paradis, care este inferior şi care se afla mai înainte sub autoritatea heruvimului căzut (Mineiul, 17 ianuarie). Paradisul a trecut sub controlul noii creaturi, omul. Este de la sine înţeles că noua creatură a devenit obiectul invidiei şi urii îngerului căzut şi slujitorilor săi, spiritele căzute. Acestea, sub conducerea şefului lor, au încercat să-l seducă pe om, să-l antreneze în propria lor cădere, să şi-l facă tovarăş ascultător, să-l infecteze cu otrava urii lor împotriva lui Dumnezeu, lucru ce l-a reuşit.

Sigur că omul a fost amăgit şi înşelat, dar totuşi liber şi de bună voie s-a lepădat de ascultarea de Dumnezeu, liber şi de bună voie a consimţit la hula drăcească împotriva lui Dumnezeu, liber şi de bună voie a intrat în legătură cu spiritele căzute şi s-a supus lor; atunci, căzând, s-a separat de Dumnezeu şi de ceata duhurilor curate din care făcea, parte, nu numai cu sufletul, ci şi prin trupul său duhovnicesc, şi s-a alăturat cu sufletul spiritelor căzute, iar cu trupul a împărtăşit condiţia animalelor private de raţiune.

Crima comisă de către îngerii căzuţi împotriva omului le-a pecetluit definitiv soarta: mila lui Dumnezeu i-a abandonat definitiv, şi soarta le-a fost pecetluită. Spiritul căzut a fost condamnat să se târască în gânduri şi simţăminte exclusiv trupeşti şi materiale. Incapabil de a se înălţa de la pământ, el nu se poate ridica înspre cele duhovniceşti. Acesta este, după explicaţia Sfinţilor Părinţi, sensul judecăţii, pronunţate de către Dumnezeu împotriva îngerului căzut, după ce acesta lovise cu moartea veşnică pe omul nou creat. “Pe pântecele tău să te târăşti, i-a zis Domnul diavolului, şi ţărână să mănânci în toate zilele vieţii tale” (Facere 3, 14).

Cu toate că omul a ajuns în rândul îngerilor căzuţi, căderea sa, în virtutea felului în care s-a produs, îmbracă un caracter total diferit de cel al îngerilor, îngerii au căzut conştienţi, intenţionat; ei au fost înşişi cauza răului propriu, şi după prima greşeală, cu sârguinţă au comis alta. De aceea au fost lipsiţi total de bine, saturaţi de rău, şi au răutatea singura caracteristică. Omul a căzut inconştient, fără intenţie, pentru că el a fost sedus şi înşelat; din acest motiv, binele său firesc n-a fost anihilat, ci s-a impregnat în el răul îngerilor căzuţi.

Dar pentru că acest bine a fost amestecat cu răul, pervertit de acesta, a devenit inutil, insuficient şi nedemn de Dumnezeu care este Binele pur şi neamestecat. Cea mai mare parte a timpului omul face rău, crezând că face bine; prin întunecarea minţii şi conştiinţei, el nu discerne răul care a îmbrăcat masca binelui. Spiritele căzute fac răul pentru rău, găsindu-şi bucuria şi slava în împlinirea răului.

In negrăita Sa bunătate, Dumnezeu i-a dat omului căzut un Mântuitor şi o mântuire. Dar omul răscumpărat are libertatea fie să accepte să

beneficieze de mântuirea care i se oferă şi să se reîntoarcă în Rai, fie să o refuze şi să rămână în mijlocul mulţimii ingerilor căzuţi. Timpul ce i se oferă omului pentru a alege liber, durează toată viaţa pământească. Prin mântuire, i se redă omului comuniunea cu Dumnezeu; dar pentru ca omul să-şi poată manifesta liber voinţa, are posibilitatea alegerii, fie să rămâie în această comuniune, fie să o rupă, pentru că nu i s-a luat posibilitatea de a intra în legătură cu spiritele căzute, legătură pe care deliberat o face. Atunci când omul rămâne în aceasta stare de indecizie toată viaţa, harul lui Dumnezeu nu încetează de a-l ajuta până în momentul trecerii la cele veşnice, dacă aceasta este opţiunea lui; la rândul lor, îngerii căzuţi nu încetează de a face tot ce le stă în putinţă pentru a-l ţine sub ascultarea lor, în robia păcatului, în moartea şi pierzania veşnică.

Spiritul căzut a încercat de multe ori să-i ispitească, până la moarte, chiar pe sfinţii mucenici şi pe călugării nevoitori, mari făcători de minuni şi nevoitori având, să spunem aşa, sub ochii lor cununa biruinţei. Este foarte corectă gândirea multora dintre Sfinţii Părinţi conform căreia, până la mormânt, călugărul se află în pericolul de a cădea în ispite, fără a şti mai dinainte de unde vor răsări şi ce haină vor îmbrăca. Biserica ne învaţă că de la botez fiecare creştin primeşte de la Dumnezeu un înger păzitor care, ocrotindu-l în mod nevăzut, îl învaţă să împlinească toate faptele bune pe parcursul vieţii şi-i reaminteşte poruncile lui Dumnezeu. La rândul său împăratul întunericului, dorind să antreneze tot neamul omenesc în propria sa cădere, deleagă pe lângă fiecare om un spirit căzut, care-l urmăreşte peste tot, străduindu-se să-l atragă în tot felul de păcate.

Din cele spuse, rezultă clar că monahul trebuie să vegheze asupra lui însuşi toată viaţa, fiind cuprins în acelaşi timp de frică şi de curaj. Trebuie tot timpul să fie în gardă ştiind că vrăjmaşul său ucigaş de suflete este mereu treaz, dar în acelaşi timp convins că-l are alături pe îngerul păzitor. Sfântul Pimen cel Mare a zis: “Un mare ajutor al lui Dumnezeu îl înconjoară pe om; numai că acestuia nu-i este dat să-l vadă”. Nu-i este dat omului să-l vadă pentru a nu se bizui numai pe acesta, iar el să cadă în lenevire şi să părăsească nevoinţa de care este în stare.

Condamnat să se târască pe pământ, îngerul căzut îşi dă toată silinţa pentru ca şi omul să facă acelaşi lucru. Şi omul este înclinat înspre aceasta datorită orbirii de care este atins. Sigur omul are simţul eternităţii, dar datorită faptului că acest simţ este pervertit de ceea ce pe nedrept se cheamă "raţiune" şi de către conştiinţa sa adormită, i se pare că şi viaţa pământească este fără sfârşit, întemeindu-se pe această impresie seducătoare, dar din păcate iluzorie şi dezastruoasă, omul este robit de munca şi ocupaţiile care-i asigură o situaţie bună în lumea aceasta, uitând că este călător şi că locuinţa sa permanentă se află, fie în cer, fie în iad. în numele omului căzut, Sfânta Scriptură îi zice lui Dumnezeu: "Lipitu-s-a de pământ sufletul meu; înviază-mă după cuvântul Tău" (Ps. 118, 25). Reiese clar din acest text că ataşamentul faţă de pământ loveşte sufletul cu moartea veşnică; el este readus la viaţă prin cuvântul lui Dumnezeu care, smulgându-l de pe pământ, îi ridică gândurile şi simţămintele înspre cer.

"Diavolul, zice Sfântul Ioan Gură de Aur, este obraznic. El atacă de jos. Şi în acest caz câştigă sigur pentru că noi nu încercăm să ne ridicăm acolo unde el nu ne mai poate răni. Căci el nu se poate ridica sus, ci rămâne pe pământ; de aceea şarpele este simbolul său. Dacă Dumnezeu l-a limitat de la început la o asemenea stare, astăzi are motiv mai puternic să o facă. Dacă tu nu ştii ce înseamnă "a fi atacat de jos", vreau să-ţi explic aceasta metodă de luptă. Ea constă în a învinge folosindu-se de realităţile pământeşti, de plăceri, de bogăţii şi de tot ceea ce este în lume. De aceea diavolul atunci când vede pe cineva luându-şi zborul spre cer, în primul rând nu este în măsură să-l atace, şi, dacă riscă să o facă, recade imediat el însuşi, pentru că, după cum ştim prea bine, el n-are picioare să stea ridicat.

N-ai teamă de el pentru că nu are aripi, ci se târăşte doar pe pământ, printre lucrurile pământeşti. Să n-ai nimic comun cu el, pentru că în acest caz nu va fi foarte necesară sforţarea. Diavolul nu ştie lupta deschis şi pe faţă, ci, ca un şarpe ce se ascunde între spini, el se foloseşte adesea de ispita bogăţiilor. Dacă tu vei curaţi spinii, el se înfricoşează şi fuge. Dacă-l poţi fascina cu exorcismele dumnezeieşti, îl vei răni foarte uşor. Şi noi avem exorcismele duhovniceşti: Numele Domnului nostru Iisus Hristos şi puterea Crucii.

Sfântul Macarie cel Mare, auzind că un oarecare călugăr Teopemt este ispitit de gânduri necurate, aduse de diavolul, i-a dat sfatul următor: ajunează până seara, aşa fel încât să resimţi foamea; învaţă pe dinafară Evangheliile şi alte cărţi din Sfânta Scriptură pentru ca amintirea lui Dumnezeu să rămână mereu în sufletul tău. Dacă îţi vine gând rău, nu-l primi, nu îngădui niciodată gândului tău să fie târât în jos, ci îndreaptă-l în sus şi Dumnezeu te va ajuta.

Un frate l-a întrebat pe avva Sisoe ce trebuie să facă înspre a se mântui şi a plăcea lui Dumnezeu. Bătrânul i-a răspuns: Dacă vrei să-I placi lui Dumnezeu ieşi din lume, întoarce-te de la pământ şi, după ce ai părăsit creaturile, vino către Creator, uneşte-te cu Dumnezeu prin rugăciune şi lacrimi, şi vei găsi odihnă în veacul acesta şi în cel viitor.

Sfântul Varsanufie cel Mare scria unui frate oarecare: "Dacă vrei să fii mântuit, străduieşte-te să mori faţă de tot ce-i pământesc. Socoteşte-te ca un nimic, străduieşte-te pentru cele ce vor fi, ca nu cumva sub pretextul unei fapte bune diavolul să te ducă la îngrijorări nefolositoare.

Viclean şi abil în lupta contra omului, şi în dărâmarea lui, diavolul nu recurge întotdeauna la mijloace deosebite pentru a-şi atinge scopul. La ce bun s-o facă dacă prin acestea riscă să-l determine pe călugăr la o împotrivire îndârjită şi la o biruinţă strălucită, cum s-a întâmplat în atâtea cazuri? Mijloacele obişnuite sunt mai sigure. In cea mai mare parte a timpului, acestea nu sunt remarcate şi, chiar dacă sunt, sunt neglijate pentru că în aparenţă par nepericuloase. în general în lupta actuală împotriva creştinismului şi împotriva monahismului, nu se remarcă folosirea mijloacelor deosebite, ci a mijloacele obişnuite. Saracinii şi latinii nu mai atacă mănăstirile ortodoxe; ei nu-i aprind şi nu-i taie pe călugării ortodocşi pentru a distruge monahismul ortodox. Distrugerea este provocată în mod imperceptibil prin cursele insesizabile, în care-l face să cadă în vremurile actuale.

Preocupările pământeşti, atunci când călugărul li se dedică cu entuziasm, pot, fără ca acestea să facă păcate exprese, să-l oprească de la sporirea duhovnicească şi să provoace dezastru în sufletul său. Un asemenea suflet devine ţintă pentru draci, cum spune Evanghelia (Matei

12,44-45). Când inima unui copac este atinsă de putreziciune, copacul piere încetul cu încetul fără să se observe, înafară mai păstrându-şi multă vreme frumuseţea şi nelăsând să transpară moartea care-l roade prin interior. Fără a atinge aspectul exterior al monahismului, micile preocupări îi distrug esenţa. Ce mai este călugărul, dacă n-a ajuns un creştin detaşat de toate, însingurat cu mintea şi cu inima pentru a aparţine numai lui Dumnezeu, după ce a intrat într-o comuniune de nedesfăcut cu El? Unde mai este călugărul atunci când se îndepărtează de Dumnezeu şi se ataşează de pământ?

Dintre mijloacele obişnuite, dar foarte eficace, fac parte lucrările manuale şi fizice, atunci când călugărul se lasă stăpânit de ele fără dreaptă judecată şi din voia sa, nu din ascultare. Atunci când călugărul se apucă de treabă în felul acesta, cu siguranţă alunecă într-un ataşament pătimaş de ceea ce face. La început manifestă un zel periculos pentru această preocupare; apoi orientează toate forţele sufletului său şi ale trupului, înspre aceasta, uitând şi abandonându-L pe Dumnezeu. In acest timp şarpele se străduieşte să-i sugereze călugărului că preocuparea sa este inocentă, ba chiar salutară şi folositoare pentru toţi. Prin viclenia şarpelui, din toate părţile încep să-i parvină la urechi încurajări şi laude pentru munca sa. Se lasă contaminat de părerea de sine; sufletul său, care nu este iluminat de Cuvântul lui Dumnezeu, se învăluie în tenebrele necunoştinţei şi nechibzuinţei. Apoi cade pe de-a-ntregul sub stăpânirea spiritului căzut.

Când sufletul abandonează asceza duhovnicească sau, ceea ce este acelaşi lucru, o împlineşte cu neglijenţă, superficial, şi fără dăruire, ocupându-se în primul rând cu entuziasm şi ataşament de cele pământeşti, patimile proprii naturii căzute pot rămâne nestingherite in inimă, fără ca nimic să le tulbure; ele prosperă, cresc şi se întăresc în toată libertatea. Călugărul se bucură de o linişte falsă, mângâindu-se cu părerea de sine şi cu slava deşartă, în locul celei autentice aduse de har. Cei ce nu luptă împotriva patimilor nu le mai sesizează. Şi chiar dacă se agită pentru o scurtă perioadă de timp, cel ce nu-i obişnuit să se’4 cerceteze pe sine, n-o face cu atenţie, şi se străduieşte să-şi găsească mângâierea în cele pământeşti. O asemenea mângâiere, sau mai exact, o asemenea lâncezeală duhovnicească, lipsită de umila înduioşare a inimii,

detaşată de amintirea morţii şi judecăţii, a raiului şi a iadului, fără preocuparea de a obţine înainte de a fi prea târziu mila lui Dumnezeu, de a se împăca cu El şi de a se uni cu El, Sfinţii Părinţi o numesc “nesimţire” sau “împietrirea inimii”, moarte sufletească până când trupul este încă viu. Până ce durează această teribilă lâncezeală duhovnicească, patimile, în special cele sufleteşti, cresc într-o măsură nebănuită; ele dobândesc o forţă şi o putere care depăşeşte capacitatea firească: călugărul merge la pieire fără să-şi dea seama. Sfântul Casian Romanul care vizita mănăstirile Egiptului, pe la sfârşitul veacului al patrulea şi începutul celui de al cincilea, vreme în care monahismul era în floare şi strălucea de o mulţime de daruri duhovniceşti, relatează că monahii din pustia Calamonului sau Porfiriei, situată foarte departe de aşezările locuite şi aproape inaccesibilă din această cauză, duceau o viaţă călugărească mai puţin bună decât cei din pustia Scetică, care nu era prea departe de sate şi chiar de foarte populatul oraş al Alexandriei.

Sfântul Casian îşi descoperă pricina acestui lucru: pustia Scetică era neroditoare, călugării care trăiau aici nu erau distraşi nici de cultivarea pământului şi nici de contemplarea naturii, dar petreceau cu linişte în chiliile lor, ocupaţi cu lucrurile manuale cele mai simple, cu rugăciunea şi cu citirea Cuvântului lui Dumnezeu, atenţi la discernerea gândurilor şi a simţămintelor care se iveau în ei. Ducând o viaţă atât de reculeasă, făceau progrese rapide, şi atingeau o înaltă treaptă de perfecţiune. Dimpotrivă, pustia Calamonului era un fel de insulă întinsă şi foarte fertilă, o oază asemănătoare Raiului, acoperită de un mare număr de arbori feluriţi şi de plante variate cum se găsesc în clima tropicală. Oaza era înconjurată de nisip, pe bună dreptate putându-se spune că acesta era un deşert în mijlocul căruia era situat Calamonul, la care se ajungea foarte greu. Călugării din Calamon, încântaţi de roadele locului în care trăiau, se ocupau cu grădinăritul şi cu agricultura. Frumuseţea naturii care-i înconjura era o mare pricină de împrăştiere pentru privirea lor. Având într-o mare măsură întoarsă atenţia înspre pământ, nu o puteau pe de-a-ntregul îndrepta înspre cer.

Ni se spune în viaţa Sfântului Sava, arhiepiscopul Serbiei, că atunci când i-a vizitat pe pustnicii din Muntele Athos, i-a găsit pe de-a-ntregul detaşaţi de orice muncă pământească: nu se ocupau nici cu agricultura,

nici cu viticultura, nici cu comercializarea lucrurilor făcute de mâinile lor; ei n-aveau nici o grijă legată de această lume. Singura lor ocupaţie era rugăciunea, lacrimile, constanta râvnă a minţii şi a inimii către Dumnezeu.

Sfântul Arsenie cel Mare era atât de atent să nu fie cuprins de nici un lucru pământesc, care i-ar fi putut servi de pretext pentru subtila patimă a părerii de sine şi a slavei deşarte, încât n-a scris nici scrisori, nici cărţi, deşi era foarte dotat din punct de vedere intelectual şi având o erudiţie şi experienţă duhovnicească deosebită.

Marii cărturari ai antichităţii ca Antonie cel Mare, Macarie cel Mare, şi alţii, pe care Dumnezeu i-a dăruit din belşug cu puteri psihice şi fizice, împlineau diverse munci manuale; dar aceste munci erau aşa de simple şi se obişnuiseră atât de mult cu ele încât nu-i împiedicau deloc ca în timpul lucrului să se roage. Erau aşa de obişnuiţi cu aceste munci încât mintea le rămânea totalmente liberă. Se puteau adânci în rugăciune profundă şi puteau fi dăruiţi cu vedenii în timp ce mâinile lor continuau să lucreze: munca lor era aşa de uşoară şi aşa de mecanică încât nu cerea nici un fel de atenţie din partea minţii.

Foarte mulţi călugări în antichitate împleteau frânghii, confecţionau coşuri sau rogojini. Examinând preocupările artizanale de astăzi, poţi remarca cu uşurinţă că multe dintre ele, după ce sunt deprinse, cer puţină atenţie, ca de exemplu împletirea ciorapilor; cine s-a obişnuit cu această muncă, o face fără să se uite şi poate în acelaşi timp să fie cu gândul în altă parte. Dar alte preocupări, de pildă pictura, cer o mare atenţie: cei ce sunt pricepuţi în pictura pot să se roage în timp ce pictează, dar în acelaşi timp le este imposibil să se aprofundeze în rugăciune, pentru că munca adesea le cere toată atenţia. Pictura trezeşte în suflet un mare interes pentru ea; râvna nu va fi lipsită de tendinţa împărţirii între Dumnezeu şi lucrarea mâinilor.

După exemplul dat, îţi poţi face idee despre alte munci manuale. Preocupările intelectuale, în special, riscă să-l întoarcă pe om de la umilinţă şi de la Dumnezeu, şi să-l antreneze în părerea de sine şi-n idolatrizarea propriei persoane, în cazul unor asemenea ocupaţii, trebuie

să fim foarte atenţi ca ele să fie făcute înspre slava lui Dumnezeu şi binele celorlalţi, nu pentru satisfacerea amorului propriu. Nu-i poţi sluji în acelaşi timp lui Dumnezeu şi lui mamona (Matei 6, 24). Nu poţi în acelaşi timp lucra pentru Dumnezeu, şi să te arăţi indulgent şi entuziasmat faţă de tine şi de patimile tale.

Intemeindu-ne pe cele spuse mai înainte, noi le dăm călugărilor, fraţii noştri preaiubiţi, sfatul să fie foarte prudenţi faţă de preocupările pământeşti, ştiind că pe pământ se târăşte şarpele făcător de rele şi viclean, întotdeauna gata să ne rănească, şi să ne inoculeze veninul său aducător de moarte. Călugărul începător trebuie să împlinească cu toată râvna ascultarea ce-i este impusă, pentru dragostea faţă de Dumnezeu şi în vederea mântuirii sale. Nu trebuie să admire satisfăcut rezultatele, nu trebuie să se laude, nu trebuie să-şi cultive slava deşartă, suficienţa de sine şi mândria; dacă va proceda astfel, ascultarea, în loc să-i fie mijloc de mântuire, se va transforma în instrument şi mijloc de pierzanie.

Pentru a îndeplini cu succes o ascultare, trebuie să te rogi mereu lui Dumnezeu şi să atribui reuşita milostivirii Sale. Când călugărul are libertatea să-şi organizeze cea mai mare parte din timp cum crede că e bine, trebuie să se ferească, ca de o otravă mortală, de orice ataşament pătimaş faţă de ocupaţiile materiale, oricare ar fi, şi de tot ceea ce este pământesc şi stricăcios. Trebuie neîncetat să-şi ridice gândurile în sus. Aceasta nu presupune să-şi imagineze lăcaşurile cereşti, îngerii, mărirea lui Dumnezeu şi alte lucruri de acest fel. Nu! Asemenea închipuiri nu fac altceva decât să deschidă larg poarta nălucirilor drăceşti.

Călugărul trebuie să se ridice printr-o simţire duhovnicească, fără nici o închipuire, până la tronul lui Dumnezeu, să fie cuprins de o frică mântuitoare şi pătruns de gândul omniprezenţei şi atotştiinţei lui Dumnezeu, să-şi plângă păcatele şi să şi le mărturisească lui Dumnezeu care este prezent în chilie şi-l priveşte, să-I ceară la timp iertare şi dezlegare, să-şi amintească de mulţimea păcatelor sale şi de moarte. Dacă timpul ce ne este oferit pentru pocăinţă şi pentru a dobândi eternitatea fericită îl irosim în ocupaţii pământeşti şi în adunarea de bunuri efemere, nu ne va fi dăruit a doua oară. Pierderea lui este irecuperabilă, şi nu ne va fi de nici un folos plânsul nesfârşit din iad.

Dacă în timpul călătoriei pământeşti, omul nu rupe orice legătură cu spiritele răului, va rămâne legat de acestea, chiar şi după moartea sa, aparţinându-le acestora mai mult sau mai puţin, pe măsura contactului cu ele. Menţinerea legăturii cu spiritele căzute duce la pierzania veşnică, atunci când o ruptură incompletă produce chinuri groaznice pe calea ce duce la cer.

Priviţi fraţilor ce a făcut şi face diavolul pentru a îndepărta gândul omului de la cerul duhovnicesc înspre materie, aservindu-i inima pământului şi ocupaţiilor pământeşti. Priviţi şi lăsaţi-vă cuprinşi de o teamă mântuitoare! Priviţi şi fiţi prudenţi! Spiritul căzut i-a determinat pe mulţi călugări să-şi procure diverse obiecte rare şi preţioase, şi când gândul li s-a legat de aceste obiecte, s-a despărţit de Dumnezeu. Pe alţii i-a făcut să studieze tot felul de ştiinţe şi de arte, puţin importante, care numai să-i orienteze înspre pământ; şi când le-a atras toată atenţia înspre cunoştinţele trecătoare, i-a lipsit de singura cunoştiinţă necesară: cea a lui Dumnezeu. Pe alţii i-a determinat să câştige bunuri pentru mănăstirea lor, să se angajeze în construcţii, să se îngrijească de grădini de agrement, să cultive grădini de legume, holde şi păşuni, să crească vite, forţându-i să uite de Dumnezeu.

Pe alţii i-a determinat să-şi împodobească chiliile cu flori şi imagini, să sculpteze linguri sau să confecţioneze mătănii, şi i-a îndepărtat de Dumnezeu. După ce odată i-a determinat să se ataşeze de altceva, i-a învăţat să-L neglijeze pe Dumnezeu. Pe alţii i-a convins să acorde o atenţie aparte regimului lor alimentar, sau altor forme de asceză turpească, să dea o mare importanţă pâinii prăjite, ciupercilor, verzei, mazării sau fasolii uscate; şi astfel au prefăcut echilibrata, sfânta şi duhovniceasca practică ascetică într-o stupidă performanţă trupească şi păcătoasă. In ce-i priveşte pe asceţii înşişi i-a intoxicat şi i-a buimăcit printr-o falsă înţelepciune, pe de-a-ntregul trupească, prin părerea de sine şi prin dispreţuirea altora, lucruri care anulează orice progres duhovnicesc şi duc la pierzanie veşnică. Unora le-a sugerat să dea o importanţă exagerată tipicului liturgic, facându-i orbi la înţelesul duhovnicesc al acestuia. Deşertând în felul acesta creştinismul de substanţa lui, au rămas cu un înveliş gol şi material; s-au îndepărtat de Biserică, au îmbrăţişat învăţături false şi absurde şi au căzut în schismă.

Această tactică este atât de comodă pentru spiritul căzut încât o aplică acum peste tot.

Este atât de practică pentru a-l duce pe om la pieire încât în vremurile din urmă o va întrebuinţa pentru îndepărtarea de Dumnezeu a lumii întregi. Diavolul recurge la acest gen de luptă cu un succes incontestabil. In vremurile de pe urmă, sub influenţa stăpânului lumii acesteia, oamenii vor fi literalmente posedaţi de un ataşament faţă de pământ şi faţă de tot ce-i material şi trupesc. Vor fi stăpâniţi de grijile acestei lumi şi se vor preocupa de dezvoltarea bunurilor materiale; se vor îngriji exclusiv de amenajarea pământului, ca şi cum aici ar avea locuinţă veşnică. Devenind trupeşti şi materiali, vor uita de veşnicie, ca şi cum aceasta n-ar exista; vor uita de Dumnezeu şi-l vor părăsi. “Precum a fost în zilele lui Noe, prooroceşte Domnul, tot aşa va fi şi în zilele Fiului Omului: mâncau, beau, se însurau, se măritau până în ziua când a intrat Noe în corabie şi a venit potopul şi i-a nimicit pe toţi. Tot aşa precum a fost în zilele lui Lot: mâncau, beau, cumpărau, vindeau, sădeau şi zideau, iar în ziua în care a ieşit Lot din Sodoma a plouat foc din cer şi pucioasă şi i-a nimicit pe toţi La fel va fi în ziua în care se va arăta Fiului Omului” (Luca 17, 26-30).

Ca să te ţii tare în lupta cu spiritul căzut, trebuie să-l vezi. Nu te poţi lupta decât cu un adversar sesizabil cu simţurile trupului sau ale sufletului. Dar atunci când adversarul este nevăzut, când armele lui sunt nevăzute, când nici o simţire şi nici o senzaţie nu-i vădeşte prezenţa şi lucrarea, este ca si cum n-ar exista. Ce luptă poate avea loc în astfel de condiţii?

Dracii, nevăzuţi pentru ochii noştri trupeşti, pot fi văzuţi cu ochii sufletului, cu mintea şi cu inima. Sfinţii Părinţi, care au ajuns desăvârşiţi, îi puteau vedea şi cu ochii trupului. Noi care nu-i vedem în modul acesta, trebuie să învăţăm să-i vedem cu ochii sufletului. Pentru a explica modul în care spiritele i se arată omului şi cum pot fi văzute de către el, vă dăm două cazuri.

Sfântul Macarie cel Mare ducea o viaţă pustnicească în pustia Scetică din Egipt. La o oarecare distanţă de chilia sa, se găsea un grup numeros

de călugări care erau sub îndrumarea sa şi care duceau o viaţă eremitică. Chiliile lor erau situate una faţă de alta la o aruncătură de piatră. Intr-o zi, sfântul era pe cale, mergând înspre chiliile călugărilor şi, deodată, a văzut un demon sub chip de om, ducând mai multe sticluţe. Bătrânul l-a întrebat: "Unde te duci?" Diavolul a răspuns: "Mă duc să-i tulbur pe fraţi".

Bătrânul l-a întrebat: "Ce ai în sticluţele acelea"? Diavolul a răspuns: "Hrană pentru fraţi". Bătrânul i-a zis: "Hrană în toate aceste vase?" El a răspuns: "Da. Dacă unuia nu-i place o mâncare, îl îmbiu cu alta, apoi cu alta şi până la urmă fiecare îşi primeşte mâncarea preferată". Cu aceste cuvinte dracul şi-a continuat drumul. La rândul său, bătrânul a rămas pe loc, aşteptând să se întoarcă. Văzându-l revenind, i-a zis: "Bună ziua!",. "Ce zi bună!", i-a replicat dracul. "Ce-ai păţit?", l-a întrebat bătrânul. "Ei bine, a răspuns diavolul, toţi călugării erau mânioşi pe mine şi nici unul nu m-a primit".

Bătrânul i-a zis: "Deci n-ai nici un prieten printre ei?". Diavolul i-a răspuns: "Ba da! Am acolo un prieten care mă ascultă. Când merg înspre el şi când mă vede apropiindu-mă nu mai are stare". Bătrânul a întrebat: "Care-i este numele?". Diavolul a zis: "Teopempt". Cu aceste cuvinte s-a îndepărtat. Sfântul Macarie l-a căutat pe Teopempt, a intrat în chilia lui, pentru a sta de vorbă. Şi a descoperit că acest călugăr nu l-a recunoscut pe diavolul ce i se arătase, şi că a intrat în dialog cu gândurile pe care acesta i le adusese şi s-a îndulcit cu ele, fără să înţeleagă şi să bănuiască că prin aceasta a intrat în comuniune şi în legătură foarte strânsă cu spiritul căzut. Sfântul l-a învăţat pe Teopempt cum se lupta cu diavolul, şi dintr-un prieten al acestuia l-a făcut vrăjmaş.

Reiese din această povestire că Teopempt l-a văzut pe diavolul, aşa cum a recunoscut, dar l-a văzut doar prin intermediul gândurilor păcătoase. Apropierea de diavolul s-a făcut cunoscută lui Teopempt prin năvala caracteristică a gândurilor obsedante şi seducătoare, faţă de care n-a ştiut ce atitudine să ia, şi care l-au împins într-o stare de confuzie, de agitaţie şi de nelinişte. El a început un dialog cu aceste gânduri, fără să ştie că îi erau sugerate de către diavolul; în acelaşi timp, presupunând că ele îşi au izvorul în propriul său suflet, a încercat să le potolească prin

raţionamente logice, sfârşind prin a fi antrenat de ele, şi îndulcindu-se de ele.

Intr-o zi, un alt mare slujitor al lui Dumnezeu, Sfântul Macarie al Alexandriei, a văzut cu ochii săi trupeşti nişte copii, negri ca şi etiopienii, alergând şi zburând prin toată biserica, în acea mănăstire era obiceiul ca un călugăr să citească cu voce lină psalmii, în mijlocul bisericii, iar toţi ceilalţi fraţi şedeau şi-l ascultau atenţi. Sfântul a văzut că alături de fiecare călugăr era aşezat un etiopian şi râdea de el. La unul îi punea degetele pe ochi, şi începea să picotească; altuia îi punea degetele pe gură, şi începea să caşte. în faţa altora luau chip de femeie; în faţa altora construiau clădiri, aducând tot felul de materiale. La sfârşitul slujbei Sfântul Macarie i-a chemat pe fiecare în parte şi i-a întrebat la ce s-au gândit în timpul rugăciunii. S-a dovedit că fiecare s-a gândit la ceea ce-i sugerase diavolul.

Din aceste relatări rezultă clar că spiritele acţionează asupra noastră nu numai prin gânduri, ci şi prin imagini deşarte şi păcătoase, prin atingeri şi diverse relaţii. Pentru călugărul ce duce o viaţă atentă şi conformă poruncilor Evangheliei, toate acestea devin clare din proprie experienţă. Dracii pătrund în simţurile şi în mădularele trupului; ne fac să privim, să auzim, să respirăm într-un mod pătimaş, ne sugerează să vorbim ce nu se cuvine, ne umplu ochii de desfrânare, ne aruncă în nelinişte, acţionează dinafară şi dinlăuntrul nostru.

Pentru a explica într-o oarecare măsură modul în care dracii, aceste creaturi raţionale şi nevăzute, pot pătrunde în mădularele trupului nostru şi îşi pun în lucrare influenţa lor specifică, şi cum atacă şi influenţează sufletul, ne vom folosi de efecte asemănătoare provocate de un gaz oarecare. Să luăm, de exemplu, asfixierea cu oxid de carbon. Aceasta este provocată de acest greu gaz carbonic atunci când, într-un mod nevăzut cu ochii trupului, îl respirăm şi ne atinge creierul. La fel alcoolul: cînd bem vin, alcoolul urcă, traversând trupul, de la stomac la cap şi afectează, într-un chip ce nouă ne scapă, creierul şi gândul nostru.

Alcoolul trece deci, fără să ne dăm seama, de la stomac în sânge provocând o înfierbântare sau, ceea ce este acelaşi lucru, supune sângele

la o unire fizică cu căldura, substanţă cvasimaterială şi volatilă, supunând trupul şi sufletul influenţei lui. Subtanţele gazoase au proprietatea de a pătrunde în materiile dure şi în alte gaze, şi să le traverseze. Astfel razele soarelui traversează aerul, şi toate gazele cunoscute pe pământ, traversează apa, traversează sticla. Energia calorică pătrunde uşor prin fier, şi prin toate materialele, provocând în ele o schimbare; trece prin gaze şi prin lumină. Aerul trece prin copaci, dar nu prin sticlă. Vaporii de apă, şi de diverse substanţe, străbat aerul.

Sfântul Macarie cel Mare zice: "De atunci de când, ca urmare a încălcării de către primul om a poruncii lui Dumnezeu, răul a intrat în om, diavolul are liberă trecere pentru a vorbi cu sufletul lui, aşa cum un om vorbeşte cu alt om, şi pentru a lăsa în inima sa tot ce-i vătămător."

Diavolul vorbeşte cu omul fără de glas, dar se foloseşte de "cuvinte"; gândurile sunt ca nişte "cuvinte" care nu sunt purtate de glas, nici îmbrăcate în sunete prin care omul le poate transmite. Tot în Omilia a II-a, Sfântul Macarie cel Mare zice: "Diavolul lucrează cu atâta viclenie încât ni se pare că tot răul se naşte în sufletul nostru de la sine, şi nu sub influenţa spiritului străin care, împlinindu-l totalmente, se străduieşte să rămână ascuns".

Semnele concrete că spiritul căzut s-a apropiat de noi şi acţionează asupra noastră sunt: rapida apariţie în noi a gândurilor şi închipuirilor, a simţămintelor şi senzaţiilor deşarte şi păcătoase, îngreuierea trupului şi intensificarea nevoilor animalice, împietrirea inimii, aroganţa, gândurile de slavă deşartă, respingerea pocăinţei, uitarea de moarte, plictiseala, deosebita preocupare de grijile pământeşti. Apropierea de noi a spiritului căzut este întotdeauna însoţită de o senzaţie de nelinişte, de confuzie şi de neorânduială.

Gândurile care vin de la diavoli, spune Varsanufie cel Mare, sunt mai întâi pline de tulburare şi de tristeţe şi travestindu-se atrag cu dibăcie sufletul să le urmeze; vrăjmaşii se îmbracă în piele de oaie, sugerându-ne gânduri care în aparenţă sunt drepte şi adevărate, dar în fond ei sunt lupi răpitori (Matei 7, 15), înşelând inimile cele fără de răutate (Romani 16,18), prezentându-le lucrurile rele şi vătămătoare ca fiind bune. Toţi

marii dascăli ai monahismului tratează acest subiect într-o manieră asemănătoare.

Impotriva călugărilor care rezistă cu bărbăţie în această luptă nevăzută, la un moment dat spiritele căzute intră în luptă deschisă. Lucrul acesta însă are loc cu îngăduinţa lui Dumnezeu care face totul pentru binele nostru. Cum ele sunt creaturi spirituale, fără carne şi oase (Luca 24, 39), iau chipul diverselor sălbăticiuni fioroase, animalelor domestice, târâtoarelor şi insectelor de tot felul, şi se străduiesc să-l înfricoşeze pe călugăr, să-l tulbure şi să-i inspire o părere foarte bună despre sine însuşi. Ele se străduiesc să-l arunce în această stare dezastroasă, ce s-ar putea numi nălucire drăcească, şi încearcă chiar să deturneze în favoarea lor adoraţia ce i se cuvine numai lui Dumnezeu.

O smerită încredinţare voii lui Dumnezeu, dispoziţia de a răbda toate necazurile îngăduite de Dumnezeu, un refuz hotărât de a adăuga ceva credinţei şi de a da atenţie cuvintelor, lucrărilor şi arătărilor provocate de spiritele căzute, fac să eşueze toate tentativele lor. Dimpotrivă, când li se dă atenţie şi când te încrezi în diavoli, consecinţele sunt nebănuite. O asemenea atenţie şi încredere provoacă întotdeauna foarte mari necazuri călugărului, şi uneori îl duc la pierzare.

Când un călugăr luptă corect împotriva spiritelor, este foarte câştigat sufleteşte şi face progrese remarcabile. Sfântul Macarie cel Mare zice: “Pentru cei ce sunt prunci din punct de vedere duhovnicesc, stăpânitorul lumii acesteia este un băţ ce-i pedepseşte şi un bici care-i răneşte. Dar, cum am spus înainte, încercările şi ispitele le aduc o cinste şi o slavă deosebită. Căci ajung la desăvârşire după ce au trecut prin mari şi grele suferinţe… Fiind robul şi creatura lui Dumnezeu, diavolul nu te poate ispiti cât ar dori, nici chinui cât ar vrea, ci doar atât cât îi îngăduie Dumnezeu. Căci Dumnezeu ştie tot ceea ce ne priveşte pe fiecare dintre noi şi care ne sunt puterile, îngăduind să fim ispitiţi proporţional cu acestea”.

Cel ce are o credinţă vie în Dumnezeu, şi i se încredinţează Lui renunţând la sine însuşi, nu se tulbură în focul tuturor încercărilor provocate de spiritele răului, şi nu vede în acestea decât instrumente

oarbe ale providenţei divine: când vin să-l ispitească, se încredinţează voii lui Dumnezeu, neacordându-le nici cea mai mică atenţie, încredinţarea în voia lui Dumnezeu este un adăpost liniştit şi cu tihnă, oricare ar fi încercările şi suferinţele.

Capitolul XLIV.

PRIMUL MOD DE A LUPTA ÎMPOTRIVA ÎNGERILOR CĂZUŢI

In capitolul anterior am expus într-un fel foarte limpede cum luptă spiritele căzute împotriva oamenilor. De aceste precizări au nevoie mai ales călugării înaintaţi pe calea vieţii ascetice şi care sunt în măsură să le înţeleagă. Acum ne propunem să expunem felul în care începătorii trebuie să lupte împotriva spiritelor, fel care le este accesibil aproape numai prin practică.

Pentru un novice metoda de a lupta împotriva unui diavol nevăzut, dar pe care-l poate sesiza cu mintea în gânduri şi imaginaţii, constă în respingerea imediată a gândurilor şi imaginaţiilor păcătoase, fără a angaja nici o conversaţie sau dialog cu ele şi fără a le acorda nici cea mai mică atenţie, în felul acesta gândurile şi imaginaţiile n-au timp să se imprime în minte, nici să fie asimilate de către aceasta. Dacă monahul are o oarecare experienţă duhovnicească şi dacă a făcut un oarecare progres, la început acţionează asupra lui mai ales gânduri vagi aducind doar o chemare la păcat; dacă mintea angajează o discuţie cu gândurile ce i-au venit, apare o imagine păcătoasă ce întăreşte gândurile.

La un începător al cărui trup şi sânge sunt foarte aprinse, gândul şi imaginaţia apar simultan. Dacă acesta nu reacţionează imediat, ci le acordă, chiar şi pentru un moment, atenţie şi angajează un dialog cu ele, chiar dacă i se pare că nu le aprobă şi le contrazice, cu siguranţă că acestea îl vor birui. Călugării cei mai experimentaţi, chiar dacă au o sută de ani de nevoinţă, nu sunt versaţi cum sunt îngerii căzuţi, ce au mii de ani de experienţă. Ce şansă de biruinţă poate avea, în lupta cu îngerul căzut, un călugăr începător şi naiv care nu ştie din experienţă că diavolul

există? Pentru un călugăr începător o confruntare cu acesta va duce la o cădere sigură.

Strămoaşa noastră, Eva, cu toată starea ei de nevinovăţie şi sfinţenie, intrând în dialog cu şarpele, a fost determinată de viclenia acestuia să calce porunca lui Dumnezeu şi să cadă (Facere 3). Ea n-ar fi trebuit să angajeze un dialog cu şarpele atotviclean. N-ar fi trebuit să discute valabilitatea poruncii lui Dumnezeu. Dar neavând cunoştinţă despre răutatea şi şiretenia diavolului, ea a fost sedusă uşor de sfatul ucigaş ascuns sub masca bunei intenţii: la o asemenea tragedie se expun călugării fără experienţă. “Sufletul nostru, spune Sfântul Isihie al Ierusalimului, fiind simplu şi bun – căci aşa a fost creat de către bunul său Stăpân – se desfătează cu imaginile ce i le aduce diavolul. Odată sedus el se afundă în răul ce i se prezintă sub chipul binelui, şi-şi uneşte propriile sale gânduri şi închipuiri cu sugestiile diavoleşti”.

Toţi părinţii sunt unanim de acord când spun că un călugăr începător trebuie să respingă gândurile şi imaginaţiile păcătoase de la apariţia lor, fără a intra în contradicţie şi în dialog cu ele. în special trebuie făcut aşa faţă de gândurile şi imaginaţiile sexuale. Pentru a respinge gândurile şi imaginaţiile păcătoase, Părinţii propun două mijloace: 1. Mărturisirea imediată a gândurilor şi imaginaţiilor părintelui duhovnic; 2. Intoarcerea imediată înspre Dumnezeu cu o rugăciune fierbinte prin care să-I ceară să-i împrăştie pe nevăzuţii vrăjmaşi.

Sfântul Ioan Casian zice: “Supraveghează întotdeauna capul şarpelui, adică prima manifestare a gândurilor, şi mărturiseşte-te imediat părintelui tău duhovnic. Vei învăţa astfel să nimiceşti lucrătura lor primejdioasă dacă le vei mărturisi pe toate, fără excepţie, părintelui tău duhovnic”.

Acest mod de a combate gândurile şi imaginaţiile diavoleşti era comun tuturor călugărilor începători în epoca de înflorire a monahismului. Novicii care se găseau mereu în jurul părintelui duhovnicesc, îşi mărturiseau imediat gândurile, cum se vede şi din viaţa Sfântului Dositei; în ce-i privea pe ucenicii care veneau la părintele duhovnicesc la un moment precis stabilit pentru a-şi mărturisi gândurile, o făceau o

dată pe zi seara, aşa cum se vede în “Scara” Sfântului Ioan, sau în scrierile altor asceţi. Mărturisirea gândurilor şi formarea duhovnicească sub forma sfaturilor primite de la un povăţuitor purtător de duh, era considerată de către călugării de altădată ca o condiţie indispensabilă pentru mântuire.

Avva Dorotei zice: “Eu nu cunosc o altă cădere pentru un călugăr decât aceea ce are loc când el se încrede în propria-i inimă. Unii spun că omul cade dintr-o pricină sau alta; eu afirm, cum am mai spus, că nu ştiu o altă cădere decât aceea ce rezultă din urmarea propriei tale voinţe. Ai văzut pe cineva căzând? Să ştii că a urmat propriei sale voinţe. Nimic nu-i mai periculos, nimic nu-i mai vătămător decât acest lucru. Dumnezeu m-a păzit şi m-am temut întotdeauna de acest dezastru.”

Poveţele unui părinte purtător de duh îl conduc pe novice pe calea poruncilor evanghelice, şi nimic nu-l desparte de rău şi de diavolul, izvorul răului, ca o constantă şi sinceră mărturisire a păcatului. O asemenea spovedanie stabileşte între om şi demon o vrăjmăşie statornică şi mântuitoare. Distrugând duplicitatea sau nehotărârea de a alege între iubirea lui Dumnezeu şi iubirea păcatului, spovedania îi insuflă o forţă extraordinară pentru buna orientare, şi-l face să progreseze rapid, lucru de care ne putem convinge din nou din viaţa Sfântului Dositei.

Călugării care, neavând un duhovnic, nu pot lupta împotriva păcatului printr-o deasă mărturisire a gândurilor păcătoase, să lupte printr-o rugăciune fierbinte şi stăruitoare, cum a fost de pildă cazul Măriei Egipteanca. Lupta cu arma rugăciunii, împotriva gândurilor, trebuie să fie neîndurătoare, fără nici o conversaţie prealabilă cu ele, şi cu atât mai mult fără nici o îndulcire din ele. Imediat ce simţi că se apropie vrăjmaşul, pune-te la rugăciune, pleacă-ţi genunchii, ridică-ţi mâinile la cer sau proşterne-te la pământ. Vrăjmaşul surprins de o astfel de rugăciune, nu va putea rezista: nu va întârzia să se obişnuiască cu fuga.

De neapărată trebuinţă este înlăturarea duplicităţii, adică ezitarea între dragostea faţă de Dumnezeu şi dragostea faţă de păcat. Procedând aşa ne vom păstra şi ne vom întări ataşamentul şi râvna pentru Dumnezeu care la rândul lor, vor atrage asupra noastră mila Lui. “Dacă ţinem tot timpul

sabia în mână, a spus avva Pimen cel Mare, Dumnezeu va fi mereu cu noi; dacă noi suntem curajoşi, EI ne va arăta mila Sa”. Avem un model remarcabil de luptă împotriva gândurilor, prin rugăciune, pe Măria Egipteanca.

Sfântul Isaac Sirul zice: “Dacă cineva nu se apucă să contrazică gândurile pe care vrăjmaşul le seamănă cu viclenie în noi, ci întrerupe scurt dialogul cu ele printr-o rugăciune adresată lui Dumnezeu, este semn că mintea lui a dobândit înţelepciunea care vine din har, şi că o înţelegere exactă a situaţiei îl fereşte de o muncă grea şi inutilă. Şi luând-o pe scurtătură, scapă de o lungă rătăcire pe drumuri ocolite. N-avem mereu puterea de a contrazice şi de a birui, gândurile ce ne asaltează; în cele mai multe cazuri suntem răniţi de ele, şi ne trebuie mult timp pentru a ne tămădui. Te iei la duel cu inamici antrenaţi mii de ani. Stând de vorbă cu ei le oferi posibilitatea să-şi urzească bine planurile şi de a-ţi da o lovitură care va face inutilă înţelepciunea şi isteţimea ta. Şi chiar dacă vei câştiga, mintea îţi va rămâne întinată de gândurile pe care ţi le-au adus şi putoarea lor te va urmări încă multă vreme. Dacă, dimpotrivă, tu vei recurge la prima metodă, vei rămâne la adăpost faţă de gânduri şi de urmele pe care le Iasă în urma lor. Nu există alt ajutor decât cel ce vine de la Dumnezeu”.

In mod special trebuie să fugi de dialogul şi controversele mintale cu gândurile pătimaşe. Nevoitorul se lasă antrenat cea mai mare parte a timpului în astfel de controverse presupunând, din păcate, că aceste gânduri şi imaginaţii apar de la ele însele în sufletul său şi că le poate stăpâni autoconvingându-se într-un mod raţional; din pricina lipsei de experienţă nu-şi dă seama că este vorba de un drac care se angajează bucuros în dialog şi-n controversă cu noi, ştiind cu certitudine că gândurile şi imaginaţiile erotice găsesc un loc agreabil în sufletul unui începător, că acestea vor trezi şi vor înteţi senzualitatea care trăieşte în el. Diavolul ne atrage într-un dialog şi într-o cotroversă, când prefacându-se că pleacă, când atacând din nou, convins fiind că va repurta asupra noastră o victorie decisivă.

Sfântul Ioan Scărarul zice: “Nu voi să răstorni pe dracul curviei cu dovezi şi cu cuvinte de împotrivire, pentru că acela, are bune temeiuri,

ca unul ce se luptă cu noi în chip firesc (Scara XV, 19). Cel ce voieşte să-şi biruiască trupul său să se războiască din puterea sa proprie, în zadar aleargă. Căci de nu va dărâma Domnul casa trupului şi nu va zidi casa sufletului în zadar posteşte şi priveghează cel ce voieşte să o dărâme (Ibidem, 20). Pune înaintea Domnului slăbiciunile firii tale, cunoscând neputinţa ta, şi vei lua darul neprihănirii pe nesimţite (Ibidem, 21). Dar şi acest drac ţine seama, cu mult mai mult decât ceilalţi, de vremi. Căci ticălosul încearcă să ne războiască mai ales atunci când nu putem să ne rugăm şi trupeşte împotriva lui" (Ibidem, 75).

"Celor ce n-au dobândit încă adevărata rugăciune a inimii, mult le ajută chinuirea din rugăciunea trupească, adică ridicarea mâinilor, lovirea pieptului, privirea curată la cer, zgomotul suspinelor, plecarea necontenită a genunchilor. Deoarece nu le putem face pe acestea când sunt şi alţii de faţă, de aceea tocmai atunci ne războiesc mai ales dracii. Dar şi când nu avem tăria să ne împotrivim vrăjmaşilor noştri cu vigoarea minţii şi cu puterea nevăzută a rugăciunii, ne supunem în chip necesar lor. Tu însă fugi repede, de este cu putinţă. Ascunde-te şi fă-te necunoscut. Priveşte în sus cu ochiul sufletului, de este cu putinţă. Iar de nu, măcar cu cel din afară. Răstigneşte-ţi mâinile în chip nemişcat, ca şi prin înfăţişare să ruşinezi pe Amalic şi să biruieşti. Strigă către Cel ce te poate mântui, nu cu cuvinte iscusite, ci cu cuvinte smerite, începe înainte de toate cu: "Miluieşte-mă, că neputincios sunt. Atunci vei cunoaşte cu fapta puterea Celui Prea Inalt şi vei izgoni în chip nevăzut pe cei nevăzuţi, prin ajutor nevăzut. Cel ce s-a obişnuit să se roage astfel va putea izgoni repede chiar şi numai cu sufletul pe vrăjmaş. Căci al doilea lucru este darul dat de Dumnezeu lucrătorilor celui dintâi. Şi pe drept cuvânt" (Ibidem, 75).

"Când ne întindem pe aşternut, atuncea să ne trezim. Pentru că atunci luptă mintea cu dracii fără de trup. Şi dacă se va afla iubitoare de plăcere, se va face trădătoare din plăcere. Aducerea aminte de moarte să se culce cu tine şi să se scoale cu tine; şi tot aşa rugăciunea de un singur gând a lui Iisus. Căci nu vei afla alte ajutoare ca acestea în somn" (Ibidem 49, 50).

Dracul desfrânării îi atacă fără ruşine chiar pe bărbaţii sfinţi şi purtători de duh, cum se vede din vieţile sfinţilor Macarie Alexandrinul, Pahomie cel Mare şi alţi slujitori ai lui Dumnezeu. Chiar şi sfinţilor bărbaţi rugăciunea nu le era întotdeauna suficientă, pentru a rezista acestui vrăjmaş care-şi găseşte aliat în firea noastră căzută, ci trebuiau să apeleze şi la nevoinţa trupească, să însoţească rugăciunea inimii cu participarea trupului, înfrânându-l pe acesta cu eforturi până la epuizare.

Impotriva unor călugări care au dus o viaţă foarte atentă şi care şi-au păstrat curăţia trupească, dracul desfrânării se dezlănţuie cu o furie cumplită. Se înfăţişează călugărului tânăr, dezorientat de sfatul unui bătrân lipsit de experienţă, cum ne relatează Sf. Ioan Casian în convorbirea sa despre dreapta judecată. Sfântul Pimen cel Mare zice: "Precum un scutier regal stă totdeauna pregătit alături de rege, aşa sufletul trebuie să fie mereu pregătit împotriva dracului desfrânării". Din acest motiv călugării ispitiţi de patimi puternice trebuie să fie mereu in gardă, pregătiţi pentru a rezista; chiar atunci când se culcă pentru a se odihni şi a dormi, nu-şi leapădă îmbrăcămintea şi centura, ca şi cum ar fi înarmaţi; şi, într-adevăr, ei sunt înarmaţi cu privegherea şi cu zelul de a se ridica imediat pentru a-l răpune pe vrăjmaşul ce apare, latǎ de ce la unele mânăstiri din Muntele Athos se păstrează vechiul obicei ca vieţuitorii să doarmă complet îmbrăcaţi. Acest obicei se întemeiază pe Sfânta Evanghelie (Luca 12, 35-38).

Să ştii, călugăr credincios, că atunci când se apropie satan de tine cu ispitele lui, Domnul tău omniprezent este şi El lângă tine, că El te priveşte, cercetează mintea şi inima ta, şi aşteaptă să vadă cum vei termina lupta, rămânând credincios Domnului tău sau trădându-L? Mărturisindu-ţi dragostea faţă de El şi intrând în comuniune cu El, sau mărturisindu-ţi dragostea faţă de satan şi intrând în comuniune cu el? Orice înfruntare cu vrăşmaşul cel nevăzut se termină inevitabil prin aceste două alternative. Monahismul adevărat este un martiriu nevăzut; viaţa călugărului este un şir neîntrerupt de lupte şi de suferinţe; biruitorul dobândeşte viaţa veşnică, devine mireasa Duhului Sfânt. Dumnezeu îngăduie ca monahul, căruia doreşte să-i dăruiască cunoştinţe duhovniceşti şi daruri duhovniceşti, să susţină lupte puternice. "Cel ce va birui va moşteni acestea, şi-i voi fi lui Dumnezeu şi el îmi va fi Mie

fiu” (Apocalipsa 21, 7), zice Scriptura. Aşa că să nu ne lăsăm descurajaţi!

Capitolul XLV.

AL DOILEA MOD DE A LUPTA ÎMPOTRIVA ÎNGERILOR CĂZUŢI

Intemeindu-se pe învăţătura Sfântului Isaac Sirul, Sfântul Nil Sorski propune următoarea metodă pentru a lupta împotriva gândurilor păcătoase, atunci când ele nu sunt prea puternice şi pot fi biruite prin acest mijloc. Această metodă constă în a transforma gândurile rele în gânduri bune şi în a converti, dacă putem spune aşa, patimile în virtuţi. De exemplu, dacă ne vine un gând de mânie sau de pizmă, este bine să ne amintim de blândeţe şi iertare, de poruncile Mântuitorului care interzice categoric mânia şi resentimentele. Dacă ne vine un gând şi un simţământ de tristeţe, este bine să ne reamintim de puterea credinţei şi de cuvintele Domnului care ne interzice să ne lăsăm cuprinşi de frică şi de tristeţe, asigurându-ne prin promisiunea Sa că nici un fir de păr nu cade fără voia Sa, şi că nimic nu ni se poate întâmpla fără îngăduinţa lui Dumnezeu.

Sfântul Varsanufie cel Mare scrie: “Părinţii au spus că dacă dracii îţi atrag gândul înspre desfrânare, adu-i aminte de curăţie, dacă atrag înspre lăcomie, adu-i aminte de post. Fă aşa şi cu alte patimi”. Procedează aşa şi cu zgârcenia, şi cu slava deşartă şi cu alte gânduri şi imaginaţii păcătoase. Această metodă, repetăm, este utilă atunci când eficacitatea ei se arată suficientă; ea ne-a fost indicată de către Domnul însuşi (Matei 4, 3-4; 4, 6-7).

Dar atunci când patimile se dezlănţuie, când mintea se întunecă în faţa puhoiului de ispite, când gândurile te asaltează cu persistenţă în furie; atunci când nu numai gânduri de desfrânare, ci şi de mânie, de tristeţe, de plictiseală, de disperare, în rezumat, toate gândurile păcătoase te

cuprind, mijlocul cel mai sigur de luptă este rugăciunea la care participă şi trupul, însuşi Domnul Hristos ne dă acest exemplu şi ni-l recomandă. In grădina Ghetsimani, cuprins de durerile morţii, Mântuitorul lumii îşi pleacă genunchii, cade cu faţa la pământ şi Se roagă. Iar ucenicilor care nu înţelegeau marea încercare ce se apropie le zice: “Privegheaţi şi vă rugaţi, ca să nu intraţi în ispită” (Matei 26, 41).

Capitolul XLVI.

DESPRE SEMNIFICAŢIA VISURILOR

Demonii se folosesc de visuri pentru a tulbura sufletul omului şi a-l întuneca; pe de altă parte, călugării fără experienţă se chinuiesc ei înşişi dând importanţă visurilor. De aceea este foarte important să precizăm, pentru omul a cărui fire n-a fost reînnoită de Duhul Sfânt, semnificaţia visurilor.

Dumnezeu a conceput în aşa fel starea de somn încât acesta pe de-a-întregul să se afle în repaus total. Acest repaus este atât de profund încât omul nu mai are conştiinţa propriei sale existenţe şi intră într-o stare de uitare, în timpul somnului orice activitate legată de un efort conştient, aflat sub controlul raţiunii, se întrerupe; îşi continuă activitatea doar acţiunile vitale care nu pot fi întrerupte. Circulaţia sângelui continuă, stomacul digeră mâncarea, plămânii asigură respiraţia, pielea permite transpiraţia; în suflet ideile, imaginaţiile şi simţămintele continuă să se multiplice, dar nu sub controlul raţiunii şi voinţei, ci sub influenţa zonei inconştiente a firii noastre. Visul este o convergenţă a acestor imagini amestecate cu ideile şi sentimentele ce le corespund.

El este adesea ciudat pentru că nu aparţine sferei imaginaţiilor şi reflecţiilor voite şi intenţionate ale omului, ci apare spontan şi obscur în acord cu o lege şi o existenţă a firii noastre. Dintr-un vis se desprinde uneori o vagă impresie de reflecţii şi de imaginaţii voite, pe când de alte daţi este rezultatul unei dispoziţii particulare a sufletului. Aşa că în sine, un vis nu poate avea aici o semnificaţie. Este ridicol şi ilogic, cum fac mulţi, a căuta în divagaţiile visurilor o prezicere pentru viitor referitoare

la tine sau la alte persoane, sau o altă semnificaţie. Cum ar putea exista ceea ce nu are o cauză?

Dracii, care au acces în sufletul nostru când suntem trezi, îl au şi când dormim. Şi atunci ne ispitesc amestecându-şi propriile imagini cu ale noastre. Mai mult, când remarcă faptul că noi suntem atenţi la visuri, se străduiesc să le facă interesante, să stârnească în noi o curiozitate amplificată de ei şi să ne ducă încetul cu încetul la starea de a ne încrede în ei. O asemenea încredere este însoţită întotdeauna de autosuficienţă; aceasta ne deformează părerea pe care o avem despre noi înşine, şi aşa toată activitatea noastră este falsă: este exact ce le trebuie dracilor! Când această părere de sine este bine înrădăcinată, dracii încep să ni se arate sub chip de îngeri de lumină, de mucenici, de călugări sfinţi, ba chiar sub chipul Mântuitorului şi a Maicii Domnului. Laudă felul nostru de a trăi, ne promit cununa cerească şi aşa ne duc până pe culmea părerii de sine şi a mândriei. O asemenea culme este în acelaşi timp şi o prăpastie a pierzării.

Trebuie să ne fie foarte limpede că în starea noastră, de oameni nereînnoiţi încă prin har, nu suntem vrednici de a avea altfel de vise decât cele produse de divagaţiunile sufletului nostru sau de viclenia dracilor. Aşa cum, treji fiind, gândurile şi imaginaţiile răsar fără încetare din firea noastră căzută, sau ne sunt sugerate de către draci, tot aşa, în timpul somnului, nu vedem în vise decât ceea ce produce firea noastră căzută sau dracii. Aşa cum în timp ce suntem treji mângâierea ne vine din smerita înduioşare a inimii, conştientă de păcătoşenia noastră, din aducerea aminte de moarte şi de judecată, la fel în timpul somnului, se întâmplă uneori, foarte rar şi în caz de extremă necesitate, ca îngerii lui Dumnezeu să ne sugereze moartea noastră, chinurile iadului, sau dreapta judecată ce ne aşteaptă.

Asemenea visuri trezesc în noi frica de Dumnezeu, smerita înduioşare a inimii care ne fac să ne plângem pe noi înşine. Dar aceste visuri sunt acordate foarte rar asceţilor, sau chiar păcătoşilor notorii şi împietriţi, printr-o prevenire tainică şi specială a lui Dumnezeu. Astfel de vise ne sunt foarte rar acordate, nu pentru că harul dumnezeiesc ar fi zgârcit cu noi, ci pentru că tot ceea ce ni se întâmplă în afara ordinii comune ne

duce la părere de sine şi slăbeşte în noi smerenia, fundamentală pentru mântuirea noastră. Voia lui Dumnezeu, a cărui împlinire îl duce pe om la mântuire, este exprimată în Evanghelie cu atâta claritate, putere şi precizie încât este de prisos şi inutil a face excepţii de la calea comună ce duce la mântuire.

Celui care a cerut învierea unui mort ca să meargă la fraţii săi şi să-i înveţe să părăsească calea cea largă şi să o ia pe cea strâmtă i s-a spus: “Au pe Moise şi pe prooroci; să asculte de ei”, Iar când cel ce cerea a replicat: “Nu, părinte Avraam, ci, dacă cineva dintre morţi se va duce la ei, se vor pocăi”, i s-a replicat: “Dacă nu de Moise şi de prooroci, nu vor crede nici dacă ar învia cineva dintre morţi” (Luca 16, 29-31).

Experienţa a arătat că, adesea, cei ce au beneficiat în timpul somnului de o viziune a judecăţii de apoi şi a altor necazuri de dincolo de moarte, sunt marcaţi pentru un oarecare timp, iar apoi revin la viaţa lor obişnuită; alţii, dimpotrivă neavând nici o viziune, dar cercetând cu grijă Legea lui Dumnezeu, au ajuns la frica de Dumnezeu, au făcut progrese duhovniceşti şi, cu bucuria ce te încearcă atunci când eşti “incunoştinţat” de mântuirea ta, au trecut din această vale a plângerii în lumea fericirii veşnice.

Asupra rolului jucat de draci în visele călugărilor, Sfântul Ioan Scărarul se exprimă în felul următor: “Atunci când pentru a-L urma pe Domnul ne lăsăm casa şi pe cei apropiaţi şi acceptăm, prin dragostea lui Dumnezeu, condiţia de pelerini, dracii, pentru a se răzbuna, încearcă să ne tulbure prin vise, arătându-ne pe cei dragi plângând, sau fiind în gura morţii, fiind în strâmtorare sau suferind din pricina noastră tot felul de necazuri. Cel care acordă crezare visurilor sale este asemenea celui ce vrea să-şi prindă umbra”.

“Dracii slavei deşarte sunt în visuri prooroci: prezicându-ne viitorul, dacă prezicerile se realizează, ştiu că noi vom fi uimiţi şi că ne vom crede foarte aproape de darul preştiinţei, căzând în mândrie. Dracul este adesea prooroc pentru cei ce se încred în el; dar pentru cei ce-l urăsc este întotdeauna un mincinos. Fiind spirit, vede ce se întâmplă în spaţiul ceresc şi le aduce la cunoştinţă, în timpul somnului celor smintiţi. Dracii

nu ştiu nimic despre viitor prin preştiinţă: dacă ar şti atunci vrăjitorii, de asemenea, ne-ar putea prezice moartea”.

“Dracii se prefac în îngeri de lumină, luând chip de martiri şi, în visurile noastre, ne dau impresia că suntem în comuniune cu ei; iar când ne trezim, ne aruncă într-o bucurie şi exaltare periculoasă. Lucrul acesta este un semn pentru tine că este vorba de o nălucire drăcească. Sfinţii îngeri, dimpotrivă ne arată chinurile, judecata, moartea, lucruri care ne umplu de frică şi ne fac să plângem când ne trezim”.

“Dacă începem să ne supunem dracilor în timpul somnului, ne vor păcăli şi când suntem treji. Cel ce se încrede în vise n-are deloc experienţă; iar cel ce nu dă atenţie niciodată visurilor este cu adevărat înţelept. Nu crede decât visurile care-ţi prezic chinurile şi judecata; dar dacă din cauza acestora cazi în disperare, să ştii că şi aceste vise vin de la diavoli”.

Sfântul Ioan Casian ne povesteşte de un călugăr originar din Mesopotamia, care ducea o viaţă foarte singuratică şi ascetică, dar care a căzut în ispita visurilor drăceşti. Văzând că acest călugăr dă puţină atenţie sporirii duhovniceşti, dar că acordă mare importanţă ascezei trupeşti pentru care avea o deosebită preţuire, şi implicit pentru sine însuşi, dracii au început să-i aducă vise care, printr-o viclenie cu adevărat drăcească, se realizau prin fapte. Atunci când încrederea călugărului în visele sale, şi în sine însuşi, era bine întărită, diavolul i-a prezentat un vis deosebit: un evreu în fericirea raiului şi un creştin în chinurile iadului. Atunci diavolul, sub chip de înger, l-a sfătuit pe călugăr să treacă la iudaism, pentru a se putea bucura de fericirea evreilor; lucru pe care călugărul l-a făcut fără nici o ezitare.

Cele spuse sunt suficiente pentru a-i convinge pe contemporanii noştri că nu-i deloc înţelept să ne încredem în vise şi că din această încredere pot rezulta necazuri mari. Pornind de la o simplă atenţie ce o dai viselor, cu siguranţă vei sfârşi cu ele strecurate în suflet. De aceea nu-i îngăduit să facem o analiză a viselor.

Firea reînnoită prin Sfântul Duh ne face să înţelegem că firea căzută zace în starea ei de cădere. Omul reînnoit este călăuzit de Sfântul Duh,

“Harul Sfântului Duh l-a iluminat, zice Sfântul Macarie cel Mare, şi s-a statornicit în profunzimea minţii lui. Atât când e treaz, cât şi când doarme, acesta rămâne întru Domnul, înafară de păcat, înafară de gânduri şi imaginaţii pământeşti şi trupeşti. Gândurile şi imaginaţiile lor, care în timpul somnului scapă raţiunii şi voinţei, şi care în cazul altor oameni sunt în mod inconştient elaborate de fire, în el iau naştere sub mişcarea Duhului; visurile unui asemenea om îmbracă semnificaţie duhovnicească, Aşa dreptul losif în timpul somnului a fost înştiinţat despre taina întrupării lui Hristos, Cuvântul lui Dumnezeu; printr-un vis a primit poruncă să fugă în Egipt şi apoi să revină (Matei l şi 2).

Visurile trimise de către Dumnezeu poartă în ele însele o irezistibilă evidenţă a adevărului. Această certitudine este sesizată de către sfinţii lui Dumnezeu, dar este insesizabilă pentru cei ce încă se află în lupta cu patimile.

Capitolul XLVII.

LEGĂTURA CE LE UNEŞTE PE VIRTUŢI ÎNTRE ELE

Este neapărată nevoie să ştim un lucru: toate gândurile bune şi virtuţile au între ele o strânsă legătură; la fel şi gândurile rele, imaginaţiile păcătoase, păcatele şi patimile sunt strâns legate între ele. In virtutea acestei afinităţi, dacă te supui de bunăvoie unui gând bun, te vei supune spontan şi altui gând bun; câştigarea unei virtuţi aduce în suflet şi altă virtute, apropiată şi inseparabilă de prima. Pe de altă parte dacă te supui de bunăvoie unui gând păcătos, acela te va duce fără de voie să te supui şi altui gând; dobândirea unei patimi păcătoase va atrage şi o alta ce-i este apropiată, înfăptuirea deliberată a unui păcat te va duce la căderea fără de voie în altul, născut de primul. Răul, spun Părinţii, nu suportă să rămână fără soţie în inimă.

Să argumentăm acest lucru prin câteva exemple. Cel ce a înlăturat toată ura rămâne într-o smerită înduioşare a inimii; cel ce a renunţat să-l judece pe aproapele său începe în mod firesc să-şi vadă propriile păcate şi slăbiciuni, pe care nu le vedea atunci când îi judeca pe alţii. Cel ce-l

laudă sau îl acoperă pe aproapele său, după porunca evanghelică, se simte dintr-o dată bine dispus şi faţă de sine însuşi. In urma sărăciei cu duhul, apare plânsul pentru tine însuţi; cel ce este sărac cu duhul şi care se plânge pe sine, în mod firesc devine blând. Cel care urăşte şi leapădă dreptatea firii căzute, are în mod natural foame şi sete după dreptatea lui Dumnezeu, pentru că omului nu-i convine să fie totalmente lipsit de dreptate.

Dimpotrivă, cel ce-şi judecă semenul îl şi dispreţuieşte; cel ce-l dispreţuieşte cade în mândrie. Când îl dispreţuieşti pe altul şi ai o bună părere despre tine, ura faţă de semen apare. Ura şi pizma îţi împietresc inima, în omul cu inima împietrită înţelepciunea trupească începe să domine, stârnind patimile desfrânate, distrugând credinţa şi nădejdea în Dumnezeu, provocând zgârcenie şi slavă deşartă şi în sfârşit făcându-l pe om să uite totalmente de Dumnezeu şi să se despartă de El.

Intemeindu-se pe această afinitate ce există între virtuţi şi între păcate, Duhul Sfânt proclamă legea adevăratului slujitor al lui Dumnezeu: “Pentru aceasta spre toate poruncile Tale m-am îndreptat, toată calea nedreaptă am urât. De la toată calea cea rea mi-am oprit picioarele mele, ca să păzesc cuvintele Tale” (Ps.118, 128 şi 101). Calea nedreaptă cuprinde gândurile şi imaginaţiile păcătoase: prin acestea păcatul intră în suflet.

Frate prea iubit, nu gândi că-ţi este îngăduit să dialoghezi cu gândurile şi să te desfătezi cu imaginaţiile, contrar la ce te învaţă Evanghelia. Un acord cu vrăjmaşii lui Hristos, o legătură cu ei, va duce la ruperea fidelităţii faţă de Domnul şi la umbrirea unităţii cu El: “Pentru că cine va păzi toată legea dar va greşi într-o singură poruncă, s-a făcut vinovat de toate poruncile” (lacov 2,10). Aşa cum călcând o singură poruncă a lui Dumnezeu, calci toată legea şi voia Lui, tot aşa împlinind un singur sfat al diavolului te duce la a împlini în general voia lui. Ascetul care împlineşte voia diavolului îşi pierde libertatea şi cade sub influenţa şi puterea spiritului căzut în măsura în care l-a primit. Păcatul de moarte îl aserveşte pe om complet diavolului şi rupe radical comuniunea lui cu Dumnezeu, atâta vreme cât nu se tămăduieşte prin pocăinţă. Când te laşi sedus de gânduri şi imaginaţii ruptura nu-i completă, dar totuşi ea se va

produce. De aceea trebuie categoric să te abţii de la orice gând şi imaginaţie care nu sunt în acord cu învăţătura Evangheliei; şi dacă te-ai lăsat antrenat de ele, trebuie imediat să te scapi prin pocăinţă.

Ne rugăm fraţi prea iubiţi, să fiţi atenţi la toate aceste lucruri. Cei ce le ignoră sau nu le acordă atenţie suficientă, vor suferi mari necazuri şi vor pierde calea desăvârşirii duhovniceşti. Iată un exemplu. Păzindu-te cu grijă de gânduri şi imaginaţii desfrânate poţi considera fără nici o importanţă plăcerea gândurilor legate de avere şi de slavă deşartă. Ori legile vieţii duhovniceşti ne spun că gândurile şi imaginaţiile iubirii de avere şi de slavă deşartă sunt tot necurate şi desfrânate. Sunt aşa ca şi orice gânduri şi imaginaţii păcătoase care în legăturile omului cu Dumnezeu, îl întorc pe acesta de la iubirea lui Dumnezeu. După legile vieţii duhovniceşti, cel ce se desfătează de gânduri şi imaginaţii de slavă deşartă şi de alte păcate, nu va scăpa niciodată de patima desfrânării, oricâte eforturi ar face să scape de ea.

Sfântul Macarie cel Mare a zis: "Trebuie foarte bine protejat sufletul şi privegheat asupra lui cu toate mijloacele ca nu cumva să intre în contact cu gândurile rele şi păcătoase. Aşa cum un trup se poate contamina de la altul, aşa şi sufletul se corupe în contact cu gândurile rele; aceste gânduri nu provoacă doar un păcat sau altul, ci ele precipită răul sub toate formele sale, cum ar fi necredinţa, minciuna, mândria, mânia, invidia, pizma. Despre acestea este vorba atunci când se spune: "să ne curăţim pe noi de toată întinarea trupului şi a duhului" (2 Cor.7, 1). Să ştii că în profunzimile tainice ale sufletului se ascunde corupţia şi desfrânarea provocate de gândurile perverse".

Capitolul XLVIII.

DESPRE ÎMPOTRIVIREA SUFLETELOR CĂZUTE FAŢĂ DE RUGĂCIUNE

Spiritele căzute se opun cu violenţă la toate poruncile Evangheliei, dar în mod deosebit rugăciunii, ca şi maică a virtuţilor. Proorocul Zaharia l-a văzut "pe Iosua, marele preot, stând înaintea îngerului Domnului, şi pe Satana, stând la dreapta lui ca să-l învinuiască" (Zaharia 3, 1). La fel şi

astăzi diavolul se ţine mereu aproape de fiecare slujitor al lui Dumnezeu cu intenţia de a-l împrăştia şi de a-i pângări ofranda duhovnicească, de a nu-i îngădui să aducă jertfă, de a o întrerupe sau a o suprima total, "îngerii căzuţi sunt roşi de invidie faţă de noi, zice Sfântul Antonie cel Mare, şi nu încetează de a pune în lucrare toată răutate a lor pentru a ne împiedica să le ocupăm vechile lor tronuri din cer". In mod deosebit "dracul este foarte invidios, spune Sfântul Nil Sinaitul, faţă de omul ce se roagă, şi recurge la toate vicleniile imaginabile pentru a-l întrerupe".

Diavolul depune tot efortul pentru a ne împiedica de la rugăciune sau pentru a face rugăciunea nefolositoare şi seacă. Pentru acest spirit căzut din înălţimea cerului din pricina mândriei şi a răzvrătirii faţă de Dumnezeu, înveninat de o pizmă şi o ură implacabilă faţă de neamul omenesc, însetat de dorinţa de a-l face pe om să piară, preocupat zi şi noapte de a-l ruina, este de nesuportat ca să-l vadă pe om, fiinţă mizerabilă şi păcătoasă, intrând în dialog cu Dumnezeu însuşi şi reîntorcându-se marcat de pecetea milostivirii Sale, cu nădejdea de a moşteni cerul, cu speranţa de a-şi vedea însuşi trupul său stricăcios transfigurat în trup duhovnicesc. Această perspectivă nu o poate suferi spiritul condamnat pentru totdeauna să se târască şi să se tăvălească, ca într-o mlaştină rău mirositoare în gânduri şi simţăminte exclusiv trupeşti, materiale şi păcătoase, şi care, în sfârşit trebuie să fie aruncat în iad şi închis acolo pentru veşnicie.

El turbă de mânie, acţionează cu viclenie şi făţărnicie, face crime şi nelegiuiri. Trebuie să fii prudent şi pus în gardă: numai în caz de extremă necesitate, când ascultarea o cere, poţi face altceva în timpul fixat pentru rugăciune. Frate preaiubit! Nu lăsa rugăciunea fără un motiv foarte serios. Cel ce neglijează rugăciunea, îşi neglijează mântuirea; cel ce părăseşte rugăciunea îşi pierde mântuirea.

Un călugăr trebuie să fie foarte atent cum îşi organizează viaţa, căci vrăjmaşul încearcă să-l încercuiască din toate părţile cu vicleniile sale, să-l înşele, să-l seducă, să-l tulbure, să-l întoarcă de la calea arătată de poruncile evanghelice, să-l ducă la pieirea vremelnică şi veşnică. Când duci o viaţă atentă şi trează vei înţelege această prigoană înverşunată pe care vrăjmaşul o exercită împotriva noastră cu viclenie şi răutate.

Vom remarca că tocmai în momentul când ar trebui să ne rugăm, vrăjmaşul ne aduce alte ocupaţii şi ne sugerează că acestea sunt foarte importante şi nu suferă amânare: în realitate singurul lucru important este ca monahul să se ancoreze în rugăciune, în acelaşi timp lucrăturile vrăjmaşului se întorc în avantajul nevoitorului vigilent: văzând mereu alături de sine pe un ucigaş înarmat cu un pumnal înfricoşător şi gata de a lovi, bietul călugăr neajutorat strigă fără încetare către Dumnezeu Atotputernicul cerându-I ajutor – şi îl primeşte.

Când duhul rău nu reuşeşte să deturneze în favoarea sa timpul hărăzit pentru rugăciune, se străduieşte să-l fure şi să întineze rugăciunea. Pentru acest lucru se foloseşte de gânduri şi imaginaţii. Cea mai mare parte a timpului, travesteşte gândurile sub masca dreptăţii, pentru a le asigura puterea de pătrundere; imaginaţiilor le dă o formă foarte atrăgătoare.

Rugăciunea este furată şi ruinată atunci când, în timp ce te rogi, mintea nu-i cu totul atentă la cuvintele rugăciunii, ci se lasă cuprinsă de gânduri şi imagini împrăştiate.

Rugăciunea este întinată atunci când mintea se lasă distrasă de la rugăciune, fixându-şi atenţia asupra gândurilor şi imaginaţiilor păcătoase sugerate de către vrăjmaşul. Atunci când îţi vin gânduri şi imaginaţii păcătoase nu le acorda nici o atenţie. De îndată ce mintea ta le sesizează, închide-o în cuvintele rugăciunii şi, printr-o rugăciune fierbinte şi atentă, imploră-L pe Dumnezeu să-i împrăştie pe vrăjmaşii tăi.

Spiritul cel rău îşi organizează trupele cu o abilitate remarcabilă, în faţă se află gândurile îmbrăcate în haina adevărului şi dreptăţii şi imaginile pe care un ascet fără experienţă le poate socoti nu numai inofensive, de inspiraţie duhovnicească sau chiar arătări sfinte şi cereşti. După ce mintea le-a primit, şi şi-a pierdut libertatea, comandantul trupelor răufăcătoare aruncă în luptă imaginaţiile în mod voit păcătoase. "După gândurile nepătimaşe, zice Sf. Nil Sorski, vin gândurile pătimaşe: dacă le laşi pe primele să intre, le dai prilej şi celorlalte să forţeze intrarea".

După ce de bunăvoie mintea şi-a pierdut libertatea, de la prima întâlnire cu vrăjmaşii, rămâne dezarmată, slăbită, înlănţuită, nefiind în stare să depună cea mai mică rezistenţă în faţa vrăjmaşilor. Este repede învinsă şi n-are decât să se supună şi să rămână în robie.

Când te rogi, trebuie neapărat să-ţi închizi mintea în cuvintele rugăciunii şi să înlături orice gânduri, fie bune, fie rele. Orice gând, oricum s-ar travesti, din moment ce ne distrage de la rugăciune, aparţine armatelor străine şi este trimis “ca să înfrunte pe Israel” (l Regi 17, 25),

In războiul nevăzut pe care îngerul căzut îl duce împotriva oamenilor, mai ales cu ajutorul gândurilor şi imaginaţiilor, se sprijină pe afinitatea reciprocă ce uneşte păcatele între ele. Acest război nu încetează nici ziua nici noaptea, dar se înteţeşte atunci când nu ne sculăm la rugăciune. Atunci, ca să ne exprimăm în graiul Sfinţilor Părinţi, diavolul adună de peste tot gândurile cele mai împrăştiate şi le porneşte asupra sufletului nostru. La început ni-i reaminteşte pe toţi cei care ne-au necăjit sau ne-au rănit; ne alcătuieşte un tablou cât mai viu al criticilor şi al înfruntărilor la care ne-au supus; ne sugerează faptul că ripostându-le, nu vom face altceva decât să ne satisfacem un elementar act de dreptate, de bun simţ, de autoapărare, de necesitate.

Este limpede că vrăjmaşul încearcă să zdruncine însăşi temelia rugăciunii-bunătatea şi blândeţea-pentru ca edificiul să se prăbuşească de la sine. Iată cum se petrec lucrurile: omul plin de pizmă şi care nu iartă greşelile aproapelui său, este absolut incapabil să se concentreze la rugăciune şi să ajungă la înduioşarea inimii. Gândurile mâniei împrăştie rugăciunea; o împrăştie în toate părţile, precum o rafală de vânt împrăştie seminţele pe care agricultorul le seamănă în ogor. Atunci ogorul sufletului nostru rămâne neînsămânţat, şi toată strădania nevoitorului e fără rod. Este foarte bine cunoscut faptul că temelia unei rugăciuni rodnice constă în iertarea ofenselor şi suferinţelor pe care le-ai suferit, în înlocuirea criticii pe care o faci altora cu o înţelegere binevoitoare şi, în sfârşit, în a te judeca pe tine însuţi.

Adesea, când ne aşezăm la rugăciune, vrăjmaşul ne aduce gânduri şi imaginaţii de reuşită pământească: ne prezintă slava omenească pe care,

în sfârşit, o să o primim ca răsplată a virtuţilor pe care oamenii ni le recunosc; alteori ne arată tabloul, tot aşa de seducător, al bogăţiilor pe care le vom avea, şi care ne vor ajuta să creştem în virtute. Amândouă evocările sunt mincinoase. Ele sunt în contradicţie directă cu învăţătura Mântuitorului şi constituie un mare pericol pentru ochiul interior ce le contemplă şi chiar pentru suflet, care devine infidel faţă de Domnul său, lăsându-se sedus de către asemenea năluciri sugerate de diavolul.

In afara crucii lui Hristos nu există biruinţă pentru un creştin. Domnul a zis: "Slavă de la oameni nu primesc… Cum puteţi voi să credeţi, când primiţi slavă unii de la alţii şi slava care vine de la unicul Dumnezeu nu o căutaţi? (Ioan 5, 4l-44). Când faceţi fapte bune "nu fiţi ca făţarnicii" (Matei 6,16), care fac binele pentru slavă deşartă, care aşteaptă laudă de la oameni pentru virtuţile lor şi îşi pierd răsplata veşnică (Matei 6, l-l8). "Să nu ştie stânga ta (adică slava deşartă) ce face dreapta ta (adică voinţa călăuzită de poruncile evanghelice) şi Tatăl tău, Care vede în ascuns, îţi va răsplăti ţie" (Matei 6, 3 şi 18). "Nimeni nu poate să slujească la doi domni, căci sau pe unul îl va urî şi pe celălalt îl va iubi, sau de unul se va lipi şi pe celălalt îl va dispreţui; nu puteţi sluji lui Dumnezeu şi lui mamona " (Matei 6, 24). "Aşadar oricine dintre voi care nu se leapădă de tot ce are, nu poate să fie ucenicul Meu " (Luca 14, 33).

Trebuie să remarcăm faptul că diavolul, atunci când L-a ispitit pe Dumnezeu-Omul, i-a sugerat gândul plin de mândria de a deveni celebru făcând o minune în public şi a încercat să-i pună în faţa ochilor posibilitatea de a ocupa poziţia cea mai puternică şi înaltă. Domnul a refuzat amândouă alternativele (Matei 4 şi Luca 4). Ne-a arătat că la desăvârşire nu se poate ajunge decât pe calea cea strâmtă a renunţării şi a umilinţei, cale mântuitoare pe care El însuşi a trasat-o. Trebuie să urmăm exemplul şi învăţătura Domnului care a respins gândul de mărire şi de bogăţie pământească. Trebuie să refuzăm plăcerea pe care ni-o provoacă închipuirile de acest fel, căci ele distrug în noi concentrarea minţii şi atenţia din timpul rugăciunii şi deschid porta părerii de sine şi a împrăştierii. Dacă primim gândurile şi imaginaţiile de mândrie, de zgârcenie şi de dragoste faţă de lume, dacă nu le respingem, ci le

cultivăm şi ne desfătăm cu ele, intrăm în comuniune cu satana şi puterea lui Dumnezeu care ne ocrotea se retrage de la noi.

Când vrăjmaşul vede că ne-a părăsit ajutorul lui Dumnezeu, el porneşte împotriva noastră două mari atacuri: cel al gândurilor şi imaginaţiilor desfrânate, precum şi cel al tristeţii. Dacă rezistăm la primul, nu vom rezista la al doilea. Este exact ceea ce spune o maximă a Părinţilor: Dumnezeu îi îngăduie lui satan să ne calce în picioare până când devenim smeriţi.

Este clar că gândurile de ură, de a-i judeca pe alţii, de slavă şi de reuşită pământească, au la origine mândria. Lepădând aceste gânduri, lepădăm în acelaşi timp mândria. Când smerenia se instalează în suflet, ea expulzează mândria. Smerenia este maniera de a gândi a lui Hristos şi din ea se naşte focul Sfântului Duh, prin care se nimicesc şi se alungă din suflet toate patimile.

Invaziei gândurilor desfrânate şi plictiselii îi urmează tristeţea, nesiguranţa, deznădejdea, împietrirea, orbirea, hula şi disperarea. Dacă prinzi gustul dorinţelor trupeşti, urmările vor fi foarte grave. Părinţii numesc aceste dorinţe profanatorii templului duhovnicesc al lui Dumnezeu. Dacă ne desfătăm cu ele, harul lui Dumnezeu ne părăseşte pentru mult timp şi gândurile şi imaginaţiile păcătoase capătă un ascendent foarte puternic în noi. Ne covârşesc şi ne ameţesc în aşa măsură încât nu vom putea-atrage harul din nou, decât printr-o pocăinţă sinceră şi printr-un refuz de a ne lăsa cuprinşi de sugestiile vrăjmaşului. Un călugăr atent va cunoaşte toate aceste lucruri din experienţă.

Cunoscând strategia şi tactica vrăjmaşului în lupta sa contra noastră, ne putem organiza rezistenţa în consecinţă. Nu vom judeca şi nu vom condamna sub nici un pretext pe semenul nostru şi vom ierta altora greşelile. Din momentul în care va încolţi în noi un gând de răutate contra aproapelui nostru, ne vom întoarce către Dumnezeu rugându-ne pentru el, cerându-i lui Dumnezeu să fie milostiv cu el şi în veacul acesta şi în cel viitor. Vom renunţa la noi înşine, adică la slava ce ne vine de la oameni, la confortul pământesc şi la tot felul de avantaje, şi ne vom lăsa total în voia lui Dumnezeu, mulţumindu-I şi prearnărindu-L

pentru trecutul şi prezentul nostru şi punând în mâinile Sale viitorul nostru.

O asemenea atitudine şi o asemenea orientare ne va sluji, va fi temelie pentru rugăciune, înainte de a începe rugăciunea, să ne smerim în faţa fraţilor noştri, să ne reproşăm nouă înşine faptul de a-i fi smintit, şi să continuăm să facem acest lucru pentru păcatele noastre. Să începem rugăciunea prin a ne ruga pentru vrăjmaşi. Să ne unim prin rugăciune cu umanitatea întreagă şi să-L rugăm pe Dumnezeu să aibă milă de noi şi de lumea întreagă, nu pentru că noi suntem vrednici să ne rugăm pentru lume, ci pentru a împlini porunca iubirii care ne este prescrisă: “rugaţi-vă unii pentru alţii” (lacov 5,16).

Cu toate că adevăraţii slujitori ai lui Dumnezeu au de luptat cu multe sugestii păcătoase aduse de satan şi care răsar din firea noastră atinsă de cădere, mâna atotputernică a lui Dumnezeu este mereu prezentă pentru a-i sprijini şi a-i călăuzi. Lupta însăşi este foarte folositoare, căci ea îi dă posibilitatea călugărului să dobândească o experienţă monahală, o cunoştinţă clară şi profundă a ravagiilor provocate firii omeneşti, de către păcat şi de către îngerul căzut; aceste cunoştinţe îl fac pe ascet să aibă o inimă blândă şi smerită, să se plângă pe sine şi lumea întreagă.

Sfântul Pimen cel Mare ne povesteşte despre Sfântul Ioan Colov, nevoitor plin de Duhul Sfânt, că rugându-se îndelungat lui Dumnezeu, a contenit lupta provocată de neputinţa firii umane căzute. I-a relatat acest lucru unui bătrân dăruit cu un deosebit discernământ duhovnicesc, zicându-i: “mă odihnesc şi nu am nici un război. Şi i-a zis lui bătrânul: du-te, roagă-te lui Dumnezeu, ca să-ţi vină războiul şi zdrobirea şi smerenia pe care le aveai mai înainte! Că prin războaie sporeşte sufletul. Deci s-a rugat şi după ce a venit războiul, nu s-a mai rugat să-l ia de la dânsul, ci zicea: dă-mi Doamne răbdare în războaie!”.

Incredinţându-ne pe de-a-întregul voii lui Dumnezeu, ne arătăm dispuşi să-i împlinim voia. Prin rugăciune stăruitoare să-i cerem lui Dumnezeu capacitatea de a-i împlini voia, să-i cerem ca voia Sa, în ce ne priveşte, să se facă mereu.

Dumnezeu rămâne nedespărţit de cel ce se lasă în voia Sa. Orice atlet al lui Hristos simte acest lucru, şi poate mărturisi că-i adevărat, atunci când se luptă după rânduială, când se luptă lăsându-se călăuzit de Evanghelie.

Capitolul XLIX.

DESPRE FAPTUL CĂ TREBUIE PĂZIT OCHIUL SUFLETULUI DE TOT CEEA CE-L POATE PÂNGĂRI

Mântuitorul lumii a zis: “luminătorul trupului e ochiul” (Luca 11,34). Prin “luminător”, Domnul înţelege puterea contemplativă a sufletului omenesc, adică mintea omului; prin “trup”, înţelege toată lucrarea omului, precum şi calităţile pe care această activitate le conferă.

Cuvintele Apostolului, pe care le cităm, au o semnificaţie asemănătoare cu ale Mântuitorului: “însuşi Dumnezeul păcii să vă sfinţească pe voi desăvârşit şi întreg duhul vostru, şi sufletul, şi trupul să se păzească, fără prihană, întru venirea Domnului nostru Iisus Hristos” (1 Tes.5, 23). Duhul este pomenit în primul rând, pentru că puritatea şi perfecţiunea sufletului şi a trupului depind direct de el. Duhul sau puterea contemplativă, mintea, este o facultate supremă a sufletului omenesc, prin care acesta se deosebeşte de sufletul animalelor; pentru că animalele sunt private de această facultate, spunându-se despre ele că sunt fiinţe lipsite de raţiune.

Când ochiul tău este curat (adică puterea contemplativă este eliberată de imixtiunea păcatului şi de contactul cu satan), atunci tot trupul tău e luminat (adică activitatea ta va fi corectă şi sfinţenia va fi calitatea ta ontologică); dar când ochiul tău e rău, atunci şi trupul tău e întunecat (Luca 11, 34). Ai grijă ca mintea ta, care este lumina ta firească şi sursa de lumină pentru viaţa ta, să nu devină întuneric şi sursă de întunecime. Ochiul acesta devine bolnav când absoarbe minciuna, şi din acel moment activitatea noastră devine falsă, iar noi ne caracterizăm printr-o stare de orbire şi de păcat. Asimilând gânduri mincinoase, mintea se tulbură, conştiinţa îşi pierde dreapta judecată, toate sentimentele şi simţirile duhovniceşti ale inimii se ataşează de greşeală şi sunt marcate

de păcat. Atunci omul nu mai este bun de nimic şi devine vrăjmaşul propriei sale mântuiri, ucigaşul sufletului său, adversarul lui Dumnezeu.

Sfânta Scriptură, sau mai bine zis Duhul Sfânt care vieţuieşte în ea şi ne vorbeşte din ea, pronunţă la adresa unor asemenea oameni judecata următoare: "oameni stricaţi la minte şi netrebnici pentru credinţă" (2 Tim. 3,8). Omul a cărui minte este stricată nu poate avea în nici un fel parte de credinţă: la el locul credinţei este uzurpat de ceea ce se cheamă "raţiune", şi pentru el propovăduirea Crucii este o sminteală sau obiect de batjocură, ca şi pentru evreii ce trăiau în vremea lui Hristos (l Cor. l, 18).

Pervertirea minţii este întotdeauna însoţită de pervertirea altor proprietăţi duhovniceşti ale omului. Pentru că pervertirea inteligenţei şi a minţii au o semnificaţie identică şi în ce priveşte consecinţele acestora. Adoptând o falsă doctrină, sau idei false despre Dumnezeu, şi deformând învăţătura dogmatică şi morală revelate de către Dumnezeu, mintea omenească se corupe şi omul devine un fiu al diavolului (Ioan 8,44). O simplă conversaţie sau contact cu gândurile drăceşti, chiar dacă nu le adopţi, o simplă privire asupra gândurilor şi imaginaţiilor provocate de draci, sunt suficiente pentru a strica ochiul sufletului. Puterea vizuală a sufletului îşi pierde din claritate, proporţional cu gradul de comuniune stabilit cu satana. Sfântul Isihie al Ierusalimului spune: "Precum ne stricăm ochii atunci când îi fixăm asupra unui lucru dăunător pentru ei, tot aşa ne provocăm suferinţă atunci când ne fixăm privirea minţii asupra unui lucru vătămător" .

De aceea în mod deosebit trebuie să fim atenţi la a ne proteja ochiul sufletului, având grijă ca nimic din ceea ce este periculos să nu-l atingă, pentru a nu ajunge la un dezastru duhovnicesc. Pentru a vă da un exemplu de felul cum ochiul sufletului, bolnav fiind, poate compromite mântuirea noastră, vă voi povesti lucrarea la care am fost martor. O seamă de oameni au citit aşa de multe romane încât mintea şi inima le erau complet impregnate de acestea. Loviţi de soartă, sau datorită unei treziri interioare, sau chiar unui semn venit de la Dumnezeu, aceşti oameni s-au simtit atraşi înspre viaţa duhovnicească. Abia atunci a ieşit la iveală influenţa nefastă, asupra stărilor duhovniceşti, a lecturilor

anterioare. Obiceiul de a se bucura de tot ceea ce este senzual le-a deturnat sentimentul unei pocăinţe adevărate şi le-a introdus în asceza lor un sentiment de senzualitate, scârbos în ochii lui Dumnezeu, şi care face sufletul omului impermeabil pentru Duhul Sfânt, dar foarte accesibil pentru Satan care vine să-şi stabilească în el locuinţa.

Lucrul acesta se observă mai cu seamă la femei. Cele ce au citit multe romane, iar apoi s-au întors înspre o viaţă evlavioasa şi chiar ascetică, doreau ca noua lor viaţă să devină un roman. Voiau ca dispoziţiile lor sufleteşti să semene cu cele ale îndrăgostiţilor. Voiau acest lucru, pentru că voinţa lor, viciată de obiceiuri rele, le atrăgea puternic înspre senzualitatea cu care erau obişnuite; în ce priveşte inteligenţa lor, aceasta era slăbită, întunecată, pervertită, prizonieră închipuirilor culese din romane, fără puterea şi capacitatea de a le îndrepta voinţa şi a o rupe de aceste visuri fantastice.

Cei ce sunt îmbibaţi de lectură ieftină şi siropoasă, sunt foarte expuşi la orbire şi la năluciri drăceşti, căci au gustat dulceaţa pe care o aduce senzualitatea Aceasta se poate manifesta nu numai în manieră grosieră, ci, de asemenea, sub forme foarte subtile care scapă înţelegerii şi atenţiei omului încă cuprins de patimi.

Pe vremea când un călugăr, încă mai trăia în lume, a citit din simplă curiozitate, câteva scrieri îndreptate împotriva credinţei creştine fără a ţine seamă de prudenţa şi circumspecţia pe care trebuie să o ai când îţi supui sufletul la asemenea impresii. Când a intrat în mănăstire şi a început asceza, impresiile culese altădată au început să-şi arate prezenţa în sufletul său lui prin gânduri de îndoială, de nedumerire şi de hulă. Acestea arătau că ochiul sufletului său a fost atins de idei provenite de la satan.

Sfântul Apostol Pavel zice: “Nu ştiţi, oare, că voi sunteţi templu al lui Dumnezeu şi că Duhul lui Dumnezeu locuieşte în voi? De va strica cineva templul lui Dumnezeu, îl va strica Dumnezeu pe el, pentru că sfânt este templul lui Dumnezeu, care sunteţi voi. Slăviţi, dar, pe Dumnezeu în trupul vostru şi în duhul vostru, care sunt ale lui Dumnezeu” (l Cor. 3, 16-l7; 6, 20). Dacă trupurile noastre sunt templul

lui Dumnezeu, cu atât mai mult puterile noastre contemplative, mintea noastră, inteligenţa şi inima noastră, vor constitui templul lui Dumnezeu. Prin "inimă" înţelegem simţirile duhovniceşti. Atunci când mintea şi inima devin casă a lui Dumnezeu – şi în primul rând ele sunt acest lucru – sufletul şi trupul vor deveni spontan acelaşi lucru, pentru că sunt în dependenţă de minte şi de inimă. Templul lui Dumnezeu se distruge când trupul cade în ispite senzuale; templul lui Dumnezeu se distruge atunci când mintea şi inima intră în legătură desfrânată cu diavolul, prin gânduri şi simţăminte care parvin de la acesta.

Cuvintele: îl va strica Dumnezeu, înseamnă că Dumnezeu se va retrage de la omul care a distrus în sine templul lui Dumnezeu, care a devenit impropriu locuirii lui Dumnezeu în el. Consecinţele unei asemenea părăsiri sunt binecunoscute: moartea sufletului care începe în timp şi înlănţuirea lui în temniţa iadului pentru vecie.

Mintea omului se corupe, este lovită de orbire şi cade în întuneric, cum deja am şi văzut, atunci când aderă la o doctrină falsă, o doctrină ce vine din lume şi de la satan, o doctrină contrară învăţăturii descoperite de Dumnezeu, de Hristos, de Biserica Ortodoxă. False sunt următoarele doctrine: doctrina care neagă existenţa lui Dumnezeu sau ateismul; doctrina care-L neagă pe Hristos şi creştinismul şi care recunoscând existenţa lui Dumnezeu, neagă în acelaşi timp legătura dintre Dumnezeu şi om, numită deism; doctrinele care nu resping, propriu vorbind, creştinismul, dar denaturează Revelaţia divină prin concepţii arbitrare, hulitoare, alterând esenţa creştinismului, cu alte cuvinte ereziile; doctrinele care nu resping direct creştinismul, dar care resping faptele credinţei sau tradiţia morală şi ascetică a Evangheliei şi a Bisericii, acceptând felul de a fi al lumii secularizate şi care, prin aceasta, ucid credinţa şi deturnează esenţa creştinismului. La fel concepţia modernă de "progres": de fapt aceasta se manifestă mai ales prin generalizarea imoralităţii şi printr-o totală ignorare a creştinismului, ceea ce duce la o completă separare de Dumnezeu.

Templul lui Dumnezeu nu este distrus definitiv, ci numai profanat, ochiul sufletului nu este orbit, ci numai grav rănit, atunci când călugărul îşi permite să citească cărţi imorale şi.eretice, să frecventeze o societate

cu moravuri uşoare sau indiferenţă faţă de Dumnezeu, sau să se expună ispitelor, atunci când angajează un dialog cu gânduri păcătoase, şi-i plac, atunci când este pasionat de obiceiuri profane, cum ar fi jocurile şi divertismentele mondene. (Ne închipuim ce ar spune Sf. Ignatie, dacă ne-ar fi contemporan, despre emisiunile imorale de la televiziune, despre baruri şi discoteci, despre literatura pornografică, etc.). In acelaşi timp, dacă monahul se complace în asemenea îndeletniciri şi încearcă să se justifice, în loc să se pocăiască, va sfârşi prin a cădea într -un mare dezastru duhovnicesc.

Trebuie să ne protejăm cu foarte mare grijă ochiul sufletului. Tot ce facem în afara învăţăturii evanghelice şi în dezacord cu legea dumnezeiască lasă o dâră întunecată în noi. Toate faptele, toate gândurile şi toate cuvintele, atât cele bune cât şi cele rele, îşi lasă în noi pecetea caracteristică. Trebuie să ştim acest lucru şi să nu-l uităm niciodată.

Capitolul L.

DESPRE POCĂINŢĂ ŞI DESPRE LACRIMI

Atunci când au început prezentarea neînsemnatelor noastre sfaturi, am spus că monahismul nu-i nimic altceva decât un angajament de a împlini cu exactitate poruncile evanghelice, că viaţa călugărească nu-i altceva decât o viaţă trăită după aceste porunci, în orice loc s-ar desfăşura ea, la fel de bine în mijlocul oamenilor, cât şi în fundul pustiului. Singurătatea noastră este în Dumnezeu. In El mintea şi inima noastră îşi găseşte limanul sigur şi liniştit unde nici valurile, nici furtunile mării învolburate ale acestei vieţi nu ne ating. Altfel lumea potrivnică lui Dumnezeu ne va însoţi în adâncul pădurilor, în văile şi peşterile munţilor şi va face din noi slujitorii săi.

O viaţă monahală care nu se întemeiază pe poruncile evanghelice este ca o clădire fără fundaţie: nu va întârzia să se prăbuşească. O viaţă monahală care nu se inspiră din aceste porunci este ca un trup fără suflet: ea va emana un miros greu de fariseism şi o va face cu atât mai

mult cu cât în exterior a adoptat o nevoinţă aspră. Cititorul atent găseşte o confirmare a acestui adevăr în toate sfaturile ce le-am dat până aici.

Inainte de a încheia expunerea noastră, ne simţim datori să le prezentăm fraţilor noştri o lucrare duhovnicească extrem de importantă şi care trebuie să îmbrăţişeze toată existenţa călugărului, care trebuie să fie sufletul vieţii sale, sufletul nevoinţei sale atât interioare cât şi exterioare. Cine a citit atent sfaturile noastre, va găsi, fără îndoială, această lucrare în ceea ce s-a spus. Credem că e de datoria noastră, în acelaşi timp, să vorbim despre ea separat şi pe cât posibil detaliat. Viaţa călugărului nu-i nimic altceva decât o pocăinţă neîncetată, tradusă în fapte, şi noi trebuie să o îmbrăţişăm totalmente, dacă vrem să fim călugări autentici, şi nu de nume şi pentru a nu merge la pieire sigură. Călugărul se află pe drumul cel bun atunci când este cuprins de un sentiment de pocăinţă. Atunci când acest sentiment îi părăseşte inima, este semn sigur că el s-a lăsat antrenat de gânduri periculoase sugerate de satan sau răsărite din propria lui fire căzută; absenţa permanentă a pocăinţei este semnul unei dispoziţii interioare completamente denaturată.

La fiecare slujbă biserica "făcută de mână omenească" se tămâiază. De aceea în biserică aerul este mereu plin de mireasma tămâii care arde. Veşmintele liturgice, şi celelalte obiecte de cult, sunt şi ele impregnate de această bună mireasmă. Toţi cei ce vin la biserică pentru a se ruga, sau pentru a asista la slujbă, sunt obligaţi să respire această mireasmă. La fel biserica lui Dumnezeu "nefăcută de mâna omenească", creată şi recreată de Dumnezeu, adică creştinul, şi în mod deosebit călugărul, trebuie să fie mereu plin de simţământul pocăinţei. Acest simţământ trebuie să se reîmprospăteze de câte ori călugărul se roagă: trebuie să-i însoţească rugăciunea, să o susţină, să-i dea aripi, să o ridice la Dumnezeu; altfel rugăciunea nu se va putea ridica de la pământ, nici nu va scăpa de împrăştiere.

Simţământul pocăinţei trebuie să pătrundă toată viaţa călugărului şi chiar modul în care el împlineşte poruncile Evangheliei. Trebuie să împlinească aceste porunci ca un datornic, ca o "slugă netrebnică" (Luca 17,10) şi să le depună în vistieria împăratului ceresc, ca o sumă neînsemnată dintr-o datorie pe care nu o poate plăti şi care nu poate fi

achitată decât de milostivirea lui Dumnezeu. Sfântul Marcu Ascetul a spus: “Cei care nu se socot datori faţă de fiecare poruncă a lui Dumnezeu, citesc Scriptura într-un mod trupesc, neînţelegând nici cele ce spun, nici cele pentru care dau adeverire” (l Tim. l, 7).

Pocăinţa este singura jertfă pe care Dumnezeu o primeşte de la sufletul căzut al omului. Alte sentimente, şi chiar nevoinţa cea mai aspră, pe care am putea-o numi “ardere de tot”, Dumnezeu le respinge, pentru că acestea sunt întinate de păcat şi au nevoie, înainte de a fi oferite lui Dumnezeu, să fie purificate prin pocăinţă. Pocăinţa este singura jertfă a omului căzut pe care Dumnezeu n-o urăşte şi n-o respinge (Ps. 50, 19). Dar când, prin pocăinţă Sionul se reînnoieşte şi zidurile Ierusalimului nostru duhovnicesc se reconstruiesc, atunci noi putem oferi cu încredere pe altarul inimii noastre jertfa dreptăţii: adică sentimentele noastre reînnoite prin harul lui Dumnezeu. Atunci omul devine în stare să se aducă pe sine însuşi ca ardere de tot şi ca ascultare desăvârşită. (Ps. 50, 19-21). Sfântul mucenic Sadoc a zis: “omul duhovnicesc aşteaptă moartea prin martiriu cu bucurie, cu dor şi mare dragoste, şi nu se teme deloc, căci este pregătit; pentru omul trupesc ceasul morţii este înfricoşător”.

Pocăinţa ne este poruncită în Evanghelie. După învăţătura Evangheliei consecinţa directă a pocăinţei noastre trebuie să fie intrarea în împărăţia cerurilor. Iată de ce tot timpul cuprins între înfierea noastră prin Hristos şi intrarea în eternitate, sau tot timpul vieţii noastre pământeşti, trebuie să fie răstimpul pocăinţei noastre. Este limpede că cei ce se pocăiesc intră în împărăţia cerurilor. Primul cuvânt, prima poruncă dată de către Dumnezeu întrupat omenirii căzute, când a venit să o mântuiască, se referă la pocăinţă: “De atunci a început Iisus să propovăduiască şi să spună: pocăiti-vă, căci s-a apropiat împărăţia cerurilor” (Matei 4, 17). După învierea din morţi, şi înainte de înălţarea Sa la cer, Domnul le-a deschis mintea ucenicilor Săi, şi ei au înţeles Scripturile. Apoi le-a spus că, în acord cu Scriptura, Hristos a trebuit să sufere şi să învieze a treia zi, “şi să se propovăduiască în numele Său pocăinţa spre iertarea păcatelor la toate neamurile, începând de la Ierusalim” (Luca 24, 47).

Pentru a crede în Hristos şi pentru a deveni creştin, trebuie să ai cunoştinţa stării tale de păcătos şi a pocăinţei; pentru a rămâne creştin, trebuie să-ţi vezi păcatele, fiind conştient de ele, să le spovedeşti şi să te pocăieşti. Atunci când iudeii, care erau bine intenţionaţi faţă de credinţă, l-au întrebat pe Sfântul Petru ce trebuie să facă, le-a răspuns: "Pocăiţi-vă şi să se boteze fiecare dintre voi în numele lui Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor" (F.Ap. 2, 38). La fel Sfântul Pavel propovăduia peste tot "mărturisind şi iudeilor, elinilor întoarcerea la Dumnezeu prin pocăinţă şi credinţa în Domnul nostru Iisus Hristos" (F.Ap. 20, 21).

Nu-i posibilă unirea cu Hristos dacă rămâi în păcate şi le iubeşti pe acestea: "Că oricine face rele urăşte Lumina şi nu vine la Lumină, pentru ca faptele lui să nu se vădească (Ioan 3,20). Căci ce însoţire are dreptatea cu fărădelegea? Sau ce împărtăşire are lumina cu întunericul? Şi ce însoţire este între Hristos şi Veliar?" (2 Cor. 14-l5). Pentru a te apropia de Hristos şi a te uni cu El prin Botez, trebuie mai întâi să te pocăieşti. Chiar şi după Sfântul Botez, suntem liberi, fie să rămânem uniţi cu Domnul, fie să pângărim această unire şi să ne unim cu păcatul. Mai mult, Sfântul Botez nu suprimă în firea noastră căzută tendinţa de a amesteca răul cu binele, pentru ca libertatea noastră să fie pusă la încercare şi ca, atunci când noi alegem binele dumnezeiesc, preferându-l răului şi chiar binelui nostru propriu, care este corupt, să acţionăm liber, ceea ce putem face supunându-ne la toate încercările întâlnite pe drumul Crucii.

Sfântul Botez spală păcatul strămoşesc, precum şi păcatele personale săvârşite înainte de botez; păcatul îşi pierde puterea de influenţă pe care o avea asupra noastră înainte de renaşterea noastră; harul Sfântului Duh, prin care suntem uniţi cu Dumnezeu în Hristos, coboară asupra noastră şi primim puterea de a învinge şi a nimici păcatul. Pentru că noi nu suntem scutiţi de necesitatea de a lupta contra păcatului, nu putem, atâta vreme cât durează viaţa noastră pământească, să fim totalmente lipsiţi de căderi: "cel drept cade de şapte ori şi tot se scoală " (Prov. 24,16), prin pocăinţă, zice Scriptura. El cade din pricina slăbiciunii sale şi a limitelor sale, căci nu discerne întotdeauna păcatul care se iveşte, subtil şi imperceptibil, în firea noastră căzută sau care este adus şi sugerat cu viclenie de către spiritele căzute; pocăinţa devine prietenul nedespărţit,

arma constantă, bogăţia nepreţuită a nevoitorului. Prin pocăinţă dreptul îşi protejează unirea sa cu Hristos. Prin pocăinţă îşi tămăduieşte rana provocată de păcat.

Sfântul Ioan Teologul ne avertizează: "Dacă zicem că păcat nu avem, ne amăgim pe noi înşine şi adevărul nu este întru noi. Dacă mărturisim păcatele noastre, El este credincios şi drept, ca să ne ierte păcatele şi să ne curăţească pe noi de toată nedreptatea. Dacă zicem că n-am păcătuit, Il facem mincinos şi cuvântul Lui nu este întru noi" (l Ioan l, 8-l0). Teologul spune aceasta despre păcatele fără de voie datorate slăbiciunii şi limitelor noastre, despre păcatele neînsemnate pe care le comit şi sfinţii. Dar despre păcatele făcute cu voia spune lucrurile următoare: "Oricine rămîne întru El nu păcătuieşte; oricine păcătuieşte nu L-a văzut nici nu L-a cunoscut. Copii, nimeni să nu vă amăgească. Cel ce săvîrşeşte dreptatea este drept, precum Acela drept este. Cine săvârşeşte păcatul este de la diavolul, pentru că de la început diavolul păcătuieşte. Pentru aceasta S-a arătat Fiul lui Dumnezeu, ca să strice lucrurile diavolului. Oricine este născut din Dumnezeu nu săvârşeşte păcat, pentru că sămânţa lui Dumnezeu rămâne în acesta; şi nu poate să păcătuiască fiindcă este născut din Dumnezeu. Prin aceasta cunoaştem pe fiii lui Dumnezeu şi pe fiii diavolului" (l Ioan 3, 6-l0).

Copiii lui Dumnezeu duc o viaţă conformă cu poruncile Evangheliei şi, pentru înclinaţiile lor înspre păcat, fac pocăinţă. Dacă un slujitor al lui Dumnezeu cade datorită unui accident nefericit, într-un păcat de moarte, el se tămăduieşte de rana sa prin pocăinţă şi spovedanie, astfel neîncetând a fi copilul lui Dumnezeu. Cei care, îndrăgostiţi de păcat, duc de bunăvoie o viaţă pătimaşă; cei care bucuros cad în primul păcat ce li se îmbie, cei care găsesc bucuria vieţii în tot felul de desfrânări şi n-au habar că încalcă poruncile Evangheliei, sunt copiii diavolului, chiar dacă-şi spun creştini, chiar dacă asistă la câteva slujbe religioase şi chiar dacă se apropie de Sfânta Cuminecătură, pe care o profanează înspre propria lor pierzanie.

Acesta este locul pocăinţei în viaţa creştinului. Şi cu atât mai mult pocăinţa este esenţa vieţii monahale. A intra în monahism înseamnă a-ţi recunoaşte starea de păcătoşenie. Viaţa monahală este o viaţă de

pocăinţă pe care nimic nu trebuie să o întrerupă. Candidatul care doreşte să depună în faţa lui Dumnezeu voturile monahale, îşi mărturiseşte la începutul acestui ritual sfânt dispoziţia sa sufletească, în felul următor: "Braţele părinteşti grăbeşte a mi le deschide, că în păcate am cheltuit viaţa mea! Şi căutând, Mântuitorule, la bogăţia cea neîmpuţinată a îndurărilor Tale, nu trece acum cu vederea inima mea cea sărăcită, căci către Tine, Doamne, strig cu umilinţă: greşit-am la cer şi înaintea Ta!".

Cei mai mari dintre Sfinţii Părinţi considerau pocăinţa ca unica lor grijă. Fiind consacraţi acesteia, îi dădeau "din ce în ce mai multă importanţă în viaţa lor, căci pocăinţa nu numai că te curăţeşte de păcat, ci şi stimulează aţintirea privirii asupra persoanei tale însuţi. Atunci când petele nenumărate, lăsate de păcat pe veşmântul sufletului, sunt spălate prin pocăinţă, dintr-o dată vei descoperi şi altele, mai puţin grosiere, dar nu fără importanţă, şi care până atunci au rămas neobservate pentru că îţi lipsea o privire atentă şi pătrunzătoare, în final pocăinţa îl va face, pe cel ce i s-a consacrat, să urce până la orizonturile duhovniceşti cele mai greu de înţeles: pocăinţa îl va face să descopere propria stare de cădere, şi a întregii omeniri; propria sa suferinţă, care este suferinţa lumii întregi căzută sub jugul stăpânului lumii acesteia; pocăinţa îl va ajuta să descopere lucrarea minunată a mântuirii sale şi alte taine ce pot fi pătrunse numai prin trăire.

Sfântul Arsenie cel Mare era mereu preocupat de pocăinţa însoţită de lacrimi. O batistă se afla întotdeauna pe genunchii săi; fara încetare, lacrimile cădeau pe acea batistă, în timp ce sfântul îşi concentra mintea la rugăciunea de pocăinţă, iar cu mâinile lucra. Sfântul Sisoe cel Mare le-a cerut îngerilor, care au venit să-i despartă sufletul de trup şi să-l ridice la cer, să-l mai lase un pic să se pocăiască. Iar ucenicilor, care spuneau că a atins desăvârşirea, le-a declarat că încă n-a pus început pocăinţei. Atât de înaltă era concepţia lui despre pocăinţă, şi aşa de mare era importanţa ce i-o atribuia. Este limpede că prin cuvântul "pocăinţă" sfântul înţelegea viaţa monahală în integralitatea sa; spunând că încă n-a pus început pocăinţei îşi arăta smerita cugetare pe care o avea faţă de propria sa viaţă călugărească.

Cei care au dobândit o adevărată înţelegere a pocăinţei, adică o înţelegere duhovnicească, includ în aceasta toate nevoinţele ascetice, şi consideră ca şi pierdută ziua în care nu s-au plâns pe ei înşişi, chiar dacă în ziua aceea au făcut multe alte fapte bune. Este în afară de orice îndoială că Sfântul Sisoe era scufundat în nevoinţa pocăinţei şi a lacrimilor, căci o caracteristică a acestei lucrări este să nu fii niciodată mulţumit cu cât ai făcut: pe cât o împlineşti pe atât o doreşti mai mult; pe cât dobândeşti o curăţie plăcută lui Dumnezeu, ai setea după o curăţie mai mare. Cei ce s-au curăţit prin lacrimile lor continuă să se considere necuraţi.

Am menţionat deja sfatul pe care Sfântul Sisoe i l-a dat unui frate ce l-a întrebat cum se poate mântui. "Dacă vrei să-i placi lui Dumnezeu, i-a zis sfântul, retrage-te din lume, lasă pământul, şi când ai părăsit creatura, mergi înspre Creator. Uneşte-te cu Dumnezeu prin rugăciune şi prin lacrimi, şi vei găsi linişte în veacul acesta şi-n veacul viitor". Altui frate i-a spus "Rămâi în chilia ta cu trezvie, şi prezintă-te lui Dumnezeu cu lacrimi îmbelşugate şi inimă smerită, şi vei găsi odihnă". Este evident că sfaturile pe care părintele le dădea fraţilor erau rodul propriei sale experienţe. Intâi îi sfătuia să lase tot ce ţine de lumea aceasta, adică legăturile pătimaşe; apoi îi sfatuia să rămână mereu în chilie. Pocăinţa adevărată şi lacrimile duhovniceşti sunt imposibile atâta vreme cât subzistă legăturile pătimaşe când îţi părăseşti adesea chilia fără un motiv serios. Trebuie ca inima să fie detaşată de toate, şi nimic să n-o tulbure. Numai atunci poţi face să urce la Dumnezeu tânguirea ta, şi să te afunzi în plâns ca într-un adânc al existenţei.

Când un frate l-a întrebat pe Pimen cel Mare cum trebuie să petreacă un isihast în chilia sa, sfântul i-a răspuns: "Ca un om ce s-a înglodat până la gât într-o mlaştină împuţită, cu o povară în spate, şi care strigă către Dumnezeu: miluieşte-mă!" Acest răspuns arată că toată nevoinţa călugărească stă în lacrimi şi în rugăciune de pocăinţă. Altui frate care l-a întrebat care-i datoria sa, acelaşi sfânt i-a replicat: "Când va veni vremea să ne prezentăm în faţa lui Dumnezeu, ce ne va preocupa?" Fratele a răspuns: "păcatele noastre". Avva Pimen i-a zis: "Aşadar să intrăm în chilia noastră şi acolo, în singurătate, să ne amintim de păcatele noastre, şi Domnul ne va auzi". Un alt frate l-a întrebat, pe

acelaşi bătrân, cărei lucrări trebuie să se consacre. Bătrânul a zis: “după ce Avram a intrat în pământul făgăduinţei,’ şi-a cumpărat aici un mormânt, şi plecând de la acest mormânt a început cucerirea”. Fratele a întrebat: “Ce înseamnă mormântul?” Pimen a răspuns: “Este locul de plâns şi de tânguire” Fratele l-a întrebat iarăşi pe acelaşi sfânt: “Ce trebuie să fac cu păcatele mele?” Avva Pimen a răspuns: “Cel ce vrea să se elibereze de păcate, se eliberează prin lacrimi, şi cel ce vrea să se păzească să nu înceapă din nou, se păzeşte prin plâns. Aceasta-i calea mântuirii; ea ne-a fost arătată de către Scriptură şi de către Părinţii care au zis: Plângeţi! Căci nu este altă cale înspre mântuire decât lacrimile. Lacrimile au un dublu rol: lucrează şi păzesc”.

Intr-o zi avva Pimen cu avva Anuv mergeau înspre Diolkos. Şi au văzut acolo, lângă un mormânt, o femeie ce îşi bătea pieptul şi plângea amar. Cei doi s-au oprit pentru a o asculta. Apoi când s-au îndepărtat l-au întâlnit pe un locuitor din acele părţi şi avva Pimen l-a întrebat: “Ce s-a întâmplat cu femeia aceea? de ce plângea ea cu atâta amar? Omul i-a răspuns: “Şi-a pierdut soţul, fiul şi fratele”. Avva Pimen s-a întors înspre avva Anuv şi i-a zis: “Eu îţi spun, dacă un om îşi mortifică toate doririle trupeşti şi n-ar ajunge să plângă ca şi femeia aceea, nu poate fi călugăr. Căci toată viaţa călugărului stă în plâns.”

Când avva Pimen a primit vestea că a murit Arsenie cel Mare, a plâns şi a zis: “Fericit eşti tu, avvo Arsenie! Tu te-ai plâns pe tine în această viaţă. Cine nu se plânge pe sine în viaţa aceasta, va plânge veşnic. Nu se poate să nu plângi: fie de voie aici, fie fără de voie, acolo jos, în chinurile iadului”.

Cei ce nu se ocupă, sau se ocupă prea rar de lucrarea interioară a sufletului, ci se risipesc în activităţi exterioare, nu fără a amesteca în acestea o doză de fariseism, nu simt deloc mustrarea conştiinţei acuzându-i de păcat. Ci dimpotrivă cred că o asemenea stare de linişte trebuie recunoscută şi admirată. Ei sunt susţinuţi şi confirmaţi în părerea lor de către multele acţiuni bune făcute şi de laudele oamenilor, întemeindu-se pe ele, socot că o asemenea stare de linişte şi mulţumire este consecinţa directă a unei lucrări plăcute lui Dumnezeu, a unei vieţi virtuoase şi ireproşabile. Seninătatea lor face loc, din când în când, unei

bucurii greu de exprimat; nu se gândesc că această bucurie este un dar al harului dumnezeiesc. Ce neglijenţă tragică! Ce orbire sufletească! Orbirea stă aici în părerea de sine, care şi ea este o rană a ochiului sufletesc; această rană se datorează unei lucrări incorecte şi naşte la rândul ei o lucrare şi mai incorectă.

Frate preaiubit, liniştea ce te face să crezi că tu eşti pe calea cea mai bună nu-i altceva decât o inconştienţă şi o lipsă de sensibilitate faţă de starea de păcătoşenie, datorită unei vieţi neglijente; în ce priveşte bucuria ce o simţi uneori datorită succeselor exterioare şi laudelor oamenilor, ea nu-i deloc o bucurie duhovnicească şi sfântă: ea este rodul părerii de sine, mulţumirii de sine şi a mândriei. O asemenea stare de calm aparent, Sfinţii Părinţi o numesc împietrire, slăbire a sufletului, moarte duhovnicească înaintea morţii trupului, împietrirea sau slăbirea sufletului constă în lipsa, sau pierderea de către sufletul nostru, a sentimentului de pocăinţă şi plângere, în pierderea de către inima noastră a durerii mântuitoare numită înduioşare. O inimă neînduioşată, într-o stare de aparentă linişte, este semn sigur al unei nevoinţe incorecte şi al orbirii. “Oricât de frumoasă ar fi viaţa pe care o ducem, zice Sfântul Ioan Scărarul, dacă n-avem inima înduioşată, este pentru că felul nostru de viaţă este făţarnic şi deşert”. Absenţa înduioşării decurge dintr-o viaţă neatentă, din ieşirile fără rânduială din chilie, din convorbirile nefolositoare, din râs, din cuvintele deşarte, din bârfă, din prea multă mâncare, din legăturile afective, din acceptarea şi adoptarea gândurilor de mândrie, din aroganţă şi din orgoliu. “Dacă nu simţi o smerită înduioşare a inimii, au zis Părinţii, să ştii că eşti mândru; mândria împiedică inima să intre în această stare”.

La înduioşarea inimii te duce o viaţă atentă, “începutul pocăinţei vine din frica de Dumnezeu şi dîn băgarea de seamă, cum zice sfântul mucenic Bonifacie. Frica de Dumnezeu este maica băgării de seamă; iar băgarea de seamă este maica liniştii interioare care dă naştere conştiinţei ce-i îngăduie sufletului să vadă, ca într-o apă limpede, propria sa păcătoşenie. Aşa iau naştere rădăcinile pocăinţei”.

Sfântul Ioan Scărarul zice: “Cel ce a ieşit din lume pentru a se uşura de sarcina păcatelor sale să urmeze pilda celor ce şed înaintea mormintelor

din afara cetăţii; şi să nu înceteze din lacrimile fierbinţi şi înfocate şi din vaietele fără glas ale inimii până nu va vedea şi el pe Iisus venit şi rostogolind piatra cea învârtoşată a inimii şi dezlegând mintea noastră, ca pe un alt Lazăr, din legăturile păcatelor şi poruncind îngerilor: Dezlegaţi-l din patimi şi lăsaţi-l să plece spre fericita nepătimire" (Scara l, 12),

La Sfântul Isaac Sirul, ucenicul întreabă: "care sunt semnele sigure ce-i permit unui ascet să sesizeze că fructul oprit începe să moară în sufletul său?" Dascălul răspunde: "Când primeşte harul de a vărsa, fără efort din partea sa, lacrimi din belşug. Lacrimile sunt pentru mine ca un criteriu, ca o graniţă între trupesc şi duhovnicesc, între starea pătimaşă şi starea de curăţie. Atâta vreme cât omul n-a primit acest dar, nevoinţele sale ascetice n-au atins omul lăuntric, pentru că el n-a simţit încă nici într-un fel lucrarea ascunsă a omului duhovnicesc. Dar atunci când a început să părăsească latura trupească a acestei lumi şi, forţându-i graniţele, pătrunde în acest domeniu interior care se află dincolo de firea văzută, ajunge repede la darul lacrimilor. Lacrimile încep de la prima încăpere a acestui domeniu interior şi-l conduc pe ascet până la iubirea desăvârşită de Dumnezeu. Pe cât avansează în această stare, cu atât lacrimile devin mai îmbelşugate; ele se înmulţesc în aşa măsură încât ascetul îşi amestecă până şi mâncarea şi băutura cu ele. Este semn sigur că duhul a ieşit din această lume şi a pătruns în lumea duhovnicească. Cu cât sufletul omului se apropie de această lume materială, pe atât lacrimile le împuţinează. Iar atunci sufletul lui se afundă total în lumea aceasta, va fi complet lipsit de lacrimi. Este semn că omul s-a înglobat în patimi".

Sfântul Simeon Noul Teolog a spus: înainte de a dobândi plânsul şi lacrimile, să nu se înşele nimeni cu vorbe deşarte, şi nici noi să nu ne amăgim pe noi înşine. Până ce n-am dobândit darul lacrimilor n-avem pocăinţă, n-avem frică de Dumnezeu în inimi; până ce nu suntem huliţi, sufletul nostru nu poate pregusta judecata finală şi chinurile veşnice. Căci dacă ne-am fi acuzat noi înşine, dacă am fi pregustat acele chinuri, lacrimile ar fi început să curgă fără oprire. Fără lacrimi, împietrirea inimii noastre niciodată nu se va înmuia, nici sufletul nu va dobândi umilinţă duhovnicească; fără ele nu putem fi smeriţi. Cine n-a devenit astfel nu se poate uni cu Duhul Sfânt; cine nu este unit cu El nu poate

ajunge la contemplaţie şi nici la cunoaşterea lui Dumnezeu, şi nu este vrednic să înveţe prin har virtutea smereniei”.

O viaţă atentă duce la înduioşarea inimii; această înduioşare a inimii, mai ales când lacrimile încep să o însoţească, ne duce la o atenţie redublată de har. Plânsul şi lacrimile sunt darul lui Dumnezeu. Dacă duci o viaţă reculeasă, cere-i acest dar lui Dumnezeu printr-o rugăciune insistentă. “Cereţi şi vi se va da; căutaţi şi veţi afla; bateţi şi vi se va deschide… Tatăl vostru Cel din ceruri va da cele bune celor care cer de la El” (Matei 7, 7-l1). El vă va da uşa şi cheile pentru toate bunătăţile duhovniceşti: plânsul şi lacrimile.

“Eu mă minunez, zice Sfântul Ioan Scărarul, şi când caut la calitatea străpungerii inimii. Cum, numindu-se plâns şi întristare, are înlăuntru împletite cu sine, ca mierea cu ceara, bucuria şi veselia? Ce învăţăm din aceasta? Că această străpungere este, propriu-zis, dar al Domnului” (Scara VII, 50).

Sfântul Simeon Noul Teolog pe bună dreptate spune că izvorul plânsului şi al lacrimilor se află în libertatea noastră. Depinde de noi să nu ne împrăştiem, să încetăm cu vizita pe la chiliile fraţilor, să nu ne facem cunoştinţe în afara mănăstirii, să contenim cu vorbăria multă şi care nu spune nimic. De noi depinde începutul unei vieţi reculese, de felul cum ne rugăm şi cum citim cuvântul lui Dumnezeu, de felul în care ne înfrânăm de la mâncare şi băutură. O asemenea viaţă nu va fi lipsită de înduioşarea inimii şi de lacrimi, în mod deosebit dacă-L rugăm pe Dumnezeu cu stăruinţă să ne dăruiască acest dar salutar.

Când l-ai dobândit trebuie să-l păstrezi ca pe un tezaur preţios. Acest dar este o comoară spirituală de o inestimabilă valoare. După ce l-am primit, uşor îl putem pierde din nou, dacă ne lăsăm cuprinşi de împrăştiere, dacă devenim robii capriciilor noastre, dacă căutăm să plăcem oamenilor, dacă cedăm mondenităţii, lăcomiei pântecului, obiceiului de a calomnia şi bârfi. Fără să ne dăm seama putem trece de la o stare de înduioşare a inimii, la o stare de împietrire. Această stare este atât de importantă pentru vrăjmaşul nostru cel nevăzut, încât el încearcă prin toate mijloacele să ne reţină în ea; scutindu-ne să ne tulbure prin alte

ispite venite din exterior, într-adevăr, părerea de sine şi mulţumirea de sine, care sunt urmările obişnuite ale unei stări de împietrire bine statornicită, sunt suficiente pentru a ne face să pierdem orice roadă duhovnicească şi să mergem la pieire. împietrirea este teribilă în cazul celui ce nici nu o simte: acesta este copleşit şi orbit de părerea de sine şi de mulţumirea de sine.

Induioşarea inimii, zice Sfântul Simeon Noul Teolog, este rodul împlinirii poruncilor evanghelice; înduioşarea inimii este izvorul tuturor roadelor duhovniceşti, este autorul şi creatorul tuturor virtuţilor, precum mărturiseşte toată Scriptura inspirată de Dumnezeu. De aceea cel ce voieşte să-şi dezrădăcineze patimile şi să dobîndească virtuţile, înaintea tuturor virtuţilor şi dimpreună cu toate, să caute cu stăruinţă înduioşarea inimii. Fără aceasta, nu va putea niciodată să-şi vadă sufletul curat; şi dacă nu-şi curăţeşte sufletul, nu va avea niciodată trupul curat. Un veşmânt murdar nu poate fi spălat fără apă; fără lacrimi nu-ţi poţi spăla sufletul şi nu-l poţi curaţi de pete şi necuraţii. Să nu căutăm scuze mincinoase şi inconsistente, la drept vorbind absolut false şi dărâmătoare de suflet, ci să căutăm din tot sufletul regina virtuţilor. Cel ce o caută cu stăruinţă o va afla; sau mai exact, ea va veni şi-l va găsi pe cel ce o caută cu ardoare; şi chiar dacă inima lui este mai tare ca fierul sau ca piatra, prin venirea ei o va face mai moale decât ceara.

Ea este un foc divin ce topeşte munţii şi stâncile, care împlineşte şi schimbă totul, care preschimbă în grădină sufletele ce o dobândesc, în profunzimea acestor suflete, ea devine un izvor din care ţâşneşte apă vie. Această apă, ca dintr-un bazin, se răspândeşte neîncetat în părţile apropiate şi îndepărtare ale grădinii, şi umplu sufletele care adună Cuvântul cu credinţă. Mai întâi ea spală toată necurăţia celor ce se adapă din ea; apoi ea spală patimile, le înlătură ca pe o crustă ce acoperă rana; respinge răutatea, pizma, slava deşartă cu toate urmările ei. Este ca o flacără ce cuprinde tot, ca un rug arzător ce consumă încetul cu încetul toate. Trezeşte în noi dorinţa de a fi buni şi-i pregăteşte pentru Dumnezeu pe cei ce o iubesc. Iată ce face focul dumnezeiesc al înduioşării inimii cu conlucrarea lacrimilor, sau mai precis prin lacrimi. Fără lacrimi, cum am spus, nici una din aceste bunătăţi n-a existat, şi nici nu va exista, nici în noi şi nici în alţii. Nu vei găsi în Scripturi vreun

om curăţit fără lacrimi şi fără înduioşarea inimii, sau să fi devenit sfânt fără acestea, sau să-L fi contemplat pe Dumnezeu, sau să-I fi simţit prezenţa, sau să-L fi primit ca oaspete în inima sa. Nimic din acestea nu se poate dobândi dacă pocăinţa şi înduioşarea inimii nu le-a precedat, dacă lacrimile n-au împăienjenit ochii şi n-au spălat cămara sufletului şi sufletul însuşi, umplând de fiori şi de mireasmă sufletul cuprins de un foc de nepătruns. Cei ce spun că este imposibil să verşi lacrimi şi să plângi în fiecare noapte, în fiecare zi, mărturisesc că sunt lipsiţi de toate virtuţile. Sfinţii Părinţi au declarat: “cel ce vrea să-şi taie patimile le taie prin lacrimi, şi cel ce vrea să dobândească virtuţile le dobândeşte prin plâns”. De aici reiese clar că cel ce nu plânge în fiecare zi nu-şi poate dezrădăcina patimile şi nu câştigă virtuţile, chiar dacă, păcălit de părerea de sine, crede că le câştigă.

La ce sunt bune instrumentele unui oarecare meşteşug dacă nu există un meseriaş să se pricеapă la ele?

La ce-i foloseşte unui grădinar să sape toată grădina, să planteze tot felul de legume şi flori, dacă ploaia nu cade? Evident nu foloseşte la nimic. La fel se întâmplă cu cel ce practică alte virtuţi şi n-are această suverană şi binecuvântată virtute a lacrimilor şi înduioşării inimii.

La fel cum un rege rămas fără armată este uşor de învins, ba uneori nici nu mai este recunoscut de rege, tot aşa o armată numeroasă fără un rege, sau fără general, este uşor distrusă de către vrăjmaş. Aceasta este relaţia şi între virtuţi. Prin armată ne închipuim mulţimea de virtuţi ale începătorilor; regele reprezintă binecuvântatele lacrimi sau plânsul, prin care toată armata este pusă în rânduială, este încurajată, întărită, învăţată cum să mânuiască armele, în funcţie de moment, de împrejurări, de vrăjmaş. Plânsul chezăşueşte toate acestea; fără el mulţimea virtuţilor este învinsă. Aşadar fraţilor, înaintea tuturor faptelor, şi dimpreună cu ele, lucrarea noastră, a tuturor, să fie pocăinţa şi, dimpreună cu ea, plânsul ce însoţeşte lacrimile. Nu există plâns fără pocăinţă; nu există lacrimi fără plâns. Acestea trei sunt unite între ele; una nu poate apare fără celelalte două.

Calea duhovnicească a pocăinţei şi a lacrimilor are această caracteristică importantă: este scutită de ispita drăcească a nălucirilor. Pentru a-l seduce pe un ascet, îngerul căzut încearcă, la început, să-l convingă de meritele sale, cum se poate vedea din exemplele amintite mai înainte. Dar cum ar putea fi înşelat cel ce încearcă prin toate mijloacele să fie conştient de păcatele sale, să le plângă, şi care, odată ce le-a descoperit este încurajat să descopere şi altele mai mari?

Cum poate fi înşelat cel ce n-are altă ambiţie decât aceea de a-şi vedea ca singură calitate aceea de a fi păcătos, şi conştient de păcatele sale şi le mărturiseşte? “Când diavolul vede, spune Sfântul Grigorie Sinaitul, că cineva îşi petrece viaţa în plâns, nu rămâne aproape de el, căci el fuge de smerenia pricinuită de lacrimi”. Sigur că diavolul îi ispiteşte şi pe cei ce plâng, numai că aceştia îl recunosc şi îl alungă. Cel ce are o înaltă părere despre sine, cel ce crede că are oarecare merite, nu poate respinge ispita diavolului ce vine din exterior, pentru că a fost deja înhăţat şi înlănţuit de ispita interioară.

Asceţii necunoscători şi făţarnici socot că au ajuns desăvârşiţi atunci când încep a se considera sfinţi şi lumea îi recunoaşte şi-i aclamă ca atare. Ei primesc bucuroşi orbirea şi părerea de sine care se dezvoltă în ei fără a înţelege că părerea de sine este dezastruoasă iar laudele oamenilor sunt semnul profeţilor mincinoşi. Acest semn este foarte important, pentru că ni L-a dat Mântuitorul însuşi. “Vai vouă, când toţi oamenii vă vor vorbi de bine. Căci tot aşa făceau proorocilor mincinoşi părinţii lor” (Luca 6, 26). Aceasta este o nenorocire duhovnicească, o calamitate veşnică!

Un adevărat monah se bucură când începe să-şi descopere păcatul, când se vede inferior altor oameni şi mai rău decât toţi cei ce-l înconjoară, când dreapta judecată a lui Dumnezeu şi chinurile veşnice încep să-l înspăimânte, când se simte ca un criminal condamnat, când în timpul rugăciunii râuri de lacrimi curg din ochii lui şi când inima lui geme şi suspină, când sufletul său curăţit de lacrimi stă faţă în faţă cu Dumnezeu, şi vede Nevăzutul datorită unei puternice intuiţii a prezenţei lui Dumnezeu.

Ce vedere binecuvântată! în timpul ei răufăcătorul poate face pocăinţă pentru fărădelegile comise, îl poate îmblânzi pe Atotmilostivul prin lacrimi îmbelşugate, prin cuvinte smerite arătându-şi.starea sa mizerabilă; el poate să-I ceară lui Dumnezeu, iubitorul de oameni, iertare de păcate şi, în acelaşi timp, multe daruri duhovniceşti şi veşnice de mare valoare. Cel mai mare succes pe care-l poate obţine un călugăr este de a se vedea şi a se recunoaşte ca un păcătos. Este mare lucru pentru un călugăr ca prin tot ce face şi prin tot ce spune să se recunoască sincer ca păcătos. “Când sufletul începe să-şi vadă păcatele sale mai multe ca nisipul mării, este începutul luminării interioare şi semnul sănătăţii sufleteşti”, zice Sfântul preot şi martir Petru Damaschinul.

Mintea nu-şi poate vedea păcatele decât atunci când este atinsă de harul lui Dumnezeu, întunecată de cădere, mintea singură nu-i în stare să le vadă. Vederea păcatelor sale, şi a stării de cădere, este un dar al lui Dumnezeu. Sfânta Biserică Ortodoxă îi învaţă pe fiii săi să-I ceară lui Dumnezeu acest dar prin post şi metanii, mai ales în postul mare. Darul vederii păcatelor, a stării de cădere şi de unire a omului căzut cu îngerii căzuţi, era în atenţia Sfinţilor Părinţi de altădată; şi în ciuda numeroaselor daruri duhovniceşti care mărturiseau clar sfinţenia lor, darurile acestea îi determinau să se pocăiască mereu, să plângă şi să se spele prin lacrimi. Cuvintele spuse de către Părinţii ce se aflau în această stare, nu sunt înţelese de către oamenii trupeşti. Astfel lui Pimen cel Mare îi plăcea să le zică fraţilor care trăiau împreună cu el: “Fraţilor, credeţi-mă, acolo unde va fi aruncat satan, acolo voi fi aruncat şi eu”. “Fiindcă oricine se înalţă pe sine se va smeri, iar cel ce se smereşte pe sine se va înălţa ” (Luca 18,14).

Concluzii

Adaptarea regulilor stabilite de părinţi la situaţia monahismului actual

Cine citeşte atent lucrările Sfinţilor Părinţi, referitoare la monahism, remarcă uşor că ele au fost elaborate ţinând cont de circumstanţele epocii lor, şi de situaţia personală a călugărilor cărora se adresau. Pentru

aceasta, aproape toate scrierile monahale ale Sfanţilor Părinţi au un scop precis şi un oarecare caracter unilateral. De aceea, chiar în vremurile înfloritoare ale monahismului, nu era posibil ca fiecare călugăr să aplice mecanic ceea ce au scris Părinţii; cu atât mai mult nu-i posibil astăzi, şi mulţi dintre cei ce au încercat s-o facă au întâmpinat suficiente dificultăţi, şi n-au câştigat mare lucru.

Să luăm de exemplu cartea Sfântului Ioan Scărarul. Acest slujitor al lui Dumnezeu a scris pentru călugării din viaţa de obşte, a căror virtute principală este ascultarea. De aceea tratează viaţa însingurată, şi isihasmul, cu prudenţă, pe scurt şi fără tragere de inimă, sfatuindu-i pe călugări să nu se grăbească a alege prematur acest fel de viaţă; dimpotrivă, el vorbeşte detaliat despre ascultare, lăudând şi exaltând această formă de asceză. Sfântul procedează aşa nu pentru că ar dispreţui viaţa pustnicească, ci pentru a nu slăbi zelul călugărilor din viaţa de obşte, a-i încuraja în ascultarea ce şi-au asumat-o, a nu se diviza şi a nu se grăbi înspre un mod de viaţă pentru care nu sunt pregătiţi şi care i-ar fi putut duce la orbire şi la năluciri drăceşti, în care cad de obicei cei ce nu ascultă şi acţionează de capul lor.

Este evident că un călugăr ce trăieşte înafara mănăstirii nu va fi scutit de tulburare şi descurajare; citind "Scara"; va avea cu siguranţă impresia că în afara unei mănăstiri de obşte, şi fără ascultare, nu poate progresa în viaţa călugărească. Experienţa a arătat că acesta este efectul citirii acestei cărţi inspirate de Dumnezeu. De pildă Sfântul Antonie cel Tânăr, care era pustnic, citind "Scara", a intrat într-o mănăstire de obşte.

Nimeni însă nu poate schimba cadrul exterior al vieţii sale. Ce se întâmplă atunci? Rămânând, forţat de împrejurări, în situaţia în care se găseşte, dar pierzându-şi încrederea că se poate mântui şi aici, va cădea în descurajare, îşi va pierde entuziasmul pentru viaţa călugărească şi va începe să ducă o viaţă neglijentă. Acum când noi suntem la sute de ani de vremurile în care au scris Sfinţii Părinţi, obiceiurile şi împrejurările fiind altele, adaptarea sfaturilor ce ni le-au dat la situaţia actuală nu-i numai utilă, ci şi necesară.

Aceasta a fost intenţia noastră cu sfaturile duhovniceşti expuse aici. Noi nădăjduim că ele vor putea servi de ghid călugărilor din vremea noastră şi în împrejurările în care Dumnezeu a îngăduit să trăim. Sperăm că smerita noastră lucrare va putea fi utilă atât în mănăstirile de obşte, cât şi în mănăstirile de sine; ea va putea fi folosită şi de călugării care sunt în administraţie sau la un paraclis, sau călugărilor care la solcitarea ocârmuirii călătoresc în calitate de duhovnici pe un vapor, sau celor care se falā în lume pentru a îndeplini o ascultare de lungă durată. Ea se adresează de asemenea călugărilor care au depus voturile monahale pe lângă o şcoală teologică şi sunt profesori, sau îndeplinesc funcţii administrative. Sperăm apoi că şi laicii care doresc să-şi câştige în lume mântuirea vor fi câştigaţi citindu-o.

Implinirea poruncilor evanghelice a constituit şi continuă să constituie esenţa vieţii şi practicilor monahale. In orice loc şi în orice împrejurări, se găsesc suficiente condiţii favorabile pentru a practica nevoinţa călugărească. Fraţilor, primiţi această ofrandă duhovnicească şi nu o respingeţi pentru puţinătatea sa. Puţinătatea ofrandei mărturiseşte sărăcia celui ce o oferă. Prin credinţa şi râvna noastră, veţi răsplăti pe cel care a trudit, pentru mântuirea lui şi a voastră.

Bogatul Stăpân al casei a pregătit un ospăţ îmbelşugat pentru numeroşii Săi prieteni, şi pentru mulţi alţii pe care ar dori să-i invite la masă şi să-i alăture acestora. Un belşug de mâncăruri duhovniceşti de o fineţe aleasă se vor oferi oaspeţilor aşezaţi la această masă şi, la sfârşitul ospăţului cei prezenţi vor fi încărcaţi de daruri spirituale. După ce oaspeţii de seamă vor pleca, Stăpânul casei va arunca o privire prin uşa încăperii în care a avut loc ospăţul, şi va remarca în faţa ei o mulţime de cerşetori înfometaţi, care ar fi fericiţi să li se ofere farâmiturile rămase de la ospăţ. Preamilostivul va porunci slugilor să nu mai adune fărâmiturile şi va chema cerşetorii înfometaţi să se bucure de ele, cu tot aspectul lor neîngrijit şi nevrednic de somptuozitatea palatului. Timizi şi in decişi, cerşetorii vor intra în măreaţa încăpere, se vor apropia în neorânduială de masă, fiecare mâncând ce va găsi în faţa lui, adunând toate fărâmiturile. Evident, nici unul dintre ei nu va găsi un platou intact, nici nu va beneficia de oficiile elegante de care s-au bucurat oaspeţii, nici nu vor audia corul cântăreţilor care i-a încântat pe meseni. Iată de ce nici un

cerşetor, chiar dacă printre ei se vor afla oameni foarte dotaţi şi inteligenţi, nu-şi va putea face o idee clară despre ospăţ. Mulţumiţi de fărâmiturile adunate, vor trebui să se mângâie cu o idee vagă despre ospăţul strălucitor la care au participat oaspeţii de vază. Când vor deşerta masa de tot ceea ce se putea mânca, cerşetorii se vor prosterna în faţa Stăpânului casei, şi-i vor mulţumi pentru această mâncare, cum n-au văzut şi n-au mâncat niciodată.

El le va spune: "Fraţilor, când am dat dispoziţiile pentru pregătirea acestui ospăţ nu m-am gândit la voi; de aceea nu v-am putut oferi această masă după tot protocolul, şi nu v-am făcut cadouri pentru că acelea s-au împărţit oaspeţilor stabiliţi dinainte". Cu un singur glas, cerşetorii vor exclama: "Stăpâne, chiar dacă nu ne-ai făcut cadouri! Chiar dacă nu ne-ai oferit un ospăţ fastuos, n-avem cuvinte să-Ţi mulţumim că nu ne-ai îndepărtat cu dispreţ şi dezgust! Nouă, care suntem plini de tot felul de răni, ne-ai îngăduit să intrăm în palatul Tău şi ne-ai salvat de la moartea prin înfometare!" Cerşetorii se vor împrăştia mulţumind milostivului Stăpân şi binecuvântându-L. Stăpânul, întorcându-se spre slugi, le va zice "Acum strângeţi masa şi încuiaţi porţile palatului. Oaspeţi nu mai sunt; toată mâncarea disponibilă a fost oferită. Totul s-a sfârşit."

"O, adâncul bogăţiei şi al înţelepciunii şi al ştiinţei lui Dumnezeu! Cât sunt de necercetate judecăţile Lui şi cât de nepătrunse căile Lui! Căci cine a cunoscut gândul Domnului sau cine a fost sfetnicul Lui? Sau cine mai înainte I-a dat Lui şi va lua înapoi de la El? Pentru că de la El şi prin El şi întru El sunt toate. A Lui să fie mărirea în veci. Amin!" (Romani 11, 33-36).